

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

22'nci Toplantı

28 Kasım 2024 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması
- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Konya Milletvekili Mehmet Baykan'ın Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşması esnasında gerçekleşen laf atmalara ve her milletvekilinin yasalar içerisinde kaldığı müddetçe fikirlerini ifade edebileceğine ilişkin açıklaması
- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Karaman Milletvekili Selman Oğuzhan Eser'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşması esnasında gerçekleşen laf atmalara ilişkin açıklaması
- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasından sonra AK PARTİ'li milletvekillerinin alkışlamasına ilişkin açıklaması
- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, bakanların siyasi parti üyesi olduklarına ve siyasi değerlendirme yapabileceklerine ilişkin açıklaması
- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Samsun Milletvekili olarak Samsun'a kazandırdığı eserler ve hizmetler için Bakana teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) Kanun Teklifleri

- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri
  - Adalet Bakanlığı
  - Hâkimler ve Savcılar Kurulu
  - Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu

ç) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

d) Türkiye Adalet Akademisi

e) Kişisel Verileri Koruma Kurumu

f) Anayasa Mahkemesi

g) Yargıtay

ğ) Danıştay

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç'un, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

22'nci Toplantı
28 Kasım 2024 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

---TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 10.29'da açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş,
Komisyonun bugünkü gündemine,

Konya Milletvekili Mehmet Baykan'ın Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşması esnasında gerçekleşen laf atmalara ve her milletvekilinin yasalar içerisinde kaldığı müddetçe fikirlerini ifade edebileceğine,

Karaman Milletvekili Selman Oğuzhan Eser'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşması esnasında gerçekleşen laf atmalara,

Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasından sonra AK PARTİ'li milletvekillerinin alkışlamasına,

Bakanların siyasi parti üyesi olduklarına ve siyasi değerlendirme yapabileceklerine,

Samsun Milletvekili olarak Samsun'a kazandırdığı eserler ve hizmetler için Bakana teşekkür ettiğine,

İlişkin açıklama yaptı.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerine devam edilerek,

Adalet Bakanlığının,

Hâkimler ve Savcılar Kurulunun,

Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumunun,

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun,

Türkiye Adalet Akademisinin,

Kişisel Verileri Koruma Kurumunun,

Anayasa Mahkemesinin,

Yargıtayın,

Danıştayın,

2025 yılı bütçeleri ve 2023 yılı kesin hesapları kabul edildi.

Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 2025 yılı bütçelerini ve kanun tekliflerinin maddelerini görüşmek için 29 Kasım 2024 Cuma günü saat 10.00'da toplanmak üzere toplantıya 21.04'te son verildi.

28 Kasım 2024 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.29

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, değerli milletvekilleri, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Değerli Bakanım, Bakan Yardımcılarımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın değerli temsilcileri, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; Başkanlık Divanından sizleri saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 22'nci Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gündemimizde Adalet Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Türkiye Adalet Akademisi, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştayın bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporları bulunmaktadır.

Müzakerelere geçmeden önce sayın bürokratların kendileri Komisyonumuza tanıtılmalarını rica ediyorum.

Bakan Yardımcılarımızdan başlamak üzere buyurun lütfen.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A.- Kanun Teklifleri

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri

a) Adalet Bakanlığı

b) Hâkimler ve Savcılar Kurulu

c) Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu

ç) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

d) Türkiye Adalet Akademisi

e) Kişisel Verileri Koruma Kurumu

f) Anayasa Mahkemesi

g) Yargıtay

ğ) Danıştay ¹

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, şimdi Sayın Bakana konuşmasını yapmak üzere söz veriyorum.

Sayın Bakanım, süreniz otuz dakikadır.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Bakanlığımız ve yargı teşkilatımızın 2025 yılı bütçesi ve 2023 yılı kesin hesabının görüşmeleri münasebetiyle huzurlarımızdayız. Milletimizin bütçe hakkının tecelli ettiği Meclisimizin Plan ve Bütçe Komisyonunun Kıymetli Başkan ve üyeleri ile görüşmelere iştirak eden milletvekillerimizi, basın mensuplarımızı ve aziz milletimizi şahsım ve adalet teşkilatı adına en kalbi duygularıyla selamlıyorum.

Adalet hizmetleri konusunda mevcut durumu, çalışmalarımızı ve önümüzdeki dönemde yürüteceğimiz faaliyetleri sizlere arz edeceğiz. Gerek sunduğumuz bilgilere gerekse diğer konulara ilişkin görüş ve değerlendirmelerinizi almak amacıyla bu görüşmeleri önemli bir fırsat olarak görüyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; adalet, insan onurunu koruyan yegâne değerdir. Adaletin tesis edilmediği bir düzende hak ve özgürlüklerin korunması mümkün değildir. Adaleti emreden ve "Bir saat adaletle hükmetmek bir sene ibadetten hayırlıdır." anlayışına inanan bir geleneğin mensubuyuz. Bu nedenle, her işimizde adalet, her alanda hakkaniyet bizim temel şiarımız olmalıdır. Son yirmi iki yıllık dönemde bu anlayışla önemli reformlara imza attık. Bu süreçte temel kanunlarımızı toplumun ihtiyaçlarına ve çağın gereklerine uygun olarak yeniledik. Darbe anayasasının vesayetçi ruhunu azaltan önemli reformları milletimizin desteğiyle gerçekleştirdik. Millî Güvenlik Kurulunu,

¹ (1/278) ve (1/277) esas numaralı Kanun Teklifleri 22/10/2024 tarihli 3'üncü Toplantı Tutanağı'na eklidir.

Yüksek Askerî Şûrayı, Hâkimler ve Savcılar Kurulunu ve Anayasa Mahkemesini yeniden yapılandırarak ülkemizin demokratik hukuk devleti niteliğini güçlendirdik. Sivillerin dahi askerî mahkemede yargılandığı dönemleri hep birlikte yaşamıştık. Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve özel yetkili mahkemelere son vererek ülkemizde yargı birliğini sağladık. Anayasa'mızda sıkıyönetim ilanına izin veren hükmü kaldırdık. Darbecilerin yargılanamayacağına dair Anayasa maddesini yürürlükten kaldırarak yıllar sonra da olsa yargılanmalarını ve millete hesap vermelerini sağladık. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçerek parlamenter sistemin neden olduğu istikrarsızlıklara, kısa süren koalisyon hükümetlerine ve bunların yol açtığı siyasi krizlere son verdik, cumhuriyeti ve demokrasimizi güçlendirdik. Anayasa'daki hak arama yollarını genişlettik, yeni hak arama yollarını ihdas ettik. Bu kapsamda Kamu Denetçiliği Kurumunu kurarak vatandaşlarımızın idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetlerini inceleyecek etkin bir mekanizma oluşturduk. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru imkânı getirerek insan hakları ihlallerinde etkin bir başvuru yolu açtık. Bilgi edinme hakkını anayasal güvenceye kavuşturarak kamu kurumlarının şeffaflığını artırdık. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını güvence altına alarak özel hayatın gizliliğini, vatandaşların mahremiyetini ve veri güvenliğini sağladık. Kadınlara, çocuklara, engellilere, yaşlılara, şehit aileleri ve gazilerimize pozitif ayrımcılık sağladık. Sendikal hakları güçlendirdik ve memura toplu sözleşme hakkı getirdik. Yirmi iki yıl boyunca Anayasa'mızda gerçekleştirilen bu yeniliklerin yanı sıra gerek Avrupa Birliği uyum yasaları gerekse de Yargı Reformu Strateji Belgeleri kapsamında temel kanunların tamamını yeniledik. Bunun yanı sıra, vatandaşlarımızın ihtiyacı olan çok sayıda kanun düzenlemesini hayata geçirdik.

Ayrıca bu yasama döneminde de yargı hizmetlerinin etkinliğinin artırılarak hızlandırılması, hak arama hürriyetinin genişletilmesi, suçla etkin mücadelenin sağlanması, kişisel verilerin etkili bir şekilde korunması, adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının güçlendirilmesi, ara buluculuk sisteminin etkinliğinin artırılması, makul sürede yargılanma hakkının tahkimi, savunma hakkının güçlendirilmesi, adli yardım hizmetlerine ayrılan mali kaynağın artırılması, mülkiyet hakkının korunması başta olmak üzere birçok alanı düzenleyen sekizinci ve dokuzuncu yargı paketleri sizlerin desteğiyle yasalastı. Ayrıca, Noterlik Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la da hukuki işlem güvenliğinin sağlanmasına, noterlerimizin etkinliğinin artırılmasına, kişisel verilerin daha etkin korunmasına, çocukların üstün yararının gözetilmesine, savunma hakkının güçlendirilmesine yönelik önemli düzenlemeler de yasalastı. 6 Şubat 2023 tarihinde asrın felaketini yaşayan deprem bölgesindeki adli süreçlerin kesintisiz devamı için gerekli tedbirlerin alınmasının yanı sıra İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda geçici madde düzenlemesiyle hızlı bir yargılama usulü ihdas ederek şehirlerimizin inşa sürecinin aksamadan devamını sağladık.

Geçmiş yasama dönemlerinde olduğu gibi bu dönemde de yoğun bir şekilde çalışarak yargı ve adalet alanındaki mevzuatın yenilenmesi sürecine katkı sunan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerimize huzurlarınızda şükranlarımı sunuyorum.

Bunların yanında, önümüzdeki günlerde kamuoyuyla paylaşılacak olan Türkiye Yüzyılı Yargı Reformu Stratejimiz kapsamında, 2028 yılına kadar olan süreyi kapsayacak hedeflerimiz doğrultusunda da başta ceza adaleti sistemi olmak üzere birçok düzenleme önerisini gündeme getireceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; şüphesiz, kanunları doğru bir şekilde yorumlayarak eksiksiz biçimde uygulamak için güçlü bir yargı teşkilatına ihtiyaç vardır. Kanunları lafzî ve ruhuyla adalete dönüştürecek ve milletin hizmetine sunacak olanlarsa hukukçulardır. Yargı teşkilatımız, ülkemizin dört bir yanında, gece gündüz demeden bu amaçla çalışmakta ve milletimize fedakârca hizmet etmektedir.

Yeri gelmişken, yargı teşkilatımızın iş yüküne ilişkin bazı bilgileri Komisyonumuza arz etmekte yarar görüyoruz.

Bugün itibarıyla cumhuriyet başsavcılıklarında 6 milyon 113 bin, ilk derece mahkemelerinde 3 milyon 884 bin, istinaf mahkemelerinde 1 milyon 333 bin, temyiz mahkemelerinde de 513 bin olmak üzere toplam 11 milyon 845 bin derdest dosya bulunmaktadır. Bu ağır iş yüküne rağmen, yıl içerisinde yargı teşkilatımız ilk derece, istinaf ve temyiz aşamalarında toplam 12 milyon 113 bin dosyada karar vermiştir. Ülke genelinde hâkim, savcı ve mahkeme sayılarını artırmamız bu neticenin elde edilmesinde etkili olmuştur.

2002 yılında 9.349 olan hâkim ve savcı sayımızı 24.691'e yükselttik yani yüzde 165 artış oldu. 2024 yılı içerisinde de 1.195 hâkim ve savcının mesleğe başlamasını sağladık. Ayrıca, 2002 yılında 51.681 olan personel sayısını, ceza ve tevkifevleri personeliyle beraber 181.097'ye yükselttik; burada da personel sayısında yüzde 250 oranında bir artış sağladık. 2023 yılından bu yana 23.389 yeni personelimiz görevlerine başladı.

İnsan kaynağımızın niteliğini ve kalitesini arttırmak için, hukuk fakültesine girişte başarı sıralamasını 190 binden 125 bine yükseltmiştik; önümüzdeki dönemde de bu sıralamayı kademeli olarak yükseltmeyi planlıyoruz. Hukuk eğitiminde kaliteyi arttırmaya yönelik bir diğer reformumuzsa hukuk mesleklerine giriş sınavıdır. Bu sınavla, hukuk mesleklerinde görev yapacakların niteliklerini artırarak liyakati ön plana çıkarmayı amaçladık; böylece, vatandaşımızın özgürlüğü ve mülkiyeti hakkında karar veren hâkim ve savcılar ile savunma hakkını temsil eden avukatlarımızın daha nitelikli ve kaliteli bir eğitim sürecinden geçmesini amaçladık. Hukuk mesleklerine giriş sınavının ilki 29 Eylül 2024 tarihinde ÖSYM tarafından yapıldı; bundan sonra da nisan ve eylül aylarında olmak üzere yılda 2 kez bu sınavları yapmaya devam edeceğiz. 2025 yılı sınavları 27 Nisan ve 28 Eylül tarihlerinde yapılacak.

Hâkim ve savcılarının mesleklerine daha iyi hazırlanabilmeleri için hâkim ve savcı yardımcılığı sistemini de bu yıl hayata geçirdik. Yeni sistemle, iki yıl süren hâkim ve savcı adaylığı yerine yaklaşık bir yılı Adalet Akademisinde; iki yılı da adliyelerde, tecrübeli hâkim ve savcılarımızın yanında usta-çırak ilişkisi içerisinde geçirilecek bir mesleğe hazırlık dönemi uygulamasını başlatmış bulunuyoruz.

23 Aralık 2023 tarihinde gerçekleşen sınavı kazanarak 1.075 hâkim ve savcı yardımcısı görevlerine başladılar. Hâlihazırda 2.566 hâkim ve savcı adayımız da stajlarına devam ediyor. Bu yıl sonunda bin hâkim ve savcı yardımcısı alımı için 21-22 Aralık tarihlerinde de sınav yapılacak.

Bir yandan insan kaynağımızın nitelik ve niceliğini artırırken aynı zamanda mahkemeler teşkilatımızı da güçlendiriyoruz. 2002 yılında adli yargıda 3.581 mahkeme faaliyet gösterirken bugün itibarıyla bu sayıyı 8.383'e yükselttik. 2023 yılından bu yana da ihtiyaç duyulan yerlerde 2.814 mahkemenin kurulmasını sağladık. İdari yargıda da mahkeme sayısını 146'dan 233'e yükselttik.

2016 yılında tek dereceli yargılama sisteminden iki dereceli yargılama sistemine geçerek vatandaşlarımızın hukuki güvenliğini güçlendirdik. 15 bölgede bulunan istinaf mahkemelerinin sayısını bu yıl içinde Tekirdağ ve Denizli Bölge Adliye Mahkemelerini faaliyete geçirecek 17'ye yükselttik. Malatya Bölge Adliye Mahkemesini de önümüzdeki süreçte faaliyete geçireceğiz.

İdari yargıda ise 7 olan bölge idare mahkemesi sayısını 9'a yükselttik. Hâlen bölge adliye mahkemelerinde 236 ceza ve 267 hukuk dairesinde toplam 2.982 hâkim ve savcımız; bölge idare mahkemelerinde ise 70 idari dava, 27 vergi dava dairesinde toplam 543 hâkim görev yapmaktadır.

Adli Tıp Kurumunu da güçlendirmeye devam ediyoruz. 2002 yılında adli tıp hizmeti sadece 25 ilimizde 6 grup başkanlığı ve 18 şube müdürlüğünde verilebiliyordu; bugün itibarıyla, 81 ilimizin tamamında 16 grup başkanlığı ve 134 şube müdürlüğüyle ilçelere kadar uzanan bir hizmet ağı oluşturduk. Son bir yılda da Konya, Denizli, Samsun ve Kayseri'de 4 grup başkanlığı ile nüfusu yoğun olan 8 ilçemizde şube müdürlüğünü faaliyete geçirdik. Yüz yılı aşkın geçmişe sahip, 2005 yılında Avrupa Adli Bilimler Ağı üyesi de olan Kurumumuzun organizasyon yapısını güçlendirmeye yönelik çalışmalarımıza devam ediyoruz. Son olarak, 10 Ekim 2024 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle Kurumun görev alanına ve teşkilat yapısına yönelik yeniliklerin yanı sıra, ihtisas kurulu sayısını artırdık ve kadro yapısını güçlendirdik.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; adaletin tecelli ettiği mekânlar adliyelerdir; bu nedenle, bir yandan mevzuatımızı yeniliyor, insan kaynağımızı güçlendiriyor ve yeni mahkemeler kuruyorken diğer yandan, adalet teşkilatımızın fiziki altyapısını güçlendirerek adliyenin mehabetine uygun hizmet binaları inşa ediyoruz.

2002 yılında 78 olan müstakil adalet sarayı sayısını 379'a yükselttik, 569.059 metrekare olan kapalı alan miktarını ise 6 milyon metrekareye ulaştırdık. 2024 Yılı Yatırım Programı'nda inşaat karakteristiğinde 38'i adliye, 1'i çocuk adalet merkezi, 30'u ceza infaz kurumu, 6'sı adli tıp ve 1'i personel eğitim merkezi olmak üzere toplam 76 inşaat projesi yer almaktadır.

Yapım ihalesi süreci devam eden, yapım ihalesi tamamlanan ve inşaatı devam eden 34 adliye, 4 adli tıp kurumu ve 11 ceza infaz kurumu olmak üzere 49 proje bulunmaktadır. Bunları sayacak olursak: Başta Ankara, Giresun, Hakkâri, Kütahya, Malatya, Mardin, Sakarya, Şanlıurfa, Adana-Karataş, Adıyaman-Besni, Antalya-Kemer, Balıkesir-Burhaniye, Çanakkale-Ayvacık, Erzurum-Hınıs, Gaziantep-Nizip, Hatay-Erzin, Hatay-Samandağ, İzmir-Aliğa, İzmir-Kemalpaşa, Konya-Akşehir, Konya-Kulu, Mardin-Midyat, Muğla-Yatağan, Osmaniye-Düziçi, Şanlıurfa-Suruç, Tokat-Artova, Trabzon-Akçaabat, Trabzon-Araklı, Trabzon-Of Adliyeleri, Ankara Bölge Adliye, Malatya Bölge Adliye, Samsun Bölge Adliye ve Samsun Bölge İdare Mahkemesi binalarıdır. Bunların bir kısmı yapım ihalesi sürecinde, bir kısmı ihalesi tamamlanan, bir kısmı da inşaatı devam eden projeler.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bakanım, bize cezaevi açmayın; Urfa'ya fabrika açın, fabrika. Urfa'ya fabrika açın.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Urfa'ya adalet binası yapıyoruz, temelini attık.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bize fabrika açın Bakanım.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Fabrika da açıyoruz.

Ayrıca, bu kapsamda bulunan ceza infaz kurumları da Konya, Siirt, Tunceli, Bartın, Aydın-Çine, Giresun-Şebinkarahisar, Kütahya-Domaniç, Malatya-Doğanşehir, Van-Erciş, Tokat-Turhal ve Zonguldak-Ereğli'dir. Bunlara ilaveten, Ankara, Adana, Gaziantep ve Samsun adli tıp hizmet binalarının inşaatları ile İzmir Adliyesi deprem güçlendirme ve tarihi Yargıtay binası onarımı da devam etmektedir.

Diğer yandan, hâlihazırda 32'si adliye, 21'i ceza infaz kurumu olmak üzere 53 projenin etüt proje çalışmaları da devam etmektedir. 2025 Yılı Yatırım Programı'na 68 adliye, 2 adli tıp binası, 20 ceza infaz kurumu, 3 personel eğitim merkezi ve 30 mahalde toplam 896 dairelik adliye konutu yapılması için teklifte bulduk.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yargının teknolojik altyapısını geliştirmek için de önemli adımlar attık. Bu kapsamda, yargı sistemine modern bilişim imkânlarını kazandırdık. Tüm yargı kurumlarını bilişim ağıyla birbirine bağladık. UYAP entegrasyon çalışmaları kapsamında 2024 yılında 3 kurumla 12 entegrasyon daha sağlayarak sistemin 57 kurumla 185 farklı entegrasyonunu tamamladık. Savcılıklar ve mahkemeler tarafından bilgi ve belgeler artık saniyeler içerisinde temin edilebiliyor. İcra iflas dairelerinin satış işlemlerinin sistem üzerinden yapılmasını, hizmetlerin E-Devlet Kapısı'na taşınmasını, vatandaşların ve avukatların adliyeye gitmeden e-izmalarıyla dava açabilmesini sağladık. Avukatlara buldukları yerlerden -cep telefonları da dâhil olmak üzere- dosya ve duruşmalarını anlık olarak takip edebilme ve işlem yapabilme imkânını getirdik. Ses ve Görüntülü Bilişim Sistemi ve e-duruşmayla duruşmalara elektronik ortamda katılmanın yolunu açtık. 2024 yılı içerisinde SEGBİS üzerinden yapılan 1 milyon 266 bin 299 görüşmeyle birlikte uygulamanın başladığı 2013 yılından bu yana toplam 5 milyonun üzerinde görüşme gerçekleştirildi. Uygulamasını yaygınlaştırdığımız E-Duruşma Sistemi'yle 2024 yılında 1 milyon 69 bin 825 e-duruşma yapılmış olup uygulamanın başladığı 2020 yılından bugüne kadar toplam 2 milyon 244 bin 725 e-duruşma gerçekleşti. Elektronik tebligat uygulaması sayesinde tebligat süreçlerini hızlandırdık. Zorunlu E-Tebligat Sistemi'ne geçtiğimiz 2019 yılından bugüne kadar toplam 247 milyon 589 bin 460 elektronik tebligat gönderimini yaparak 13 milyar 424 milyon 684 bin 406 lira tasarruf sağladık. Böylece, 147.316 ağaç kesilmekten kurtularak 8.666 ton kâğıt tasarruf edildi. 2024 yılında yapılan e-tebligat sayısı ise 59 milyon 559 bin 380'e ulaştı.

Sayın Bakanım, değerli milletvekillerimiz; ceza adaleti sistemi; soruşturma, kovuşturma ve infaz aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamaların tümünün iyi işlemesi için önemli değişiklikler yaparak yenilikler getirdik. Bir yandan hak ve özgürlüklerin daha iyi korunmasını sağlarken diğer yandan ceza sisteminin caydırıcılığını güçlendirdik. 2004 yılında yeni Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'yla çağın gereklerine uygun düzenlemeler yaptık; toplumsal huzurun korunması için bazı suçların cezalarını artırdık. Bu kapsamda; kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı, uyuşturucu, hırsızlık ve kadına karşı işlenen şiddet suçları, cezalarını artırdığımız suçların bazılarıdır. Kadına karşı işlenen kasten yaralama suçunu tutuklama nedeni varsayılan katalog suçlar arasında düzenledik. Israrlı takip fiillerini müstakil suç olarak düzenledik. Ayrıca, ceza adaleti sistemine yeni müesseseler de kazandırdık. Hiç kimsenin haksız, temelsiz ve

yersiz suçlamalarla karşı karşıya kalmaması için soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verilebilmesi imkânını getirdik. 2017'den itibaren 1 milyon 191 bin 241 soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verildi. 2024 yılında verilen soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar sayısı ise 214 bine ulaştı. Böylece, yaklaşık 1 milyon 405 bin vatandaşımızın lekelenmeme hakkını korumuş olduk. Ayrıca, sırf ifade almaya yönelik yakalama kararlarından kaynaklı mağduriyetleri gidermek amacıyla taahhütle serbest kalma uygulamasını hayata geçirdik. Bu kapsamda 392.729 vatandaşımız taahhüt vererek serbest kaldı. 2024 yılı içerisinde taahhüt vererek serbest kalan vatandaşlarımızın sayısı ise 141.135. Diğer yandan, yargı süreçlerinin daha hızlı ve etkin yürütülmesi, vatandaşlarımızın adalete erişiminin kolaylaştırılması amacıyla İstanbul Havalimanı'nda Gaziosmanpaşa Adliyesine bağlı bir birim kurmuştuk. Bu birimde 57.013 işlem yapıldı. Vatandaşlarımızın seyahatleri engellenmemiş oldu, uçaklarını kaçırmadılar, nezarete de kalmadılar. Geçtiğimiz günlerde Antalya Havalimanı'nda da benzer bir birim kurduk. İhtiyaç duyulan diğer havalimanlarımızda da adliye birimlerini hayata geçirerek adalet hizmetlerini vatandaşlarımıza daha yakın ve hızlı bir şekilde sunmayı hedefliyoruz.

Çocuk adaleti sisteminin onarıcı adalet yaklaşımıyla yeniden yapılandırılması da getirdiğimiz önemli yeniliklerden biridir. Bu kapsamda, 81 il ve 164 adliyede kurduğumuz 172 adli görüşme odasında 127.935 kişiye, 2024 yılında da 24.176 kişiye hizmet sunuldu. Yeni bir uygulama olan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin sayısını da 171'e yükselttik. Bu müdürlüklerde bugüne kadar 1 milyon 427 bin kişiye, 2024 yılında ise 336.504 kişiye hizmet sunuldu. Çocuk teslimine dair mahkeme kararlarının icra daireleri tarafından yerine getirilmesine yönelik uygulamayı kaldırarak hepimizi rahatsız eden görüntülere son verdik. Artık, bu işlemler çocuk görüşme merkezlerinde uzmanlar tarafından ücretsiz olarak yerine getiriliyor. 2024 yılında 97 yerde çocuk görüşme merkezleri kurarak toplam sayıyı 806'ya yükselttik. Bu merkezlerde 2024 yılında yaklaşık 220 bin işlem gerçekleştirildi. Uygulamanın yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar yapılan toplam işlem sayısı ise 371 bine ulaştı. Tüm bunların yanında uluslararası standartlara uygun bir ceza infaz sistemi de oluşturduk. Bugüne kadar fizikî şartları yetersiz olan 396 ceza infaz kurumumuzu kapattık. Hâlihazırda 305'i yeni olmak üzere 406 ceza infaz kurumumuz çağdaş infaz rejimine uygun ve uluslararası standartlarda faaliyetine devam etmektedir.

Denetimli serbestlik uygulamasını 2005 yılında sistemimize kazandırdık. 149 denetimli serbestlik müdürlüğünde 516.617 kararın infazına devam ediliyor. Ceza infaz kurumlarında dijital dönüşüm kapsamında ilk defa görüntülü görüşme uygulamasını hayata geçirdik. Sistem üzerinden bugüne kadar 240 milyon görüntülü ve sesli görüşme gerçekleştirildi.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ceza adaleti sisteminin etkinliğine yönelik reformlarımıza devam ediyoruz. Bilim komisyonlarımızın yürüttüğü çalışmaları kısa süre içerisinde gündeme getirerek Türkiye Büyük Millet Meclisinin yüksek tensiplerine arz edeceğiz. Bunlar içerisinde, tutuklama tedbirinin suçun işleniş şekli, kişinin suç işleme eğilimi, kamu düzenini bozma tehlikesi bakımından yeniden ele alınması zarureti var. Cezaların caydırıcılığı kapsamında hükümlülerin denetimli serbestlikten faydalanabilmesi için asgari bir süre ceza infaz kurumunda kalma zorunluluğunun getirilmesini de tartışmamız gerekiyor. Toplumsal huzuru bozmaya yönelik trafikte yol kesme, alkol ve uyuşturucu madde etkisinde araç kullanma, meskûn mahalde silahla ateş etme, tehdit, kasten yaralama, neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama ve taksirle yaralama suçlarının cezalarının artırılması yönünde hem bilim kurullarımızın hem de kamuoyunun böyle bir beklentisi olduğunu ifade etmek istiyorum. Ehliyetsiz araç kullanma, trafikte tehlikeli araç kullanma, ruhsatsız yivsiz tüfek bulundurma ya da taşıma, izinsiz kurusıkı tabanca taşıma ve ateş etme için verilen idari para cezalarının artırılmasını da gündeme getirmemiz gerekiyor. Bilişim sistemleri ve telefonla yapılan dolandırıcılığın önüne geçilmesi gibi ceza adaleti sisteminin caydırıcılığını güçlendiren düzenlemelere yer verecek bir kanun taslağı üzerinde hazırlıklarımızı sürdürüyoruz ve bunu da yüksek tensiplerinize inşallah arz edeceğiz. Takdir elbette ki Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerimizin.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri önemli yeniliklerimizden biri olmuştur. Ceza hukukunda uzlaşmayı ve hukukta ara buluculuğu sistemimize kazandırdık. Hâlihazırda 32.332 uzlaştırıcı görev yapmaktadır. 1 Ocak 2017 tarihinden bugüne kadar toplam 1 milyon 784 bin 858 dosyada uzlaşma sağlanmıştır. 2024 yılı içerisinde de uzlaşmayla sonuçlanan dosya sayısı 205.460'a ulaşmıştır. Ara bulucu sayımız ise 45.126'ya yükseldi. Ara buluculuk uygulamasının başladığı 2013 yılından bu yana ihtiyari ve dava şartı ara buluculuk olmak üzere, toplamda ara bulucuların önüne 6 milyon 765 bin uyuşmazlık geldi. Bunun 4 milyon 226 bini anlaşmayla sonuçlandı. Sadece 2024 yılı içerisinde ara buluculuk uygulamaları sayesinde 736 bin dosya dostane usullerle çözüme kavuşturulmuş oldu. Dava şartı ara buluculuk kapsamında 1 Eylül 2023 tarihinden itibaren uygulamaya konulan iş uyuşmazlıklarında, kira uyuşmazlıklarında, ortaklığın giderilmesi, kat mülkiyeti, komşuluk hukuku ve tarımsal üretim sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda; kirada 116.238, ortaklığın giderilmesinde 15.589, kat mülkiyeti ve komşuluk hukukundan 5.392, tarımsal üretim sözleşmelerinde 139 dosya anlaşmayla sonuçlandı. Özellikle kira uyuşmazlıklarında kira fiyatlarındaki özellikle fahiş artışları önlemeye yönelik, kiracı ve kiralayanla ilgili anlaşmazlıkları en aza indirmeye yönelik, karşılıklı, bir arada, özellikle bunların kiracı ve kiralayan, genelde aynı ortamı paylaşan kişilerin karşılıklı davalık olmalarını önleyen dava şartı ara buluculuk sayesinde de neredeyse kira uyuşmazlıklarının yarısı anlaşmayla sonuçlanmış oldu. 116.238 anlaşma sağlanması demek yaklaşık 230 binden fazla insanın mahkemeye düşmemesi demek. Dava şartı ara buluculuk kapsamında iş uyuşmazlıklarında 2018'den itibaren 1 milyon 89 bin 153, ticari uyuşmazlıklarda 2019'dan itibaren 337.371, tüketici uyuşmazlıklarında 2020'den itibaren 166.573 dosya anlaşmayla sonuçlandı. Ara buluculuğun etkinliğini daha da arttırmak için gerekli düzenlemeleri yapıyoruz. En son, Türkiye Büyük Millet Meclisinde yargı paketinde sizlerin destekleriyle yasalaşan ara buluculuğun etkinliğinin artırılmasına ve tarafları anlaşmaya teşvik eden birtakım uygulamaları da yasalaştırmış olduk.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; adalet hizmetlerinin önemli bir parçası da noterliklerdir. 2024 yılında 40 yeni noterlik ihdas ettik. Böylelikle, 2002 yılında 1.231 olan noterlik sayısı 2.385'e yükseldi. Hafta sonu nöbetçi noterlik uygulamasını başlatarak vatandaşlarımıza yedi gün hizmet verilmesini sağladık. Yurt içinde bir noterde yapılan işlemin başka bir yerdeki noterden anında alınabilmesini de sağladık. Bunun yanında, yurt dışı konsolosluklarımızda düzenlenen noterlik işlemlerinin örneklerinin ülkemizdeki noterliklerden anında alınması uygulamasını da hayata geçirdik.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakan, toparlayın.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Toparlıyorum Sayın Başkanım.

Öte yandan, Güvenli Ödeme Sistemi'yle ödemeye dayalı noterlik işlemlerindeki para alışverişlerinde yaşanan sorunların ve dolandırıcılığın önüne geçmeyi amaçladık. Bu yılın eylül ayından itibaren de tüm ikinci el motorlu kara taşıtı alım satımlarında Güvenli Ödeme Sistemi'nin kullanılmasını zorunlu hâle getirdik.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; savunmanın ve avukatlık mesleğinin güçlendirilmesi amacıyla birçok yenilik ve düzenlemeyi de hayata geçirdik. Avukatların görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işledikleri suçlara ilişkin olarak istinaf incelemesinden sonra temyiz yolunu açtık. Belli kıdeme sahip avukatların hususi damgalı pasaport alabilmelerini sağladık. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlara görevleri sırasında avukatlık stajı yapabileme imkânı getirdik. Ayrıca, sigortalı olarak bir işte çalışmanın avukatlık stajının yapılmasına engel oluşturmayacağına dair düzenlemeyi yaptık. Mesleğe yeni başlayan avukatları mali açıdan desteklemek amacıyla avukatlık mesleğinin ilk beş yılında baro aidatı alınmamasını sağladık. Adli yardım ödeneği için yargı harçlarından ayrılan payı yüzde 2'den yüzde 3'e çıkararak yüzde 50 oranında bir artış sağladık. Avukatların yaptıkları işin karşılığını alabilmeleri için 3 Ekim 2024 tarihinde yürürlüğe giren 2024-2025 yılı Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'yle ücretlerde ortalama yüzde 55 artış sağlandı.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; elbette tüm bu yaptıklarımızla yetinmiyoruz. Sürekli olarak milletimize daha iyi hizmet etmenin gayreti içerisindeyiz. Bu amaçla hukukun üstünlüğünü esas alan, öngörülebilir ve gecikmeyen bir adalet sistemi vizyonu ile Türkiye Yüzyılı Yargı Reformu Strateji Belgesi'ni hazırlıyoruz. Strateji belgemizde temel hak ve özgürlükleri daha da kuvvetlendirecek, toplumda adalet duygusunu daha da güçlendirecek birçok hedef ve faaliyetin yer alacağını ve söz konusu belgenin kısa sürede Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından kamuoyuna açıklanacağını belirtmek istiyorum. Türkiye Yüzyılı vizyonu, ülkemizin her alanda yaşadığı gelişmeleri ortaya koyan nihai bir perspektiftir. Bu perspektifin tam anlamıyla hayata geçirilmesi yeni ve sivil bir anayasa ile kolaylaşacaktır. Anayasa'da şimdiye kadar önemli değişiklikler yapmış olsak da bu Anayasa'nın milletimizin ihtiyaçlarına tam anlamıyla cevap vermediği açıktır. Ülkemizin gelişmişlik düzeyine, genç ve dinamik toplum yapımıza dar gelen mevcut Anayasa yerine, milletimizin üzerinde mutabakata vardığı daha kapsayıcı ve kucaklayıcı bir sivil anayasaya ihtiyacımız olduğu açıktır. Yeni anayasayı, hak ve özgürlüklerimizi koruyacak, birlikte yaşamaya dair ortak sözumüze ve bu topraklar üzerindeki barış ve huzur arzumuzu tesis edecek bir toplum sözleşmesi olarak görüyoruz. Bu anlayışla, millet iradesinin tecelligâhı olan Yüce Meclisimizde yapılacak çalışmalara Bakanlık olarak gerekli desteği vermeyi bir görev addediyoruz.

Sayın Başkan değerli milletvekilleri; 2025 yılı teklifinde Bakanlığımıza tahsis öngörülen toplam bütçe miktarı 280 milyar 275 milyon 802 bin liradır. 2023 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve 7457 sayılı Kanun'la, Bakanlığımız hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için 83 milyar 236 milyon 176 bin lira ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içinde eklenen ve düşülen ödeneklerle birlikte toplam ödenek 104 milyar 187 milyon 271 bin 709 lira olarak gerçekleşmiştir. Yıl sonu itibarıyla bütçe giderleri şu şekildedir: Personel ve sosyal güvenlik giderleri için 67 milyar 927 milyon 327 bin 437 lira, mal ve hizmet alımları için 22 milyar 344 milyon 925 bin 932 lira, cari transferler için 4 milyar 165 milyon 839 bin 947 lira, sermaye giderleri için 6 milyar 49 milyon 108 bin 322 lira, sermaye transferleri için 2 milyar 978 milyon 487 bin lira, toplamda 103 milyar 465 milyon 688 bin 639 lira bütçe gideri gerçekleşmiştir. Ayrıca Sayıştay tarafından tespit edilen hususlarla ilgili olarak kurumlarla iletişim hâlinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Sayıştay raporunda kamu zararına sebebiyet veren bir tespit bulunmadığını da özellikle belirtmek isterim.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; adalet politikalarımızın başarılı bir şekilde hayata geçirilmesinde desteklerini esirgemeyen Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a şükranlarımızı arz ediyorum. Güvenilir adalet sisteminin tesisi yolunda Yargı Reformu Strateji Belgeleri kapsamında ve birçok yasal düzenlemeyi gece gündüz çalışarak hayata geçiren ve güvenilir adalet sistemine büyük katkı sağlayan Türkiye Büyük Millet Meclisimizin kıymetli üyelerine de hassaten buradan çok teşekkür ediyorum.

Bakanlığımızın 2025 yılı bütçesini Komisyonumuzun takdirlerine arz ediyorum, bütçemizin hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun çok kıymetli Başkan ve üyelerini Bakanlığımız ve tüm yargı teşkilatı adına saygılarımla selamlıyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, Sayın Bakanımıza teşekkür ediyorum.

Şimdi gruplar adına konuşmalara geçiyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İzmir Milletvekili Sayın Gökçe Gökçen Göl ve Aydın Milletvekili Sayın Süleyman Bülbül onar dakika konuşacaktır. Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi Grubu adına Erzurum Milletvekili Sayın Meral Daniş Beştaş ve Van Milletvekili Sayın Zülküf Uçar onar dakika konuşacaktır. İYİ Parti Grubu adına Afyonkarahisar Milletvekili Sayın Hakan Şeref Olgun yirmi dakika; Saadet Partisi Grubu adına Antalya Milletvekili Sayın Serap Yazıcı Özbudun ve İstanbul Milletvekili Sayın İsa Mesih Şahin onar dakika konuşacaklardır. Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sayın Feti Yıldız ve Kırıkkale Milletvekili Sayın Halil Öztürk onar dakika; Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına Samsun Milletvekili Sayın Ersan Aksu yirmi dakika konuşacaklardır.

Sayın Gökçen, buyurun.

GÖKÇE GÖKÇEN GÖL (İzmir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Sayın Bakan; bugün yapılacak olan görüşmelerin karşılıklı fikirlerden yararlandığı, yasamanın yürütmeyi denetleme yetkisinden fayda görülen verimli bir çalışma olmasını diliyorum.

Dikkatinizi çekmek istediğim birinci husus şu: Cumhurbaşkanı Erdoğan, 2017 referandumu öncesinde yasama ve yürütmenin birbirinden katı olarak ayrılacağını savunmuştu. Muhalefetin itirazlarına rağmen kabul edilen Anayasa değişikliğiyle birlikte kuvvetler ayrılmadı, tam tersine birleşti. Bu dönemde Adalet Komisyonunun görüştüğü torba kanunlar Adalet Bakanlığının hazırlaması ve milletvekillerine göndermesi yoluyla yapılıyor. Bunu, Sayın Bakanın yasa tekliflerinin hazırlanması aşamasındaki açıklamalarından

anlıyoruz. Bunu sayın bürokratların desteğini de alma fikrini reddettiğim için ifade etmiyorum ama milletvekillerinin başlattığı, ihtiyacı gördüğü, belirlediği, tespit ettiği, muhalefetle ve sivil toplumla tartıştığı, ardından teknik desteğin alındığı bir sürece ihtiyaç var burada.

İkinci husus -herkesin ne kadar farklı fikirde olduğumuzu bildiği gibi- şu: Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanmaması meselesi. Ancak burada sadece Can Atalay kararından bahsetmeyeceğim -oradaki vahim örnek artık herkesin malumu, bugün de konuşulacak- ancak yasa tekliflerinizde şöyle bir sorun görüyorum: Anayasa Mahkemesi, iptal kararlarında yürürlükle ilgili bir süre veriyor. Getirdiğiniz teklifler ya o sürenin dolmasından hemen önce getirilen alelacele teklifler ya da süre dolduktan sonra hukuki boşluğu doldurmak adına Meclisten bir günde apar topar geçirmeye yönelik teklifler. Bu metinlerde de büyük çoğunlukla iptal edilen hükmün tamamen aynısı veya bazı kelimelerin yer değiştirmiş hâlinin olduğunu görüyoruz. Bunlar da yine, yöntemine karşı çıktığımız torba kanun usulüyle getiriliyor; aynı kadının isim hakkını ihlal eden kadının soyadı düzenlemesi gibi. Bu yapılan, Anayasa'nın sistematik olarak ihlal edilmesi, Anayasa Mahkemesinin fiilen bir kere daha devreden çıkarılması anlamına geliyor. Yani tartışmayı yalnızca Can Atalay kararı ve bireysel başvuru kararları üzerinden değil ama norm denetimini de dâhil ederek yapmak zorundayız burada ve defalarca ifade ettiğimiz gibi, Anayasa'yı uygulamayan bir mantıkla Anayasa değişikliğini tartışmak bizim için mümkün değil.

Üçüncü husus, yine, çok tartışılan, burada da tartışılacak ve tekrar etmeyeceğim ayrıntılarını ama değinmekte de önem gördüğüm: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uyulmaması sorunu. Bizim şunu bilmemiz lazım Sayın Bakan: Anayasa'nın 90'ıncı maddesi devreden çıktı mı, Avrupa Konseyinden çıktık mı veya çıkmayı mı planlıyoruz?

Dördüncü husus: Bu senenin ikinci yarısında özellikle çok tartışılan bir konu var; etki ajanlığı düzenlemesi. Burada Türk Ceza Kanunu'nda yer alan casusluk suçlarına dâhil edilemeyen nelerin olduğunu merak ediyoruz çünkü Komisyonunda yapılan açıklamalar bizim için açık olmadı, bizi tatmin etmedi. Getirilen ve geri çekilen metinde Erasmus'a giden öğrencilerin, akademisyenlerin, siyasetçilerin, sivil toplum örgütlerinin ve gazetecilerin ifade özgürlüğünün etkilenmesine çok müsait bir ifade vardı. Aynı metin geri getirilmeye çalışılırsa Genel Başkanımızın ifade ettiği gibi, biz kırmızı alarmdayız. Yok, eğer gerçekten ifade özgürlüğüyle ilgili olmayan, sivil toplum örgütlerini ve gazetecileri etkilemeyecek bir düzenleme düşünüyorsanız bu konuyu da çok dikkatle ele almak zorundayız.

Beşinci husus: Siyasi davalar ve olaylar. Sayın Bakan, önceki Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu hakkında açılan davayla ilgili "Siyasetçilerimiz için bir ibret vesikasıdır." şeklindeki sözleriniz Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanı olduğunuz için bu başkanlık sıfatıyla yargıya müdahale niteliğinde oluyor. Ayrıca, bu, aynı zamanda bir muhalefeti dizayn etme girişimidir. Biz ne söyleyeceğimizi, nasıl siyaset yapacağımızı kendimiz biliriz, kendimiz karar veririz.

Diğer taraftan, Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı Ekrem İmamoğlu hakkında açılan davada, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Sözcüsünün "Neden Samsun'a sürdüğümüzü izah edeceğim." sözlerini çok vahim buluyoruz ve gündeminize almanızı bekliyoruz. Ahmak davasının siyaseti dizayn etme girişimi olduğunun en başından beri farkındayız ve buna izin vermeyeceğiz.

Altıncı husus: Belediye başkanlarımız hakkındaki akıl almaz bazı girişimler. Esenyurt Belediye Başkanımız Ahmet Özer, bu yaşına kadar hem adli sicil kaydı temiz hem de bir tek suç bile işlememiş bir akademisyen. Süleyman Soylu'nun değerli görüş ve katkıları için teşekkür ettiği, 2013 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşüne başvurulmuş, Belediye Başkanı olarak düzenlediği ve kaymakamın da katılmış olduğu konserde atılan sloganlardan sorumlu tutulan, tutukluluğa itirazın reddi kararında birdenbire aleyhine bir gizli tanık ortaya çıkan Profesör Doktor Ahmet Özer. Esenyurt Belediye Başkanımız geçmişte sizin partinizin de defalarca görüşüne başvurduğu, dönüp Esenyurt'u on yıllık bir Cumhuriyet Halk Partili olarak kazandığında hakkında suç uydurulan Ahmet Özer. Evine şafak operasyonu ile girilen, evinde ve belediyede yapılan aramalar sırasında yanında avukatı bulundurulmayan, alınan dijital kayıtlarının imajının bile verilmediği Ahmet Özer. Biz bu yöntemleri bir yerden hatırlıyoruz. Esenyurt halkının iradesi gasbedilirken seçilmiş milletvekilleri ve belediye meclis üyeleri bile kapıda bekletildikten sonra içeri alındı. Kenan Evrenci bir anlayışla belediyeden sökülen Cumhuriyet Halk Partisi tabelası oraya yeniden takıldı.

Ovacık Belediye Başkanımız Mustafa Sarıgül hakkında, yıllar önce katıldığı bir taziyeden dolayı dava açıldı. Cenazenin defnedilmesi için Belediye Başkanımızdan o günlerde yardım isteyen kişi cumhuriyet savcısı; güvenliğin sağlanması amacıyla yardım istiyor cumhuriyet savcısı. Belediye Başkanımız bu olayın üzerine 3 kere seçim kazanıyor, 3 kere Belediye Başkanlığı yapıyor. Her nasılsa bu şimdi sorun oluyor ve bir siyasetçinin daha sözde terörist olduğuna karar veriliyor ve kayyumlarla ilgili bir açıklamanız oldu Sayın Bakan, o yüzden size ifade etmek istiyorum. Dediniz ki: "Belediye başkanı değil, bunlar belediye başkan vekilleridir, kayyum değildir." "Kesinleşmiş bir hüküm olursa başkanlık düşer, yerine meclis seçer." dediğiniz için bunları hatırlatıyorum. Bu açıklamanız da bence masumiyet karinesine aykırı ama bir mantık da burada ters çevrilmiş oluyor. "Kişi hakkında masumiyet karinesi varken belediye meclisi seçmez, biz atarız ama hüküm kesinleştiğinde o zaman demokratik mekanizmaları işletmeye başlarız." demiş oluyorsunuz ama yine de bu açıklamayı referans olarak en başa dönüyorum. Lütfen, Ovacık Belediyесinin "web" sitesini açın Sayın Bakan; orada kim Başkan olarak yazılmış, Başkan Vekili olarak değil, kim Başkan olarak yazılmış? Kayyum Hüseyin Şamil Sözen yani siz, bizim kayyum dediğimize "Başkan Vekili" diyorsunuz ama oralarda zaten bu kişi Başkan olarak ilan edilmiş durumda, resmî siteden bahsediyorum. Yani burası da Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde olduğu için Ovacık halkının iradesine saygı beklerken bir yandan da böyle bir durum var.

Son olarak Genel Başkanımız Sayın Özgür Özel'le ilgili dünkü ifadeleriniz var. Yirmi sekiz gün boyunca sizden bir yanıt beklendi Sayın Bakan. Demokratik bir şekilde belediye meclis üyelerimiz, milletvekillerimiz Esenyurt'ta nöbet tuttular, hepimiz oradaydık. Türkiye'nin 1'inci partisinin Genel Başkanını kendi Belediye Başkanıyla görüştürmemek için yirmi sekiz gün beklediniz. Genel Başkanımızın üslubunu değiştirmesiyle birlikte, önce bana göre hiç kabul edilemeyecek ve cinsiyetçi bir açıklamayla "Adam gibi istesin, veririz." dediniz, aynı gün de gerekli yazıyı yine kendiniz yazdınız Sayın Bakan. O zaman ben şunu sormak zorunda kalıyorum: Canan Kaftancıoğlu'nun davasında, Selahattin Demirtaş'ın, Selçuk Kozağaçlı'nın, Sözcü gazetesi yazarlarının, Hrant Dink'in, Enis Berberoğlu'nun davasına hep aynı isim var, farklı mahkemeler ama hep aynı isim var. Kendisi önce sizin yardımcınızdı, şimdi de İstanbul Cumhuriyet

Başsavcısı oldu hepimizin bildiği gibi. Sizi İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı üzerinden zorlayacak açıklamaları mı tercih ediyorsunuz? Akın Gürlek'e "Bu sarayın celladı." sizden bahsedilerek "Bu Bakanın imamı Akın Gürlek." yine, sizden bahsedilerek "Bu Bakanın Akın Gürlek'e gücü yetmemektedir." denilmesini mi istiyorsunuz? Genel Başkanımız bu ifadeleri tercih etmezdi ama size yine çok sert ifadelerde bulunmaya devam edebilir. Bizim dileğimiz, sizlerde bunlara hiç gerek bırakmayacak bir siyasi nezaketin ve temiz bir dilin hâkim olması. Burada da sizin konumuz önemli olacak.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum. Sayın Bülbül, buyurun.

SÜLEYMAN BÜLBÜL (Aydın) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, Değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, bütçe sunumunuzu dikkatle dinledim. Adil yargılanma hakkından lekelenmeme hakkına, bağımsız ve tarafsız yargıdan insan haklarına kadar birçok konuda ileri sürdüğünüz söylemler açıkçası beni bayağı şaşırttı. Yani acaba biz aynı ülkede mi yaşıyoruz? Acaba ben başka bir ülkede mi yaşıyorum, siz başka bir ülkede mi yaşıyorsunuz; anlayamadım. Gerçekleri konuşmamız gerekiyor, uygulamaları konuşmamız gerekiyor. Uygulamalar şunlar: Yakın tarihimizde yaşanan olayları hatırlayarak hukuk devleti ilkesinden uzaklaştık mı, yaklaştık mı; onu tartışmamız gerekiyor. Yargı reformu olarak getirdiğiniz yargı paketlerinde AYM kararlarını, Anayasa'nın 153'üncü maddesini yok saydığımız doğru değil mi? Siyasallaşmış yargının talimatlı yargıçları eliyle yargı darbesi yapıp Türkiye'yi bir anayasasızlaştırma sürecine teslim ettiğiniz doğru değil mi? Anayasa'nın rafa kaldırdığı doğru değil mi? Anayasal hak ve özgürlüklerini kullanamayan vatandaşlara, kullanmak isteyenlere cezaevi yolu gösterildiği doğru değil mi? AYM'nin Can Atalay hakkında verdiği karara uymayıp Meclisin saygınlığını ayaklar altına alarak, Türkiye Büyük Millet Meclisine talimat verip "Gereğini yapın." diyen Yargıtay 3. Ceza Dairesi Başkanı Muhsin Şentürk'ü ödül olarak Yargıtay Cumhuriyet Başkanlığına -tırnak içinde- atadığınız doğru değil mi? Yargıtay üyeliğine seçilen İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı İrfan Fidan'ın Yargıtay üyeliğine atanmasından yirmi gün sonra, daha dosya kapağı aralanmadan Anayasa Mahkemesi üyeliğine gönderildiği doğru değil mi? Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı görevini yürüttüğü dönemde, Ocak 2017'den Kasım 2020'ye kadar, suç örgütü lideri Ayhan Bora Kaplan hakkındaki 8 soruşturmanın 7'sini takipsizlikle kapatan, delilleri sümen altı eden, Kaplan'ın örgüt liderliği iddiasıyla yargılandığı dosyada örgüt liderinden hesabına paralar kabul ettiği tespit edilen Yüksel Kocaman'ın hâlâ Yargıtay üyesi olarak görevine devam ettirildiği doğru değil mi? İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekiliyken, olmayan MASAK raporuna binaen Sezgin Baran Korkmaz'ın üzerindeki yurt dışına çıkış yasağının kaldırılması ve malları üzerindeki tedbir yasağının kaldırılması talebinde bulunan önceki Bakan Yardımcınız, daha sonra şu anda Yargıtay üyesi olan Hasan Yılmaz'ın ödüllendirildiği doğru değil mi? Söz konusu kararı veren, şu anda İstanbul'da sulh ceza hâkimi olan, o zamanın 3. Sulh Ceza Hâkimi Yasin Karaca hakkında HSK Başkanı olarak hiçbir işlem yapmadığınız doğru değil mi? Bu konuda bizzat Adalet Komisyonu Grup Sözcüsü olarak yapmış olduğum bir suç duyurusuna ve HSK şikâyetine karşılık, HSK'den "Somut delil yoktur." diye cevap verdiğiniz ve dosyayı kapattığımız doğru değil mi? Somut delil olarak "olmayan MASAK raporu" diye açıkça MASAK'ın açıklaması olduğu hâlde siyasi operasyonlarımız için 2 Ekimde Adalet Bakan Yardımcılığında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına geçirilen -bu lafı söylediğimiz zaman kızılıyorsunuz ama- açıkça iktidarın gezici hukuk celladı olan, Enis Berberoğlu davasında "AYM kararlarını tanımıyorum." deyip de hak ihlallerine sebebiyet veren Akın Gürlek'in ayağının tozuyla İstanbul'da, belediye operasyonları çerçevesinde Esenyurt Belediyesine kayyum darbesi yaptığı doğru değil mi? Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Atatürkçü teğmenlere soruşturma açmasını eleştiren, şu anda Antalya Cumhuriyet Savcılığında jet hızıyla açığa alınan savcının hukuksal durumu doğru değil mi? Hâkimlerin yasalara bakarak değil, iktidarın gözüne bakarak kararlar verdiği bir süreç olduğu doğru değil mi?

Evet, Sayın Bakanım, tüm bunların olağan düzen hâline getirildiği bu rejim, hukuk devleti rejimi değildir; açıkça tek adam rejimidir. Adaletin terazisinin muhalifleri ezmeye, suçluları koruyup kollamaya, yandaşları aklamaya hizmet ettiği bu düzen hukuk devleti olamaz. Yargı kararlarının adamına göre şekillendiği ve yargıda çifte standardın hâkim olduğu bir düzen hukuk devleti değildir. Ne demek istiyorum, biraz açayım.

2019 yılında Öcalan'ın yazdığı mektubu kamuoyuyla paylaşan Profesör Doktor Ali Kemal Özcan'ın, ihbar sonucu, terör örgütü propagandası yaptığı iddiasıyla 2023 yılında hakkında açılan soruşturmada PKK yöneticilerinden Remzi Kartal'la görüştüğü iddiaları varken açılan soruşturmada kovuşturmayla yer olmadığı kararı verildi. Hukuksuzca tutuklanan ve yerine kayyum atanan Esenyurt Belediye Başkanımız Ahmet Özer'e yapılan suçlamalardan biri de Remzi Kartal'la görüşmesi; bu, tutuklama nedeni olarak gösterildi. Esenyurt'ta Remzi Kartal'la on yıl önce görüştü diye Başkanımızı hapse tikan yargı bir yanda duracak; sırf seçim kazanabilmek için devletin kosteriyale İmralı'dan mektup almaya gönderdiğiniz Profesör Ali Kemal Özcan, Remzi Kartal'la konuştuğunda takipsizlik kararı veren yargınız bir yerde duracak. Şimdi soruyorum: Aynı durumda bambaşka kararlar veren iki savcı bu devletin savcısı değil mi? İki de hukuka saygı, Anayasa'ya bağlılık yemini etmedi mi?

Başka bir konuya gelelim. Sayın Bakan, siz her fırsatta "Kimse yargıya parmak sallayamaz." derken, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanımız Ekrem İmamoğlu'nun yargılandığı haksız hukuksuz ahmak davasında sırf istediğiniz kararı vermiyor diye apar topar Samsun'a sürgün ettiğiniz Hâkim Hüseyin Zengin'i biz unutmadık. Ahmak davası için arzu ettiğiniz kararı versin diye o koltuğa oturttuğunuz Hâkim Mehdi Komşul'u da unutmadık. O gün duruşmadaydım. "Bu sözün YSK'ye değil, Süleyman Soylu'ya yönelik söylendiği açıkça ortada." diyen Hâkim Mehdi Komşul, bir gün sonra, iki yıl yedi ay on beş gün YSK üyelerine hakaretten ceza verdi. Yani bakıyorum burada, bu baskı yargıya baskı değil de bu, adil yargılanma hak ihlali değil de nedir? İBB Meclisi AKP Grup Sözcüsü Faruk Gökkuş'un açıklaması, Samsun'a sürdüğüne ilişkin açıklaması yargıya parmak sallamak, siyaseti yargı eliyle dizayn etmek değil de nedir? İktidar sırf kendi siyasi geleceğini tehdit ediyor diye Başkanımız Ekrem İmamoğlu'nun dosyasını rafta bekletecek, geçen yıl olduğu gibi "Duruşma savcısı izin aldı." diye davayı erteleyecek... Yukarıdan komut bekleyen, cübbesi düğmeli hâkimlerle hukuk devleti mi inşa edeceğiz? Aynı şekilde, 7'nci Genel Başkanımız Kemal Kılıçdaroğlu'nun haksız ve hukuksuzca yargılandığı davadan bir gün önce çıkıp basına "Siyaset yapanlar örnek alırsa onların sonu da bu eski Genel Başkan gibi olur, siyasetçilerimiz için ibret vesikasıdır." şeklinde demeç veren siz değil misiniz? Siz, aynı zamanda HSK'nin Başkanı değil misiniz? Hâkim ve savcılar mesleğe kabul eden, atama ve terfilerini yapan, disiplin işlemlerini yürüten

HSK'nin Başkanısınız. Bu açıklamadan bir gün sonra, davaya bakacak olan hâkime bir telkinde bulunmak ve talimat vermek değil de bu nedir? Bir başka örnek: 27'nci Dönemde görev yapmış, şu anda milletvekili olmayan 72 milletvekilimizin ve Genel Başkanımızın "Tayyipler Âlemi" karikatürünü "retweet" ettikleri gerekçesiyle yargılandığı -biz de milletvekilliği dönemimiz bittikten sonra yargılanacağız- haksız ve hukuksuz davalar şu anda devam etmekte midir? Yerelde iktidar, genelde ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisinin en yüksek karar organı olan Parti Meclisinin 2016'da Yüksek Disiplin Kurulu üyeleriyle birlikte yayınladığı bildiri nedeniyle -aynı gün- Parti Meclisi ve YDK üyelerinden oluşan 53 partimize karşı 22'sinde açmış olduğunuz Cumhurbaşkanına hakaret davası başka bir şey midir, hukuk devletinde olabilir mi? Bildiride yer alan cümlelerden Cumhurbaşkanına hakaret olarak görüldüğü iddianamede belirtilmeden, Sayın Cumhurbaşkanını memnun etmek adına açılan hukuksuz ve siyasi davalara yenileri eklenmiş değil midir? Şikâyetçi olan kimdir? Partili Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan. Kovuşturma izni veren kimdir? Yalnızca yürütmenin başı partili Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olan siz, Adalet Bakanı. Adalet Bakanı kimdir? Hâkim ve savcılar mesleğe kabul eden, atama ve terfilerini yapan, ihraç ve disiplin işlemlerini yürüten HSK'nin Başkanı. Soruyorum: Bu şartlar altında bağımsız ve tarafsız yargıdan, vicdanı hür yargıçlardan nasıl bahsedilir? Bu nedir? Yargının siyasallaşmasından bahsedilebilecek bir şeydir. Siz bu hamlelerinizle yalnızca CHP'nin kurumsal kimliğine değil, ifade özgürlüğüne, demokratik hukuk devleti ilkesine ve size oy vermeyen bu halkın yarısından fazlasına karşı dava açılıyorsunuz. Yargı, adaleti sağlama aracı olup siyasi faaliyetleri engellemeye, muhalefeti sindirmeye dönük bir silah olarak kullanılmaz. 4'üncü yüzyılda "İçinden adaleti çıkarırsan devlet büyük bir çeteden başka nedir?" demiş Augustinus. 21'inci yüzyılda geldiğimiz noktada bunun karşılığı nedir? Değerli arkadaşlar -Yargıya Güven Endeksi- OECD'nin -bizim üye olduğumuz OECD 48 ülkeden oluşuyor- "Bir Bakışta Hükümet 2023" raporuna göre, Türkiye yargıya güvende 38 ülke arasında 36'ncı oldu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bülbül, bir dakika daha ekliyorum.

Buyurun.

SÜLEYMAN BÜLBÜL (Aydın) - Sayın Bakan, 15 Kasım'da Hukukun Üstünlüğü Endeksi'ne ilişkin bir açıklama yaptınız ve "Burada endeksler gerçeğe uygun değildir." dediniz. Bu ifadelerinizden sonra sormak istiyorum: Endeksleri paylaşanlar, bizim gibi paylaşanlar hakkında dezenformasyon yasası gereği sabahları evine gidip de gözaltına alıp tutuklama ve gözaltı işlemi yapacak mısınız? Şunu demek istiyorum: Güvenlikçi politikalarımız; 18 Ekim 2020'de yasalaştırdığımız dezenformasyon yasasıyla, ardından sekizinci yargı paketiyle AYM kararını hiçe sayarak iptal ettiğiniz örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemeye, arkasından seferberlik hâlinin ilanını tek adamın kararına bıraktığımız Seferberlik Yönetmeliği'yle, "etki ajanlığı" denilen yasa teklifini getirmekle yargıya güven adına, ifade özgürlüğü adına, basın özgürlüğü adına ne kadar geriye gittiğimiz açıkça ortadayken burada çıkıp da hukuk devletinden bahsetmeyiniz.

Sayın Bakan, tüm bu...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bülbül, teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN BÜLBÜL (Aydın) - Bir saniye... Son cümlemi söyleyeceğim.

GÖKÇE GÖKÇEN GÖL (İzmir) - Ben uzatmamı kullanmamıştım Başkanım, eklersek...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Böyle bir usulümüz yok değerli milletvekilleri.

SÜLEYMAN BÜLBÜL (Aydın) - Sayın Bakan, sayılar yalan söylemez. Şubat 2024 sonu itibarıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde bekleyen her 100 davadan 35'i Türk vatandaşlarının yaptığı başvurulardan oluşuyor.

Türkiye, 2023'te en çok adil yargılanma hakkının ihlali ve güvenlik ve özgürlük hakkının ihlali konularından mahkûm edildi. 124 emsal dava da Türkiye kararı olarak biliniyor. AYM'de bireysel başvuru artık uçtu, geçen yıl 100 bin başvuru vardı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bülbül, teşekkür ediyorum.

Sayın Beştaş bekliyor.

Sayın Bülbül, konuşmanız için teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN BÜLBÜL (Aydın) - Bir cümle...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bülbül, bu bitmez, böyle bir yöntemimiz yok.

Teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN BÜLBÜL (Aydın) - Sayın Bakan, tüm bu veriler ortadayken siz hangi hukuktan, hangi adil yargılanma hakkından, hangi demokrasiden, hangi Anayasa'dan bahsediyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Beştaş, buyurun lütfen.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli hazırım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün 28 Kasım, Tahir Elçi'nin katledilişinin 9'uncu yıl dönümü. Sevgili arkadaşım, dostum, meslektaşım canlı yayında her saniyesinin kaydedildiği bir ortamda öldürüldü, bir kurşunla katledildi ve dokuz yıl tamamlandı, hâlâ Tahir için adalet yok. Cezasızlık, Tahir'in ömrü boyunca mücadele ettiği meseleydi, kendi dosyasında da maalesef böyle bir tabloyla karşı karşıyayız. Evet, basınla başlamıştı linç, yargıyla devam etti ve şu anda Tahir'in katilleri cezasız. Devletin aydınlatamadığı cinayet yoktur Sayın Bakan, aydınlatmadığı cinayet vardır. Sevgili Tahir'in durumu da aynen budur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Ne oldu ya?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir dakika dolduğu için...

Devam edin.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - "..."² Sevgili Tahir'i sevgi, saygı, özlem ve minnetle anıyorum.

Sayın Bakan, konuşmanızı dinledik; adaletten, binalardan birçok şeyden söz ettiniz, adalete siz de temas ettiniz. Evet, adalet her şeyin temeli aslında; bütün yaşadıklarımızın çıktığı nokta adaletsizlik ve adaletsizlik şu anda maalesef Türkiye'de hüküm sürüyor. Bir kara düzen var; şu anda suç işleyenlerin serbest, muhaliflerin, demokratların parmaklıklar arasında olduğu bir iklimde yaşıyoruz. Dilan Polatgillerin serbest, Selahattin Demirtaşların, Figen Yüksekdağların rehin tutulduğu bir adaletsizlik düzeninde yaşıyoruz. Kimse yoksulluğu, adaletsizliği konuşmasın diye, maalesef, suç çeteleri aklanıp paklanıp bir de evimize kadar misafir ediliyorlar. Evet, adaletsizlik maalesef hüküm sürüyor.

Sayın Başkan, adaletsizliğe ilişkin anlatacağım çok şey var ama ondan önce...

(Uğultular)

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Sayın Başkan, her çaldığımızda ben dönüp bakıyorum, ne olur...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, lütfen sükûneti tesis edelim.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Yani sürekli çaluyorsunuz ama otuz saniyem gitti, bir buçuk dakika.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir dakika veriyorum ya...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Yargı tarafsızlığı ve bağımsızlığı çok önemli, çok hayati ve bütün meselelerin, tabii ki adaletin de yolu yargı tarafsızlığı ve bağımsızlığından geçiyor fakat Türkiye'de şu anda siz HSK Başkanımız ve tarafsız değilsiniz doğal olarak ve HSK Başkanı sıfatınıza aslında en büyük gölgeyi düşürüyorsunuz. Tabii ki diğer mekanizmayı anlatamıyorum. Venedik Komisyonunun, uluslararası mekanizmaların bu konuda çok sayıda raporu var ve maalesef, şu anda yargı tarafı ve bağımlılık ilişkisi var ve iktidar, işine geldiği kararları alkışlayan, işine gelmediği kararları eleştiren bir tabloda.

Kayyım atamalarıyla bağlantı kuracak olursak, yargı o kadar tarafı ve bağımlı ki talimat verildiğinde on yıllık dava dosyasını bir gün içinde karara bağlıyor. Cevdet Konak, Dersim Belediyesi Eş Başkanımızın on yıldır devam eden bir yargılaması vardı; önce hakkında ceza kararı verildi, iki gün sonra da kayyım atandı. Kim bize bunun tesadüf olduğunu anlatabilir? Sıddık Akış, Hakkâri Belediyesi Eş Başkanımızın, yine on bir yıldır devam eden yargılamasında nasıl olduysa önce bir soruşturma başlatıldı, sonra gözaltına alındı, tutuklandı ve hemen kayyım atandı. Bu iki örnek bile aslında yargının nasıl bir istişare hâlinde yönetildiğini, tarafı ve bağımlı olduğunu gösteriyor.

Adli Tıp Kurumundan söz ettiniz yine, Adli Tıp Kurumu en çok şikâyet ettiğimiz meselelerin başında geliyor. Onlarca mahpus maalesef cenazeleriyle dışarı çıkabiliyorlar, özgürleşebiliyorlar ve Adli Tıp Kurumu, bunun yargıdan sonra, hatta paralel bir şekilde bir numaralı sorumlusu. Adli Tıp Kurumu Özge Özbek'e, Hanife Arslan'a rapor vermiyor ama maalesef, farklı suç tiplerinde cezasızlık sebebiyle başka raporlar verdiğini de biliyoruz. Adli Tıp Kurumunun bir an önce gözden geçirilmesi gerekiyor.

Evet, yargıda bir kadrolaşma var, bunu Genel Kurulda çokça anlattık. Tabii ki burada yolsuzluk ve rüşvet çarkının derinleştiğini bence siz de gayet iyi biliyorsunuz. Mafyatik ilişkilerin nasıl hüküm sürdüğünü bizler de görüyoruz. Öyle bir tablodayız ki yenidoğan çetesi gibi bir yargılama var Türkiye'de -hepimiz için çok iç acıtıcı, benim canım yanıyor, eminim, bütün insanların canı yanıyordu- bebeklerimizin katledildiği bir dosyadan söz ediyoruz. "Burada yargıyla ilişkisi ne?" diyeceksiniz... Ortaya çıktı ki bebelere ilişkin daha önce ihbar ve şikâyetler var ama hasır altı edilmiş, etkili bir soruşturma yapılmamış ve korku-menfaat karşılığında bu tip dosyalarda yargı mensuplarının görevlerini yapmadığını öğrenmiş bulunuyoruz. İşte, yenidoğan çetesini konuşurken yargının bu konudaki sorumluluğunu da dikkate almamız lazım. Bu çok hayati bir mesele.

Sayın Bakan -başka bir mesele- bir açıklama yaptınız, "Belediye başkanlarının cezası kesinleşmediği için belediye başkan vekilini Meclis üyeleri seçemiyor." dediniz. Doğrusu, sizinle mevkidaş olan -görev yapan- biri olarak çok şaşırdım, garipsedim. Ne yani suçsuzluk karinesi aleyhe mi döndü? Cezası kesin olursa Belediye Meclisi seçebilir ama suçsuz kabul edildiği için kayyım atıyorsunuz. Buna gerçekten bir cevap istiyoruz. Şu anda Dersim, Halfeti, Batman, Ovacık, -unuttum galiba- Mardin'e kayyım atandı. Sizin bu söyledikleriniz doğrudan pratik yaşama farklı yansıyor. Adalet Bakanı olarak kamuoyuna bu konuda bir açıklama yapma borcunuz var. Bunu direkt soruyorum.

Sayın Başkan, anlatacak çok şey var dedim. Yargı tarafı ve bağımlı, adaletsizlik hüküm sürüyor, kayyım atamalarının yargı tarafından önceden zemini hazırlanıyor, bir de AİHM, AYM kararları uygulanmıyor. Bu ülkede Anayasa'da Anayasa 90'ı herhâlde 7 yaşındaki çocuklar da öğrendi artık; ulusalüstü sözleşmeler iç hukuktan önce geliyor fakat hukuksuzluk hukuksuzluğu doğuruyor ve başka konularda da ısrarcı tavır devam ediyor, AİHM ve AYM kararlarına uyulmuyor. Bu konuda kamuoyunda da sıkça tartışılan Yüksekdağ, Demirtaş, Osman Kavala, Yalçınkaya davaları çok somut örnek. 18'inci madde ihlali var Sayın Bakan, ayrıntıları siz gayet iyi biliyorsunuz. Şu anda hiçbirinin cezaevinde olmaması gerekiyor. Yargı neden direniyor? Siz Adalet Bakanı olarak bu dirence dair -her konuda söz kuruyorsunuz, takip ediyoruz, bu konuda gayet başarılısınız da ama- neden -bu konuda- konuşmuyorsunuz yani mademki her konuda söz kurabiliyorsunuz? AİHM ve AYM neden direniyor? Hukuka direniyor çünkü, bu da sizin bilginiz dâhilinde mi? Bunu sormak istiyorum.

Yine, Avrupa Konseyinin bu konuda icra organı olan Bakanlar Komitesinin iç hukukun istismar edildiğini ifade ettiğini, ilan ettiğini biliyorsunuz. Ayrıca, aynı komitenin HSK'nin yapısının evrensel standartlara uymadığı ve değiştirilmesi gerektiği noktasındaki açıklaması da dikkat çekici ve mutlaka sizde de vardır.

² Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

Yine, sizler AİHM'e başvuru sayısının azaltıldığını ifade ediyorsunuz; bu farklı bir şey. AİHM'e, AYM kurulduğu için, başvuru önce oraya yapılmak zorunda olduğu için azalmış olabilir ama son yıllarda, son beş yılı esas alırsak tam tersine bir artış olduğunu tekrar gözleyebiliyoruz. Buradaki mesele de AYM'nin dahi hukuksuzluğunuzla baş edemediğini ortaya koyuyor çünkü AİHM'e yine başvuru sayısı artıyor. Şimdi, işinize geldiğinde AYM bir mahkeme, işinize gelmeyen kararlar verdiğinde ise kapatılmak istenen bir heyula gibi tartışma konusu yapılıyor. Yargıtay aracılığıyla AYM'ye muhtıra çekildi ve sevgili Şerafettin Can Atalay milletvekili olduğu hâlde şu anda bu sıralarda değil ve bunun sebebi de hukuksuzluğun, adaletsizliğin neticesidir. Bunu sizler de gayet iyi biliyorsunuz. AİHM tarafından verilen kararları siyasi olarak değerlendirip siyasi rövanş saikiyle hareket eden iktidarın acaba hukukla ilgisi var mı? Bunu kendinize sormanızı istiyoruz. Siz kayyım atamak için ceza verdiren bir iktidarsınız ya, bunun başka bir izahı olabilir mi? Suçsuzluk karinesi var. Ahmet Türk ya da Siddık Akış ya da Cevdet Konak şu anda suçsuz, Anayasa'ya göre suçsuz ve buna rağmen yerlerine kayyım atanıyor, valiler, kaymakamlar atanıyor, suçsuzluk karinesi yerle bir ediliyor. İşte bu konuda hakikaten ciddi bir güvensizlik var. Tabii, bunları anlatırken...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - İki dakika veriyorsunuz, değil mi Başkanım?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir dakika, buyurun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Hayır, kestiniz.

Kobani davasını da söylemeden geçmeyeceğim son olarak. HDP'ye dönük kumpas davasına gerekçe oluşturmak, HDP'li -yani bizi-siyasetçileri siyaset alanından uzaklaştırmak, seçimlerde kara propaganda malzemesi olarak kullanmak ve iktidarın bir siyaset aracı hâline gelen yargı eliyle muhalifleri demokratik siyasetten uzak tutmak gibi... Kobani kumpas davasının ajandası oldukça geniş. 2014 yılı ve o tarihleri herkes gayet iyi biliyor. Şimdi, arkadaşlarımız bu cezadan, mahkeme başkanı "Ata Dedeler" çetesinden yargılanıyor, ev hapsiyle... Soruşturuldu ama onun verdiği kararlarla, arkadaşlarımıza yüzlerce yıl ceza verildi ve tahliye edilmediler. Kobani kumpas davasındaki cezaların derhâl ortadan kaldırılması gerekiyor.

Umut hakkı konusunda da şunu söyleyeyim: Umut hakkının kabul edilmemesi...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Beştaş, buyurun, açıyorum mikrofonunuzu.

Tamamlayın sözlerinizi.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Sayın Başkan, gerçekten son cümlelerim.

Umut hakkı konusunda kanun teklifimiz var Sayın Bakan. Şimdi, belirli sürelerde mahpusların iyi hâllerinin gözden geçirilmesi... İşte, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı da var ama maalesef, bu konuda hücre cezaları verilerek umut hakkından faydalandırılmıyor. Bu, çok hayati bir mesele. Türkiye idam cezasını kaldıran bir ülke.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Umut hakkı kabul edilmediği takdirde insanların fiilen ölüm cezasına mahkûm edilmesi demek. Bu nedenle, iç hukukta bunun behemehâl verilen teklifler de dikkate alınarak kaldırılması gerekiyor ve umut hakkının yaşam bulması gerekiyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Uçar...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Bitirdim...

Aksi hâlde, Türkiye, idam cezasını, ölüm cezasını kaldırmamış gibi olacak.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Beştaş, teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Sayın Muş, gerçekten yani değişmişsiniz Plan ve Bütçe Komisyonunda ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değişmedim, hayır. Beni bu CHP bu hâle getirdi. (Gülüşmeler)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Kim?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - CHP...

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Allah Allah! Sataşma var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, bir dakika uzatınca...

FETİ YILDIZ (İstanbul) - Umut hakkı suçluların iadesinde uluslararası mahkemelerde büyük engel önümüzde.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) - Ama işte umut hakkını AİHM kararları çerçevesinde değerlendirmek lazım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Yıldız, size de geliyorum, size de söz vereceğiz.

Şimdi, şundan dolayı Sayın Beştaş: Şimdi, siz bir otuz saniye uzattınız ya, CHP hemen "Bu, kural oldu." diyor. Şimdi, onun için sıkı tutmak zorundayız.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Sayın Başkan, haksızlık yapmayın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Biz arşivlere bile bakıp oradan teamül oluşturuyoruz şu an. Sayın Uçar, buyurun lütfen.

ZÜLKÜF UÇAR (Van) - Sayın Başkan, teşekkür ederim ben de.

Ben de Sayın Bakana ve Adalet Bakanlığı bürokratlarına hoş geldiniz diyorum.

Tabii, ben de Sayın Bakanı dikkatle dinlemeye çalıştım ama daha çok HDK sözcümüz ve Meral Vekilimizin söyledikleri, genel çizdiği çerçevenin haricinde daha spesifik konulara da değinerek birkaç başlıkla konuşmamı tamamlayacağım.

Ben de elbette öncesinde bugün ölüm yıl dönümü olan sevgili ebedî Baro Başkanımız Tahir Elçi'yi anarak başlamak istiyorum ve yargılamının bütün aşamasını, soruşturmadan tutun, karar verinceye kadar bütün süreci takip eden birisi olarak, eski bir Baro Başkanı olarak, daha sonra bir avukat olarak ve aynı zamanda milletvekili olarak takip eden birisi olarak söylüyorum ki maalesef, Diyarbakır'da sevgili Tahir Elçi'nin yargılamasını yürüten mahkemenin tam da cezasızlık örneğini ortaya koyan bir pratik ortaya koyduğunu belirtmek gerekiyor. Tahir Elçi katledildi ama Tahir Elçi'yi katledenler maalesef beraat ettirildi. Cezasızlık dediğimiz husus tam da sevgili Tahir Elçi'nin dosyasında çok net bir şekilde ortaya konuldu.

Sayın Bakan, konuşması içerisinde ceza, adalet sisteminden bahsetti; ceza, adalet sistemindeki caydırıcılık hususundan bahsetti. Açıkçası, bugün "cezasızlık" kelimesini kullanmadı ama daha önce Sayın Bakan basına vermiş olduğu birkaç demeçte cezasızlığa özellikle dikkat çekmiş ve herkesin özellikle cezaevinde birkaç gün de olsa kalabileceğini öngören bir düzenleme noktasında çalışma yaptıklarından bahsetmişti. Tabii, bu cezasızlık meselesi, sanırım iktidar için, Bakanlık için herkesin birkaç gün de olsa cezaevinde kalabilmesi noktasında bir yaklaşım ortaya koyuyor Bakanlık açısından ama bizim açımızdan cezasızlık bu değil; bizim açımızdan, özellikle Kürt halkı için cezasızlık algısı, özellikle mağduru Kürt olan ama faili devlet görevlileri olan polis ya da askerlerin yargı makamlarınca korunması demektir. Bu, geçmiş yıllarda da yirmi iki yıllık AKP iktidarının öncesinde de var olan ama hâlâ devam ettirilen bir sistem dolayısıyla bu cezasızlığa ayrı bir başlık açarak, birkaç örnek de vererek devam edeceğim: Şimdi, özellikle 90'lı yıllarda gerçekleşen ağır insan hakkı ihlalleri var. Mesela, Lice katliamı davası, Vartinis davası, Sivas Madımak davası, Musa Anter davası gibi sembol dava dosyalarında dava konusu katliamların üzerinden otuz yıl geçmiş olması nedeniyle düşme kararları verildi. Bakın, burada otuz yıllık bir yargılamadan söz ediyoruz. Bir yargılamının otuz yıla yayılmış olması ve otuz yıl sonra düşürülmesi aslında tam da cezasızlığın bir örneği.

Yine, aynı şekilde, Diyarbakır ve çevresinde zorla kaybedilen 12 kişiyle ilgili açılan JİTEM ana davası, Elâzığ'da yaşayan fabrika işçisi Ayten Öztürk'ün zorla kaybedilmesine ilişkin açılan dava, eski İçişleri Bakanı ve dönemin Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar'ın yargılandığı, Ankara'da zorla kaybedilen 19 kişiyle ilgili açılan Ankara JİTEM davası, Cizre İlçe Jandarma Komutanı Albay Cemal Temizöz'ün yargılandığı, zorla kaybedilen 21 kişiyle ilgili açılan Cizre davası, Derik Jandarma Komutanı Tuğgeneral Musa Çitil'in yargılandığı, Mardin Derik'te zorla kaybedilen 13 kişiyle ilgili açılan Derik davası, Diyarbakır İl Jandarma Komutanı Albay Eşref Hatipoğlu'nun da yargılandığı, Mardin Kızıltepe'de zorla kaybedilen 22 kişiyle ilgili açılan Kızıltepe davası, Dargeçit'te zorla kaybedilen 8 kişiyle ilgili açılan Dargeçit davası, Diyarbakır Kulp'ta General Yavuz Ertürk komutasındaki Bolu Tugayı tarafından zorla kaybedilen 11 kişiyle ilgili açılan Kulp davası ve Şırnak Görümlü'de 6 kişinin zorla kaybedilmesiyle açılan Görümlü davası çok benzer şekilde, otuz yıllık dava zaman aşımı sürelerinin dolması ya da beraat kararlarıyla, cezasızlıkla sonuçlandırıldı. Şimdi bu örnekleri niye veriyorum? Sayın Bakan, bunlar elbette AKP Hükûmeti döneminde mahkemeler tarafından ya zaman aşımıyla düşürülen ya da beraat kararlarıyla kapatılan dosyalar. Bizim açımızdan cezasızlık tam da budur. Siz, daha önce, bu noktada, cezasızlıkla mücadele noktasında bir düzenleme yapılıcağından basına vermiş olduğunuz demeçte bahsetmiştiniz ama bizim açımızdan, Kürtler açısından özellikle cezasızlık noktasında ve gerçekten Kürt halkının... Özellikle Kürt halkı ve aynı şekilde yok sayılan, haklarından edilen bütün halklar için söylüyorum. Bu noktada cezasızlıkla ilgili bir çalışma yapılmak isteniyorsa burada kamu görevlisini koruyan ya da kamu görevlisine zırh taniyan bu cezasızlıktan vazgeçilmeli ve hakikaten artık adil ve kamu görevlisi kişilerin korunmadığı, işkence ve kötü muameleyle karışanların korunmadığı temel sistemin oturtulması gerekiyor. Burada, tabii, cezasızlıktan söz ederken Sayın Başkan, Meral Başkanım uzun uzun anlattı ama ben kayyum meselesinde daha çok aslında yine bir cezasızlıktan bahsedeceğim. Örneğin, son, Mardin, Batman, Halfeti'de yaşanan kayyum süreçlerinde, yaklaşık on günlük süreci Özgürlükçü Hukukçular Derneği takip etti ve bu süreci rapor altına aldı. 130 sayfalık bir rapordan söz ediyoruz. Eğer siz de uygun görürseniz ben konuşmamın sonunda bu raporu da Sayın Bakanınıza sunmak istiyorum ama bu rapordan da birkaç hususa değinmem gerekiyor. Mesela, toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale; bu, on günlük Halfeti, Mardin, Batman sürecinde Özgürlükçü Hukukçular Derneğinin yaptığı tespitlerden birincisi ve bu süreçte biber gazıyla, plastik mermiyle, tazyikli suyla, ters kelepçeyle, milliyetçi şarkı dinleterek, yemek ve su verilmeyerek, fiziksel şiddet, kuvvet kullanılarak ve İstanbul Protokolü'ne uygun muayene edilmeyerek bu kayyum sürecinde yaklaşık 265 kişi gözaltına alınmış ve bunlardan yaklaşık olarak 150 yurttaşın Batman'da, 8 yurttaşın Halfeti'de, 9 yurttaşın Mardin'de işkence ve gözaltı yapıldı. Dolayısıyla, bir cezasızlıktan söz ediyorsak, önce bunlar hakkında, 150 yurttaşın Batman'da olmak üzere toplamda 167 kişi olacak şekilde, işkence ve kötü muameleyle maruz kalan, Halfeti, Batman ve Mardin'de işkence ve kötü muameleyle maruz kalan ve bunların faillerine yönelik olarak Sayın Bakanınız tarafından herhangi bir soruşturma başlatıldı mı, başlatılmadı mı ya da İçişleri Bakanlığınca başlatılan bir soruşturmanın bilgisi sizde var mı yok mu, bunu da sormak istiyorum. Batman'da 251 kişi gözaltına alındı, 37 tutuklama ve 15 adli kontrol kararı verildi. Halfeti'de 16 gözaltı oldu, 10'u tutuklandı. Mardin'de 30 gözaltı oldu, 10'u tutuklandı. Açıkçası, bu kayyum süreciyle birlikte, seçme ve seçilme hakkı, yerinden yönetim ilkesi ve özerk mahalli idari rejimine aykırılık ilkesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü, ifade özgürlüğü gibi Anayasa'da temel olarak güvence altına alınan haklar, masumiyet karinesi, işkence ve kötü muamele yasağı ihlalleri açıkça işlendi. Tabii, dediğim gibi, bu raporu sizlere sunacağız ve cezasızlık noktasında bir çalışma yaparsanız bunu özellikle dikkate almanızı biz istiyoruz.

Yine, onun dışında, cezaevlerinde, hapishanelerde devam eden yoğun ihlaller var. Siz konuşmanız içerisinde yargıda birlikten söz ettiniz ama açıkçası biz yargıda bir birlikten söz edemiyoruz çünkü bugün, özellikle tarafı Kürt olan veya iktidara biat etmeyen kişiler olduğu zaman, maalesef, mahkemeler tarafından, delil aranmadan, açık bir savunmasına bakılmadan kimliğine doğrudan ceza verilen süreçlere şahitlik ediyoruz yani açıkçası, Kürt'sen, hak talep eden bir Alevi'ysen, özgürlük isteyen bir kadınsan en başta suçlu oluyorsun. Bugün hapishanede binlerce masum insan maalesef esir tutuluyor.

Yine, hasta tutsaklarla ilgili bir başlık açmak istiyorum ve hasta tutsaklarla ilgili açtığım başlıkta özellikle belirtmek istiyorum: İnfaz hâkimlikleri ve cezaevleri idareleri ve Adli Tıp Kurumu, Bakanlık, maalesef bu noktada artık ciddi manada mağduriyetlere ve cinayetlere

sebebe olan bir duruma gelmiş durumda. İnfaz hâkimlikleri kararlarını maalesef uygun vermiyor. İdare ve gözlem kurulları gibi kurullarımız var, bunlar âdeta korsan mahkemeler gibi hareket ediyor ve ciddi manada mağduriyetlerin yaşanmasına sebep oluyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Uçar, süreniz doldu, size ilave bir dakika süre vereceğim.

Buyurun lütfen.

ZÜLKÜF UÇAR (Van) - Cezaevlerinde hasta mahpuslarla ilgili yoğun yaşanan ölümler var.

Açıkçası, konuşmam daha uzundu ama mecburi olarak kısa kesiyorum ve son olarak şunları paylaşayım Sayın Bakan sizlerle: Hatırlayacağınız üzere sizinle bir iletişimimiz olmuştu ve özellikle yaşı ileri olan hasta ve yaşlı tutsaklarla ilgili bir çalışma yapıp size sunma noktasında bir rapor hazırlamıştık. Raporumuzu sunmak üzere maalesef önceki iletişimi tekrar kuramadığımız için bu noktada raporumuzu sunamadık, birazdan onu da sunacağım ama açıkçası neden kuramadığımızın cevabını da merak ediyoruz çünkü sizler tarafından başlatılan bir iletişimdi ama sonra kesildi. Biz, özellikle, bugün, cezaevlerinde, hasta tutsakların yoğun bir şekilde haklarının ihlal edildiği bir süreçte -artık hakikati- hak ihlallerini önleyen bir düzenleme yapılması gerektiğini söylüyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ZÜLKÜF UÇAR (Van) - Son olarak -son cümlelerim Sayın Bakan- dönem ağır bir dönem, hak ihlallerinin, hukuksuzlukların yoğun bir şekilde yaşandığı bir dönem ve açıkçası bu tarz dönemlerde adaletten yana, hukuktan yana karar alanlar tarihe geçebilir. Bu noktada ben sizi şanslı olarak görüyorum çünkü yoğun hukuksuzlukların, yoğun adaletsizlerin yaşandığı bir dönemde adaletten, hukuktan yana tavır alanların hakikaten toplum nezdinde iyi bir yer edineceğini düşünüyorum.

Teşekkür ederiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Uçar.

Yetişmemesi hâlinde toparlamanız için iki dakikayı veriyorum değerli arkadaşlar, süre yirmi iki dakika değil yani.

Sayın Şeref Olgun, yirmi dakika süreniz var.

Buyurun lütfen.

HAKAN ŞEREF OLGUN (Afyonkarahisar) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, sayın bürokratlar, değerli milletvekilleri, basınımızın kıymetli temsilcileri; hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Bu bütçeyi tartışırken yalnızca rakamlardan değil, bu rakamların ardında yatan çürümeden, çöküşten de bahsetmek zorundayız. Defalarca “reform” diyerek milletin önüne koyduğunuz strateji belgeleri sadece göz boyamaktan başka bir işe yaramayan sabun köpüğünden ibaret belgelerdir. 2009 Yargı Reformu Strateji Belgesi’ni hatırlayalım. Ne demiştiniz? Adalet erişimi kolaylaşacak, yargı bağımsızlığı güçlenecek, insan hakları korunacak. Sonuç ne oldu? Bugün yargıya güven neden yerlerde? Neden vatandaşımız mahkeme koridorlarında adalet ararken yıllarını harcıyor? 2015 Yargı Reformu Strateji Belgesi’ni büyük vaatlerle sundunuz, dediniz ki: “Hukuk devletini güçlendireceğiz, yargının hesap verebilirliğini artıracacağız.” Peki, bu belgede ne yaptınız? Bu ülkede yargının bağımsızlığını güçlendiren tek bir uygulamanızı gösterebilir misiniz? Hayır, aksine yargı bağımsızlığı daha da zayıfladı, hâkim ve savcılar iktidarın gölgesi altında karar verir hâlâ geldi. 2019 Yargı Reformu Strateji Belgesi’ni açıklarken söylediğiniz hâlâ hafızalarda; “Vatandaşın adalet güvenini artıracacağız, etkin yargı sistemini kuracağız, hukuk devleti ilkelerini güçlendireceğiz.” Bu belgedeki 256 faaliyetinizin sadece yüzde 70’i hayata geçirilmiş. Bu rakam bile iddialarınızın gerçeklerle nasıl bağdaşmadığını ortaya koyuyor. Üstelik hayata geçirilen uygulamaların büyük kısmı da vatandaşa hiçbir fayda sağlamadı. Adliyeler kapanıyor, vatandaş hâlâ adalet erişemiyor. Şimdi, 2024-2028 Yargı Reformu Strateji Belgesi’ni hazırlıyorsunuz. Sözde adaleti güçlendirecekmış ama sormak istiyorum: Daha önce açıkladığımız belgelerde hedeflediğiniz hangi reform tamamlandı, hangi adımlar yargı bağımsızlığını güçlendirdi, hangi uygulamalar vatandaşın yargıya güvenini artırdı? Cevap vereyim: Hiçbiri. Çünkü bu belgeler sorunların üstünü örtmek için hazırlanan birer vitrin projesinden ibarettir.

Sayın Bakan, adalet sistemi kan kaybediyor. Bu milletin yargıya güveni yüzde 30’ların altına inmiş durumda; bu tablo sizin eserinizdir. Bir yargı reformu belgesi açıklamak yetmez, uygulamak gerekir ama görüyoruz ki uygulamak bir yana adaleti daha da çıkmaza sokuyorsunuz. Eğer gerçekten adalet reformu istiyorsanız yargı bağımsızlığını güçlendirin, hâkim ve savcı atamalarında liyakati esas alın talimatları değil, adalet erişimi kolaylaştırın, kapanan adliyeleri tekrar açın, adliyelerdeki iş yükünü azaltın, hukukun üstünlüğünü sağlayın, iktidarın değil milletin yargısını kurun. 2024’teki vaatlerin hayal kırıklıklarıyla dolu bir tablo olduğunu gördük.

Sayın Adalet Bakanı, 2024 bütçesiyle yargı süreçlerini hızlandıracağınızı söylediniz ama vatandaşlarımız hâlâ davanın sonuçlanması için yıllarca beklemek zorunda kalıyor. Hangi adımları attınız da bu süreçler hızlandı? Gerçek şu ki atılan hiçbir adım yok. Davalar birikiyor, dosyalar raflarda çürüyor, adalet geç geliyor. Bir hâkim ya da savcı başına düşen dosya sayısını azaltmayı hedeflemiştiniz ama geldiğimiz noktada hâkimler ve savcılar dosya yükü altında eziliyor. Vatandaşa hızlı adalet sunma sözü verdiniz ama bu sözü tutamadınız. Hâkim ve savcılarının sayısını artırmadan, iş yüklerini azaltmadan bu sorun nasıl çözülecek? Bunun cevabını vermeniz gerekiyor. Dediniz ki: “Adalet hizmetlerinde teknolojiye geçiyoruz. Kâğıt işlerini azaltacağız, vatandaşın işini kolaylaştıracacağız.” Peki, sonuç ne oldu? UYAP sistemi doğru dürüst çalışmıyor. Vatandaş hâlâ bir dava dosyasını görmek için adliyeye gitmek zorunda kalıyor. Hâlâ kuyruklar var, hâlâ bekleyen insanlar var. “Dijitalleşme” dediniz ama bu bütçenin nereye harcandığını bile açıklamıyorsunuz. O zaman soruyorum: Bu paralar nereye gitti? Hangi teknolojik sistemler geliştirdiniz, hangi yenilikleri getirdiniz, dijitalleşme sadece sözde mi kaldı?

Bir de insan hakları meselesi var. İnsan hakları konusunda ilerleme kaydedeceğinizi söylediniz. Peki, gerçek ne? Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde, Türkiye, hâlâ en çok dava kaybeden ülkeler arasında; bu, Türkiye’nin itibarını sarsıyor ve bu faturalar halkın cebinden çıkıyor. Adalet Bakanı olarak bunun sorumluluğunu ne zaman alacaksınız? İnsan hakları reformları nerede? Bu reformlar neden uygulanmıyor?

Şimdi, biraz rakamlardan bahsedelim. 2024 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'yla kamu idarelerine devasa miktarda kaynak ayrıldı, 11 trilyon 89 milyar TL'lik bir gider bütçesi öngörüldü. Bu paranın büyük bir kısmı Adalet Bakanlığının projelerine ayrıldı. Peki, bu kaynaklar nereye gitti? Merkezi yönetim bütçesi sermaye giderlerine baktığımızda 1 trilyon 92 milyar TL ayrılmış. Bu parayla yeni adliye binaları yapılması gerekiyordu, mevcut altyapının güçlendirilmesi gerekiyordu. 2024 bütçesi nerelere harcandı, bunu açıklamamızı istiyoruz.

Bir diğer önemli kalem personel giderleri... 2 trilyon 678 milyar TL sadece personel giderleri için ayrılmış. Bu devasa bütçeyle yargının hızlanması, iş yükünün azalması gerekiyordu ama hâlâ mahkemelerde uzun kuyuklar var, hâlâ hâkimler dosyalar arasında boğuluyor. Bu paralar nereye gitti, personel verimliliği neden artırmadı?

Şimdi de 2025 bütçesine bakalım. 2025 bütçesi aynı hataları tekrarlayacak bir plandan başka bir şey değil gibi görünüyor. Peki, bu bütçe gerçekten adaletle erişimi artıracak mı, yoksa sadece kâğıt üzerinde başarı hikâyeleri yazılmaya devam mı edecek? 2025'te yargı süreçlerini hızlandırmak için hangi somut adımları atacaksınız? Aynı lafları dinlemek istemiyoruz, planlarınız nedir? Halkımıza daha hızlı adalet sunabilecek misiniz? Geçen yılın dijitalleşme bütçesi çarçur edildi. Bu yıl da aynı hatayı yapacak mısınız? Altyapı yatırımlarını tamamlayabilecek misiniz? Afyonkarahisar başta olmak üzere birçok bölgede yeni adliye binalarına ihtiyaç var, bu projeleri bitirebilecek misiniz, yoksa halkı oyalamaya devam mı edeceksiniz? İnsan hakları reformlarını gerçekten uygulayacak mısınız? Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde kaybettiğimiz davaların sayısını azaltacak mısınız, yoksa bu utancı taşımaya devam mı edeceğiz?

Sayın Başkan, sayın katılımcılar; 2025 yılı bütçesi için Adalet Bakanlığına ayrılan pay ülkemizin adalet sisteminin çökmüş yapısını göz önüne sermektedir. Adalet Bakanlığı bütçesinde cezaevi inşaatlarına ayrılan devasa kaynak suçla mücadele etmek yerine suçluları hapsetmeye dayalı bir politikayı açıkça ortaya koymaktadır. 2024 yılı itibarıyla cezaevi tanıtımı için ayrılan 134 bin TL'lik bütçe, adaletin yerine getirilmesinden çok, cezaevlerinin doluluk oranlarıyla övünen bir zihniyeti temsil etmektedir.

2024 yılında merkezi yönetim bütçesi giderlerinin 11 trilyon 213 milyar TL olarak gerçekleşeceği öngörülmüştü. Bu devasa harcama karşısında bütçe açığı 2 trilyon 148 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. 2024 yılı itibarıyla bütçe gelirlerinin sadece 9 trilyon TL seviyesinde gerçekleşeceği öngörülmüştür. Adalet Bakanlığının toplam bütçedeki payı ise sadece yüzde 1,88 olup yani yüzde 2'nin altındadır. Enflasyon yüzde 100'ler seviyesindeyken Adalet Bakanlığı bütçesi geçen yıla göre yaklaşık yüzde 40 artmıştır. Bu durumda ya bütçe yetmeyecek ya da 2025 yılında hangi hizmetleri kısacaksınız? Bütçenin zaten yüzde 68'i personel harcamasıdır, bunu istesiniz de kısamazsınız, memura enflasyon artışı dışında düzeltme yapamasanız da kısamazsınız. Kaldı ki başta hâkim, savcı olmak üzere memur sayısı 2025 yılında artış göstermektedir. Bu durumda bu bütçeyi nasıl tutturacaksınız? Bütçe genel olarak yüzde 40 artarken mal ve hizmet alımları önceki yıla göre yaklaşık 2 kat artış gösteriyor. Bunun makul bir gerekçesi var mı? Ne tür bir alım yapılacak, hangi kalemlere harcanacak? Önceki yıla göre bu farklılığın bir izahı var mı, yoksa teknik bir hatanın düzeltilmesi mi? Anlaşılan o ki cari transfer kalemleri ile mal ve hizmet alımları arasında geçiş olmuş. Cari transferler ile mal ve hizmet alımlarını bu sene mi karıştırdınız, geçen sene mi karıştırdınız?

Değerli katılımcılar, seçim bölgem olan Afyonkarahisar ilçe adliyelerıyla ilgili de birkaç konuya değinmek istiyorum. Afyonkarahisar'da ve ilçelerinde adalet hizmetlerinin vatandaşlarımıza erişimini zorlaştıran ve halkımızı mağdur eden kararların hesabını sormak boynumuzun borcudur. 2023 yılında Adalet Bakanlığına verdiğim soru önergesinde Afyonkarahisar'ın en büyük ilçesi olan Sandıklı'daki ağır ceza mahkemesinin kapatılma gerekçelerini sordum. Sandıklı gibi dosya sayısı ve nüfus bakımından bölgenin yükünü taşıyan bir ilçede, üstelik Hocalar ve Kızılören gibi bağlı ilçelere hizmet veren bir mahkeme neden kapatılmıştır? Sorduğumuz bu soruya verilen cevapta, mahallin coğrafi yapısı, nüfus yoğunluğu ve gelişmişlik düzeyi gibi kriterlerden bahsedildi. Zannedersiniz, Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız, biz buraya atık su tesisi kuruyoruz. Ancak açıkça ifade ediyorum, Sandıklı, bu kriterlere göre kapatılmayan mahkemelerden çok daha yüksek standarda sahiptir. Aynı dönemde Develi Ağır Ceza Mahkemesinin on sekiz yıl sonra yeniden açıldığını gördük. O hâlde soruyorum: Sandıklı'da ne eksik, Sandıklı halkının suçu ne? Afyonkarahisar'ın Sultandağı, Başmakçı, Bayat, Çobanlar, Evciler ve Kızılören ilçelerinde adliye binalarını kapatma kararı alırken hangi siyasi ve idari kıstasları kullandınız? Aynı zamanda, 2012 yılında HSK'nin 146 ilçe adliyesini kapatma kararı almasının ardından 44 ilçe adliyesinin kapatılmaktan vazgeçildiği bir süreçte Afyonkarahisar ilçeleri neden gözden çıkarılmış, bir tanesinden dahi vazgeçilmemiştir? Kapatılmaktan vazgeçilen ilçeler ile bizim ilçelerimiz arasındaki fark nedir? Bu ayrımcılığın gerekçesi nedir?

Aynı şekilde, Sinanpaşa'da yapılması planlanan adalet sarayı projesinin tasarruf tedbirleri gerekçesiyle ertelendiği söylenmekte. Adalet sarayları inşa etmekte tasarruf edilir mi? Eğer adaletten tasarruf ediyorsanız bu bütçe tartışmasının hiçbir anlamı yoktur. Sinanpaşa halkına verdiğiniz sözleri ne zaman yerine getireceksiniz? Tasarruf adı altında bu projeyi rafa kaldırmanın açıklamasını yapabilir misiniz?

Adalet Bakanlığı bütçesinde hangi kaleme, ne kadar kaynak ayırırsanız ayırın adaletin dağıtılmadığı bir ülkede bu kaynakların hiçbir anlamı yoktu. Bu bütçenin hesabını verirken vatandaşlarımızın haklı taleplerine kulak verecek misiniz, yoksa adaletin terazisini siyasetin ağırlığına kurban mı edeceksiniz? Bu adaletsiz uygulamaların karşısında susmamız beklenemez. Bu haksızlıkları yapanlardan hesap sormaya devam edeceğiz.

Bu bütçe, adalet sistemini geliştirmek için değil, sistemin tıkanmışlığını sürdürmek için hazırlanmıştır. Halkın adaletle olan ihtiyacını yeniden kazanacak bir vizyon göremiyoruz, bu nedenle adaletin tesisi için gerçekçi adımlar atılana kadar bu bütçeye onay vermemiz mümkün değildir. Adalet terazisini bozduğunuz her gün bu halkın vicdanında yargılanacaksınız, bunu unutmayın. Her platformda dile getirdiğim bu çürüme giderilmezse her zaman da bu konuyu yüzünüze vuracağım.

Cemaatlerin yargıdaki yapılanması konusu var. Adalet Bakanlığı toplumun huzurunun teminatı olan yargıyı cemaatlere teslim etmez, etmemelidir. Daha önce FETÖ'nün yargıda yaptığı tahribatı bu millet çok ağır bedeller ödeyerek yaşadı, aynı yanlışları tekrar mı yapıyorsunuz? Herkesin dilinde olan Hakyolcuların kritik davalarda, terfi süreçlerinde ve tayinlerde etkili olduğu yönündeki iddialara dair bir soruşturma başlattınız mı, başlatmadıysanız neden? Bu suskunluk suç ortaklığı anlamına gelmez mi? Sayın Bakan, yargıda cemaatleşmeye göz yummanızın bedelini sadece bugün değil, yarın da bu millet ödeyecek. Adalet Bakanlığı, Hakyolcuların yargıda kadrolaşmasını durdurmak

için ne yapacak? Eğer bu sorulara tatmin edici bir cevap veremiyorsanız burada konuşulan bütçe milletin değil, bir cemaatin bütçesi olarak tarihe geçecektir.

Yargı içindeki cemaatlerin güç kavgası AK PARTİ'nin kendi kurduğu sistemin altında ezildiğinin göstergesidir. 17-25 Aralık sonrası "Cemaatle mücadele ediyoruz." diyerek başlattığımız tasfiye süreci, bugün, bizzat sizin içinizdeki güç odaklarının, sarayın ve avukat gruplarının savaşı hâline gelmiştir. Bu savaşın cemaatle alakası kalmamıştır; bu, bizzat sizin başarınızın getirdiği iç çürümenin yansımasıdır. Yargı ekonomik çıkar gruplarının ve siyasal rant çevrelerinin oyuncağı hâline gelirken Adalet Bakanlığı olarak siz ne yapıyorsunuz, hangi tedbirleri alıyorsunuz? Yoksa bu çürümenin organize edicisi bizzat Adalet Bakanlığı mıdır?

Sayın Bakan, bu millet sizden adalet bekliyor. Siz, adaletin değil, güç savaşlarının merkezi oldunuz. Adalet bu ülkenin temeli olmak zorundadır; siz o temeli sarsıyorsunuz ama biz, millet adına o temeli yeniden inşa edeceğiz çünkü adalet mülkün temelidir ve o temel yıkılırsa altında hepimiz eziliriz.

Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan tarafından üç ayrı eylem planının önümüzdeki günlerde açıklanacağı dile getirildi. Özellikle yeni anayasa çalışması başlatma çağrısı üzerine birkaç söz söylemek istiyorum: Bu Hükümet mevcut Anayasa'ya ne kadar sadık kalmıştır ki yeni bir anayasa yapma gerekliliğinden bahsediyor? Sayın Cumhurbaşkanı yeni anayasa çağrısında bulunuyor ama mevcut Anayasa'yla güvence altına alınmış hak ve özgürlüklerin çiğnenmesini görmezden geliyor. Madem Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarına karşı çıkacaktınız, uymayacaktınız, ne diye Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını tanıdınız? Madem Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarına uyulmamasını teşvik edecektiniz, ne diye 6216 sayılı Kanun'un 50 ve 66'ncı maddelerini kabul ettiniz? Hukukun birinci ilkesi "Kendi koyduğun kurala uy." ilkesidir, anlamı ise "Uymayacağımız kuralı boşu boşuna koymayınız, koyduğunuz kurala da uyunuz." Oldu olacak Anayasa'mızı ve Anayasa Mahkemesini kaldırın, olsun bitsin; biz de boşu boşuna Anayasa'ya güvenerek kendimizi kandırmayalım. Ne istediğinizi açıkça söyleyin de biz de nasıl bir devlet ve nasıl bir hukuk sistemi içinde yaşadığımızı bilelim, adımlarımızı ona göre atalım.

Buradan, özellikle Sayın Adalet Bakanı ve AK PARTİ'nin hukukçu milletvekillerine, size seslenmek istiyorum ve şimdiye kadar ifade ettiğim hususları çürütmenizi rica ediyorum. Eğer bu iktidar gerçekten demokratik bir anayasa yapmak istiyorsa önce hukuk devletine olan bağlılığını göstermelidir; aksi takdirde, yeni anayasa söylemi demokrasiye vurulmuş yeni bir darbenin kılıfı olmaktan öteye geçmeyecektir.

İYİ Parti olarak, Anayasa değişikliği değil, Anayasa'nın uygulanmasını ve derhâl güçlendirilmiş parlamenter hükümet sistemine geçilmesini talep ediyoruz. Bizim, Anayasa'yla değil, adaletin yokluğuyla sorunumuz var.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Adalet Bakanlığı bütçesinin milletimize hayırlar getirmesini diliyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Olgun, teşekkür ederiz.

Saadet Partisi Grubu adına Serap Yazıcı Özbudun, buyurun.

Süreniz on dakika.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Teşekkürler.

Sayın Bakanım, konuşmanız için, sunuşunuz için teşekkür ediyorum ve değerli bürokratlarımızı ve tüm katılımcıları da saygıyla selamlıyorum.

15 Kasım 2024'te Anayasa Mahkemesinin önemli bir kararı yayınlandı Resmî Gazete'de; bu karar adil yargılanma hakkıyla ilgili bir ihlale işaret eden bir karar. Ne diyor Anayasa Mahkemesi bu kararında? Ceza yargılamalarının maddî hakikati araştırmaya odaklandığını, dolayısıyla bu yargılama sürecinde tanıkların dinlenmesinin, delillerin değerlendirilmesinin, sanığın ifadelerinin alınmasının önemli olduğunu vurguluyor ve bütün bunlara işaret ettikten sonra da yargılamanın bu sürecini gerçekleştiren mahkeme heyetinin karar aşamasında değiştirilmesini adil yargılanma hakkının ihlali olarak, mahkemelere erişim hakkının ihlali olarak değerlendiriyor. Sizin de yakından bildiğiniz gibi, Anayasa'mızın 153'üncü maddesi "Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. Bu kararlar yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını bağlamaktadır." hükmüne yer veriyor. Dolayısıyla, bu Anayasa Mahkemesi kararı bakımından yasama organı olarak bize düşen önemli bir yükümlülük var: Bu kararın gereği olan coğrafi teminatı Anayasa'mızın 139'uncu maddesine eklemek ve bunu aynı zamanda yasal plana aktarmak. Eğer böyle bir reformu gerçekleştirecek olursak Anayasa Mahkemesinin bu önemli kararının gerekleri, sadece ceza yargılamaları bakımından değil, özel hukuk yargılamaları bakımından da güvence kazanmış olacak. Bu çok önemli çünkü özel hukuk yargılamalarında da aynı problemin yaşandığını görüyoruz. Delilleri değerlendiren, tanıkları dinleyen mahkeme heyeti karar aşamasında değiştiğinde, kararı veren mahkemenin, heyetin kararları gerçeklerle örtüşmüyor, bu ise yargılama sürecini uzatan önemli bir faktör olarak karşımıza çıkıyor. Ben böyle bir Anayasa değişikliğinin yapılmasını temenni ediyorum ve bunu da sizlere ifade etmiş oluyorum.

Gene konuşmanızla ilgili bir hususa işaret etmek istiyorum. Konuşmanızda bir olgusal gerçeğe değindiniz, dediniz ki: "Avrupa Birliği sürecinde çok önemli reformlara imza attı Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetleri." Evet, çok doğru; özellikle iktidarınızın ilk on yılı bakımından gerçekten Türkiye'de temel hak ve hürriyet alanlarının genişlemesini, hukuk devleti güvencelerinin güçlenmesini sağlayan çok önemli reformlara imza attınız, bizler de bütün bu demokratikleşme reformlarına yürekte destek verdik. Ne var ki ikinci on yılda tedricen, tam tersine bir süreç yaşandı ve artık bugün Türkiye için hukuk devleti mekanizmalarının ciddi anlamda erozyona uğradığı bir süreçle karşı karşıyayız ki aslında bu husus Türkiye'nin en temel sorunlarından birini oluşturuyor.

Bu bağlamda, Can Atalay'ın hukuki durumuna değinmeden geçemeyeceğim çünkü kendisi 14 Mayıs 2023'te milletvekili seçildi, Anayasa'mıza göre dokunulmazlık güvencesi kazandı ve 2 Haziran 2023'te gelip yemin ederek görevine başlaması gerekiyordu; bu olmadı. Bunun için bir bireysel başvuruda bulundu, Anayasa Mahkemesi 27 Ekim 2023'te hak ihlali kararı verdi. Gene, bu kararın da bütün sonuçları Anayasa'mızın 153'üncü maddesi gereğince bağlayıcı olduğu hâlde dikkate alınmadı. Bu kez 2'nci bir başvuruda bulundu kendisi ve

Anayasa Mahkemesi 27 Aralık 2023'te yayınladığı bu kararında Sayın Atalay'ın sadece seçilme hakları, siyasi faaliyette bulunma hakları ve kişi güvenliği haklarının ihlaline değil, aynı zamanda, sizin hükümetlerinizin kabul ettiği çok önemli bir hakkının da yani bireysel başvuru hakkının da ihlaline karar verdi ve kararlarının gereğinin yerine getirilmesi konusunda mahkemelerin bir takdir yetkisinin olmadığını, bunun emredici bir Anayasa hükmü olduğunu ifade etti. Maalesef, bu da yerine getirilmedi ve bildiğiniz gibi, 30 Ocak 2024'te Can Atalay'ın milletvekilliğinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde düşürüldüğü ifade edildi. Bunun üzerine de bir mahkemeye başvuru yapıldı ve mahkeme bu kararında da çok açık olarak bir hususa işaret etti "Ortada kesinleşmiş bir yargı kararı yoktur, milletvekilliği statüsü 84'üncü maddenin ikinci fıkrasına göre düşürülmüş olamaz; bunun olgusal temeli yoktur, dolayısıyla yargılamaya yer yoktur." diye önemli bir karar verdi. Bu 3 karar, aslında hukuk fakültelerinde ders materyali olarak okutulmaya layık kararlar. Dolayısıyla, ben buradan şu çağrıda bulunmak istiyorum: Türkiye, Anayasa'sının emredici hükümlerini yerine getirmemekle, aslında bizim literatürde "anayasal çürüme" dediğimiz bir süreci yaşıyor ve bu gerçekten çok tehlikeli bir süreç. Hepimizin Anayasa'nın üstünlüğüne sahip çıkmamız gerekiyor ve ben bunu Sayın Bakanım, ömrünün kırk yılını Anayasa'nın üstünlüğüne, hukukun üstünlüğüne, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına vakfetmiş bir meslektaşınız olarak bütün iyi niyetimle ifade ediyorum; böyle değerlendirmenizi arzu ediyorum.

Şimdi, bu bağlamda başka birkaç soruna daha işaret edeceğim. Bunlardan biri, konuşmanızda dediniz ki bizleri kastederek: Sizlerin tensipleriyle kabul edilen falanca yasal düzenlemeler. Doğrusunu isterseniz bu yasal düzenlemeler ne yazık ki bizim tensiplerimizle kabul edilmiyor. Bakanlık bürokratlarımızca hazırlanıyor, çoğunluk partisi milletvekilleri imzalıyorlar, komisyonlarda bizim bütün iyi niyetli Anayasa'ya aykırılık itirazlarımız ve önerilerimiz dikkate alınmaksızın -keza Genel Kurulda da öyle- geldikleri gibi buradan kabul edilerek yürürlüğe giriyorlar ve bunlar çok ciddi Anayasa'ya aykırılık sorunları içerdiği için Anayasa Mahkemesinin huzuruna geliyorlar, iptal ediliyorlar; tekrar, burada bize yeni kanuni düzenlemeler yapma görevi düşüyor ki bu, zaman israfı, enerji israfı.

Bununla bağlantılı bir başka sorunuz, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde de aynı özensizliğin hüküm sürmesi, Anayasa'ya aykırı pek çok hükmün olması, bunların Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi, dolayısıyla bunlarla ilgili yasal düzenlemelerin bizim önümüze gelmesi çünkü kararnamelerin önemli bir bölümü kanun alanına tecavüz ediyor; bu nedenle, iptal kararlarını takiben bizim burada kanun yapmamız gerekiyor ki gene, o kanun metinleriyle ilgili iyileştirici hiçbir önerimiz dikkate alınmıyor. Bu ülke hepimizin Sayın Bakanım, eğer biz ülkemizde hukukun üstünlüğünü tesis edersek hepimizin menfaatleri aynı ölçüde korunmuş olacak.

Bu bağlamda, Sayın Mevzuat Genel Müdürlüğünüzün burada olması sebebiyle bir ricamı ifade edeceğim. Bizler hukukçular olarak evvelce matbu metinlerden mevzuattaki değişiklikleri kolayca görebilir ve takip ederdik, bir kanun maddesinin tüm değişiklik silsilesini görebilirdik. Oysa bugün elektronik ortamda her şeyi izliyoruz ve elektronik ortama girdiğimizde bir kanun maddesinin son şeklini ve oradaki son değişikliğe referans verilen dipnotu görüyoruz ki değişikliklerin silsilesini takip mümkün olmuyor. Oysa, bakınız, siz de çok iyi biliyorsunuz bir hukukçu olarak, mahkemeler gördükleri uyuşmazlığa uygulayacakları normu tespit ederken o uyuşmazlığın vuku bulduğu tarihteki normu tespit etmek zorundalar. Keza, avukatılar da dava dilekçelerini yazarken aynı ihtiyacı duyuyorlar. Ben buradan Mevzuat Genel Müdürlüğümüze ricada bulunmak istiyorum: Evvelce olduğu gibi, matbu metinlerde olduğu gibi tüm kanuni değişikliklerin silsilesini görebileceğimiz bir elektronik düzen kuralım.

Gene, bir soruna işaret edeceğim. Adalet Komisyonunda yaptığımız görüşmelerde son Noterlik Kanunu'yla ilgili değişikliği içeren teklif bağlamında bizim Anayasa'ya aykırılık itirazlarımız oldu. Bu, bölge adliye mahkemelerindeki cumhuriyet başsavcı vekillerine ilişkin, sayılarını arttırmaya yönelik düzenleme bağlamındaydı ve bize Komisyonun Adalet ve Kalkınma Partisi üyeleri bu ihtiyacın aslında emekliye sevk edilen üyeler bakımından doğduğunu ifade ettiler. Orada belirttiğim bir hususu sizlerin huzurunuzda tekrarlamak istiyorum:

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Bir dakika ek süre veriyorum.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Teşekkür ederim.

Anayasa'mız, yargı mensupları için 65 yaş sınırını öngörüyor. Oysa, bugün içinde bulunduğumuz ortamda artık, bir insanın sağlıklı yaşayabileceği, zihinsel performansının yüksek olarak devam ettiği hayat süresi uzamıştır. 65 yaş sınırının 70'e, hatta 72 veya 75'e çıkarılması düşünülmelidir ve bu, aynı zamanda yükseköğretim kurumları için de dikkate alınmalıdır. Oradaki yaş sınırı da 67 biliyorsunuz. Böylece, ülkemizdeki insan unsuru çok daha verimli olarak kullanılmış olacaktır.

Ben, tekrar sunuşunuz için teşekkür ediyorum ve herkesi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Özbudun, teşekkür ederim.

İsa Mesih Şahin, buyurun.

İSA MESİH ŞAHİN (İstanbul) - Teşekkür ediyorum.

Meclisin tek Anayasa hukukçusundan sonra konuşmak biraz zor olacak ama deneyeceğim Serap Hocam.

SERAP YAZICI ÖZBUDUN (Antalya) - Estağfurullah.

İSA MESİH ŞAHİN (İstanbul) - Sayın Bakanım, değerli bürokratlar, Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; öncelikle, hepimizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Konuşmamda kitlesel mağduriyetlere, yargı organının yapısal sorunlarına ve uygulamadaki yaşanan sorunlara dikkat çekeceğim, birkaç önerim de olacak.

Sayın Bakanım, geçen yıl Adalet Bakanlığı bütçe konuşmamda "Adalet yerini bulsun, isterse kıyamet kopsun." sözleriyle başlamıştım konuşmama, maalesef, adalet bir türlü yerini bulmuyor Türkiye'de ve kıyamet her gün kopuyor. Konunun iki boyutu var; kitlesel mağduriyet mağduriyetler, bir de yargının yapısal sorunları. Yargılamaların uzaması, mahkemelerin iş yoğunluğundan dolayı kilitlenmesi, yargı

mensuplarının liyakat sorunu, yargı organı üzerindeki şaibeler maalesef yargının önemli yapısal sorunları. Bu sorunların ivedilikle çözülmesi elzem.

Sayın Cumhurbaşkanımızın son dönemde önemli bir adımı var; siyasetin yumuşaması, siyasetin normalleşmesi. Ben Türkiye’de en önemli normalleşmenin hukuk alanında olması gerektiğine inanıyorum. Çünkü hukukun normal olmadığı yani hukuka güven sorununun yaşandığı bir ülkede hiçbir sorunu çözemezsiniz. Ekonomik kriz başta olmak üzere bugün ülkemizde yaşanan birçok sorunun temelinde hukuka olan güven sorunu yatmaktadır. Bu anlamda, konuyu bütüncül bir şekilde ele alan geniş çaplı bir yargı reformu ve adalet reformuna ihtiyacımız var.

Yargının yürütmeye bağımlı hâle gelmesi Türkiye’nin önemli bir sorunu. Şimdi, burada bazı arkadaşlarımız buna itiraz edebilirler ancak Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayan bir hâkimin Türkiye’de Adalet Bakan Yardımcısı yapıldığını bu gözler maalesef gördü.

Liyakat sorunu önemli bir sorunuz. Uygulamada hâkim ve savcıların mesleğe kabulündeki mülakat sistemi haksız bir sonucu ortaya çıkarmakta, adalet kurumuna girişte bile maalesef bir referans düzeni ortaya çıkıyor. Şimdi, burada bizim tek kriterimiz adalet esas alınsın, objektif kriterlere dayalı bir sistem olsun, mülakat sistemi kaldırılınsın diyoruz. Ya, biz bir hâkimden ne isteriz? Tek bir şey isteriz: Liyakatli olsun ve adil bir karar versin; AK PARTİ’li mi, Gelecek Partili mi hiç kimseyi ilgilendirmez.

Yine, hâkim ve savcıların kürsüye gelmeden önce mesleki tecrübeyi kazanmalarını sağlamak da önemli bir ayrıntı. Bunu da özellikle paylaşmak istiyorum.

Yargılamaların uzaması adil olmayan kararları ortaya çıkarıyor. Hedef süre konuldu yargıda ama bu hedef süre bir türlü hiçbir davada maalesef tutturulamıyor, geciken adalet de adalet olmuyor. Şimdi, yargılamaların uzamasının önüne geçmek için istinaf kurumu getirildi ama istinafa giden dosya geri dönmüyor Sayın Bakanım. Bir boşanma davasının kesinleşmesi beş, altı yılı bulabiliyor, çok karmaşık olan davalarda yedi, sekiz yıla giden davalar var. Yani insanların yeniden hayat kurma hakkını elinden almış oluyoruz. Basit bir iş davası iki sene sürüyor, istinaftan üç senede gelmiyor, işveren teminatı yatırıyor yerel mahkeme sonucundan sonra, tekrar istinaftan dosya gelene kadar dosyadaki para değer kaybediyor. Yani işçinin hakkı, emeği yok olup gidiyor. Dünyanın en büyük adalet saraylarını yapıyoruz, Avrupa’nın en büyük adalet saraylarını yapıyoruz ama maalesef içine adaleti koyamıyoruz, sorun burada. Burada liyakatsiz hâkimlerin yargılamayı uzattığına da şahitlik ediyoruz. Yani uzmanlık gerektirmeyen konularda yani teknik inceleme gerektirmeyen konularda, sadece hukuki değerlendirme gerektiren konularda bile dosyalar bilirkişilere gönderiliyor ve dolayısıyla yargılamalar uzuyor, bu önemli bir sorun.

Bir önemli sorun daha, haziran dönemi tayin dönemi. Haziran döneminde bir hâkimin eğer tayini çıkmışsa -bakın, adli tatile kadar uygulamada raporlar oluyor; bakın, bu çok sık yaşanan bir sorun- o haziran ayındaki, Temmuz 20’ye kadar olan davaların hepsi bir şekilde bir duruşma atmış oluyor. Yargılamaların uzamasının şöyle de bir olumsuz sonucu var: Ara buluculuk sistemini de etkiliyor. Nasıl etkiliyor? Taraflar eğer bu işi kötüye kullanmak istiyorsa -ya zaten sürüyor beş altı yıl, yedi sekiz yıl- dolayısıyla ara buluculuk imkânını da kullanmak istemiyor. Böyle de olumsuz bir sonucu var.

Bir önerim olacak, duruşmalarda izinli ya da raporlu olan hâkimin durumunun celse programına eklenmesi önemli. Çünkü bir il dışına gidiyorsunuz, İstanbul’dan İzmir’e, Ankara’ya, gidiyorsunuz, hâkim raporlu. Bunu önceden bilmek her avukat arkadaşımızın hakkıdır diye düşünüyorum.

Yargı üzerindeki şaibeler önemli bir sorunuz. Maalesef bu durum vatandaşın hukuka olan güven sorununu ortaya çıkarıyor. Bir vatandaş avukata geldiğinde ilk sorusu ne olabilir? Ben on yedi yıl avukatlık yaptım milletvekili olmadan önce, maalesef bunu üzümlük söylüyorum, içim acıyarak söylüyorum: “Tanıdığın hâkim, savcı var mı?” Bu, buradaki bütün hukukçularımızın, milletvekillerimizin, herkesin tüylerini diken diken etmek zorunda diye düşünüyorum. Her vatandaş yargıya güvenmeli, “Türk yargısı yanlış karar vermez.” algısı 85 milyona hâkim olmalı. Bizim hedefimiz bu olmak zorunda.

Burada bazı kararların sosyal medya baskısına göre de şekillendiğini görebiliyoruz, bu önemli bir sorunuz.

Maalesef, bir başka sorun, tutuklamalar artık bir cezalandırma aracı olarak kullanılıyor. Yargı yolu, itiraz yargı yolu hiç işlemiyor, kopyalayıştır kararlar veriliyor. Buna da dikkat çekmek istiyorum.

Bu arada Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığının HSK’ye gönderdiği bir şikâyet mektubu, ihbar mektubu vardı. Bunun sonucunun ne durumda olduğu hakkında bilgilendirebilirseniz sevinirim.

Hukuk fakülteleri sorunu bence şu an en önemli sorunlarımızdan biri. Artan hukuk fakülteleri sonucunda yetersiz eğitim, avukat sayısının çoğalması ve yetkin olmayan hukukçuların ortaya çıkması önümüzde önemli bir sorun olarak durmakta. 44 tane devlet üniversitesinde hukuk fakültesi var -bu soruyu özellikle sormak istiyorum, cevabını da merak ediyorum- bunların kaçında hukukçu olmayan dekan var? Allah aşkına, bir hukuk fakültesinin dekanı nasıl hukukçu olmaz? Ben bunu anlamakta da zorlanıyorum. Bir sorun var burada ve biz bunu çözmek zorundayız. Burada yeterli eğitim vermeyen, yeterli şartları taşımayan hukuk fakülteleri kapatılmalıdır, burada bir kontenjan sınırlamasına gidilmelidir ve fakültelerdeki öğrenci sayısı da azaltılmalıdır. Bu eleştirimizi haklı çıkaran bir şey yaşandı geçtiğimiz aylarda. Hukuk mesleklerine giriş sınavlarında başarı oranı yüzde 42,67 yani yüzde 53’lük bir oran bu sınavları kazanamadı, bu da hukuk fakültelerinden yetkin olmayan hukukçuların mezun olduğuna önemli bir örnek diye düşünüyorum. Ayrıca, hukuk fakültelerindeki pratik eğitimi önemli. Pratik eğitimi almadan bir dilekçe nasıl yazılır, bunu öğrenmeden mezun oluyoruz. Son dönemlerdeki tablo bu. Bu anlamda pratik eğitime de ağırlık vermek önemli.

Torba yasa Meclisimizin en önemli sorunlarından biri. Birbirinden farklı konular aynı torbanın içerisine konuluyor. Ya, bazı konuları kabul ediyoruz, destek vereceğiz yapıcı muhalefet adına, bazılarını itiraz ediyoruz ama geneline sonunda ret vermek zorunda kalıyoruz. Bir de bu, hukukun belirlilik ilkesini dolayısıyla hukuk devleti ilkesini zedeleyen bir şey. Yani ne demek belirlilik ilkesi? Ortalama bir vatandaşın anlayabileceği yasalar yapmak demek. Bırakın ortalama vatandaş, biz dahi zor anlıyoruz, hâkimler de bu zor anlamayla karar vermek zorunda kalacaklar. Ya, bu çarpıklığın da giderilmesi gerekir.

Bir de bir siyasi kültür oluşturmamız gerekir diye düşünüyorum. Yani çıkacak olan kanunların paydaşlarından da görüş almak, barolardan, akademilerden, ilgili paydaşlardan görüş almak bu Meclisin siyasi bir kültürü olması gerekir diye düşünüyorum.

Çoklu baro uygulamasını eleştirdik. Buradaki eleştirimiz şu: Nasıl ki hüküm gibi, iddia gibi sacayakları bölünemiyorsa savunma ayağı da bölünmemeli, itirazımız buraya. Burada olması gereken, avukatların mesleki sorunlarına çözümler bulmak. Baroyla ilgili olması gereken çoklu baro değildi, baronun seçim sistemlerinin değiştirilmesi idi. Buradaki düşüncemiz çoklu baro değil çoğulcu baro diyoruz.

Önemli bir sorun daha eklemek istiyorum. Yargılama masrafları vatandaşımızı çok yoruyor. Basit bir kira tespit davasının 2024 itibarıyla masrafı, Sayın Bakanım, 20 bin lirayı bulabiliyor. Yani vatandaşlarımızın bunları karşılaması kolay bir şey değil. Vatandaşın yargıya, adalete ulaşma imkânını elinden almış oluyoruz.

Şimdi, biz geçtiğimiz ay bir Meclis araştırması önergesi verdik, "Türkiye'de kapsamlı bir adalet reformu için bir Meclis araştırması komisyonu kurulsun." dedik, reddedildi. Önemli değil, iktidar getirsin, biz kabul edelim ama yeter ki Türkiye'de bir adalet reformu yapılsın.

Burada başlıklarım var, hızlıca değineceğim. Bir kere, Türkiye'nin vatandaşta oluşan cezasızlık algısı kavramını da ortadan kaldıracak şekilde adil, eşitlikçi ve gerçekçi bir infaz rejimi uygulamasına ihtiyacı vardı, bu bir. İkincisi, uzlaştırma kurumunun kapsamının genişletilmesi sizin de programımızda olan bir şeydi; bu adım bir an önce atılmalıdır. Üçüncüsü, karşılıksız çek yasasında ekonomik suçlara ekonomik tedbirler uygulanması yönünde bir adım atılmalıdır.

Süresiz nafaka uygulaması konusunda hakkaniyetli bir çözüm ortaya konulmak zorundadır. Yani yoksulluk nafakasının süresi tarafların evlilik süresi, eğitim, meslek durumu, sağlık durumu, çalışıp çalışmaması, çocuk sayısı ile ilgili kriterlere göre yeniden değerlendirilmelidir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Lütfen tamamlayalım.

İSA MESİH ŞAHİN (İstanbul) - Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Türkiye'nin önemli bir meselesi var, KHK meselesi. Türkiye'de bir terör örgütü liderine umut hakkının konuşulduğu bir iklimde, ya, hiçbir suçu, günahı olmayan, masum olan insanların... Bakın, suçlu ile suçsuz ayrılmalı, suçu olanlar vardır, darbeci olan, örgütsel faaliyet yürüten vardır ama masum olan insanlar ile de devletin kucaklaşması gerekir diye düşünüyorum. Burada da bir adım atmak adaletin gereğidir.

Yine, emeklilik sisteminde gelecek nesilleri borç altına sokmayacak şekilde adil, eşitlikçi, uygulanabilir bir emeklilik sistemi de masaya yatırılmalıdır. Belediye şirket işçileri, güvenlik korucuları gibi kurumların özlük haklarının iyileştirilmesi konusunda da düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Evet, Sayın Bakanım, yani adalet mülkün temeli olması için, kıyametın kopmaması için çok işimiz var. Ben öneriler sunmaya çalıştım.

2025 yılı Adalet Bakanlığı bütçesinin hayırlara vesile olmasını diliyorum, herkesi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Şahin, teşekkür ederim.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Feti Yıldız.

Buyurun.

Süreniz on dakika.

FETİ YILDIZ (İstanbul) - Sayın Başkan, Sayın Adalet Bakanı, Komisyonun değerli üyeleri, değerli bürokratlar; Adalet Bakanlığı, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Ceza İnfaz Kurumları ve Adalet Akademisi bütçeleri üzerine söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlar, sayın milletvekilleri; bütçe görüşmeleri sırasında bazı tatsız şeyler oluyor, bazen ortamlar geriliyor ama neticede bir medeni ortamda, bir sulh ortamında görüşmelerin devam etmesi, müzakerelerin devam etmesi bizi de ayrıca memnun ediyor. Ancak iktidar karşıtı yayın yapmak şartıyla fonlanan medya kuruluşlarının atraksiyonlarını görmezden gelemeyiz. Her iddiası gün batmadan çöpe atılan politikacıların yaptıklarını görmezden gelemeyiz. Sivil toplum örgütü maskeli yalan üretim merkezlerini görmezden gelemeyiz.

Değerli milletvekilleri, ahlak kuralları aslında bir hukuk kuralıdır çünkü ahlak ve hukuk kuralları, toplumsal düzeni sağlayan kurallar olması nedeniyle birbirinin içine geçmiş kurallardır. Birçok hukuk kuralı aslında bir ahlak kuralıdır.

Değerli milletvekilleri, terör örgütleri ve teröristler -hepimizin bildiği gibi- insanlık düşmanıdır. Bu terör yapılarına finansman sağlayan, eğitim veren, koruyup kollayan ülkeler ve karanlık güçlerle mücadele ediyoruz. Bu çetin mücadelede hakkı ve adaleti ayakta tutmak, herkesin hak ve hürriyetini korumak devletin asli görevidir.

Değerli arkadaşlar, çok kısa sürede aslında önemli şeyler yapıldı. Mesela, Anayasa değişikliğiyle Cumhurbaşkanını seçme hakkı doğrudan Türk milletine verildi; bu bir devrim niteliğindedir. Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemlere karşı yargı yolu açıldı. İşkence suçlarında zaman aşımı, cezaların paraya çevrilmesi ve ertelenmesi kaldırıldı, bu neredeyse elli yıllık bir yaraydı, bu kapatıldı. Vatandaşın mirasçılık belgesini noterden alması sağlanarak yargının iş yükü azaltıldı. İdari yargıda ivedi yargılama, ceza muhakemesinde basit yargılama ve seri muhakeme usulleri yürürlüğe girdi ancak işimiz hâlâ çok. Hapis cezalarının infazında, mapushanelerin iyileştirilmesinde, emniyet güvenlik disiplin uygulamalarında insanlık onuru zedelenmeden toplumla yeniden bütünleşme sağlanmalıdır. Bu insani hassasiyetlere cezaevi idarelerinin duyarlı olmasına da büyük bir memnuniyetle tanık oluyoruz. Onun için, Sayın Bakana da bu konuda teşekkür ediyoruz. Yalnız, hasta tutuklu ve hükümlülerin kaldığı cezaevi revirleri de hastane şartlarına bire bir taşınmalıdır. Bu da çok önemli çünkü revire giden her tutuklu "Beni hastaneye kaldırsınlar." diye bizlere bir şekilde ulaşıyor. Hasta mahkûmlar mümkün olabildiğince, ziyaretçilerinin gelebilmesi için, sosyal rehabilitasyon ortamlarında, evlerine yakın cezaevlerinde tutulmalıdır.

Yine, bizim inancımıza göre, yaratılmışların en şerefli isinsandır. Tek başına hayatını idame ettirmekten aciz hâlde bulunan yaşlı ve hasta hükümlülerin siyasi görüşüne, inancına bakılmadan ancak örgütlerin tertip ve tuzakları da gözden kaçırılmadan bilimsel veriler doğrultusunda infaz ertelemesi yapılmalı ve sağlıklarına kavuşturulmalıdır.

Değerli arkadaşlar, tam buraya gelmişken, Dante İlahi Komedyası'yı yedi yüzyıl önce yazdı. Yedi yüzyıl önce Hristiyan âlemi, bugün olduğu gibi, İslam'a hem ideolojik hem de fiilen savaş açmıştı. Dante'nin, dönemin İslam düşmanlığının yoğun kültürel ideolojisi altında bu İlahi Komedyası'yı yazdığını biliyoruz. Bu savaşın temelinde, İslam kültür ve medeniyetinin yeryüzüne yayılarak İslam adaletine karşı duyulan Batı'daki korku vardı. Dante'nin İlahi Komedyasındaki cehennemin kapısında "Ey oraya girenler, buradan içeri girenler, her türlü ümidi geride bırakın." yazılıdır. Bizim medeniyetimiz, hukuk sistemimiz, bu düşünceyi hiçbir dönemde alkışlamamıştır ve benimsememiştir. İnfaz Kanunu'muzda birçok değişiklik yapılmış, çok söylendiği gibi, yamalı bohçaya dönmüştür, yeniden ele almak şarttır.

Değerli milletvekilleri, yine her seçimden sonra adaylık konusunda: "Bu aday olmalıydı, olmamalıydı. Niçin aday yapıldı?" Tutuklamalar ya da son uygulamalarla kayyum atamalarının önüne geçmek için biz Seçim Kanunu'nu, Siyasi Partiler Kanunu'nu yeniden ele alıp soğukkanlılıkla, suçsuzluk karinesini unutmadan bu işi tartışmak zorundayız. Onun için de bu kanunlara ihtiyaç vardır.

Değerli arkadaşlar, tam burada yeri gelmişken söylemek lazım, herkes söylüyor: Yeni ve sivil bir anayasaya ihtiyacımız var. 12 Eylül darbeleri tarafından parlamenter sisteme göre hazırlanan 82 Anayasası'nda hukuki ve siyasi gerekçelerle 19 defa ve toplam 184 önemli değişiklik yapılmış ve bütün sistematiği bozulmuştur, dili de bozulmuştur ayrıca. Milletvekilliğinde benim ikinci dönemim, milletvekili yemininde 11 defa "ve" demek zorundayım bir paragrafın içerisinde; ve, ve, ve diye. Bazı arkadaşlarımız da ezberlemek istiyorlar, daha çok da yeni arkadaşlarımız, maalesef yemini yarıda bırakıp kâğıttan okumak, metne bakmak zorunda kalıyorlar. Yani Türkiye'mizin peyeni, sivil nitelikli, geniş katımlı, millî ve manevî hayatımızın esaslarını kavramış, gerekçeleriyle de gerçekleri yakalamış bir anayasaya ihtiyaç var.

Milliyetçi Hareket Partisi 100'üncü yılda 100 maddelik bir anayasa hazırlamış ve kamuoyuyla paylaşmıştı. Bunu kısaca hatırlatmak gerekirse, dört bölüm; başlangıç, genel esaslar, temel hak ve ödevler, cumhuriyetin temel organları ve son hükümler. Dört kısım 100 maddeden oluşuyor. Başlangıçlar; biliyorsunuz, Anayasa'ya dâhildir ve ruhunu da yansıtır. Başlangıca "Allah'ın lütfu, kardeşlik ruhu ve vatan sevgisiyle ağırlık bulmuş biz Türk milleti..." düsturuyla giriş yapılmıştır. Devletin şekli ve nitelikleri aynen korunarak 1'inci maddede alınmış, son fıkrasında "Bu madde değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez." denilmiştir. Mahmut Bey, oradan dikkatlice bu maddeye bakıyorsunuz.

Anayasa'nın ikinci kısmında temel hak ve ödevler en geniş şekilde güvenceye kavuşturulmuş, hakları düzenleyen tüm maddelerdeki sınırlama sebepleri kaldırılmıştır. Hürriyetin esas, sınırlamanın istisna olduğu yaklaşımı lafta değil gerçek anlamıyla buluşturulmuştur

Değerli arkadaşlar, süre bitti galiba.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Başkanım, bir dakika var, bir dakika da ek süre veriyoruz.

FETİ YILDIZ (İstanbul) - Peki, teşekkür ederim.

Şimdi, burada, yine, arkadaşlarımızın belki çok dikkatini çekecek; başkanlık sisteminde başkan ve 2 yardımcısının seçilme şartı getirilmiş. Hükümet programının Meclise sunulması getirilirken Meclis Başkanına ihtilaflarda ara buluculuk görevi verilmiştir.

Çok teşekkür ederim.

Bütçemiz hayırlı olsun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Sayın Başkan, 100 madde dediğinizi nette bulamadık. Bunu bizimle paylaşma imkânınız var mı?

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Yıldız, teşekkür ederim.

İkinci konuşmacı Halil Öztürk Bey, buyurun.

Süreniz on dakika.

HALİL ÖZTÜRK (Kırıkkale) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, kıymetli bürokratlar; Adalet Bakanlığı bütçesinin öncelikle hayırlara vesile olmasını temenni ediyor, oluşturulan bu bütçeye destek vereceğimizi sözlerime başlarken belirtmek istiyorum.

Demokratik bir toplumun temel dayanaklarından biri olan adalet sistemi, hukukun üstünlüğü ve birey haklarının korunması ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Bu bağlamda, Anayasa'mızın başlangıç bölümü kuvvetler ayrılığı prensibini açıkça vurgulamakta ve yasama, yürütme ile yargının denge ve denetim içerisinde faaliyet göstermesi gerektiğini ifade etmektedir. 2017 Anayasa değişiklikleriyle güçlendirilen Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi kuvvetler ayrılığı ilkesine yeni bir ivme kazandırmıştır.

(Uğultular)

HALİL ÖZTÜRK (Kırıkkale) - Başkanım, bu ne ya? İçeride tam bir şey var...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

Arkadaşlar, lütfen...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Gerçekten, Anayasa'yı bulamadık, "100 madde" dedi ya...

HALİL ÖZTÜRK (Kırıkkale) - Arkadaşlar, iyi aramamışsınız; ben temin edip size vereyim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Öztürk, devam edelim.

HALİL ÖZTÜRK (Kırıkkale) - İşte, bu değişiklik, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını daha da pekiştirerek güçlü ve eksiksiz bir demokrasi için hayati bir unsur olmuştur. Adalet sistemimiz, toplumsal güvenin inşası ve bireylerin hak arama özgürlüğünün teminat altına

alınması bakımından kritik bir öneme sahiptir. Bu çerçevede, adil yargılanma hakkı, anayasal ve evrensel bir güvence olarak sistemimizin merkezindedir. Bu hakkın kapsamının mahkemeye erişimden masumiyet karinesine, makul sürede yargılanma hakkından gerekçeli karar alma hakkına kadar geniş bir yelpazeyi içerdiği unutulmamalıdır. Hukuki dinlenilme hakkı, yargılamaların adil ve şeffaf bir şekilde yürütülmesinin temel koşuludur ancak mahkemelerimizin karşı karşıya kaldığı ağır dosya yükü, bu hakkın tam anlamıyla uygulanmasını zaman zaman zorlaştırmaktadır. Bu noktada, etkin bir çözüm için yargısal süreçlerin sadeleştirilmesi ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir Sayın Bakanım.

Adalet erişiminin kolaylaştırılması ise bir diğer önceliklerimiz arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda adli yardım sisteminin güçlendirilmesi, kırılğan gruplara duyarlı bir yaklaşım benimsenmesi ve dijitalleşme gibi yenilikçi çözümlerle süreçlerin hızlandırılması büyük bir önem taşımaktadır. Ekonomik hayatın güvence altına alınması bakımından yargının oynadığı rolü de unutmamalıyız. Sonuçları öngörülebilir, şeffaf ve daha hızlı işleyen adalet sistemi, yatırımların teşviki ve toplumsal refahın artışı için de hayati bir unsurdur. Adalet sistemi, bir toplumun hukuka olan güvenini, bireylerin haklarını ve ekonomik düzenin sürdürülebilirliğini sağlamada kilit bir role sahiptir.

Adalet sistemimizdeki en temel hedeflerimizden bir tanesi de adil yargılanma hakkının korunması olmalıdır. Bu hak, mahkemeye erişim, bağımsız ve tarafsız bir yargı yerinde yargılanma, masumiyet karinesine ve makul sürede yargılanma gibi unsurları kapsar. Ayrıca, bireylerin savunma hakkı, kararların gerekçelendirilmesi ve yargılamaların aleni yapılması gibi unsurlar sistemimizin temel taşlarını oluşturmaktadır. Adaletin işleyişini iyileştirmek adına yargılama süreçlerini sadeleştirmek ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri geliştirmek büyük bir önem taşımaktadır. Bu kapsamda, cezasızlık algısının önlenmesi de önceliklerimiz arasında yer almalıdır. Ceza ve hukuk yargılamalarının basitleştirilmiş usullerinin geliştirilmesi, şikâyete tabi suçların kapsamının genişletilmesi ve kovuşturma öncesi eleme araçlarının güçlendirilmesi için gerekli çalışmaların derhâl yapılması elzemdir. Adaletin sağlanması, yalnızca bireylerin haklarını korumakla sınırlı değildir, aynı zamanda toplumsal refahı ve ekonomik hayatı destekleyen de bir unsurdur. Ekonomik faaliyetlerin güven içinde sürdürülebilmesi için şeffaf ve hızlı öngörülür bir yargı sistemine ihtiyaç vardır.

Yine, Sayın Bakanım, ihtisas mahkemelerinin yaygınlaştırılması ve hâkimlerin uzmanlaşması bu alandaki en önemli adımlardan biridir. Ayrıca, yatırım ortamının iyileştirilmesi adına hukuki süreçlerin basitleştirilmesi ve hukukun kolaylaştırıcı bir araç olarak kullanılması da büyük önem taşımaktadır. Adalet sistemimize teknolojiyi ve modern uygulamaları entegre etmek de önceliklerimiz arasında olmalıdır. Bu bağlamda, kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliğinin temini ve veri mahremiyetinin sağlanması için Kişisel Verilerin Korunması Kanunu önemli bir adım olarak karşımızdadır.

Sayın Bakanım, Sayın Başkanım, değerli üyeler; adalet sisteminin etkin ve erişilebilir olması, toplumsal güvenin inşası, bireylerin hak arama özgürlüğünü kullanabilmesi için kritik önemdedir. Bu bağlamda, yargı reformları kapsamında önemli adımların atıldığını görmekteyiz. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri bu alanda en dikkat çekici gelişmelerden bir tanesidir. Hukuk uyuşmazlıklarında ara buluculuk müessesesi 2017 yılında iş uyuşmazlıkları, 2018 yılında ise ticari uyuşmazlıklar için dava şartı hâline getirilmiştir. Bu uygulamalar hem zorunlu hem de ihtiyari ara buluculuk yoluyla çözüm sağlanması açısından başarıyla hayata geçirilmiş ve çözümlenen uyuşmazlık sayısında belirgin bir artış yaşanmıştır. Yine, ceza yargılamasında ise uzlaşma kurumu sistemin etkinliğini artıran bir diğer önemli adımdır. Yapılan düzenlemeler sayesinde uzlaştırmayla sonuçlandırılan dosya sayısı giderek artmış, bu da yargı sistemindeki yükü önemli ölçüde hafifletmiştir.

Hukuk yargılamalarında karşılaşılan önemli sorunlarından biri, süreçlerin karmaşıklığı ve uzayan sürelerdir. Bu nedenle, özellikle ön inceleme ve tahkikat aşamalarında aşamaların tek duruşmada tamamlanması, SEGBİS sisteminin yaygınlaştırılması ve küçük miktarda taleplerin basitleştirilmiş usullerle çözümlenmesi gibi hedeflerin yargı sistemimize kazandırılması gerekmektedir. Hukuk mahkemelerinde açılan dava sayılarında son yıllarda görülen düşüşe rağmen davaların ortalama görülme sürelerinde artış yaşanmaktadır. Zira Sayın Bakanım, biz de avukatlık yaptık, hepimiz avukatlıktan geliyoruz; özellikle, üç ayda bir, altı ayda bir, sekiz ayda bir duruşma verildiği dikkate alındığında yani "Geciken adalet de adalet değildir." noktasında bu durum kişilerin haklı olarak veryansın etmesine sebebiyet vermektedir. Bu bakımdan, yargısal süreçlerin basitleştirilip hızlandırılması da çok önemlidir. Yine, bazı mahkemelerde karar veriliyor, kararların altı ayda yazıldığı görüyoruz. Bütün bunlara tedbir geliştirmek, sizin Bakanlık olarak, bizim Adalet Komisyonu, Meclis olarak görevimizdir. Yine, adalet sistemimizin güçlendirilmesi, yalnız hukukçuların değil, toplumun her kesiminin faydasına olan bir süreçtir.

Sayın Bakanım, değerli komisyon üyeleri; diğer taraftan, Yargıtay ve Danıştay üyelerinin görev sürelerinin on iki yıl olması yani Yargıtay ve Danıştayın temyiz mahkemesi, daha sonra içtihat mahkemesi olması sebebiyle görev sürelerinin on iki yılla sınırlandırılması kanaatimce yeterli değildir. Bunun ya 65 yaş sınırı veyahut da daha uzun bir süreyle, on beş, on yedi yıl gibi bir süreyle sınırlandırılmasının daha yerinde olacağı kanaatindeyim, zira orası içtihat mahkemesi. Bir de erken yaşta Yargıtay üyesi seçilen üyelerin, işte, 52, 53, 54, 55 yaşında emekli olması durumu veya kürsüye dönmesi durumu söz konusu; bu da esasında bir başka sıkıntıyı doğuracaktır. Ya Yargıtay üyesi seçilirken biraz ileri yaşların tercih edilmesi veya onların görev sürelerinin uzatılmasının -Danıştay süreleri için de geçerli- bir gereklilik olduğu kanaatindeyim.

Yine, hukuk fakültelerindeki eğitim ve öğrenimin yeterli olmadığı kanaatindeyim ki hukuk mesleklerine giriş sınavlarının sonuçları da bunu çok açık bir şekilde ortaya koymuştur. Bunu da derhâl düzenleyip daha nitelikli öğretim üyeleri ve daha nitelikli öğrenci yetiştirme konusunda da yine tedbir alınması gerektiğini dile getirmek istemekteyim.

Sayın Bakanım, Değerli Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir ve hukukun üstünlüğü ilkesini herkes için yaşatmakla mükelleftir. Hukuk sistemimizin bugün de yarın da hiçbir zümrenin, grubun tekeline bırakılmayacak bir üst çatı olduğunu hepimizin bilmesi lazımdır. Bu çatı altında kendini imtiyazlı gören sınıflara karşı da yargı net ve tavizsiz durmalıdır. Bu hususta gösterilen irade, Türkiye Cumhuriyeti'ni yaşatma iradesidir ve dolayısıyla hukuk alanında gösterilen gayretlerin, planların, çalışmaların, ortaya konulan hedeflerin mahiyeti de hayati bir öneme sahiptir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

HALİL ÖZTÜRK (Kırıkkale) - Ben burada sözlerime son verirken bütçenin tekrar hayırlı olmasını temenni ediyorum. Özverili çalışmaları sebebiyle Sayın Bakanımıza, Saygıdeğer Bakan Yardımcılarımıza ve kıymetli bürokratlarımıza teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Öztürk, teşekkür ederim.

Adalet ve Kalkınma Partisi adına Ersan Aksu.

Buyurun.

Süreniz yirmi dakika.

ERSAN AKSU (Samsun) - Plan ve Bütçe Komisyonumuzun Değerli Başkanı ve üyeleri, değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Adalet Bakanımız, Bakan Yardımcılarımız ve müdürlerimiz, basınımızın değerli temsilcileri; hepinizi saygı, sevgi ve muhabbetle selamlıyorum.

Sayın Bakanım, yargının tüm bileşenlerini ihata eden sunumunuz ve yine İşyurtlarının ikramı nedeniyle sizlere teşekkür ediyorum öncelikle.

Adalet, en sade tanımıyla, her şeyin yerli yerinde olmasını sağlama, her bireye hakkını verme idealini ifade eder. Adalet, sadece hukuki bir kavram değil, aynı zamanda ahlaki bir değerdir. Adalet, hak ve hukuk arasındaki ilişki hayati öneme sahiptir. Adaletin sağlanabilmesi için hakların korunması, hakların korunması için de hukuk kuralları son derece gereklidir. Hukuk kuralları adaleti sağladığı ölçüde vicdani bağlayıcılık ve meşruiyet kazanır. Toplumsal düzeni ve birey hayatını şekillendirme iddiasındaki kurallar toplumun fitri ve maşerî vicdanını temsil ettiği ölçüde hukukleşir, adil hukuk devleti olur. Kurallar toplumun genetiğine uygun olmadığında ise yasal kaba güç olmaktan ileri gitmez, kuru yasal metinlerin ötesine geçilmez. Bizim medeniyetimizin bu denli geniş coğrafyalarda asırlar boyu devam edebilmesinin en esaslı sebebi, kimsenin diline, dinine, rengine ve meşrebine bakılmaksızın kanun önünde bir tarağın dişleri gibi eşitlik ilkesine dayanması, özetle, tek kelimeyle adalet medeniyeti olmasından kaynaklıdır. Bu nedenledir ki İstanbul'da Dük Notaras fetih öncesinde "Konstantinopolis'te Latin serpuşu görmektense Türk sarığı görmeyi yeğlerim." demiştir. Adaletle hareket ettiğinden asırlar boyu atalarımız üç kıta, yedi iklimde hüküm ferman olmuş ve âdeta beklenen, davet edilen olmuştur. Böyle bir medeniyetin bugünkü mensupları ve yarınların dünyasının da bu değerlerimiz muvacehesinden yegâne umudu durumundayız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; teknolojisine güvenerek hakkı değil gücü üstün tutan, güçlünün ne kadar vahşi olsa da haklı olduğu bakışının Batı'yı getirdiği noktayı bir dönem Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri olarak görev yapan Jose Avala'nın sözüyle tanımlamak istiyorum: "Bizler hepimiz tek bir insanı öldüren kimsenin 100 bin insanı öldürene nazaran yargılanma ve mahkûm olma ihtimalinin daha yüksek bulunduğu bu korkunç dünyayı içinde bulunduğu durumdan kurtarmak durumundayız." Bebek, çocuk, kadın demeden masum Filistinli kardeşlerimizi hedef alarak hayattan koparan, binlerce Filistinliyi yaralayan, milyonlarca Filistinliyi ise sistematik olarak göçe zorlayan barbar İsraili yetkililer işledikleri savaş ve insanlık suçları nedeniyle en kısa sürede hukuk önüne çıkarılmalıdır? Gazze'de yaşanan katliamın cezasız kalmaması adına Türkiye'nin müdahil olduğu ve binlerce sayfa delil sunduğu Uluslararası Ceza Mahkemesindeki davada katliam ve soykırım faileri için verilen tutuklama kararının ve bu kararı riayet edileceğine dair sair ülke açıklamalarının insanlık adına umut verici olduğunu belirtmeliyim. Bu vesileyle sayıları 50 bini bulan Gazze şehitlerine rahmet, 100 bini bulan yaralılara acil şifalar diliyorum.

Hakkın üstün olduğu, Sayın Cumhurbaşkanımızın ifadesiyle daha adil bir dünyanın mümkün olduğu gerçeğinin yine çok çalışarak birlik ve beraberliğini sağlamış bu toprakların çocuklarına nasip olacağını temenni ve düşüncelerimi ifade etmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, bazı arkadaşlarımız, işin esası, daha önceki bütçe görüşmelerinden alışık olduğumuzun ötesinde -belki Adalet Bakanlığının bütçesini görüşüyor olmaktan kaynaklanıyordur- seviyeli ve güzel bir tartışma ve bilgi sunma ortamı oluştu ama bir iki hususu ifade ederek sözlerime devam etmek istiyorum. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının Türkiye tarafından uygulanmadığıyla ilgili ciddi anlamda eleştiriler muhtelif muhalefet partisi sözcüleri tarafından dile getirildi. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi verilerine göre 1959'dan günümüze kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanma oranının en yüksek ülke olduğunu, Avrupa İnsan Hakları Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi verileriyle ifade etmek istiyorum. Türkiye'nin bu noktadaki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını icra etme oranı yüzde 88'in üzerinde, bağlı olan ülkelerin toplam uygulama oranı ise yüzde 80,53 düzeyinde. Bu açıdan baktığımızda belki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmasını eleştireceksek Batı Trakya'da Batı Trakya Türklerine yönelik olarak Yunanistan'ı mahkûm eden kararları Yunanistan'ın neden uygulanmadığını belki sorgulamak daha yerinde olur diye değerlendiriyorum.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) - Onu da soralım.

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Kötü emsal, emsal mi ya?

ERSAN AKSU (Samsun) - Evet, bir de yine arkadaşlarımızın ısrarla haksız ve hukuksuz yargılamayla ilgili, ana muhalefet partisi Genel Başkanının haksız ve hukuksuz yargılanmasıyla ilgili iddiaları hususunda da şunu ifade etmek isterim: Sayın Cumhurbaşkanımız özellikle siyasetin nezaket tarafına vurgu yaparak 15 Temmuz 2016'dan sonra şahsi anlamda açtığı tazminat davalarından vazgeçtiğini ısrarla ifade etmişti avukatı aracılığıyla ancak o dönemdeki hakaretler kişisel şikâyete bağlı olmaksızın Türk Ceza Kanunu'nun 299'uncu maddesinde "Devletin egemenlik alametlerine ve organlarına saygınlığına karşı suçlar ve Cumhurbaşkanına hakaret" başlığı altında kamu davasına konu edilmiş bir husustur ve bugünkü yargılamanın içeriği de o zamanki bu yaklaşımdan ya da bu yasa maddesinden ileri gelmektedir. Bunu da buradaki hukukçu arkadaşlarımızın tamamının bildiği kanaati içerisindeyim.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; yargıdaki partizanca uygulama ve atamaların 1990'larda nasıl o dönemin Adalet Bakanları tarafından uygulanıp açıkça dile getirildiğini, yargının tarafsızlığının yok sayıldığını...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Aksu, maşallah, maşallah(!)

ERSAN AKSU (Samsun) - ...yargı mensuplarının liyakat ve ehliyeteye dayalı seçilmemesinin toplumsal kutuplaşmaya vardığını, faili meçhul cinayetlerin aydınlatılmadığını, köylerin güvenlik gerekçeleriyle boşaltıldığını ve insanların göçe tabi tutulduğunu, hak arama yollarının engellendiğini yakın geçmişin izleri olarak hep beraber biliyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Siz maşallah çok iyisiniz, maşallah(!)

Hâkimleri tasfiye ettiniz, sonra FETÖ'cülere gitti, FETÖ'cülere.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, lütfen, hatibi dinleyelim.

ERSAN AKSU (Samsun) - Yine, 1990'larda cezaevlerindeki kötü uygulamaların, fiziksel şiddet ve işkence uygulamalarının...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Tarihi bir gerçeği hatırlatıyorum Sayın Aksu'ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Tarihi gerçekleri söylüyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Fetullahçılara Yargıtaya, Danıştaya teslim ettiniz.

ERSAN AKSU (Samsun) - ...Diyarbakır, Ümraniye, Buca gibi cezaevlerindeki isyanların ve mahkûmların hayatını kaybetmesi sahneleri hâlen hafızalarda.

Yine katı laiklik uygulamalarının aziz milletimizin sinesinde açtığı derin yaralar; başörtülü vatandaşlarımızın âdeta sınıfsal parya muamelesine maruz bırakıldığı, eğitim haklarının engellendiği ve açılan davalarının akim kaldığı, o dönemde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde dahi başörtüsüne özgürlük konusunun bir iç hukuk meselesi olarak değerlendirildiği, güya insan hakları savunucularının konu hakkındaki değerlendirmelerinin milletin manevi değerleri olunca sessiz kaldığını, başörtülü milletvekillerinin Meclise girmesinin devlete meydan okuma olarak değerlendirilip had bildirmeye varan, milletvekilliğinin düşürülmesine varan durumlarının oluştuğunu, yine okuduğu şiir nedeniyle dönemin İstanbul Belediye Başkanına on ay hapis cezası verildiğini ve "Muhtar bile olamaz." denildiği hukuk düzenini ve o zamanki uygulamalarını ve yine brifing alan, talimat alan yargı sistemini hep beraber biliyoruz. Hele...

SIRRI SAKİK (Ağrı) - Selahattin niye içerde? Selahattin de şair, Selahattin bir edebiyatçı, niye içeride?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - 6-7 Kasım olaylarına kim...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Ama biz...

ERSAN AKSU (Samsun) - Yine her seçim döneminde ülke için krize dönüşen Cumhurbaşkanlığı seçiminin en sorunlu ve zorlularından birinin 2007'de yaşandığını...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, konuşuyor sayın milletvekili.

Değerli arkadaşlar, Sayın Ök, size de vereceğim söz.

Lütfen Sayın Sakik...

ERSAN AKSU (Samsun) - Cumhuriyet mitingleriyle ön hazırlığı yapılan sürecin 27 Nisan e-muhtıra sürecini hepimiz biliyoruz. O dönemde parti sözcülerimizin "Bildiri Hükûmete karşı tutum olarak algılanmıştır. Genelkurmay Başbakanlığa bağlı bir kurumdur. Güven ve istikrarı zedeleyenler olumsuz sonuçların sorumluluğunu yüklenecektir." demek suretiyle millet iradesine sahip çıkmıştır...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan, Pargalı'yı da asmışlardı, Pargalı'yı.

ERSAN AKSU (Samsun) - Ve Sayın Ağbaba, Anayasa değişikliği gündemi o dönemde milletimizin yüzde 70'e yakın desteğiyle Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ve Cumhurbaşkanlığı seçiminin Mecliste her dönemde kriz olması durumu ortadan milletin iradesiyle ortadan kaldırılmıştır.

VELİ AĞBABA (Malatya) - 12 Eylül 2010'a gel, 12 Eylül 2010'a gelsin ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - İncicamını bozmayalım hatibin Sayın Ağbaba, lütfen...

ERSAN AKSU (Samsun) - Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; hâkim ve savcılarımızın iş yükünün azalması, daha adil bir araştırma ve yargılama için 2002 yılında 9.349 hâkim ve savcı var iken bugün yüzde 165 artışla 24.697'ye...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Nüfus arttı değerli kardeşim, nüfusa paralel olarak artacak.

ERSAN AKSU (Samsun) - ...2002'de 100 bin kişiye düşen hâkim sayısı 9,40; savcı sayısı 4,97 iken bugün 100 bin kişiye düşen hâkim sayısı 19,86'ya, savcı sayısı ise 9,12'ye yükselmiştir. Personel sayısı 2002 yılında 51.681 iken bugün yüzde 251 artışla 181.097 olmuştur. Son dönemde hâkim ve savcı yardımcılığı uygulaması getirilmiş ve mesleki kıdeme ve deneyime sahip eğitici hâkim ve savcılar yanında genç kardeşlerimizin mesleğin ifası için gereken bilgi ve beceriye sahip olacakları bir sistem oluşturulmuştur. Geçmişe nazaran ciddi bir noktaya gelmiş olmakla beraber, makul sürede davaların bitmemesi sorununun kimi tazminat davalarına sebebiyet verdiği dikkate alındığında daha hızlı ve isabetli karar verilmesinin sağlanması adına terfi mekanizmalarının hızlı ve isabetli karar alınması muvacehesinde şekillendirilmesi; bu yapılıyor ama bu noktada daha da hassasiyet gösterilebileceği kanaatindeyiz. Yapay zekâ sistemleri dâhil, uygulamaların daha da geliştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Değerli milletvekilleri, 2024 yılı Ekim ayı itibarıyla ülkemizde 193 bin avukat bulunmaktadır. Mesleğe yeni başlayanlara yönelik büro kurma giderlerinin karşılanması için uygun kredi ve finansmana erişilmesinin sağlanması, mesleğin ilk beş yılında baro aidatı alınmaması, en az on beş yıl kıdemi bulunan avukatların yeşil pasaport alabilmesi, avukat stajyerlerinin sigortalı olarak herhangi bir işte çalışmasının fiilen avukatlık stajını yapılmasına engel oluşturmaması ve kamu kurum ve kuruluşlarının kadro veya pozisyonlarında görev yapanların görevleri sırasında avukatlık stajını yapabilmeleri, Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı gibi çok önemli sorunlara çözümler üretilmiştir. Sayın

Bakanım, başta şahsınız olmak üzere emeği geçenlere teşekkür ediyorum. Avukatlık mesleğinin itibarı ve kişi başına düşen avukat dağılımı bakımından öğrenci kontenjanlarının gözden geçirilmesi, kamudaki ilgili istihdam alanlarında, adliyelerde ve noterlerin sağladığı istihdamlarda hukuk mezunlarının değerlendirilmesi ve aile avukatlığı müessesesi de dâhil, önümüzdeki süreçte tartışılması gerektiği kanaatindeyiz.

Adli yargıda mahkeme sayısı 2002 yılında 3.581 iken bugün yüzde 134 artışla 8.383'e, idari yargıda mahkeme sayısı 146 iken yüzde 60 artışla bugün 233'e yükselmiştir. İstinaf mahkemeleri daire sayısı da 743 düzeyindedir. Ekim 2024 itibarıyla adli ve idari yargı hizmetleri toplam 798 adalet binasında ifa edilmektedir. Son yirmi iki yıllık süreçte 287 yeni adalet binası inşa edilmiştir. Adalet hizmeti verilen kapalı alan miktarı 2002 yılında 569 bin metrekare iken 2024 yılında 6 milyon metrekareye ulaşarak artış oranı yüzde 918 düzeyine ulaşmıştır. Bu, icraatın adıdır, vicdani anlamda takdir edilmesi gereken bir husustur. Geçmişte merdiven altlarında verilen, kirası ödenemeyen, kiralık dairelerde verilen adalet hizmetleri bugün adliye saraylarında verilmektedir. Başta Cumhurbaşkanımız olmak üzere emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; uyuşmazlıkları kısa sürede daha az maliyetle ve tarafların daha yüksek bir memnuniyetiyle sonuçlandırmak için ceza adaleti sistemine uzlaştırma, hukuk uyuşmazlıklarında ise ara buluculuk sistemleri getirilmiştir. Uzlaştırma müessesesiyle 1 milyon 749 bin 373 soruşturma taraflar arasında uzlaşmayla sonuçlanmış, böylece ceza mahkemeleri üzerindeki dava yükü azaltılmıştır. Süreçte uygulama alanı ihtiyaca göre genişletilen ara buluculuk kapsamında ise 2024 Ekim tarihi itibarıyla 4 milyon 110 bin 433 anlaşma sağlanmış, hâlen müzakere aşamasında olan 226 bin dosya devam etmektedir.

Adli ve idari yargı kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasına dayandırılan manevi tazminat talepleri ve bazı koruma tedbirlerinden kaynaklanan tazminat istemlerinin tazminat komisyonunda karara bağlanması sağlanarak hızlı sonuç alınması sağlanmış, Anayasa Mahkemesinin iş yükü azaltılmış ve hak ihlali iddialarının daha çabuk sonlandırılması sağlanmıştır. Kamu Denetçiliği Kurumu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ve özellikle dijital gelişmeler karşısında vatandaşımızın hukuku dikkate alınarak 2017'de Kişisel Verileri Koruma Kurulu göreve başlatılmıştır.

Milletvekili seçilme yaşı 2006'da 30'dan 25'e, 2017'de 18'e indirilmiş ve AK PARTİ iktidarları döneminde gençlerimiz siyasetin öznesi olmuştur.

Sırf ifadeleri alınmak amacıyla, mesai saatleri dışında yakalanan kişilere belirlenen tarihte yargı mercisi önünde hazır bulunmayı taahhüt etmeleri durumunda serbest bırakılma imkânı getirilerek insanımıza, vatandaşımıza kolaylıklar sağlanmıştır.

Kadına karşı işlenen kasten yaralama suçu tutuklama nedeni varsayılan suçlar arasına alınmış, Türk Borçlar Kanunu'nda yapılan değişiklikle eşlerden birinin ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilmesi sağlanmıştır.

Çocuk adalet merkezleri hayata geçirilmiştir.

Yine, yargıda hedef süre uygulaması başarıyla uygulanmaktadır. Dava Yönetim Sistemi olarak hedef süre uygulamasında cumhuriyet başsavcılıklarında yüzde 85, ceza mahkemelerinde yüzde 88, hukuk mahkemelerinde de yine yüzde 88, idari yargıda da yüzde 91 başarı düzeyine ulaşılmıştır.

Vatandaşlarımızın karşı karşıya kaldıkları ceza yargılamalarının daha kısa ve zahmetsiz sonlandırılması için Ceza Muhakemesi Kanunu'nda seri muhakeme usulü ve basit yargılama usulü getirilmiştir.

UYAP ve SEGBİS'le ilgili bilişim alanında yargının hızlandırılması ve modernizesi adına çok büyük adımlar atılmış, sadece SEGBİS üzerinden yapılan duruşmalar sayesinde sağlanan tasarruf miktarı 30 milyar TL'ye ulaşmıştır. E-duruşmalar ve yine zorunlu e-tebligat sistemiyle beraber 2019 yılından bugüne 246 milyon 738 bin e-tebligat yapılmış ve burada da 13 milyar TL'nin üzerinde tasarruf sağlanmıştır.

Bugüne değin sürecin başından itibaren defalarca yargı paketleri çıkarılmış ve milletimizin hizmetine sunulma gayreti içerisinde olunmuştur. Bu yasama döneminde de "sekizinci ve dokuzuncu yargı paketi" diye isimlendirilen ve bu dönemde çıkarılan düzenlemelerle adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkını güçlendiren, ara buluculuk görüşmelerinin etkinliğinin ve ara buluculuk sonucunda verilen kararın icrasını artıran, makul sürede yargılanma hakkını tahkim eden, savunma hakkının temsilcisi olan avukatların haklarını güçlendiren, e-satışlarda vatandaşımızın mülkiyet hakkını koruyan ve oluşabilecek istismarları önleyen düzenlemeler yer almıştır. Kanun tekliflerimizin yasalaşması sürecinde emeği geçenlere ve destek veren tüm milletvekillerimize teşekkür ediyorum.

Yargıya güven, sanıldığının aksine fevkalade yüksek ve münferit olayların çığırkanlığına feda edilemeyecek kadar önemlidir. Yargı mevzularının açık toplum gereği kamuoyunda makul düzeyde konu edilmesi de farkındalık açısından yerinde bir durumdur kanaatimizce. Milyonlarca isabetli karar ve emek görmezden gelinirken köpürtülen ve günlerce, aylarca sosyal medyada, TV ekranlarında, gazetelerde işlenen kötü misaller yargıya güveni azalttığı gibi, toplumsal değerlerimizi ve vatandaşlarımızın ahlakını bozan, tehdit eden emsaller durumuna gelmektedir. Hep beraber, ekranlarda kurulan mahkemelerin, eksik bilgiyle medyatik yargısız infazların, vicdani olmasa da sosyal medya etkisiyle oluşan yargısal farklı uygulamaların ve bu süreçlerin bütününe yargıya olan güveni olumsuz etkilemesinin hep birlikte önüne geçmek durumundayız diye düşünüyorum.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; ülkemizin 2'nci yüzyılına başlamış bulunmaktayız. Bu anlamda, 2028'e kadar yargının yol haritasını oluşturacak Türkiye Yüzyılı yargı reformu stratejisini fevkalade önemli görüyoruz. Askerî vesayetler sonucu oluşan anayasal düzen, artık çağın gerekliliğini karşılayamaz durumdadır. Millete ve siyaset kurumuna güvensizlik olarak yansıyan darbe anayasalarında bu yansımaların izlerini silmek için birçok değişiklik yapılmış olsa dahi Anayasa'daki bu vesayetçi anlayış bütünüyle giderilebilmiş değildir ve bu noktada kısır siyasi tartışmaların üzerinde bu konuya bakıp hep beraber, tüm siyasi parti grupları olarak yeni bir Anayasa düzenlemesi milletimize bir borcumuzdur diye değerlendiriyorum.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; kuzeyin merkezi Samsun'dan bahsederek sözlerimi tamamlamak istiyorum. Yapımı büyük ölçüde tamamlanan, Samsun ve bölge illerine hizmet verecek Adli Tıp Grup Başkanlığının açılışını 2025 yılında inşallah birlikte gerçekleştireceğiz. Atakum ilçemizde bölge adliye ve bölge idare mahkemesinin hizmet vereceği adalet kampüsü için çalışmalar devam etmekte. İdare ve vergi mahkemelerinin de hizmet vereceği kampüs alanı Adalet Bakanlığımıza tahsis edilen 47 bin metrekare taşınmaz üzerinde ve yatırım onayından geçmiş durumda. İlave ihtiyaç olmakla beraber, eskiyen ve deprem riski taşıyan lojmanların yerine yapılmakta olan hâkim, savcı lojmanlarımız hızla yerinde yükseliyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERSAN AKSU (Samsun) - Bitiriyorum Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Aksu, Samsun'u niye sona bıraktınız yani en önemli kısmı?

Buyurun.

ERSAN AKSU (Samsun) - Samsun'a çok yakışacağını düşündüğümüz hâkimevi için çalışmalarımız hâlen devam ediyor. Katkıları nedeniyle Sayın Adalet Bakanımıza ve özellikle Samsun Milletvekili olmasıyla iftihar ettiğimiz Komisyon Başkanımız Sayın Mehmet Muş'a teşekkür ediyorum. Türkiye Yüzyılı'nı adaletin yüzyılı yapma konusunda güçlü şekilde yoluna devam eden ve milletin iradesine sonuna kadar sahip çıkan Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a teşekkür ediyor, Bakanlığımızın 2025 yılı bütçesinin hayırlı olmasını diliyor, tüm hazırunu saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, genelde saat 13.30 gibi araya gidiyorum, dolayısıyla burada şu an on beş dakikalık bir süremiz var. Komisyon üyesi olmayan 3 sayın milletvekiline söz vereceğim, sonra araya gideceğiz.

İlk olarak, Sayın Tanhan, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakika.

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği üzere, yüz yıldan eski bir devlet pratiği gözaltında kayıplar ve cezasızlık politikası. Yargı baskısı, polis şiddeti eşliğinde de olsa kayıplar için sürdürülen hakikat mücadelesi devam ediyor ve belli ki son kayıp bulunana kadar ve son fail cezalandırılana kadar bu devam edecektir. Türkiye'nin yüz yılına damga vuran en önemli insan hakları sorunlarından biri de insanlığa karşı suçlar bağlamında tanımlanan ve muhalifleri yok etmek, toplumda korku ve belirsizlik yaratarak mücadeleden vazgeçirmek amacıyla uygulanan gözaltılar ve zorla kaybettirmeler ve bu suça ilişkin kalın cezasızlık zırhıdır. Türkiye'deki durum da pek farklı değil. İnsanlığa karşı suça maruz kalanların oranı suçun yaygınlığını göstermek bakımından önemlidir tabii ki ancak "Kaç kişi kaybedilmiştir bugüne kadar?" sorusuna net sayı vermek zor çünkü devlet arşivleri açılmıyor bu konuda. Bu alanda en uzun soluklu çalışmayı yürütmekte olan İnsan Hakları Derneği dahi başlangıçta başvurular üzerine yaptığı tespitler konusunda herhangi bir ihtilaf oluşmaması için sayısal verileri açıklarken bugün resmî makamlarca da teyit edilmiş bilgileri öne almaktadır. Bu nedenle sayısal verilerde kimi değişiklikler ve farklılıklar, kurumların farklı sayılar içeren açıklamaları anlayışla karşılanmalıdır ki sayıyı aynı tarihlerde İnsan Hakları Derneği 1.388; Hafıza Merkezi 1.352 olarak açıklamıştır. Yine, Hafıza Merkezinin "İç Hukuk Süreçlerinin Seyri" başlıklı çalışması bugüne kadar zorla kaybedilen 344 kişinin hukuki dosyalarına ulaştığını belirtiyor. Bu veriler üzerinden yaptığımız incelemelerde 218 kişinin kaybedilmesine dair soruşturmalar sürüncemede kaldığı -yüzde 63- 24 kişiyle ilgili soruşturmanın zaman aşımı kararıyla sonlandırıldığı -bu da yüzde 7- ve 18 kişiyle ilgili soruşturmada ise kovuşturmaya yer olmadığına dair karar sonucu dava açılmadığını gördük -yüzde 5- 84 kişinin zorla kaybedilmesiyle ilgili davalar ise yüzde 24. Toplam 15 dava açılmış bunlarla ilgili. Bu davalardan 36 kişinin zorla kaybedilmesini içeren 8 davada beraat kararı verildi, 46 kişiyle ilgili açılan 5 dava da hâlâ devam ediyor. Bir başka deyişle "1990'lardan bugüne otuz yıllık süre zarfında yapılan 344 şikâyete ancak 2 mahkûmiyet getirildi." denilerek aslında ne kadar vahim bir tabloyla, bir cezasızlık politikasıyla karşı karşıya kaldığımız gözler önüne seriliyor.

"İnsanlığa karşı suçlarda zaman aşımı işlemez." kuralı... Türk Ceza Kanunu'nun "insanlığa karşı suçlar" başlıklı 77'nci maddesinde bu suçlar sayılırken gözaltında ve zorla kaybetme suçu belirtilmemiştir. Uygulamada gözaltında kaybetme olaylarına suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan kanuna göre kasten öldürme suçuna dair zaman aşımı kuralı uygulanmakta, yirmi yıl veya her halükârda otuz yıl geçince dosyalar zaman aşımına uğramakta ve kapatılmaktadır.

Şimdi, Sayın Bakan, buna ilişkin birkaç örnek vermek istiyorum: Dargeçit JİTEM dosyası; 30 Ekim 1995 tarihi ile 8 Kasım 1995 tarihi arasında Süleyman Seyhan, Mehmet Emin Aslan, Nedim Akyön, Davut Altınkaynak -ki bu 13 yaşında- Seyhan Doğan adlı kişiler resmî gözaltı işlemi yapılmaksızın fiilen gözaltına alınarak işkence edilip bir süre sonra öldürüldü. İşte, bu Davut Altınkaynak'la ilgili Dargeçit belgeseli bugün gösterimde olacak. Yönetmenliğini Berke Baş'ın yaptığı film, Hafıza Merkezi tarafından Büyülü Fener Sinemasında saat 19.00'da tekrar gösterilecek, sizi oraya davet ediyorum çünkü bu dosyanın soruşturma aşamasında, o "faili meçhul" diye geçen dosyada kuyuları bizzat bir avukat olarak takip ettim ve Dargeçit dosyasında failer yargılanmadı, beraatle sonuçlandı, etkili bir soruşturma da yapılmadı, etkili bir yargılamada yapılmadı. Davut'un babası yaklaşık 20 metrelik bir kuyuda kendi çocuğunun kemiğini çıkarmak zorunda kaldı. İşte, bu nedenle bununla yüzleşmek gerekiyor. Bu Dargeçit dosyasında önerimdir, muhakkak soruşturmayı okumanız gerekiyor çünkü orada bu usulsüzlükleri tespit eden Uzman Çavuş Bilal Batırır kendi komutanları tarafından kazan dairesinde bu olayları açıklayacağı şüphesiyle kelepçelenip diri diri yakıldı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Tanhan.

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Bitiriyorum Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Tanhan, 3 kişi daha var sırada.

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Buna ilişkin mağdurun beyanları dosya içerisinde mevcut ve buna rağmen bunlar yargılanmadı. Ne yazık ki iktidar partisinden bu kişi belediye başkanı yapıldı. Bu hususu özellikle arz etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, konuşmalarımızı lütfen beş dakikaya ayarlayalım, diğer arkadaşlar da bekliyor. Yoğun ilgi ve talep üzerine 2 konuşmacı daha...

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Türkiye'nin adalet anlayışı, cezasızlık politikası beş dakikaya sığmaz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Tanhan, ben ne yapabilirim? Benim de görüyorsunuz bu Tüzük elimi kolumu bağlıyor.

Şimdi, değerli arkadaşlar, Sayın Cüneyt Yüksel ve Sayın İdris Şahin'e de verip ondan sonra araya gideceğiz.

Sayın Bülent Tezcan, buyurun lütfen.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, Komisyon üyesi arkadaşlarım, çok değerli Adalet Bakanlığı bürokratları; Adalet Bakanlığı bütçesini görüşüyoruz, ne yazık ki bu bütçeyi görüşürken Türkiye'de yargıyı, adaleti, hukuksuzlukları, hukukun çiğnenmesini kişi hak ve özgürlüklerinin çiğnendiği bir ortamda konuşmak yerine Sayın Bakanın biraz önce sunuş konuşmasında çizmeye çalıştığı o pembe tablo gerçek olsaydı da öyle bir Türkiye'de bu bütçeyi konuşsaydık ama maalesef gerçek o değil.

Sayın Bakan, başlangıçta açılış konuşmasındaki konuşmanız metin olarak da dağıtıldı, 22 sayfalık bir metin, anlatmışsınız, tek tek bunları anlattınız. Tabii, bunu hazırlarken emeği geçenlere teşekkür ediyoruz ama Türkiye'de hukuku ayaklar altına alıp hak ve özgürlüklerin, adaletin olmadığı bir Türkiye yaratmak konusunda emeği geçenlere de hakkımızı helal etmiyoruz.

Sayın Bakan, mutad olduğu veçhile, konuşmanızın sonunu bizim için sürpriz olmayan bir yere bağladınız, diyorsunuz ki: "Yeni ve sivil bir anayasaya ihtiyacımız var." Yani aslında, bunu söylerken siz de bütün dinleyenler de şunu çok iyi biliyor ki sizin yeni ve sivil bir anayasaya, hak ve özgürlükleri güvence altına alan bir anayasaya değil, Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın önündeki bütün sınırları kaldıracak bir yeni düzene ihtiyacımız var, bunu da yeni ve sivil bir anayasa üzerinden tarif etmeye çalışıyorsunuz. Sayın Bakan, Türkiye'nin yeni ve sivil bir anayasaya ne kadar ihtiyacı var ne kadar yok, tartışılır ama Türkiye'de Anayasa'ya saygılı bir iktidara ihtiyaç var, Türkiye'de Anayasa'ya saygılı bir Cumhurbaşkanıya ihtiyaç var, Türkiye'de Anayasa'ya saygılı bir Adalet Bakanına ihtiyaç var, Anayasa'ya saygılı yargı organlarına ihtiyaç var, iktidarın talimatıyla hareket etmeyen, Anayasa'nın çizdiği çerçevede, hukukun çerçevesinde hareket eden bir yargı pratiğine ihtiyaç var. Sayın Bakan, Sayın Genel Başkanımıza bir belediye başkanımızı ziyaret etmek için yirmi sekiz gün izin vermediniz, en son lütfetmişsiniz, çünkü o sert konuşmadan sonra bu sabah izin verdiniz veya Sayın Bahçeli salı günü "DEM milletvekilleri Abdullah Öcalan'la görüşün." dediği için, belki de o açmazdan kurtulmak için verdiniz, bilemiyoruz ama bildiğimiz bir şey var: Şimdi, Türkiye'nin 1'inci partisinden genel başkanına kendi belediye başkanıyla hakkı olan görüşmeyi yapmak üzere vermeniz gereken bir izni dönüp de bir pazarlık konusu, ne söyleyeceğini önceden planlama konusu ya da bizim haklı bir şekilde "seyyar giyotin" dediğimiz Akın Gürlek'in ambargosu üzerinden tarif edemezsiniz; Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığına yakışacak bir tutum değildir. Milletlin iradesine saygı göstermeye Anayasa engel değil, Can Atalay'ın Meclise gelmesine Anayasa engel değil. Milletlin seçtiği belediye başkanlarına kayyum atanarak görev yapmalarını engelleme Anayasa'nın ürünü değil, Anayasa'ya aykırı iktidar pratiğinin ürünü.

Sayın Bakan, "yargı tacizi" kavramını Türk hukuk tarihine yerleştirdiniz, yargı pratiğine. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı üzerinde çeşitli vesilelerle ortaya çıkan yargı tacizini bütün Türkiye ibretle takip ediyor ve bununla ilgili Hâkimler Savcılar Kurulu Başkanı olarak ciddi bir iddianın sahibi olan Hâkim Hüseyin Zengin'i çağırıp dinleme ihtiyacı hissetmiyorsunuz. Aslında, mesele ihtiyaç hissedip hissetmeme değil, konuşunca neler söyleyeceğinden korkuyorsunuz, onun için asıl temel problem bu. Onun için, söyleyecek çok şey var ancak son olarak şunu söylüyorum: Türkiye'nin bu süreçten kurtulacak bir yargıya, hukuka saygılı iktidara ihtiyaç var, o da bu bütçelerin meselesi değil, sandığın meselesi. İnşallah, millet zamanı gelince sandıkta bunun gereğini yapacaktır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Bayraktutan, buyurun lütfen.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakan, bu noterliklerle alakalı sorunlar var, bunları sizinle paylaşmak istiyorum. Türkiye'de, biliyorsunuz, 3 bine yakın noter var, 2.500 küsur, siz de geçen senelerde açıklama yaptınız. Bu 2.500 noterin ne yazık ki yeşil pasaporta ilişkin talepleri var, bunlar da sadece 500 civarında bir rakam ediyor. Bu 500 notere devletin mührünü veriyorsunuz ama yeşil pasaportu vermiyorsunuz. Bugüne kadar bu Parlamentoda defalarca soru önergeleri verdik, sorular sorduk, yeşil pasaporta ilişkin olarak noterlerle ilgili niye düzenleme yapmıyorsunuz? Bütün Noterler Birliği bunu bekliyor. Türkiye'nin her tarafında noterlerin açılmasına ilişkin çok övünüyorsunuz, merdiven altı noterler açılıyor -mesleği çok iyi bildiğim için- ama noterlerle alakalı ne yazık ki bu şekilde bir iyileştirme yapılmıyor.

Şimdi, efendim, biz bundan önce Adalet Komisyonunda -Süleyman Bülbül de burada, sağ olsun- görüşmeler sırasında, Genel Kurulda görüşmeler sırasında -dönemin Bakanı Bekir Bozdağ'dı- size de soru sordum Sayın Bakan, şu gayrimenkul satışlarına ilişkin olarak ısrarla şunu ifade ettik: Bakın, tapuda gayrimenkul satışlarında kusur sorumluluğunu ön tarafa alıyorsunuz ama noterlere ilişkin gayrimenkul satışlarında "kusursuz sorumluluk" diye bir ilke getirdiniz Sayın Bakan. Biz yaptığımız görüşmelerde -Süleyman Bülbül de ben de- dedik ki: Noterlerde bu satışı yapamazsınız. Noterler bu satışları yapmazlar Sayın Bakan. Düşünüyorum, bu düzenlemeyi hangi akıllı getirdi? Gerçekten merak ediyorum, hukuk işlerinden burada bürokratlar da var, kim getirdi bu düzenlemeyi? Bakın, size bir örnek vereceğim, size bir soru sordum Sayın Bakan, 7 Mart 2024'te bir soru sordum, dedim ki: Türkiye'de 1/7/2023 ile 6/3/2024 tarihleri arasında 757 tane

noterde satış yapılmış. Bir daha söylüyorum, bakın, 757 tane satış yapılmış Sayın Bakan ama bunun yanında, biraz önce istatistikleri aldım, Türkiye’de aynı tarihlerde tapuda yapılan satış sayısı 2 milyon 949 bin 437. Şunu ifade etmek istiyorum: Türkiye’de yapılan her 4 bin satıştan, her 4 bin gayrimenkul satışından bir tanesini yapıyor noterler. Bir daha diyorum, daha net kelimelerle ifade ediyorum: 3896 işlemden bir tanesi notere gidiyor Sayın Bakan, açık ifade ediyorum. Noterler gayrimenkul satışı yapmıyorlar Sayın Bakan, yapmayacaklar da, Adalet Bakanlığına rağmen yapmayacaklar. Niye yapmayacaklar biliyor musunuz? Noterler şundan dolayı yapmıyorlar: Ya, kusursuz sorumluluğun olduğu bir yerde, miktarın yüksek olduğu bir yerde noter riske girer mi Sayın Bakan, siz meslekten geliyorsunuz. Bu konuda Bekir Bozdağ’ın inadını anlayamadım. Sizin bu işi iyi bilen birisiniz, gerçekten de yetkin bir hukukçu olduğunuzu biliyorum, lütfen buna müdahale edin, şu Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bürokratlarına talimat verin. Noterler bu satışları yapmayacaklar Sayın Bakan. Ne yapıyorlar biliyor musunuz? Geliyorlar, her türlü bahaneyi gösteriyorlar, yapmıyorlar, o riske girmiyorlar. Adalet Bakanlığı bunda niye ısrar ediyor Sayın Bakan? Şu “kusursuz sorumluluk” denen ucubeyi kaldırın. Noter ile tapu memuru arasında kamu memurluğu açısından bir fark var mı Sayın Bakan? Yok. Anayasa’nın 10’uncu maddesi karşısında ikisi de eşit. Tapuda “Kusurlu sorumlulukla yapabilirsin.” diyerek tapu memurunu sorumlu tutmuyorsunuz, notere diyorsun ki paralı memurdur, bu hata yaparsa ben bundan alacağım. Hangi noter yapar Sayın Bakanım? Düşünün ki 10 milyar TL’lik bir gayrimenkul satışı yapılıyor, hangi noter bunun altına imza atar? O gün yapmış olduğumuz görüşmelerde -arkadaşlarım, ben- Genel Kurul görüşmelerinde ifade ettik, dedik ki: Bakın, bu satışı yapamazsınız, noterler bu satışı yapmayacak. Ama siz neyle övünüyorsunuz? Diyorsunuz ki: “Biz her tarafta noter açıyoruz.” Noterlikle alakalı süreleri geçiştirdiniz, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü... Ya, merdiven altı noterler var. Ben sizi Ankara’da öyle yerlere götürüyüm, öyle yerlerde noterler var ki onlar işlem yaptığı için filan diye değil Sayın Bakan, sürelerini dolduruyorlar orada. Süreleri doldurarak bir üst tarafa atlamayla ilişkin fiili durum, bir defakto durum yaratmaya çalışıyorlar. Noterler sizden şunu istiyor: Bir, yeşil pasaportu verin. Yeşil pasaportu verin, her tarafa ulufe gibi dağıtıyorsunuz. 500 notere devletin mührünü veriyorsunuz, yeşil pasaport vermiyorsunuz Sayın Bakan. İki, en önemli sorunları şu: Bankalarla alakalı sorunlar da yaşıyorlar. Şu kusursuz sorumlulukla, gayrimenkul satışındaki kusursuz sorumlulukla alakalı bir geri adım atın; bu çok büyük bir şey değil Sayın Bakan, burada zarar görmezler. Bakın, altında sizin imzanız olan 700 tane işlem yapmışlar ya bir yılda. Noter 700 tane işlem yapar mı? Demek ki sınıfta kalmışsınız bu konuda. Adalet Bakanlığı bürokratlarının yapmış olduğu işlem, noterleri bir düşman gören anlayışın sonucunda ortaya çıkan rezaleti sizlerle paylaştım. Geri adım atın bu işten. Noterlerde kusursuz sorumluluk kaldırın, asla hiçbir noter gayrimenkul satışı yapmayacaktır. Yapılanlar da nelerdir biliyor musunuz? En değersiz yerlerde, gayrimenkul bedeli olmayan yerlere ilişkin noter satışlarıdır. Bugüne kadar konuştuk, konuştuk, duvara konuştuk, ses çıkmadı; siz gereğini yapın diyor, saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın İdris Şahin, buyurun lütfen.

İDRİS ŞAHİN (Ankara) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakanı ve Adalet Bakanlığının değerli bürokratlarını, Komisyon üyesi arkadaşlarımızı saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan konuşma metnine “Adalet insan onurunu koruyan yegâne değerdir. Adaletin tesis edilmediği bir düzende hak ve özgürlüklerin korunması mümkün değildir.” sözüyle başladı, biz de bu sözün altına imza atarak kendisine geçmişten bugüne bazı konularda fikir birliği ettiğimiz bazı düzenlemelere dair hatırlatmalarda bulunmak istiyorum.

Değerli Bakanım, malumunuz, 12 Mayıs 2014 tarihinde Afyon’da milletvekilleri ile Sayın Erdoğan’ın -o zaman Başbakanken- yapmış olduğu bir toplantıda bu ülkede en önemli meselelerden birinin yargıda bilirkişilik meselesi olduğunu ifade etmiştim. Bilirkişi mekanizması yargı süreçlerinde önemli bir rol oynuyor ve bugün geldiğimiz nokta itibarıyla bilirkişilik müessesesinin gerçekten acilen el atılması gereken bir kurum olduğunu ifade etmek istiyorum. Bilirkişilik sistemindeki temel problemleri de yetersiz uzmanlık, standartların belirsizliği, tarafsızlık endişesi, bağımsızlık eksikliği ve bilirkişi raporlarının niteliği konusunda da çelişkili raporlar, gerekçesiz raporlar, raporlama süresi, denetim eksikliği de olanlar hususunda kalite kontrol mekanizması, şikâyet ve disiplin işlemleri eksikliği olarak ifade etmiştik. Şimdi, malumunuz, o gün, aynı toplantıda adli kolluk kurulması noktasında mutlak surette adli kolluğa ihtiyacımızın olduğunu ifade etmiştim ve demiştim ki Sayın Cumhurbaşkanının da olduğu toplantıda: Kolluğun fezlekeli savcının iddianamesine, savcının iddianamesi, yeri geliyor, kovuşturma aşamasında savcının mütalaasına, asıl hazin olan da yargıçların kararının gerekçesine dönüşüyor. Şimdi, bu fezlekeler Emniyetin ve Jandarmanın elinde gelişigüzel, tam manasıyla donanımlı olmayan, adli kolluk vazifesini yapamayacak eller üzerinden şekilleniyor ve yargıyı da çok etkiliyor, bugün alanda bilfiil yaşayarak görüyoruz. Özellikle ilk derece mahkemelerinde, sulh ceza hâkimliklerinde kolluğun gözünün içine bakarak karar veren -üzülerek ifade ediyorum ki- meslektaşlarımız ve yargıçlar var. Dolayısıyla evveliyetle adli kolluk ve fezlekelerle ilişkin bu düzenlemeyi bir an önce gerçekleştirmek durumundayız. Eğer bir ülkede tam manasıyla bir hukuk devleti istiyorsak bağımsız bir adli kolluğa ihtiyacımız var ve yine bilirkişilik noktasında ısrarcıyız, buraya acilen el atmanız lazım; aksi takdirde, çok net söylüyorum, alandan gelen bir arkadaşınız olarak söylüyorum, artık millet avukat yanına gitmek istemiyor; ya bilirkişi bulacak, yarın bilirkişi de kesmeyecek hâkimle doğrudan temas kurmaya çalışacak bir yargı sistemine doğru gidiyoruz ki bu, tehlike çanlarının çaldığını gösteriyor; o yüzden, mümkünse bu konuda acil tedbirler alınması gerekiyor.

Biraz önce değerli arkadaşımız makul sürede yargılamaların bittiğine ilişkin bir tespit bulundu. O gün de ifade etmiştik, 2014’te “Gelin, bu BAM’ları açmayalım. Eğer BAM’ları açıyorsak Yargıtay ve Danıştay sadece içtihat kapısı olsun, BAM hem idare mahkemelerinde hem adli mahkemelerde geniş bir banda yayılsın.” demiştik. Şimdi, biz o günkü şartlarda Yargıtayı küçültemedik; fazlasıyla ceza daireleri, hukuk daireleri tesis ettik; sonrasında tekrar bunları küçültmeye çalıştık. Şu an itibarıyla BAM’da ve Yargıtayda ortalama dört yılda davalar sonuçlanmıyor Sayın Başkanım. “makul süre” dediğiniz ilk derece mahkemesinde on beş ayda, BAM’larda ve bölge idare mahkemelerinde dokuz ayda, Yargıtayda -madem Danıştay içtihat kapısı oldu- altı ayda... Bu sürelerin bir an önce karara dönüşmesi gerekir. Bunun dışındaki uygulamalar, maalesef, vatandaşın yargıya olan güvenini tam manasıyla farklı bir noktaya getiriyor. “Makul süre” anlayışımızın bana göre bu şekilde olması gerektiğini düşünüyorum.

Bir diğer husus: Pek çok yargı paketi sunuyorsunuz, onuncu yargı paketi de geliyor ama herkes -sizin ağzınızdan da çıkan-mükerrerlere özgü dzenlemeye ilişkin, 31 Temmuz Covid Yasası'na ilişkin... Ekonomik suça ekonomik ceza; bunu siz ve biz savunmuştuk Sayın Bakanım, hatırlatırım; "ekonomik suça ekonomik ceza"da ek Yasası'nda dzenleme, 2013'te. Yine KHK'lere ilişkin ve 158'inci maddede uzlaşmaya ilişkin sizden beklentileri var, vatandaşlarımızın beklentilerini karşılamadan onuncu yargı paketini Parlamenteoya getirmeyin. Bu tavsiyelerimize uyun. İnşallah, bunlar da bu onuncu yargı paketine dercedilerek gelir Sayın Bakanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Yargı paketleri mızakere ediliyor.

Sayın Yüksel, sizden sonra ara vereceğiz.

Süreniz beş dakika.

Buyurun.

Kameranız açık mı?

CAVİT ARI (Antalya) - AK PARTİ'lileri koruyorsun Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hayır, hepimize hatırlatıyorum.

CAVİT ARI (Antalya) - Hayır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gerekirse bekliyorum.

CÜNEYT YÜKSEL (İstanbul) - Sayın Başkanım, Kıymetli Bakanım, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli milletvekilleri; tüm heyeti saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, içinde bulunduğumuz 28'inci Yasama Dzeniminde ve önceki yasama dzenimlerinde ülkemiz ve milletimiz için çok önemli yasama faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu vesileyle gerek bu yasama dzeniminde gerekse önceki yasama dzenimlerinde çalışmalarıyla yasama faaliyetlerine katkı sunmuş olan milletvekillerine, bürokratlara ve katılımcılara tekrar teşekkür etmek istiyorum.

Kıymetli milletvekilleri, adalet devletin varlığının ana sebebidir ve devletin dini adalettir. Bu noktada, Adalet ve Kalkınma Partisi olarak iktidara geldiğimiz günden beri hep bu ideal ve inanç uğrununda çalışmalarımızı gerçekleştirdik. Ecdadımız, yüreğinin ve bileğinin gücüyle ele geçirdiği coğrafyaları, asırlar boyunca, adaleti sayesinde huzurla, güvenle yönetmeyi başarabilmiştir. Zulüm ve haksızlık ile adaletsizlik eş anlamlıdır. Maalesef, bugün, yakın coğrafyamız başta olmak üzere dünyanın pek çok yerinden zulüm altında inleyen insanların feryatları âdeta arşı inlemektedir. Filistin ve Gazze'de yaşanan insanlık dramı herkesin gözü önünde gerçekleşmektedir; bundan dolayı, tüm insanlık için daima adaletin peşinde olmamız gerekmektedir. Bu noktada, biliyorsunuz, 21 Kasım 2024 tarihinde İsrail Başbakanı Netanyahu ve eski Savunma Bakanı Galant hakkında tutuklama emri, kararı ıktı. Türkiye, bu süreçte, İsrail'in işlediği soykırımı karşı çok ciddi deliller toplamış, teferruatlı bir dosya hazırlamış, Anadolu Ajansının fotoğraflarının yanı sıra Meclis hukuk ekibi ve avukatlar olarak yaptığımız Uluslararası Ceza Mahkemesi temaslarında hazırlamış olduğumuz tanık beyanları ile diğer bilgiler ve belgeler sunulmuştur. Yine, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan Birleşmiş Milletler 79'uncu Genel Kuruluna katılmak üzere New York'ta Trkevinde Uluslararası Ceza Mahkemesi Başsavcısı Kerim Han'la görüşmüş, Başsavcıya Gazze'deki soykırımı dair Anadolu Ajansının hazırladığı tanık ve kanıt kitaplarını da takdim etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız İsrail'in katliamlarının insancıl hukukun tüm değerlerini yok saydığını aktarmış ve Gazze'deki soykırımı ilişkin Türkiye'nin tutumunu dile getirmiştir. Bu kararın alınmasında şüphesiz Türkiye'nin yürüttüğü diploması ve hukuk çabalarının payı çok fazladır.

Yine, aynı şekilde, bildiğiniz gibi, Türkiye olarak Uluslararası Adalet Divanında İsrail aleyhine devam eden soykırım davasına müdahillik talebinde bulunduk. Bu noktada da Değerli Adalet Bakanımıza, Dışişleri Bakanımıza ve gene, Meclis hukuk ekibimize çalışmalarından dolayı çok çok teşekkür ediyorum.

Çok Değerli Başkan ve milletvekillerimiz, burada şunu ifade etmek istiyorum: Özellikle, İsrail'in savaş suçlarını, insanlığa karşı suçları ve soykırım eylemlerini kasıtlı olarak işlemesinin ana nedeni İsrail ve uluslararası toplumdaki cezasızlık algısıdır. Bu algının Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Adalet Divanının vermiş olduğu kararlarla artık sona ermeye başladığını müşahede ediyoruz ve cezasızlık algısının kaldırılmasına yönelik bir sonraki adımın İsrail'in Birleşmiş Milletler yeliğinin askıya alınması olacağını da belirtmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, bildiğiniz üzere, insanlık tarihi boyunca adalet temelinde yükselen toplumlar güvenlik ve refah içinde yaşamıştır. Adalet bizim medeniyetimiz için de her zaman çok önemli ve değerli olmuştur. Cumhuriyet tarihinin en büyük demokrasi ve kalkınma atılımlarına imza atan Adalet ve Kalkınma Partisi, Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde, Türkiye'ye hizmet yolculuğuna başlarken siyasetin merkezine kalkınmayla birlikte adaleti yerleştirmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisinin isminin başında "adalet" kelimesinin bulunması sıradan bir tercih değildir; partimizin ismi belirlenirken yine bu anlayışla hareket edilmiştir.

AK PARTİ, milletimizin takdir ve tevecchyle ülkeyi yönetme sorumluluğunu üstlendiği günden bugüne kadar adalet sisteminin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Herkese aynı uygulama Sayın Yüksel, sizlere de...

CÜNEYT YÜKSEL (İstanbul) - Komisyon Başkanına...

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Bir dakika verin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yok. Verirsem içtihat oluyor.

Teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN BÜLBÜL (Aydın) - Bir teşekkür konuşması yapsın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bakın, hukuki terminolojiyle konuşuyorum, içtihat oluşur.

Teşekkür ediyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Tamamlayın konuşmanızı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şöyle: Değerli arkadaşlar, Sayın Yüksel, hepinize teşekkür ediyorum.

CÜNEYT YÜKSEL (İstanbul) - Yarım kaldı, selamlayla bitireyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Yüksel, mikrofonu açamam; tamamlayın, toparlayın.

CÜNEYT YÜKSEL (İstanbul) - Bu vesileyle bütçe görüşmelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olmasını temenni ediyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Görüşmelere 14.40'a kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 13.48

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.45

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, 22'nci Birleşimin İkinci Oturumu açıyorum.

Kaldığımız yerden devam edeceğiz.

Sayın Erdem, buyurun lütfen.

MUSTAFA ERDEM (Antalya) - Sayın Başkan, Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar, basınımızın değerli temsilcileri; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum. Adalet Bakanlığımızın bütçesinin hayırlı olmasını diliyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de adalete olan güven maalesef cumhuriyet tarihinin en düşük seviyesinde. Ülkemiz her geçen gün bir hukuksuzluk uygulamasıyla karşı karşıya. Özellikle tek adam rejiminin başladığı tarihten itibaren hukuk tamamen siyasallaştı, artık ülkede yaşanan hukuksuzluklar takip edilemez durumda. Dünya Adalet Projesi verilerine göre, Türkiye hukukun üstünlüğünde 142 ülke arasında 117'nci sırada yer alıyor. Bu durum bile bugün görüşmekte olduğumuz Bakanlık bütçesinden çok daha büyük bir öneme sahip. Avrupa Komisyonu 2024 Türkiye Raporu yayımlandı. Raporda "Hukukun üstünlüğü ve temel haklar alanında önceki raporlarda tespit edilen konularda ilerleme kaydedilmedi ve ciddi endişeler devam ediyor." diyor. Raporları çoğaltmak mümkün. Raporların tümünde ise aynı konulara dikkat çekiliyor; yasaların adil bir şekilde uygulanmaması, insan hakları ihlalleri, Anayasa'yla güvence altına alınan düşünce ve ifade özgürlüklerinin gasbı ve yine basın özgürlüğü.

Değerli arkadaşlar, hukukun topluma egemen olmasını sağlamak için tüm toplumsal yaşamda adil yapıların inşa edilmesi, yargıda etkinlik ve verimliliğin temin edilmesi ve adalet hissini toplumda hâkim kılınması gerekmektedir. Soruyorum değerli arkadaşlar, raporları bir kenara koyalım: Sokakta karşılaştığımız kaç kişi bu ülkede adalet olduğunu, adil yargılama olduğunu, hukukun olduğunu düşünüyor? Saray rejiminin yirmi iki yılda en çok yıprattığı alan maalesef yargı ve hukuk.

Sayın Bakan "Anayasa'yı değiştirelim." önerileri getiriyorsunuz. Anayasa'da bugüne kadar 177 madde, toplam 19 kez değişmiş, bazı maddeler birden fazla değişmek suretiyle 180 ayrı madde düzenlemesi gerçekleşmiş. 19 değişiklikten 12'si AK PARTİ döneminde yapılmış. AK PARTİ iktidarı döneminde toplamda 140 madde düzenlemesi yapılmış. Peki, bu değişikliklerden sonra Türkiye'de yargı, adalet, hukuk daha mı iyi duruma gelmiş? Maalesef hayır. Yasalar daha iyi duruma getirilebilir fakat asıl konu yasalardaki sorunlar değil, öyle olsa, hep birlikte, demokratik bir ortamda bu sorunları çözeriz. Sorun, AKP iktidarının kendini devlet olarak görmesindedir, yargının talimatla iş yapar hâle gelmesidir, yargıdaki keyfiliktir, hukuk ve kanun tanımamazlıktır.

Sayın Bakan "sivil, demokratik Anayasa" diyorsunuz. Niye? Çünkü bu Anayasa temel olarak darbe döneminde yapıldı; özgürlüklerin kısıtlandığı, hukukun ayaklar altına alındığı, baskının hâkim olduğu, düşünce özgürlüğünün olmadığı bir konjonktürde yapıldı. Peki, bugün sizin yarattığınız bu rejim ile darbe dönemindeki siyasal ortam çok mu farklı? Bu saydığım sorunların hangisi yok? Koşullar o dönemde ne ise şimdi de aynı; Anayasa Mahkemesi kararlarını tanımıyorsunuz, yargı talimatla hareket ediyor. Bugün, seçilmiş Milletvekili Can Atalay hâlâ cezaevinde. Yargı darbesi yaptınız, AİHM kararları bile Osman Kavala, Tayfun Kahraman, Can Atalay gibi belli kişiler bakımından uygulanmıyor. Sayın Bakan, daha önemlisi, siz siyaset yapan, milletin sesi olan milletvekillerini tehdit etmiş bir Bakansınız. Bakın, 7'nci Genel Başkanımızla ilgili olarak yürütülen davayla ilgili "Siyaset yapanlar örnek alırsa onların sonu da bu eski genel başkan gibi olur, siyasetçilerimiz için ibret vesikasıdır." diyorsunuz. Siz kimi tehdit ediyorsunuz? Milletvekillerini mi tehdit ediyorsunuz yoksa her zaman yaptığımız gibi yargıya mı talimat veriyorsunuz? Değerli milletvekilleri, bir demokrasi darbesi süreci yaşıyoruz, her gün yeni kayyımlar atanmaya devam ediyor. Esenyurt Belediye Başkanımız da görevden alınıp tutuklandı. Önce, on on beş yıl öncesinden bir sürü iddia ortaya atıldı, somut bir şey yok, sonra gizli sanık çıktı ortaya; bu, adil bir yargılama mı Sayın Bakanım? Soruyoruz. Yine, bu davada da İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Akın Gürlek var. Her muhalifin yargılanmasında bir şekilde rol alıyor. Bu savcı özellikle mi seçiliyor Sayın Bakanım, yoksa her talimatınıza uyduğu için mi seçiliyor? Eğer bir yere kayyum atanacak ise Sayın Bakanım, yargı süreci tamamlanır, varsa suçlu cezasını çeker ve yerine biri görevlendirilecekse de bu belediye meclis üyeleri arasından seçilir. Ülkede iktidar çıkıyor, birisi için "Suçludur." şeklinde bir söylemde bulunuyor, mahkeme o yönde karar veriyor, vermezse o hâkimin yeri değiştiriliyor. Sayın Bakanım, hukuk, adalet, ekmek kadar, su kadar hepimize lazım.

Bakın, değerli arkadaşlar, Antalya'da bir cumhuriyet savcısı ordudan ihracı istenen teğmenlerle ilgili bir açıklama yapıyor. "Tüm askerler Mustafa Kemal'in askeridir. Bu, disiplinlik bir suç değil, bunların cezalandırılmalarını Atatürk'ü silmeye çalışanlar istiyor, tarikatlar istiyor." diyor. Savcı önce Fethiye'ye gönderiliyor, bundan iki gün sonra HSK Başkanı olan Bakanımız yani siz Sayın Bakanım savcı hakkında soruşturma açılmasını teklif ediyorsunuz ve aynı gün yine HSK Başkanı sıfatıyla soruşturmaya "Olur." veriyorsunuz. Demokrasiye bakın arkadaşlar. Bunun ardından savcı jet hızıyla açığa alınıyor. Sayın Bakan, bu bilgiler doğru mu? Adında "cumhuriyet" olan bir savcının bunları söylemesinde ne sorun var? Bu davranışın neresi meslekle bağdaşmıyor? Suçu "Her asker Atatürk'ün askeridir." demesi mi, yoksa tarikatlardan bahsetmesi mi? Sayın Bakan, bu ülkede bir dönem ortak olduğunuz tarikatların en çok örgütlendiği ordu ve yargı eliyle neler yaptığını siz daha iyi biliyorsunuz. Yapmayın, aynı hataları tekrarlamayın, bu uygulamalardan vazgeçin, hem ülkenin demokrasisine hem ekonomisine zarar veriyorsunuz.

Sayın Bakan, son dönemde ülkeyi sarsan iki olay var: Biri, Narin Güran cinayeti. Ailesi tarafından katledildiği iddia edilen küçük bir yavrumuz. Bedeni on dokuz gün sonra bulundu, şimdi de katili bulunamıyor. "Soruşturmanın gizliliği" dendi, "derin araştırma" dendi fakat yargılama sürecindeyiz hâlâ kamuoyunu tatmin edemediniz. Diğer konu: Yenidoğan çetesi. Bu ülkede hepimizi insan olmaktan utandırdı. El kadar bebekler para uğruna, rant uğruna ölüme yollandı. Sağlık sisteminin sebep olduğu bu durumu bari yargı eliyle düzeltin. Dava aşamasında her gün yeni bilgileri geliyor, hastane sahiplerine ve kamudaki kişilere kadar uzanıyor bu ilişkiler. Bu iki davada da sonu kime çıkarsa çıksın, sonuna kadar etkin bir soruşturma yapılmasını istiyor vatandaş. "Bu ülkede adalet bari çocuklarımız için yerini bulsun." diyorlar; zaten toplumda cezasızlık algısı var, daha da büyümesin Sayın Bakanım.

Sayın milletvekilleri, 2012 yılında tanınan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı var. 2024'ün Eylül ayıyla birlikte 633.488 başvuru olmuş. Verilen hak ihlali kararlarında ilk sırada makul sürede yargılama hakkının ihlali yer aldı. 56.443'ünde makul sürede yargılanma, 5.487'sinde adil yargılanma, 4.661'inde mülkiyet, 4.348'inde ifade özgürlüğü, 1.622'sinde özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiği sonucuna varılmış. Yargılama süreçlerinin sağlıklı ve güvenilir bir hâle getirilmesi gerekmektedir Sayın Bakanım.

Yine, Sayın Bakan, son olarak, 29 Eylülde ilk kez yapılan Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı'nda katılımcıların yüzde 98'i idari yargı sınavında başarısız olmuş. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bünyesinde 2024 yılı itibarıyla 92 üniversitenin hukuk fakülteleri var. Türkiye'deki devlet okullarındaki hukuk fakültesi sayısı 44. Bu 44 fakültenin 11'inin dekanı hukuk fakültesi mezunu değil maalesef. Dekanlar arasında ilahiyatçı, iktisatçı, edebiyatçı, işletmecisi var. Bir taraftan hukuk fakülteleri sayıca artarken verilen eğitimin niteliği tartışma yaratıyor, diğer taraftan sınavların içeriği de. Hukukçuların eleştirileri var Sayın Bakanım, sınav sorularının hukuk fakültelerindeki eğitimin dikkate alınmadan hazırlandığını söylüyorlar. Yine, bu sınavda özerk kişilikli hukukçular yerine siyasi iktidara güçlük çıkarmayan hâkim, savcı ve avukatların konumlandırılmaya çalışıldığını belirtiyorlar.

Sorun ne olursa olsun zor şartlarda eğitim alan gençlerimiz mağdur edilmemeli, hukuk fakültelerinin kalite ve sorunları, sınav içerikleri düzeltilmelidir diyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Erdem, teşekkür ediyorum.

Sayın Ağbaba, buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Öncelikle, bütçenin hayırlı olmasını diliyorum.

Şimdi güncel bir meseleyle başlayalım konuya, mesele çözüldü ama bu, vekillere cezaevine gitme izin verilme meselesi. Sayın Bakan, siz bu Parlamentoda bulundunuz, Parlamentoda birlikte görev yaptık, vekillere bir izin verilmemesinin hakikaten Adalet Bakanına yakışmadığı gibi size de yakışmadığını ifade etmek istiyorum. En son, ana muhalefet liderine, Sayın Genel Başkanımız Özgür Özel'e yirmi sekiz gün sonra izin verildi. Mesele çözüldü ama bu, doğru bir yaklaşım değil. Yani Bakanın birisi vekilleri belediyeye sokmuyor, anayasal haklarını çiğniyor, resmen darbe yapıyor; diğer Bakan yani siz, vekillere cezaevine gitme izin vermiyorsunuz. Genel Başkanımız cezaevine gitse ya da Veli Ağbaba cezaevine gitse ne yapacak yani cezaevinden Belediye Başkanını mı kaçıracağız, ne yapacağız? Yani yüzlerce ziyarette bulduk. Bu, doğru bir yaklaşım değil, onu ifade etmek istiyorum.

Şimdi, biliyorsunuz, Sayın Cumhurbaşkanı bir açıklama yapmıştı bu bakanlar açıklanırken "Bakanlar teknik olacak, yardımcıları siyasi olacak." demişti. Örneğin, birlikte yine görev yaptığımız Sayın Ramazan Can sanırım siyasi olarak orada Bakan Yardımcısı; kendisine tekrar başarılar diliyoruz, geçen yıl dilemiştik başarıyı, bu yıl tekrar başarı diliyoruz Ramazan Can'a. "Bakan Yardımcıları siyasi olacak." dediniz. Dolayısıyla bir Bakan Yardımcısı atandı geçen yıl. Kimdi? Akın Gürlek. Akın Gürlek, Cumhurbaşkanının ifadesiyle siyasi bir Bakan Yardımcısıydı. Sonra bu siyasi Bakan Yardımcısını İstanbul Başsavcısı yaptınız. Şimdi, Ramazan Can Ankara Başsavcısı ya da İstanbul Başsavcısı yapılır mı yani yapılır mı? Yapılamaz. Şimdi, Akın Gürlek'i aldınız, getirdiniz Bakan Yardımcısı yaptınız, ondan sonra götürdünüz, Başsavcı yaptınız. Başsavcı ne yaptı? Gittiği gün Ahmet Özer'i terör örgütüne üye olmaktan ya da destek olmaktan görevden alarak cezaevine attı ve kayyum atadı. Bakın, bu hukuk hepimize lazım, yıllardan beri bunun acısını en çok Türkiye çekti, siz çektiniz diyeceğim de Türkiye çekti.

Biraz önce Sayın Vekilim güzel güzel anlatıyor. Bakın, bu darbe ne zaman yapıldı biliyor musunuz? Esas darbe 12 Eylül 2010'da yapıldı. 12 Eylül 2010'da yapılan darbe 15 Temmuz darbesinin önünü açtı, kilit taşlarını döşedi, yolunu açtı, asfaltladı yolu resmen. 15 Temmuzun yolunu asfaltlayan şey, sizin okyanus ötesiyle iş birliği yaparak yaptığınız o darbeydi. Ne oldu? Darbe, Türkiye'nin başına bela oldu.

Değerli arkadaşlar, o dönemin savcılarını hatırlayın, kim vardı? Meşhur, kırmızı plakalı zırhlı Mercedes verdiğiniz, önünde "Hazır ol!" a geçtiğiniz Savcı Zekeriya Öz vardı. Zekeriya Öz nerede şimdi? Kaçtı gitti. Ne yapıyordu Zekeriya Öz? Resmen cellatlık yapıyordu. Kime yapıyordu? Bu ülkenin okumuş yazmış her kesimine, muhalif gördüğü herkese yani o AKP-FETÖ iş birliği sonucunda yapılan Anayasa sonrasında bir yol temizliği yaptı. Kimi attı içeriye? Komutanları attı. Balyoz, Ergenekon, Oda TV davalarıyla hatırlayın yani Türk Silahlı Kuvvetlerine düşmanın yapmadığını, tankla, tüfekle yapmadığını... Âdeta mahkeme eliyle Türk Silahlı Kuvvetlerini, maalesef, yok etmeye çalıştınız. Düşünün ki bir Genelkurmay, Türk Silahlı Kuvvetleri hepimizin göz bebeği, Türk Silahlı Kuvvetlerinin karargâhı âdeta "terör örgütü" olarak nitelendirildi, o karargâhta görev yapan İlker Başbuğ "terör örgütü lideri" olarak nitelendirildi; bunu hiç aklımızdan çıkarmayın.

Ya, şimdi, bütün davalarda Akın Gürlek var, bütün davalarda. Ne bileyim, işte, Enis Berberoğlu, Canan Kaftancıoğlu, Sözcü gazetesi, Selçuk Kozağaçlı, Türk Tabipleri Birliği, Sırrı Süreyya Önder davası, bütün davalarda, değerli arkadaşlar, Akın Gürlek var. Yani FETÖ, AK PARTİ'nin Zekeriya Öz'ü vardı, şimdi de Akın Gürlek'iniz var. Bu hukuk herkese lazım, hepimize lazım, bunu ifade etmek istiyorum. Maalesef bu uygulamalarla hukuka güven kalmıyor.

Sayın Bakan, yargı bağımsızlığına güven yüzde 18'e düşmüş durumda. Bunun içinde, yüzde 15,7'si de yargının bağımsız olduğunu düşündüğünü söylemiş. Yüzde 85 ülke adalet sistemine güvenmiyor, yargının bağımsız olduğunu düşünmüyor.

Şimdi, yine bir "ahmak" davası var. Ya, kime "ahmak" dediği belli, "'O ahmağı Soylu'ya.' dedim". diyor, dava açıldı, davada sizin istediğiniz gibi karar vermeyen hâkim nereye sürülüyor? Samsun'a sürdürülüyor. Siz HSK Başkanısınız, getirin o hâkimin bir ifadesini alın, ne diyor, ne iddiada bulunuyor, bir hâkimi dinleyin. Yani maalesef yargı siyasallaşmış durumda, işte bu siyasallaşması sonunda da yargıya kimse güvenmiyor.

Değerli arkadaşlar, bakın, Dünya Adalet Projesi'ne göre, ülkemiz 140 ülke sıralamasında 116'ncı sırada kendine yer buluyor. Listede Meksika, Mali, Angola gibi ülkeler bizden daha güvenli gözüküyor, Orta Afrika ülkeleri adaleti sağlama konusunda bizden daha güvenli görünüyor. Arkadaşlar, elinizi vicdanınıza koyun, böyle bir şey olur mu? Bu ülke hepimizin ya, şu ülkenin düştüğü duruma bak, her anlamda böyle.

Şimdi, vallahi sizden ne şeytan memnun ne Allah razı ne de kul razı sizden. Yani maalesef bu sistemle şeytana pabucunu ters giydirdiyorsunuz. Yani kimse razı değil sizden, ben size söyleyeyim.

ERSAN AKSU (Samsun) - Yok.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yok, araştırmalar var, araştırmalar var. Sokağa çıkın, "Yargıya güveniyor musunuz?" deyin hele. "Ahmak" davasına bir bakın Allah aşkına. Yani maalesef değerli arkadaşlar, anormal işler oluyor.

Şimdi, bir taraftan açılımlar yapıyor, diyor ki işte...

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Şeytan senden razı!

VELİ AĞBABA (Malatya) - "Kandil silahı gömsün" yani yok etsin demiyor, teslim etsin demiyor, "silah gömsün, gelsin, önünü açacağız." diyor. Diğer taraftan, Tanımayız, bilmeyiz, Türkiye'de ilk kez bir kadın tek 1'inci oluyor harp okulunda. Peki, ne var? Disiplin kuruluna gidiyor. Disiplin kuruluna nasıl gidiyor? Ne diyor Sayın Cumhurbaşkanı? Diyor ki... Kalemlerini kırmış teğmenlerin, teğmenlerin kalemlerini kırmış, sert şekilde söylüyor. Şimdi Cumhurbaşkanı'nın söylediği yerde o disiplin kurulu bağımsız davranabilir mi? Davranamaz. Yani adalete güven yok olmuş durumda.

Değerli arkadaşlar, bakın -bu sadece- siz, biliyoruz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini çok seviyordunuz eskiden, iktidara gelirken, hatırlıyor musunuz? Hatırlamıyor musunuz?

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Hiçbir zaman sevmedik.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Abdullah Gül gidiyordu, Hayrünnisa Gül gidiyordu, Sayın Recep Tayyip Erdoğan gidiyordu. Ramazan Can bilir, Ramazan Can 15-20 dönem milletvekilliği yaptı, o bu konuya gayet hâkimdir.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - 15-20 dönem mi? Kaç dönem?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - 6 dönem yaptı, fazla değil.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Neyse 6 dönem yani 6 dönem. Ne bileyim, ben kendimi bildim bileli vekil.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Senin gibi değil mi? Aynı, beraber...

VELİ AĞBABA (Malatya) - O tecrübeli, o.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) - Mahmut Bey gibi.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yok, Mahmut Bey gibi değil.

Değerli arkadaşlar, bakın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi siz başvurunca iyi, başkaları başvurunca kötü. Ya, Anayasa'mızda var, Osman Kavala niye içeride örneğin ya da Can Atalay Anayasa Mahkemesi kararına rağmen niye içeride değerli arkadaşlar? Bakın, Çiğdem Mater, Mine Özerden, Can Atalay, Tayfun Kahraman 2022'den beri cezaevinde. Hiçbir yargı ya da hukuk kuralı, bunları cezaevi atamaz.

Şimdi, birkaç konuya daha geleyim. Değerli arkadaşlar, bu Malatya Adliyesi... Geçtiğimiz yıl bütçede söz vermişsiniz, şimdi, şu anda hâlâ 6 binada hizmet veriyor Malatya Adliyesi, 2025'te bitirilmesi gerekiyordu, beş yüz günlük bir süre verildi. Hatta Malatya Milletvekillerimizden biri Sayın Bakan Yardımcısı Ramazan Can'la görüşüyor, "2026 yılının Nisan ayına kadar herhangi bir gecikme yaşanmadan yedi yüz günde iş bitireceğiz." diyorsunuz. E, beş yüz güne söz verdiniz geçen sene. Geçen sene siz söz verdiniz burada, burada söz verdiniz. Şimdi iki yüz gün daha uzattınız bak. Vallahi yakanızdan tutarım. Söz vermeyin.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Yok, yedi yüz gündü, beş yüz güne indirdik.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hayır, yedi yüz güne çıkıyor şimdi. Temel atılırken beş yüz gün olan yedi yüz güne çıkıyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, çıkıyor mu, iniyor mu netleştirelim.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sayın Başkanım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sonra, sonra...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Vallahi, beş yüz güne biz razıyız. Beş yüz güne razıyız, gelin, beş yüz günde yapın. Yani değerli arkadaşlar, biliyorsunuz bu Malatya Adliyesi, vallahi ilçe adliyelerinden kötü bizim adliye binamız, ya ilçelerden daha kötü, hele depremden sonra... Asansör yok, 6 binada hizmet veriyor; herkes çok rahatsız. Malatya Adliyesi inşaatının yapım maliyetinden kalan tutar bu yılki bütçeye eklenerek, bakın bu yılki bütçeye eklenerek tamamlamasını bütün Malatyalı adına sizden talep ediyoruz. Sen de söz vermişsin Sayın Ramazan Can. Söz vermiştiniz, lütfen bu sözünüzü tutun. On dokuz ay geçmesine rağmen hâlâ adliye binası ek binalarda hizmet etmeye devam ediyor.

Şimdi, başka bir şey, yine konuşmanızda söylediniz, 22.750 metrekare kapalı alana sahip olacak Malatya Bölge Adliye Mahkemesinin inşaatı 2024 Yılı Yatırım Programı'na alınmıştı. Bölge adliye mahkemesi inşaatının ihalesinin bu yıl sonuna kadar yapılmasını sizden rica ediyoruz yine Malatyalılar adına.

Biliyorsunuz, bizim adli tıbbımız bütün bölgeye hizmet ediyor. İnönü Üniversitesinde yapılacak adli tıp kurumu bölgedeki adli tıp hizmetlerini güçlendirip hukuki sürece de hız kazandıracak bir öneme sahip. Bu adli tıp bölge başkanlığını yatırım programına aldığımızı söylemişsiniz. Bütün çevre illere hizmet verecek 16 bin metrekare kapalı alana sahip olacak adli tıp binasının icraatı ne zaman başlayacak? Bu, hakikaten, sadece Malatya için değil herkes için önemli bir yer.

Çeşitli cezaevleri problemlerimiz var.

Bir de çok önemli bir şey söyleyeceğim. Bu hâkim ve savcı lojmanlarının bir an önce yapılması lazım adliye yapılırken çünkü bizim deprem bölgesine tecrübeli hâkimler gelmek istemiyor konteynerde kaldıkları için. Lütfen, bu lojmanları yapın.

Bir de Malatya'da şöyle bir talep var: Biliyorsunuz, deprem nedeniyle iki yıla düşürüldü görev süresi.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, bir dakika ekledim, buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hâkim ve savcılar iki yıl görev yapıyor; hâkim ve savcı altı ayda geliyor, alışıyor, son altı ay da gitmek için uğraşiyor, dolayısıyla bir verim alamıyoruz. Lütfen, bu sürenin eskisi gibi dört yıla uzatılmasını istiyoruz.

Bir deprem yaşandı. Siz sadece hâkim, savcıların Bakanı değil -siz de geçmişte avukatlık yaptınız- avukatların da Bakanısınız. Depremde en çok zarar gören Malatya avukatları oldu, bütün büroları yıkıldı, 750 tane avukat bürosu yıkılmış. Lütfen, bunların da SGK prim borçlarını silin.

Bir başka mesele, bakanlar değişiyor, bu mesele değişmiyor. Ben Cezaevi Komisyonu üyesiyim; "Cezaevinde iki tür mahkûm var." diyoruz ya, birisi hukuk yoluyla giren, birisi sınav yoluyla giren. Bu sınav yoluyla giren infaz koruma memurları Adalet Bakanlarından memnun değil, inşallah, sizden memnun olurlar. Hiçbirinden razı değiller, bakın, geçmiş bakanların hiçbirinden razı değiller. Bir meslek kanunları yok, genel idare hizmetleri sınıfı sayılıyorlar ama silah taşıyor...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) - Başkanım, hemen bitirdim, hemen; çok önemli burası, infaz koruma memurları.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hepsi önemli.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Burası çok önemli.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hepsi önemli. Ben söyleyeyim...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Emniyet hizmeti sınıfında değiller...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ben söyleyecektim ama...

VELİ AĞBABA (Malatya) - ...7/24 yasasına göre fazla çalışma yapmalarına rağmen mesai almıyorlar. Bakın, infaz koruma memurları emekli oluncaya kadar bayram görmüyor Sayın Bakan. İnfaz koruma memurları emekli oluncaya kadar bayram görmüyorlar.

3600 ek göstergesi Bakanlık personeli ve CTE personeli istiyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyoruz, teşekkür ediyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yeşil pasaport hakkı istiyor. Yıpranma payını infaz koruma memurlarına verdiniz, denetimli serbestlik müdürlükleri çalışanlarına vermediniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Adalet Bakanlığı çalışanları da...

Arkadaşları da alın bir...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ben söyleyeceğim, ben söyleyeceğim.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yok, burada söylemem lazım bunu.

MEHMET MUŞ (Devamla) - Ben söyleyeceğim onlara.

Teşekkür ediyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Adalet Bakanlığı çalışanlarının taleplerini iletmek istiyorum. Adalet hizmet sınıfının oluşturulması... On beş yılını doldurmuş zabıt kâtiplerine, mübaşirlere uzman kâtiplik veya uzman mübaşirlik unvanlarını vererek mali yönden güçlendirilmesi 140 bin adalet çalışanının çalışma motivasyonunu yükseltecek.

MEHMET MUŞ (Devamla) - Değerli...

VELİ AĞBABA (Malatya) - 3 cümle kaldı.

"Adalet çalışanı" denince aklımıza hep hâkim ve savcılar geliyor; 140 bin Adalet Bakanlığı personeli üvey evlat muamelesi görmek istemiyor. Hizmet sınıfı olmayan tek gruba bu iyileştirmenin yapılmasını Bakanlık personeli adına ben sizden rica ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bu infaz koruma memurlarının sesini lütfen duyun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, yeni bir usul geliştirmeyelim, mikrofon kapandıktan sonra da devam şeyi başlatıyorsunuz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Siz de açın o zaman.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, bu akımları hep siz başlatıyorsunuz. Ben burada görüyorum, sizden sonra birileri devam ediyor.

Arkadaşlar, kimse devam etmesin lütfen.

Bu infaz koruma memurlarıyla alakalı ve çalışanlarla alakalı konuları Sayın Ağbaba gündeme getirdi; Sayın Bakan notunu alıyor zaten, dinledi, dün de almışlar. Dolayısıyla artık bundan sonrası onların eline...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Ya vallaha, bunlar var ya, inan ki bunların böyle acayip psikolojileri bozuluyor. Bayram görmüyor infaz koruma memuru, bayram.

Nilgün Hanım, bayram var ya, siz çocuklarımızla kutluyorsunuz ya...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Siz kutlamıyor musunuz?

VELİ AĞBABA (Malatya) - ...o infaz koruma memurları bayram göremiyorlar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Siz yapmıyor musunuz bayramı?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Ben de yapıyorum da infaz koruma memurları yapamıyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Siz kiminle kutluyorsunuz? Ben bir de annemin, babamın yanına gidiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Onlar da kutluyor.

Evet, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, değerli milletvekilleri, ben şunu söyleyeyim: Zaten Sayın Bakan Malatya Adliyesiyle alakalı da bilgi verecektir.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bir konu daha kaldı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ya, ben onu söyleyince daha etkili oluyor.

Teşekkür ediyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bir şey söyleyeceğim; Sayın Bakan, sizi tebrik ediyorum, kendinizi aşıyorsunuz. Hani, belediyelere kayyum atıyorsunuz ya, bugün nereye kayyum atanmışsınız biliyor musunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yahu, tamam Sayın Ağbaba, Sayın Çakır bekliyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Ardahan Damal Burmadere köyüne -eski ismiyle Sorsi köyüne- İl Özel İdare Müdürü kayyum olarak atanmış. Niye? Kültür Bakanlığı adamın cemeviyle ilgili politikalarını beğenmemiş. Adama kayyum atadınız, sizi tebrik ediyorum. Bir muhtara da kayyum atadılar, yakında azaya da atarsınız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba...

Sayın Çakır, buyurun.

SAMİ ÇAKIR (Kocaeli) - Sayın Başkan, Sayın Bakanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Bakanlığımızın değerli bürokratları ve kıymetli basın; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Bugün, Plan ve Bütçe Komisyonumuzda 2023 yılı kesin hesabı ve Sayıştay raporları ile 2025 yılı bütçesiyle ilgili görüşmeleri gerçekleştiriyoruz. Öncelikle, bütçemizin hayırlı ve adalet üzerine bir işleyiş vesile olmasını temenni ediyorum. Bugün hazırladığım konuşma metni yerine, 2019 yılının Adalet Bakanlığı bütçesi üzerinde yapmış olduğum konuşmayı paylaşacağım. Sözlerimin hemen başında, bir bakanlık bütçesi görüşülürken verilen bütçenin yeterliliğinin, kullanılacağı alanlardaki eksiklikleri giderip gidermeyeceğinin değerlendirilmesi yanında, kesin hesabın görüşüldüğü yıla ait harcamaların da bütçe yapma hakkı verilmiş, denetleme yapması istenilmiş olan Meclis adına Komisyonumuz tarafından bu harcamaların usulüne uygun yapılıp yapılmadığı da incelenmektedir. Bu denetlemelerde, rakamsal uygunlukların yanında, aynı zamanda Bakanlık politikalarının, faaliyetlerinin hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile insan haklarını esas olarak adalet hizmetlerinin adil, hızlı ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlayacak bir çalışma yapılıp yapılmadığı ve bu politikaların uygulamadaki başarısı da değerlendirilecektir; bu, normaldir.

Ülkemizin ve dünyanın içinden geçmekte olduğu günümüz şartlarının karmaşık, girift ve bazen hemen hemen herkesin, her kesimin dillendirdiği şekliyle “Zor zamanlardan geçiyoruz.” kavramı hiç bu kadar yerli yerine oturmamıştı. Aslolan, hayatın her safhasında, her anında bir adalet duygusu taşımanın önemini vurgulayıp dururuz. İşte, bugün burada biz bu adalet duygusunun ihyası, pekiştirilmesi, bu duyguyu adaletin, mülkün, hukukun temeline oturabilirsek, yerleştirebilirsek amacımıza uygun bir söz söylemiş, bir değerlendirme yapmışız demektir. Dünyanın hiçbir ülkesi, bugün bizim karşı karşıya olduğumuz çok sayıda ve ipleri dünyanın en güçlü ellerinde tutulan terör örgütleriyle mücadele ediyor değildir. Sınırlarımızda yaşanan hareketlilik anlaşılabilir değildir diyoruz ama 21’inci yüzyılda insanlıktan beklenenin bu olmadığını da biliyoruz. Sağa sola çekmeden, ülkemiz hukuk yapısının dünden bugüne inişli çıkışlı bir seyrüsefer hâlinde olduğunu biliyoruz. 15 Temmuz darbe girişimi bütün bu Anayasa ve yasalara rağmen, diğer darbe girişimlerinin farklı bir yanı olmasıyla beraber temelinde ve tercihinde insanımızın hür iradesine ipotek koyma, rehin alma girişiminin ta kendisiydi. Karşılık olarak çok şey söylenebilir. İktidarın tedbir almadığını ve darbenin buradan beslendiğini söylemenin yanında “Darbe öncesi alınan tedbirlerin darbenin bastırılmasında ciddi bir yardımcı dokunmuştur.” ifadesi hep gündem olmaya devam edecektir ama tarih bunun açık şahidi olarak önümüze çıkacaktır. Geleneksel bir darbe klasiği silsilesiyle bir arada yaşayan bir ülkenin fertleriyiz. İster klasik ister modern, postmodern isterse sanal ortamda neşet eden bir darbe dinamiği olsun veya bunlar da başarılı olmayacaksa “Başka yollar da mübahdır.” tarzında ortaya çıkan 15 Temmuz kanlı darbe girişimi olsun, insanın, yaşamın, anlayışların ve kavramların hatta hiç etkilenmemesi gereken hukukun da bunlara bağlı

olarak etkilendiği gerçeğini göz ardı etmemeliyiz. İşte, biz bugün burada bu etkilenmelerin getirisini götürüsünü tartışacağız. Daha iyiyi, doğruyu nasıl yakalayabileceğimizi de anlayabilirsek, anlatabilirsek başarılı olacağımıza inanıyorum.

Sayın Bakanın sunumu buna bir yol açma çalışması olarak değerlendirilebilir. Rakamlar, ihtiyaçlar, yatırımlar, kaliteli insan gücü, mekânsal büyüklük, mekanizmanın işleyişindeki temel sorunlar, altyapı, hayata atıldığımız gün varlığı, iyilik ve kötülük, suç ve ceza eylemlerinde aranan bir temel ölçü olarak adalet aslında bu işleyiş adına toplu bir yardımlaşmadır ama tersinden alırsak, adaleti tesis edememişsek, adalet duygusunu kaybetmişsek cümlenin içindeki bu bahsedilen vagonların hiçbir anlam ifade etmediğini anlamak için çok uzaklara gitmeye gerek kalmaz. Tarih bunun da örnekleriyle önümüzdedir. Hukuk “hak” kelimesinden türer; birey, toplum ve devlet üçgeninde bu kavramların birbiriyle olan ilişkilerini düzenlediği gibi, aynı zamanda kendisinin bağımsızlık alanını da çizmiş olur. Burada esas olan insan unsurudur. Çizginin bu perspektifte değer taşımamasını temin, buna uygun yasalar yoluyla icra ederek gerçekleştirmek veya gerçekleştirmek zorunda olduğu bilincini hedef olarak görmesine bağlıdır. Bugünden yarına tevarüs ettireceğimiz hak, hukuk, adalet, duygu, düşünce ve pratiğimizi ne kadim medeniyetin bize bıraktığı mirastan ne de bugün evrensel insan hakları çerçevesinden kopartarak yapabiliriz. Burada çok sayıda birçok konuda istatistik gündeme gelebilir. Bu istatistiklerin olumsuz değerlendirmesi yapılarak yanlış işleyen bir adalet mekanizmasından da bahsedebiliriz ama benim aradığım, benim söylemek istediğim neyi iyi yapma başarısını göstereceğimize odaklanmamız gerektiğidir. Konuşulanlardan yola çıkarak söyleyebiliriz ki dün var olan bazı sıkıntı, problem ve şikâyetlerin tüm gayretlere rağmen bugün de devam ediyor olduğudur. Bu da buradan yola çıkarak ve özellikle uygulamada köklü bir hukuk değişikliğinin önemini, reforma ihtiyacımız olduğunu ifade etmemiz gerektiğini de hatırlatmak zorunluluğudur. “Kenarı Dicle’de bir kurt aşırsa koyunu, gelir de adliilahi sorar Ömer’den onu.” Hazreti Ömer’in bu veciz ifadesi çağları aşarak bugünümüze ışık tutan bir anlayışı, bir felsefenin uygulamasını hedef olarak önümüze koyar.

Değerli Bakanım, kimliğiniz, kişiliğiniz ve bugün üstlendiğiniz makam çok net ifadeyle, işte, bu ifadenin hayata geçirilmesini teminle sorumlu icranın başı olmanız dolayısıyla gelip sizin omzunuzda oturuyor. Farklı düşünmediğinize inancım tamdır. Esas olan, hepimizin taşıması gereken bu felsefenin sizin kadrolarınızda aynıyla karşılık bulmasıdır. Hangi zaman diliminde olursa olsun aynen geçerli olmakla beraber, bugünün kaotik, girift bir örgütün yapılanmasını çökertme, kökü belli kollarının sarmaşık gibi nereleri sardığı tam çözülmemiş, bukalemun, takiye kafa yapısına karşı verilen mücadeleyi, hukuk sınırları içerisinde kalmak kaydıyla sonuna kadar desteklemek mecburiyetinde olduğumuzu bilmek durumundayız. Her ne olursa olsun, filozofun dediği gibi “Bırakın adalet yerini bulsun, isterse kıyamet kopsun.” Dünya elbette cennet değil. Tek bir suçlunun dışarıda olmasına, tek bir suçsuzun içeride olmasına ne siz ne biz ne de kâinat vicdanı razı olamaz, olmaz, olmamalıdır. İşte, makamınız, icranın başı olması dolayısıyla bu hassasiyeti, bu teraziye ve dengeyi korumak, kollamak ve temin etmekle mükellef olduğunuzu size hatırlatıp duracak bir makamdır ve varsa yapılan, yapılabilecek yanlışların önüne geçmek, sizin yol haritanızın başlangıç adımı olacaktır diye inanıyorum.

Herkesin bildiği, söylediği ve inandığı özlü kavramlar vardır. Bazen bir cümle bir kitabın özü gibidir. Hukukun temellendirilebileceği “Beraatizimmet esastır.” düsturu ve kuralı, “Geciken adalet, adalet değildir.” karinesi gibi alanların üzerine oturtulmuş, buna herkesin inandığı, aksinin olmadığına dair genel bir kabulün olduğu bir normlar dünyası inşa etmek için tüm çalışmalarını önemsiyor; meccanen yapılması gereken her ne varsa yapacağınıza da ayrıca inanıyorum ve bu anlamda bir vatandaş olarak, bir insan olarak bir mecburiyeti dile getirmiş olmayı önemsiyorum: Ben bir hâkim, savcı, avukat değilim; bir hukuki sapmada bu üçlüye ve onların eline verdiğiniz, vereceğiniz hukuk kitabına ve vicdanlarına havale edileceğimizi biliyor ve kabul ediyoruz. O zaman, işte o zaman kitap, vicdan ve logodaki terazi belirleyici olacak diye ümit ederiz. İşte, beklenti, kitaptaki metinler, karar vericiler insan desin diyebilisin.

Kuvvetler ayrılığının sonuna kadar işlediği, Bernard Shaw’ın deyişiyle, en yüksek mahkeme en yoksul kişinin girişimiyle harekete geçemiyorsa adalet bir komediye dönüşür ancak en fazla da bu ayrılığı kullanacak, kullanması gereken alanın hukuk olduğunu bilmek durumundayız.

Cezaların caydırıcılığının önemi yanında toplumun eğitim sürecinin suçlar üzerindeki azaltıcı baskısı inkâr edilemez. Hapishanelerin çokluğu bir çözüm değildir mutlaka, bunu hepimiz biliyoruz ve hapishanelerin bir sonuç olmadığını bilmek durumundayız. İşte, Bakanlığın faaliyetleri arasında belki de önemsenecek faaliyet konularından biri de budur ve bu husustaki açıklamalarınızı son derece önemli buluyoruz.

Hak ve özgürlükleri koruyan, adil, güven veren, erişilebilir ve etkin bir adalet sistemi vizyonu bu bakış açısını bu bakış açımızı ifade ediyor kanaatindiyim. Konfüçyüs “Bir ülkede adaletin varlığı kişinin kendini özgürce ifade etmesinden anlaşılır. Bir ülkede adaletsizliğin varlığı ise kişilerin başına buyruk davranışından anlaşılır.” derken aslında özgürlüğün sınırlarının ne kadar önemli olduğunu da vurgulamış olmaktadır. Onun için, Mevlâna’nın tanımıyla “Adalet ağaçları sulamak, zulüm ise dikenleri sulamaktır.” denilmiş olması nereye, nasıl, niçin yatırım yapmamız gerektiğini de anlatmış olur. İnsanın, insanlığın neşvünema olması için adalet. “Kanunlar örümcek ağları gibidir; zayıflar ağa yakalanır, güçlüler ise ağı delip geçer.” Balzac bunu derken bir dünya hakikatini de dile getirmiş oluyordu.

Baştan beri ifade ettiğimiz gibi, “herkes için, herkes adına bir kanun” anlayışı ve ruhuna her geçen gün daha çok ihtiyacımız var. Bu alanda zalimin, katilin, hainin, adi bir suçlunun kendisi makyas olmayıp suçu yargılamayı pratiğimize yerleştirebilirsek, hiçbir kimsenin kimseden üstün olmadığı ısrarla vurgulanan bir inanç dünyası gönüllüleriyiz. Üstünlüğün sadece Allah katında bir makam olduğunu ve bunun da belirleyiciliğinin sadece onun katında olduğuna inanmışız. Öyleyse, makam, mansıp, dil, renk ne ola ki?

İşte, buradan yola çıkarak diyeceğimiz şu: Kardeşliğimizi, kardeşlik hukukumuzu sağlayacak bir hukuk düzenini tesis etmek için gösterdiğiniz, göstereceğiniz gayrete teşekkür ediyorum. “Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş.” sözünün sizi kuşatacağına inanıyorum. Yukarıda bahsedilen anlayış, düşünce ve ruh dünyasına yapacağınız katkılar dolayısıyla bir hoş sada bırakacağımıza inanıyorum.

Bugün burada adalet adına, hukuk adına her ne söylenmiş ve söylenecekse gönülden inanıyorum ki, yarına ümitle bakmayı arzulayan değerlendirmelerin bir yansıması, tezahürüdür. Eleştirilerin, tebriklerin ve takdirlerin kendi içinde bir kıymeti ve onlardan alınacak ders ve ibretler vardır. İnsan, bu ibret ve ders alma niyet ve kabiliyeti kadar...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Evet, bir dakika ek süre veriyorum.

SAMİ ÇAKIR (Kocaeli) - ...önceki yaşamında yaşadığı sıkıntıları ve badireleri yaşamamayı başarır veya riski azaltır, minimize etmeyi başarır. Geniş düşünebilen, dinleyen, dinleyebilen bir çağa ihtiyacımız var. Karşımızdakini dinlemeden konuşmaya başlayan bir toplumun fertlerinin hukuk ortak paydasında yaşamakta bile sıkıntılar olmaya devam edecektir. "Herkes için ama her zaman hukuk ve adalet" kavramı derken bunu kastediyoruz. Dünü unutmadan, bugün hata etmeden, yarını umutla ve utanmadan yaşayacağımız günleri hazırlayabilmeliyiz.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Çakır, selamlayalım, bir dakika ek süre verdim.

SAMİ ÇAKIR (Kocaeli) - Allah adaleti, adaletli olmayı emrederken bir kâinat dengesini yerli yerinde görmeyi istediğini de belirtmiş oluyor. Peygamber'imizin şu tatlı uyarısı bize değil midir? "Adalet güzeldir fakat emretme yetkisi devlet büyüklerinde olanlarda daha güzeldir." Gandhi'nin deyişiyle, eğer adaletsizliği adaletle yıkmayı başarabilirsek kendimizi yol almış sayabiliriz. Hazreti Ali'nin "Adalet halkın dirliği ve düzeni, idarecilerin ise süsü ve güzelliğidir." ifadesi toplumsal kuşatıcılığın...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Bitti, bir dakika ek süre verdim, o da bitti.

Teşekkür ederiz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bir dakika daha verelim, selamlaması çok güzel gidiyor.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Gülcan Kaçmaz Sayyigıt, buyurun.

Süreniz on dakika.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli bürokratlar, basın emekçileri ve salonda bulunan herkes; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sayın Bakan, sabah bize tatlı ikram ettiniz, "Tatlı yiyecek tatlı konuşalım." diyerdir herhâlde bu ama memleketin adalet karnesi pek de tatlı olmadığı için maalesef bu söyleyeceklerimiz de size çok tatlı gelmeyecek. Bir de şunu ifade etmek istiyorum: Adalet terazisindeki sembol bile bir kadından oluşuyor ama maalesef buradaki manzaraya baktığımız zaman, kadın sayısı yine fazlasıyla eksik. Kadının az olduğu yerde adalet de eksik olur.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Arkaya oturdular.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Hep arkaya oturtuyorsunuz, zaten benim eleştirdiğim temel konulardan bir tanesi de o. Kadın sayısı azsa adalet de fazlasıyla eksik olur, bunun da altını çizip başlayayım Sayın Bakan.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - 3 Genel Müdürümüz var.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Şimdi, ülkenin adalet karnesi ortadayken Adalet Bakanı olmak fazlasıyla zor bence. Tabii, AKP'nin adaleti dahi şahsileştirdiği bir rejimden bahsediyoruz. Bu sebeple, siyasi iktidar yaygınlaşan adaletsizlikleri görmemeyi tercih ediyor, buna bağlı olarak gelişen toplumsal rahatsızlıklar ise kolluk gücüyle maalesef bastırılıyor Sayın Bakan. Öyle bir düzen kurulmuş ki Anayasa'nın sembolik hâle geldiği, yüksek mahkeme ve AİHM kararlarının bağlayıcılığını yitirdiği bir dönemden geçiyoruz. Dolayısıyla, bugün, adalet mücadelesi özgürlük ve demokrasi mücadelesinin yanında kritik bir önem taşıyor. Tabii ki siyasi iktidar her cümlesinde "Biz hukuk devletiyiz." vurgusu yapacak ama bunun evrensel boyutu itibarıyla insan hakları ve demokrasiyle yakın etkileşimini önemsemeyecektir maalesef. Elbette, bizim antidemokratik gördüğümüz uygulamalara karşı "Mevzuata ve kanuna uygun." cevabı vereceksiniz. İçinde adalet olmadığı sürece kanunların teknik düzenlemeler olduğu hatta kanunların dikta rejimlerde de var olduğu unutulacaktır Sayın Bakan. Bugün, yargı paketleri, Anayasa değişikliği tartışmaları toplumu eğer heyecanlandırmıyorsa bunun asıl sebebi adalet duygusunun tatmin edilmemiş olmasıdır bu topraklarda.

Artık, vergide adalet, mahkemede adalet, yönetimde adalet, sokakta adalet sesleri yükseliyor. Bunlardan biri de Van'da hayatını nasıl kaybettiği hâlâ şeffaf bir şekilde topluma aktarılmayan Rojin Kabaiş'tir. Üniversiteye yeni başlayan 21 yaşındaki Rojin'in intihar etmesini gerektiren bir durum söz konusu değildir ama ya kayboldu ya da kaybettirildi Rojin Kabaiş. Aramalar sürecinde ve soruşturma sürecinde savcılığın inisiyatifli kolluğa devrettiği iddia ediliyor. Dolayısıyla olayın başından itibaren bir intihar ön kabulüyle bu olaya yaklaşıldı Sayın Bakan. Yine, Van Valisinin de Rektör ve Emniyet Müdürüyle birlikte Rojin'in babasının yanına gelerek "Otopsi raporuna razı olacaksınız." dediği belirtilmektedir çünkü tek bir şüphe kalmayacak şekilde olayın aydınlatılması maalesef kimsenin gündeminde değil. Bu çatı altında Rojin'in annesiyle de görüşme gerçekleştirdik Sayın Bakan. Annenin bizden ve sizden tek talebi adalet. Siz de "Olan olmuş, peşine düşmeyin." mi diyeceksiniz yoksa kamuoyunu şeffaf bir şekilde bilgilendirecek misiniz Sayın Bakan? Çünkü bugün de her yerden "Rojin için adalet!" sesleri yükselmeye devam ediyor.

Bugün, yurttaşların AKP Türkiye'sinde ansızın karşılaşabileceği iki şey var: Ya gözaltına alınacaklar ya da sonrasında tutuklanacaklar. Özellikle demokrasi güçleri ve Kürtler konusunda pervasızlaşan bir sürece şahit oluyoruz maalesef. Son birkaç günde gazeteci, yazar, siyasetçi yüzlerce insan gözaltına alındı. Mahkeme kararları beklenmeden belediyelere kayyumlar atanıyor, belediye meclisleri işlevsiz hâle getiriliyor; buna itiraz edenlerin, bunu protesto edenlerin anayasal hakları ise maalesef yok sayılıyor çünkü güvenlik güçlerinin de hukukun da temel amacı AKP'nin antidemokratik adımlarının çalışmasını sağlamak. Dolayısıyla bir zümre hukuku inşa edildi, artık karşımızda AKP'li yasalar var. Cezaevlerinin hıncının dolu olmasının sebeplerini burada aramız gerekiyor Sayın Bakan. Kapasitesinin üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunan cezaevleri artık eza evlerine dönüşmüş durumda maalesef. Projeksiyonu hangi cezaevine tutarsanız tutun, süreklileşen hak ihlallerini buralarda çok net bir şekilde görebilirsiniz; İnsan Hakları Derneği, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği ve baroların hazırladığı raporlar da bunu net bir şekilde ortaya koyuyor. Cezaevlerinin özellikle hasta, engelli ve yaşlı tutsaklar için barındırdığı tehlikeler korkunç boyutlara varmış durumda, öyle ki insan hak örgütleri 2023 yılında en az 23.899 hak ihlalinin yaşandığını belirtmektedirler. Yine, Adalet Bakanlığının resmî kayıtlarına göre, 2018 ve 2023 yılları arasında cezaevindeyken hayatını kaybeden tutuklu ve hükümlü sayısı 2.258 olarak kayıtlara geçmiştir. Bu tablo, hangi nedenle olursa olsun, Sayın Bakan, devletin özgürlüğünden mahrum

biraktığı yurttaş koruma sorumluluğunu yeterince yerine getirmediğini somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Bugün, cezaevlerinde kronikleşen hak ihlalleri sorunu var, bunun da cezaevi idarelerinin tutumuna göre her cezaevinde farklılık gösterdiğini biliyoruz; bu, ortada. Öyle ki Kürtçe konuşmanın, Kürtçe gazete ve dergilerin, Kürtçe mektupların, Yeni Yaşam gazetesinin bazı cezaevlerinde engellendiği raporlara yansımakta. Yine, bazı cezaevlerinde muhalif televizyon kanallarına yer verilmediği, mahpusların dilekçe hakkının engellendiği, koğuş aramalarının işkence ve darpla sonuçlandığı birçok olayda rapor edilmektedir Sayın Bakan. Bunlara ilişkin verdiğimiz soru önergelerine cevaplarınız genelde mevzuat maddeleriyle doluyor. Sayın Bakan, pembe bir tablo çiziyorsunuz oysa işkence vakası var ama ceza yok, kötü muamele var ama soruşturma yok. Eğer, hâlâ, işkenceye sıfır tolerans noktasındaysanız gereğini yapmak da sizin vazifenizdir Sayın Bakan. Eğer vicdan varsa bunun varlığı ancak hasta mahpuslara bakışta kendini ortaya koyacaktır çünkü vicdanın da turnusolu hasta mahpuslardır Sayın Bakan. Bugün, cezaevlerinde 651’i ağır olmak üzere 1.517 hasta mahpus var. Bunlarla ilgili dilekçeler veriliyor, çağrılar yapılıyor, hastane raporları sunuluyor ama maalesef siz bunu görmüyorsunuz. Onlarca yıl cezaevinde kalmış, tek başına hayatını idame edemeyecek duruma gelmiş bir insanı içeride tutmak kanuni olabilir ama asla vicdani değildir, asla adil değildir, asla insani değildir Sayın Bakan. Artık, cezaevleri sağlıklı kalabilmenin zorlaştırıldığı yerlere dönüştürülmüş durumda, özellikle hasta mahpuslar için sağlığı daha da kötüleştiren koşullar mevcut bu cezaevlerinde. Bu sebeple, sağlıklı olanın hastalandığı, hasta olanın öldüğü koşulların düzeltilmesi çağrılarında Bakanlığın sessiz kalması kabul edilir bir durum değildir çünkü bazı ölümler kader değil Hükümetin politikalarından dolayı göz göre göre gelen ölümlerdir. Sayın Bakan, bunun en çarpıcı örneği, Metris 2 No.lu R Tipi Cezaevinde iken yaşamını kaybeden Abdulkadir Kuday. Kuday çok ağır bir hasta mahpusu, 40 kiloya kadar düştü, ölmesi an meselesiydi ama ısrarla tahliye etmediniz, Bakanlığımızın hissizliği yüzünden iki ay önce maalesef Abdulkadir Kuday cezaevinde yaşamını yitirdi. Yine, epilepsi hastası Serhat Temizer’in durumu kritikti, ağır sağlık sorunu yaşamasına rağmen Van’da tek kişilik hücreye koydunuz, tahliye edildi ama tahliye edildiği gün Serhat yaşamını yitirdi. Dolayısıyla geç gelen adalet, adalet olmuyor Sayın Bakan. Örnekler çoğaltılabilir ama bundan sonrası için bir hayat nasıl kurtarılabilir, ağır hasta mahpusların sevdikleriyle son demlerini geçirebilmesi için neler yapılabilir; bence, hep birlikte buna odaklanmamız gerekiyor çünkü hasta mahpusların gündün güne ölüme yaklaşmasını izlemek tamamıyla cinayete teşebbüstür. 76 yaşında ve birçok ağır hastalığı olan Hanife Arslan’ı cezaevinde tutmanın, Allah aşkına, devlete nasıl bir faydası var? Biz gerçekten bunu anlamakta zorlanıyoruz. Onu ziyaret ettiğimde yürüyemeyecek durumdaydı, Sayın Bakan, tekerlekli sandalyeyle getirildi görüşe. Aynı şekilde, cezaevindeki evladına sırf para yatırdığı için 75 yaşında ve hasta Hatice Yıldız’ı tutukluyorsunuz, Hanife Arslan’ı içeride tutuyorsunuz. Hasta ve yaşlı Kürt annelerinin içeride tutmak mıdır adalet Sayın Bakan? Şu an ağır hasta mahpus Abdulhalim Kaya da ciddi risk altında; 86 yaşında, yüzde 91 engeli var, banyo ve tuvalet gibi kişisel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda ama tek başına kalıyor, hastane raporu “Cezaevinde kalmaz.” diyor ama ATK’yi hiçbir şekilde ikna edemiyor. Eğer amaç intikam değilse bu hâldeki bir insan neden serbest bırakılmıyor Sayın Bakan? Bunun cevabını istiyoruz.

Yine, cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleri, kötü muamele ve işkence vakaları hakkında günlerce konuşmak mümkün. Bugün, tutsakların tecrit içinde tecrit edilmesiyle, keyfi şekilde infazların yakılmasıyla, hasta mahpusların sağlık ve tedavi hakkının engellenmesiyle sadece adalet değil toplumsal barış da maalesef fazlasıyla yara alıyor çünkü onurlu bir barışın anahtarı kapsayıcı bir adaletin tesis edilmesiyle. Dolayısıyla adalet bu tutuklu ve hükümlü ailelerini de görmek zorunda.

Yine, siyasi mahpuslar ailelerinden binlerce kilometre uzaktaki kentlerde tutuluyorlar. Şırnak’tan yaşlı bir anne ve baba Giresun’daki evlatlarını sadece kırk beş dakika görebilmek için yollarda eziyet çekiyor Sayın Bakan.

Yine, maddi imkân yok, yaşlı insanlar uzun yollara dayanamıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Sayyigıt, bir dakika ek süre veriyorum.

Buyurun.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Geçen aylarda bir hasta mahpus yakını, babasının oğlunu görmeden öldüğünü, annesinin de cezaevindeki evladını görmeden ölebileceğini aktardı. Bir yerden sonra kanunlar bir kenara Sayın Bakan, her şey tamamıyla insani ve vicdani bir hâl alıyor. Burada en büyük sorumluluk sizdedir Sayın Bakan çünkü başında “Adalet” yazan bir Bakanlığı temsil ediyorsunuz. Sonuç itibarıyla, hukukun üstünlüğü sağlanmadıkça, adalet tesis edilmedikçe barışın da sağlam bir temeli olmaz. Bu sebeple, bizler DEM PARTİ olarak toplumsal kesimlerle yaptığımız buluşmaya “...”³ bütçeye “...”⁴ ya da “ekmek ve adalet buluşması” dedik, bu kitapçıklarda da var. Burada da temel talebimiz, kitapçığımızda da gördüğünüz üzere ekmek ve adalet bütçesidir Sayın Bakan. Ancak bir adalet bütçesiyle kadınların, çocukların, emekçilerin ve tüm Türkiye halklarının yüzü gülebilir diyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Sayın Selim Temurci, buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Sayın Başkan, Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, Sayın Bakanım, kıymetli bürokrat arkadaşlar, basınımızın çok kıymetli mensupları; ben de hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Sayın Bakanım, herkes sizin sunumda kullandığımız cümlelerle kendi anlatımına başladı. Siz bir hadisîşerifle girdiniz ben de onu tekrar edeyim: “Bir saat adaletle hükmetmek bir sene ibadet etmekten hayırlıdır.” dediniz. Aslında, bize medeniyet değerlerimizi tekrar hatırlatan

³Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

⁴Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

bu cümle hem kamusal hayatta hem bireysel hayatta uygulanabilse bütün sorunlarımızı çözeriz, hiçbir meselemiz de kalmaz, buna kalkınma da ekonomi de dâhil.

Şimdi, tabii, meseleye böyle bakınca şöyle bir tespitte bulunmak isterim: Bazen arkadaşlarımız buna alınıyorlar ama bu adalet meselesi öyle bir mesele ki bu sadece bugünkü iktidarın meselesi değil; bu, geçmişten geleceğe uzanan ve -Ersan Bey kardeşimiz söyledi- ilk ismi "Adalet" olan bir partinin bu konuda çok daha hassas olması, dolayısıyla toplumun sizden beklentilerini de artıran bir olgu. Yoksa biz şunu biliyoruz: Yani 28 Şubat sürecini, o süreçlerde başörtüsü meselelerinde defalarca nezaretlerde yaşayan biri olarak bu ülkede aslında şöyle bir süreç yaşadık, hep birlikte yaşadık bunu: İktidar kimin elindeyse âdeta iktidarı eline geçirenin adaletsizlikle hükmettiği dönemler yaşandı bu ülkede. Dolayısıyla bizim şuna karar vermemiz lazım: Yarın bu sıralarda başka birileri olacak, adaletsizliği sıraya koyarak gücü eline geçirenin iktidar olmayana adaletsiz davrandığı, zulmettiği bir dönemi bizim bitirmemiz gerekiyor. Dolayısıyla bu, AK PARTİ'ye çok yakışır, ismi olarak çok yakışır. Dolayısıyla biz milletimizin adalet ve kalkınmaya olan ihtiyacını -sadece bugün değil geçmişte de öyleydi- inşallah gelecekte düzeltmiş oluruz.

Şimdi, yine, sabahtan beri konuşmalarda yargının siyasallaşmasından bahsedildi, yargı yoluyla siyasi rakiplerin hizaya getirilmesinden bahsedildi. Bakın, çok açıkça şunu söyleyeyim: Eğer bugün, Türkiye'de herhangi bir siyasi hareket siyasi rakiplerin yargı yoluyla ortadan kaldırılamayacağını, eğer böyle bir şeye tevessül edilirse o rakiplerin çok daha güçlü bir şekilde geri döneceğini bir siyasi iktidarın bilmesi lazımsa bugünkü iktidardır. Dolayısıyla yasalarımızda eksiklikler olabilir ve bizim bunları mutlaka düzeltmemiz gerekiyor. Bakın, şimdi, kayyum konusu çok konuşuluyor. Bu kayyum meselesinde belki bu meseleyi konuşurken şunu söylememiz gerekiyor: İçişleri Bakanlığı elbette bir yasal işlem yapıyor yani kanuna aykırı bir şey yapmıyor ama sonuç itibarıyla, milletin seçtiği yerel yöneticilerin hele hele seçimden hemen sonra yargı kararlarıyla görevden alınmış olması toplumda, millette "Ya, ben birilerini seçiyorum, iktidar yargıyı kullanarak benim seçtiklerimi görevden alıyor." algısı oluşuyor. Dolayısıyla burada siz çok önemli bir şey söylediniz, "Ceza, adalet sisteminin etkinliğine yönelik reformlara devam ediyoruz." dediniz ve bilim komisyonlarının çalışmalarından bahsederek Türkiye Büyük Millet Meclisine bu çalışmaların geleceğini söylediniz. Tutuklama tedbirinin toplumsal huzuru ve kamu düzenini koruyacak şekilde yeniden düzenleneceğini söylediniz. Bakın, çok açık söyleyeyim, bugün iktidar AK PARTİ, yarın başka birileri olacak. Burada öyle bir iş yapmamız lazım ki yargı mensuplarımızın, milletin seçmiş olduğu siyasilerin cezalandırılmasında... Hele seçimler sonrası bu meseleyi bir siyasi tartışma alanı olmaktan çıkarmak lazım. Mesela, belediye meclis üyeleri içinden niye seçilmediğini biz çok tartıştık, olabildi ama İçişleri Bakanlığı öyle bir iş yapıyor ki bu iş kalıcı hâle geliyor. Yarın başka birilerinin başına bu gelecek, biz bunu otuz sene önce yaşamıştık, yirmi sene sonra yaşamayacağımızı bu şekilde kimse garanti edemez. Onun için mutlaka bu konuda Danıştayın devreye girmesi... Ve sizin buraya getireceğiniz, burada ifade etmiş olduğunuz o yasal düzenlemelerin içerisinde, inşallah, bu değişiklik de olur. Çünkü sonuçta yasaları Türkiye Büyük Millet Meclisi yapıyor, en azından buna inanıyoruz. Getirin, bunu düzeltelim; adaletsizlik iktidarlara sürekli hâle gelen bir mesele olmaktan çıksın bu ülkede.

Şimdi, tabii, bütçeyle ilgili olarak ve adalet sisteminin performansı ile ilgili olarak çok şey söyleyebiliriz ama şunu merak ediyorum: Şimdi, tabii, bir hakkı da teslim etmek lazım, ülkede 15 Temmuz oldu ve 15 Temmuzda, yanlış bilmiyorsam, 4 bine yakın hâkim ve savcı görevden uzaklaştırıldı. Yani şu anda genç hâkimlerimiz, genç savcılarımız var. Yani adalet sistemimizin, yargımızın genel olarak bir insan kaynağı problemi var. Siz, işte, 2 bin küsur kişi geçtiğimiz yıl aldınız, bu sene bin kişi alacaksınız ve şöyle bir açıklama yaptınız, "Yargı sistemine gelen dosya ile karar verilen dosya, işte, 11 milyon küsur." dediniz, neredeyse birbiriyle aynı yani burada bir düşüş sağlanamıyor. Demek ki burada bir verimlilik, bir etkinlik, burada bir problem var ve işte, sizin de ifade ettiğiniz gibi, geciken adalet, adalet olmuyor.

Şimdi, burada, gerek dijital ortamda çok daha büyük yatırımlara veya imkânlarla ihtiyacı var Adalet Bakanlığımızın ve insan kaynağı noktasında da çok büyük bir insan kaynağı girişine ihtiyacı var. Şimdi, Avrupa Birliği ortalamasına baktığımızda, hâkim, savcı sayımız Avrupa Birliği ortalamasının altında; burada, işte, o FETÖ'nün de elbette etkisi vardır ama artık gecikecek bir lüksümüz de yoktur Sayın Bakanım. Şimdi, buradan hareketle şunu söylemek istiyorum: Bütçeniz en fazla artırılan bütçeler içerisinde ama yüzde 43 civarında bir yeniden değerlendirme oranı var ve mevcut bir personeliniz var. Yani bunlara mevcut enflasyon oranında zam yaptığımızda -bütçenizin zaten yüzde 68'i personel ve onların primleriyle ilgili- ya, siz insan kaynağına, altyapıya nasıl bir yatırım yapacaksınız? Hakikaten bunu yani size biraz destek olsun diye söylüyorum çünkü mahkeme dosyalarına bakıyoruz, sadece hukuk mahkemelerinde yani 2008'de 1 milyon dosya, sizin verdiğiniz rakam şu anda 3 milyonu geçmiş. Bu dehşet bir şey! Ama ben asıl sorunun yani ilk aşamasında, soruşturmada problem olduğunu görüyorum. Yani şöyle düşünün: 2008 yılında 3 milyon dosya, şu anda 6 milyonu geçmiş; siz sunumda ifade ettiniz. Demek ki burada hak arama süreçlerinin ilk aşamasında çok büyük problemler var ve sizin bütün bu problemleri aşabilmeniz için hakikaten çok güçlü bir insan kaynağına ve çok güçlü bir desteğe ihtiyacınız var.

Tabii, bu denetimli serbestlik cezaevlerindeki yoğunluğu azaltmakta elbette etkili olmuştur. "13 tane etüt ve projesi yapılıyor." dediniz, "11 tane proje bitecek." dediniz. Elbette çok cezaevi açmak istemiyoruz ama -ben zaman zaman cezaevlerine giden biriyim, en son Metristeydim; oraya gittim, ziyaret ettim- şöyle bir tablo da var: Cezaevi şartlarının iyileştirilmesiyle ilgili çok temel bir mesele de var.

Şimdi, buradan insan kaynağına gelip bir şey söylemek istiyorum, zamanım az. Ben, hâkim ve savcı adaylarımızla ilgili, staj yapanlarla ilgili -tabii mümkünse bu, hukukçular daha iyi bilir- onların stajlarının bir bölümünü de şöyle üç beş gün bu cezaevlerinde yapması gerektiğini düşünüyorum, yarın bir karar verdiklerinde... Bakın, Yargıtaya giden, istinafa giden... Ben hukukçu değilim ama özellikle anayasa hukuku konusunda kendimizi biraz yetiştirmeye gayret ediyoruz. Ya, şöyle bir şey var: Birinci derece mahkemelerde birçok karar veriliyor, bu kararlar Yargıtaya, istinafa gidiyor ve bunların -benim görebildiğim kadarıyla- neredeyse yarısından fazlası düzeltiliyor. Şimdi, ben bir işletmede çalışan olsam benim performansımı birinin değerlendirmesi lazım yani hâkimlerin, savcılarının vermiş olduğu bu kararların mutlaka ve mutlaka dönüp onların performansına yansıtılması lazım. Aksi takdirde, biz bunu sürekli yukarıya biriktirsek hakikaten bu işin içinden çıkamayız.

Burada şunu söyleyeyim: Bakan, ara buluculuk sisteminin -teşekkür ediyoruz- muhteşem işlediğini düşünüyorum çünkü 4 milyonun üzerinde dava, dosya çözüldü ama bilirkişi âdeta yargılamanın önünü tıkayan ve geciktiren bir mekanizmaya döndü -birçok arkadaşımız bunu ifade etti- bu konuda da mutlaka bazı adımların atılması gerektiğini ifade etmek isterim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Toparlıyorum Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) - Şöyle: Ben bazı kararlarda Adalet Bakanlığımızın iletişimde geç kaldığını düşünüyorum; savcılarımızın, cumhuriyet başsavcılarımızın toplumu bilgilendirme geç kaldığını düşünüyorum. Medyaya o algı oluşturulduktan sonra sizin söyleyeceğiniz şeylerin bir ehemmiyeti kalmıyor. Ben şu anda Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin... Çünkü yürütme tek kişi olduğu için herkes Sayın Cumhurbaşkanımızdan bir açıklama bekliyor ama bu, aslında sistemi tamamıyla körelten bir şeye dönüşüyor ve toplumda başka bir sıkıntıya sebebiyet veriyor. Bir CİMER'imiz var.

Sayın Bakanım, şunu yapın: CİMER gibi bir sistem oluşturun. Vatandaş, direkt -Bakan Yardımcılarımız, bir sürü arkadaşımız var, çok değerli kardeşlerimiz var- buralara hak ihlalleri konusunda mesajlar atabilsinler çünkü adalet ile toplum arasındaki o bağı kurmak sizin göreviniz. Bugün birçok milletvekilimize gidildi, bana da gelindi; 657 Devlet Memurları Kanunu'nda değişiklik yapılması ve adalet hizmetleri sınıfının oluşturulması konusunda çok ciddi bir talep var, bunu da iletmış olalım.

Bütçeniz milletimize, ülkemize hayırlar getirsin inşallah.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Sayın Cevdet Akay...

CEVDET AKAY (Karabük) - Teşekkürler Başkanım.

Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Bakanım, çok kıymetli bürokratlar, değerli basın mensupları; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Bakanlık bütçesinin yüzde 1,90'ı yani genel bütçenin, merkezi bütçe büyüklüğünün yüzde 1,90'ı Adalet Bakanlığına ayrılmış, 280,2 milyar. Bu, geçen yıl yüzde 1,79'muş, 81,5 milyarlık bir artış olmuş yani yüzde 41'lik bir artış ama yine de enflasyon oranının altında kalmış. Tahsis edilen başlangıç ödeneği çok önemli, sizin başlangıç ödeneğinize göre yıl sonu harcamanızda harcama olarak 27,8 milyar aşım olmuş; bu, ek bütçe ve ek ödenekle giderilmiş. Başlangıç ödeneklerinin tahsisine uyulması bütçe disiplini açısından önem arz ediyor. Hukuk ve adalet -doğal olarak- bütçenin yüzde 88,74'ünü almış, 248 milyar. Burada bir program dışı gider uygulaması var yine, program dışı giderler uygulaması bazı bakanlıklarda devam ediyor; harcamaların bir program dâhilinde yapılması önemli. 2025 için 9,6 milyar planlanıyor yani yüzde 3,43. Geçtiğimiz yıllarda da 2023'te 4,2 milyarlık, 2024 Haziranında da 3,8 milyarlık bir harcama olmuş. Baktığımız zaman, cari transferler ve sermaye transferi olarak bunun tamamı hazine yardımı, hazine yardımıyla yapılan harcamalar var. Bu harcamaların ne amaçla, nerelere yapıldığıyla ilgili bir de bölgesel dağılım, illere göre de dağılım verilirse; mesela, hangi harcamalar yapılmış, nerelere yapılmış, bu konuda bize bilgi verilirse memnun oluruz.

Vaktim kalırsa tabii devam edeceğim yine buradan hesapların detayıyla ilgili ama şunu da kısaca ifade edeyim: Kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferler kalemi Bakanlık bütçenizde yine var, bu yıl 641,3 milyon bir ödenek ayrılmış ama geçen yıl 2023'te 2,8; 2024 Haziran itibarıyla da 2,6 milyarlık bir harcama yapılmış. Bu yapılan transferler hangi kuruluşlara yapılmış, nasıl yapılmış? Bir de en son olarak, yurt dışına yapılan transferler kaleminiz var; burada bu yıl da 11 milyon 715 bin lira planlıyorsunuz, geçen yıl 4 milyon 166 bin, 2024 Haziran itibarıyla da 6 milyon 750 bin yapılmış. Yurt dışında ne gibi bir transfer olmuş, nerelere yapılmış?

Şimdi, Sayın Bakanım, milletvekillerinin soru önergeleri var, bu vesileyle de biz Meclis denetimimizi yapmaya çalışıyoruz. Tüm vekillerimiz, bütün Bakanlara 25/10 itibarıyla 18.350 tane soru önergesi vermişiz. Burada bu soru önergelerinin toplam 2.668'i Adalet Bakanlığına sorulmuş; bunun 290'ına süresi içerisinde cevap vermişsiniz, 1.649'una da süresi geçtikten sonra cevap verilmiş. Oran olarak sıralamada cevap veren bir Bakanlık bünyesinde görülüyor yani cevap verme titizliğiniz var ama burada içerikler ve zamanında verme konusunda sıkıntılarımız var. Biz sizi bütçe döneminde görüyoruz, sorabildiğimiz kadar soru soruyoruz ama bunun haricinde de vekillerin bakanlıklara sorduğu soru önergelerine cevap verilmesi ve içerik olarak da tatmin edici olması bizim için ve halkımız için önem arz ediyor. Bunu da buradan özellikle ifade etmiş olayım size.

Şimdi, Türk Ceza Kanunu'nun 188'inci ve 191'inci maddeleri gereği yapılan operasyonlar sonucunda 426.320 operasyon 2022, 2023 ve 2024'te yapılıyor yedinci ay itibarıyla. Bunun sonucunda da burada gözaltına alınanların rakamı 534 bin 705 kişi fakat baktığımız zaman, 51.674 kişisi tutuklanmış; oran burada hakikaten çok düşük bir oran, yüzde 10'un altında, yüzde 9,66. Burada bu operasyon sonucu gözaltına alınanlarla ilgili olarak yeterli suç delili oluşmadığı için mi tutuklama oranı az yoksa başka bilmediğimiz bir sebep var mı? Çünkü ülkemizde gerçekten kırmızı bültenle aranan uyuşturucu baronları, suç örgütü liderleri gibi bir sürü çeteler oluşmuş durumda yani yenidoğan çetesi var, bahis-kumar çetesi var, uyuşturucu çetesi var, ihale çeteleri var. İşte, en son SGK'yle ilgili bağlantıları olduğu için SGK çeteleri de var diyebiliriz. Bunlarla mücadele çok önemli.

Tabii, bir taraftan kişisel özgürlüklerle ilgili, ifade özgürlüğüyle ilgili kararlar alınıp tutuklamalar süratle olurken, bir taraftan siyaset açısından da baktığımızda, bazı tutuklamaların yapıldığını ve gerekli tedbirlerin de uygulanmadığını görüyoruz. Şimdi, Avrupa Konseyinin 2023 yılı Cezaevi Raporu'na göre, nüfusa göre en fazla mahkûm ve tutuklu bulunan ülke sıralamasında Türkiye yine ilk sıralarda. Lozan Üniversitesinin desteğiyle hazırlanmış rapora göre, 100 bin kişi içinde 408 mahkûmla Türkiye Avrupa Konseyi ülkeleri içerisinde ilk sırada. Şimdi, 70'ten fazla sabıkası olanlar var, bunlar içeri girip çıkıyorlar. Şöyle hızlıca gösterip geçeceğim; mesela, örnek olsun diye veriyorum, siyasilerle bağlantısı olsun: "Pudra şekeri çektik." diye lüks araçta kokain kullandığı hâlde yakalanıp adli kontrol şartıyla serbest bırakılan siyasetçiler var, fotoğrafı da burada Sayın Bakan, hızlı hızlı göstereceğim. İstismarcı babaya tahliye var, bunlar hep

siyasetle iç içe olanlar yani İzmir’de 5 yaşındaki çocuğunu istismar etmiş ama hiçbir gerekçe gösterilmeden şartlı tahliye edilmiş; bakın, gösteriyorum. Kırşehir’de düzenlenen konserde Fatma Banu Çoban’ı darbedip burnunu kırdığı gerekçesiyle gözaltına alınıyor siyasetçi ama bakıyoruz, yine, hiçbir işlem yapılmadan serbest, aramızda dolaşıyor.

Şimdi, kenevir tarlasında yakalanan uyuşturucular var yani 483 kök kenevir, 10 kilo 300 gram esrar -evlerinde- bulunuyor ancak çıkarıldığı mahkemede bir günde serbest bırakılıyor. Bu memlekette, ülkemizde İçişleri Bakanlığının kartvizitini kullanıp çakarlı zırhlı araçlarla gezen kişiler var, siyasetçiler var ama bu kişi iki ay sonra hızlı bir şekilde serbest bırakılabilir. Yani bu gibi bir sürü konuyu anlatabiliriz, devam edebiliriz. Bu konuların üzerine titizlikle gidip hukukun üstünlüğünün mutlaka sağlanması gerekiyor çünkü bu ekonomik açıdan da önemli. Siz ekonomiyle ilgili ne kadar karar alırsanız alın ülkedeki hukuk sistemini, adalet sistemini tam oturtmadığımız müddetçe ve yurt dışındaki uluslararası yatırımcılara bu güveni vermediğimiz takdirde sıkıntılarla yaşamak zorunda kalacağız. Sabit sermaye yatırımlarını da ülkemize çekme konusunda başarılı olmak için mutlaka bu soruna çözüm bulmamız ve bu güveni tesis etmemiz gerekiyor.

Bir de kişisel verilerin kullanılmasıyla ilgili sıkıntılarımız var bizim, yine, Devlet Denetleme Kurulu tarafından -ilk defa bu belirtilmişti, açığa çıkarılmıştı- yazılım firmalarının bir kısmına transferler olduğu gerekçesiyle bazı özel bilgilerimizin, T.C. kimliklerimizin, e-mail hesaplarımızdaki özel, kişisel bilgilerimizin sızdırıldığıyla ilgili. Şimdi, bununla ilgili, yine sitelerde araştırdığımızda, düşük bir bedelle bu sitelere girme hakkını alıyorsunuz, sorguladığınız zaman da burada gayrimenkullerinizden tutun da telefon bilgilerinize, ikametgâhınıza, arabanıza, soyağacınıza kadar bütün özel bilgilerin buradaki kişilerle paylaşılması gerekiyor. Burada, şimdi, Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanımız da burada, bu konuya titizlikle eğileceğini umuyorum. Bu konu gerçekten çok çok önemli. Özellikle de bu konunun üstüne gidilmesini istihham ediyorum.

Sayın Bakan, siz bizim bölgemizin Bakanısınız, sizinle çok eskiden beri tanışırız. Bölgemize de yaptığımız bazı hizmetler var. Şimdi, 2024 yılı içerisinde adliye sarayıyla ilgili bir yatırım konusunda ifadeniz var ama adliye sarayı yatırımı, yatırım bütçemizde yok; 2024’te yoktu, 2025’te de yok. Karabük, adliye sarayını bekliyor. Bu konuda da gerekli girişimleri yapıp Karabük’ü adliye sarayına da kavuşturursak mutlu olacağız. Beraber takipçisi olacağız diye düşünüyorum.

Şimdi, Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uyulmasının Türkiye’deki hukuk güvenliğini sağlaması açısından uluslararası alanda önemli bir etkisi olduğunu ifade etmiştim. Bu konuyla ilgili gerekli tedbirlerin mutlaka alınması gerekiyor. Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında, İngiltere’de 90 bin, Fransa’da 72 bin, Polonya’da 71 bin ve Almanya’da 60 bin tutuklu bulunurken Türkiye’nin nüfusa oranla Avrupa’da en fazla tutukluluğa sahip olduğu da bir gerçek. Türkiye hapishanelerinde tutuklu yargılananlar dâhil toplam 348 bin civarında bir rakam olduğunu gördüm. Farklı bir rakamsa da paylaşırsanız mutlu oluruz. Avrupa Konseyi yıllık ceza istatistiği verilerine göre, Türkiye, Avrupa Konseyi ülkeleri arasında...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun, bir dakika süre daha veriyorum.

CEVDET AKAY (Karabük) - ...en çok tutuklu ve hükümlüye sahip 1’inci ülke. Hukukun Üstünlüğü Endeksi’nde 173 ülke arasında 148’inci sırada. Yine, Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü’nün raporuna göre de Türkiye’deki yargı sisteminden memnuniyet oranı kayıtlara yüzde 33 olarak geçiyor. Türkiye, yargıdaki yüzde 33’lük memnuniyet oranıyla Kolombiya, Brezilya, Slovakya, Şili ve Kore gibi ülkelerle aynı kategoride yer alıyor.

Son olarak da yargısal meslek gruplarının gelirleri, ödedikleri vergiler ve sosyal güvenlik primlerine ilişkin hiç bilgi vermeyen adalet istatistikleri söz konusu. Ülkenin hukuk ekonomisine ilişkin, meslek mensuplarının ekonomik durumuna ilişkin fikirlere sahip olamıyoruz. Bu istatistiklerin de paylaşılması gerekiyor diyor, hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim Sayın Akay.

Tahsin Ocaklı, İsmail Faruk Aksu, Heval Bozdağ olarak devam edeceğiz.

Sayın Ocaklı, buyurun.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Sayın Başkanım, Sayın Bakanım; değerli heyetinizi ve sayın milletvekillerimizi birlikte saygıyla selamlıyorum.

Çok sıkıntılıyız, çok hırslıyız, millet olarak öfkeliyiz Sayın Bakanım. Neden? Çünkü ülkede hakikaten, adaletle ilgili, vatandaşlarımızdan çok büyük şikâyetler var. Şimdi, “Türkiye’de adalet var mı?” diye sorulduğu zaman önce Sayın Cumhurbaşkanından başlamak gerekiyor. Yani “Anayasa Mahkemesinin kararlarına uymuyorum, saygı da duymuyorum.” diyerek yasama, yürütme ve yargı erkleri birbirinden bağımsız, ayrı güçler olması gerektiği hâlde yürütmeyi egemen yaptı, bu iktidar şu anda bunu yaptı yani kuvvetler ayrılığı ilkesi aslında sizin iktidarınızda yok oldu. Yine, Sayın Cumhurbaşkanı 2012 yılında Konya’da şu cümleleri kullandı: “Ama işte, kuvvetler ayrılığı denilen olay var ya, o geliyor, sizin önünüze bir engel olarak dikiliyor.” Evet, aslında olması gerekeni engel olarak söylemişti yani. Yani Meclisin ve yargının ayak bağı olduğuna dair ifadeleri hâlâ hafızamızda ne yazık ki. Yargı ve Meclisin denetimi zayıfladı ama sizin anlattığınız gibi, iktidarınızın anlattığı gibi herhangi bir kalkınma veya sıçrama falan da olmadı, adaletsizlikler her alanda görünüyor. Yasama ve yargı erkleri yürütmenin kontrolüne girdiğinde denetimsizlik ortaya çıktı ve bu durumda yürütme kontrolü kaybetti, adaleti sağlayamadınız. Şimdi, bu durumda rüşvet ve kayırmacılık ülkede baş göstermeye başladı, toplanan vergiler belli zümrelere sürekli olarak giderken ne yazık ki vatandaşlarımızın çoğu bundan yararlanamıyor. Küçük bir mutlu azınlık lüks ve şatafat içinde yaşarken toplumun çoğunluğu da yoksullaştı, mutsuzluğa ve umutsuzluğa doğru sürükleniyor. Oysa, On İkinci Kalkınma Planı’nda temel hak ve özgürlüklerin korunmasından, hak ihlalleriyle mücadele edilmesinden, hukukun üstünlüğü ilkesi doğrultusunda idarenin yargı denetimine açık olmasından, kanun önünde eşitlikten, hak arama yollarının sağlanmasından, insan haklarının güvence altına alınmasından söz edilmekteydi ama söyledikleriniz ile yaptıklarınız arasında çok büyük farklar var; mesela, cezasızlık. Cezasızlık, yaşanan bir hak ihlalinin soruşturmasının, faillerinin bulunmasının, yargılanmasının ve cezalandırılmasının, suçtan mağdur olanların tazmin edilmesinin söz konusu olmamasıdır. Son

yıllarda cezasızlık uygulamaları artmakta, özellikle devletin sorumluluğu görmezden gelinmektedir. Kamu görevlilerinin, siyasi nüfuz sahibi olanların işlediği suçun karşılığı olan cezayı almamaları toplumu içten içe çürümeye, halkın adalete olan güvenini kökten zedelemeye yol açmaktadır. Dünyada bu cezasızlık kavramı çokça tartışılmakta, bilimsel çalışmalar yapılmakta ve cezasızlık atlası içinde ne yazık ki 163 ülke arasında ülkemizi 37'nci en kötü sıraya getirmiş durumdasınız. Bu konuda bizden daha kötü olan ülkeler Lübnan, Arabistan, Uganda; bizden iyi olanlar da işte, Nikaragua, Azerbaycan vesaire; en iyi durumdakiler de Finlandiya, Danimarka, Norveç gibi ülkeler. 2020 yılında tüm şiddet suçlarının "infaz indirimi" adı altında affedildiğini biliyoruz. On binlerce şiddet suçlusu bu aflla birlikte bırakıldı ve şimdi, sokakta, evde, iş yerinde patlayan şiddet olaylarının önü alınamıyor. Pek çok kamu görevlisinin işlediği suçların örtbas edildiğine, soruşturma izni verilmediğine dair haberleri her gün neredeyse okuyoruz. Cezasızlık toplumun temelini çürütüyor aslında.

İlginç bir şey daha var: Cumhurbaşkanına hakaret meselesi. Şöyle, dönemlere bir baktığımızda; Kenan Evren döneminde 340, Özal döneminde 207, Demirel döneminde 158, Sezer döneminde 163, Gül döneminde 848 olan sanık sayısı... Sadece 2023'te Sayın Cumhurbaşkanına hakaret dosyası olarak 25.520 dosya açılmış, toplam dosya ise 55.583. Ceza mahkemelerinde TCK'nin 299 ve 301'inci maddeleri kapsamında son beş yıldaki yargılanan kişi sayısı 2020'de 9.560 iken 2023'te 10.791'e çıkmış.

CMK kapsamında yapılan zorunlu müdafî görevlendirilmesinde yaşanan sorunlar var, biraz da onlara değinmek isterim. CMK ücret tarifesindeki ücretler avukatların meslek onuruna yakışmayacak durumdadır. Bu ücretler bir de gecikmeli olarak ödenince avukatlar görevlerini yapamaz hâle geldiler. CMK kapsamında görevlendirilen avukatlar asgari ücret tarifesinde yapılan düzenlemeyle ceza davasının sonunda mahkemelerce hükmedilmesi gereken vekâlet ücreti konusunda sıkıntıdadırlar. Yine, bu kapsamda görevlendirilen avukatlara yol masrafı ödenmesi konusunda farklı farklı uygulamalar yapılmaktadır. Soruşturma numarası üzerinden ücret ödenmesi sebebiyle avukatlar kimi zaman adliye adliye dolaşarak soruşturma numarası sorgulaması yapmaktadırlar. Aynı soruşturma numarası üzerinden sadece bir kere ödeme yapılabilir olması da yine ayrı bir sorun. Zorunlu müdafî görevlendirildiği dosyayı incelemek istediğinde, dosyada seçilmiş müdafî bulunması hâlinde sorunlar yaşamaktadır. CMK ücret tarifesi avukatın emeğini karşılayacak bedelleri içermelidir. CMK tarifesine getirilen artış enflasyonun altında olduğu için ekonomik koşullar altında kabul edilemez, adli yardım kurumuna ilişkin ise dava yoğunluğuna bağlı olarak ihtiyacın arttığı göz önünde bulundurularak yükseltilmelidir.

Yargı harçları ve giderleri ile KDV sorumluluğu meselesi var, madde madde sayayım. Adalete erişim hakkının uzantısı olarak yurttaşları dava açmaktan ve hak aramaktan alıkoacak olan yargı giderleri ve KDV tutarları mutlaka düşürülmelidir çünkü savunma hakkının vatandaş tarafından bulunamaması demektir. Kamusal bir hizmet olarak avukatlık hizmetinden yüzde 20 alınan KDV alınmamalı veyahut bu oran biraz daha küçülmelidir ki vatandaşlarımız avukatlara müracaat edebilsin. Adliyelerdeki baro odası sistemi avukatların rahat ve donanımlı bir ortamda çalışma ihtiyacını ne yazık ki karşılamıyor, bunun da karşılanması lazım. Çocuklu ve özellikle kadın meslektaşların adliyelerde bir kreşle desteklenmesi gerekiyor. Cezaevlerindeki avukatlara kişisel eşyalarını muhafaza edebileceği dolaplar verilmesi gerekiyor. Avukatların yararına olacak şekilde, özellikle İstanbul Barosundan ve Baro Başkanımızdan gelen bilgiye dayalı olarak, Türkiye'deki her 3 avukattan 1'inin mensup olduğu bir baronun Türkiye Barolar Birliği tarafından verilen vekâlet pulu tahsilatının ortalama yüzde 15'inin aktarılması hakkaniyete aykırı bulunuyor, bu oranın artırılmasına yönelik yasal düzenleme yapılması isteniyor.

Şimdi, bir de size Rize Barosundan, Rize'den gelen sesleri aktarmak istiyorum Sayın Bakan. Yine, aynı biçimde, adli yardım ödeneklerinin çok az ve geç ödenmesi nedeniyle, yardıma muhtaç olan yurttaşlara bu yüzden avukat ataması yapılamaması gibi bir durumdan şikâyet ediliyor. Rize Adliyesinin özellikle kapasitesi çok fazla doluyken yeni adliye binasına ihtiyaç olduğu, ceza muhakemesi kapsamında avukatlara yapılan ödemelerin çok düşük ve geç ödendiği, Adalet Bakanlığı tarafından Rize birinci bölge olarak belirlenmesine rağmen özellikle kıdemli hâkim ve savcılarının gönderilmesi nedeniyle sürekli olarak davaların geciktiği ve işlerin ilerlemediği, Pazar Bölge Adliyesinde yine PTT şubesi kurulmadığı için tebligatların vatandaşlara çok geç ulaştığı ve yargılamaların da bu nedenle çok uzatıldığı söylenmektedir. Bu hususların Bakanlığımıza da bildirildiği malum.

Yine, Sayın Bakan, ceza infaz sisteminde 406 hapisanede 371.587 mahkûm var; bunların iâşe bedeli 83 TL, çocuklu annelere de 150 TL veriyorsunuz. Oysa bu mahkûmlar içtiği çayın elektriğini, seyrettiği televizyonun elektriğini yani aydınlatma direkleri hariç bunların bedelinin hepsini kendisi ödüyor; hükümü kesinleşenlerin yemek paraları da kendisinden veya ailesinden tahsil ediliyor, temizlik ve hijyen malzemelerini satın almakta zorlanıyorlar. Maddî durumu iyi olmayan mahkûmlar bu sözü edilen hiçbir şeyden dolayısıyla yararlanamıyor yani insan haklarına uygun ve insan onuruna yakışan bir yaşamları olamıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Bir dakika ek süre veriyorum.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Tamam.

Bu durumda az da olsa insan hakları açısından özellikle infaz kurumlarındaki ve iş yurtlarındaki çalıştırılmaları ve oradaki ücretlerinin artırılması çok önemli.

Çözüm önerilerimiz de şudur Sayın Bakan: Temizlik, hijyen, giysi gibi ihtiyaçları cezaevinin döner sermayesinden veya emanet para faizinden karşılanması yoluyla halledilebilir. Atölyedekilerin çalışma ücretleri bir miktar artırılmalı, en azından haberleşme giderleri için kolaylık sağlanmalı, durumu olmayanların aileleriyle bile görüşebilmeleri zorlaşmaktadır.

Bütçenin hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Ocaklı, teşekkür ederim.

Sayın İsmail Faruk Aksu...

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, saygıdeğer Komisyon üyeleri, değerli bürokratlar, basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, sunumunuz için teşekkür ediyorum.

Hukukun sağlıklı işlemesi ve adaletin doğru tecelli etmesi şüphesiz ki herkes için hayati önemdedir ve bunlar yargı kurumları aracılığıyla yerine getirilir. Anayasa'nın 9'uncu maddesinde yargı yetkisinin Türk milletini adına bağımsız ve tarafsız mahkemelere kullanılacağı, 142'nci maddesinde ise mahkemelerin kuruluş esasları düzenlenmiştir.

Devlet, hukuk demektir ve Türkiye bir hukuk devletidir. Türk hâkimiyet anlayışında adalet önemli bir yere sahiptir. Türk milletinin ve Türk devletinin tarih boyunca birçok farklılığı birlik içerisinde yaşatabilmesinin sırrını adaletle kuşatılmış kamu düzeninde görmek gerekir.

Hukuk güvenliği kuşkusuz hak arama yollarının açık olması, etkin, objektif, verimli çalışan bir hukuk ve adalet sistemiyle mümkün olabilecektir. Milliyetçi Hareket Partisi olarak adaleti temel hak ve özgürlüklerin güvencesi ve devletin temeli olarak görüyoruz. Bu nedenle yargıda tereddütsüz güvenilebilen, herkesin adaletine inandığı, süreklilik içerisinde bir yapının tesis edilmesini arzu ediyor, tarafsız ve bağımsız yargı ilkesinin tam manasıyla vücut bulacağı etkin bir hukuk sistemiyle bunu mümkün kılacak kurumsal kapasitenin oluşmasının hayati önemine inanıyoruz.

Öncelikle suçun oluşmasının engellenmesine ilişkin tedbirlerin alınması, olaya ait delil ve bilgilerin sağlıklı bir şekilde mahkemelere intikali, mahkemelerin tarafsız, bağımsız, hızlı ve doğru karar vermesine ilişkin altyapının oluşturulması ile bu süreci etkin kılacak bilgi teknolojilerinin kullanılması ve iyi yetişmiş hâkim ve savcılarının istihdamı, adalet politikamızın esasını oluşturmaktadır.

Geciken adaletin adalet olmadığı ilkesinden hareketle adil, hızlı ve makul sürede yargılanma hakkının temin edilmesi için adalet hizmetlerinin sunumunda nitelikli yargı mensuplarının yanında bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve yapay zekâ teknolojilerinin kullanılmasının yaygınlaştırılmasının faydalı olacağını düşünüyoruz.

Kişisel verilerin korunması, hak arama önündeki engellerin kaldırılması ve bilgi edinmenin etkin hâle getirilerek hukuki yardım müessesesi içinde aile avukatlığı sistemi oluşturulmasını öngörüyoruz. Bu şekilde vatandaşlarımızın hukuki yardıma erişme imkânının artırılması suretiyle birçok meselenin yargıya intikal etmeden çözülmesinin ve mağduriyetlerin giderilmesinin mümkün olacağını değerlendiriyoruz.

Ayrıca, ihtiyaçlar doğrultusunda yeni mahkemelerin kurulması, daire ve hâkim sayılarının artırılması, ara buluculuk sürecinin etkinleştirilmesi gibi adımların atılmasının ve mevcut uygulamaların takip ve denetiminin yargı süreçlerinin verimliliğini artıracığını düşünüyoruz.

Süreklilik içinde gerekli adımlar atılarak adaletin doğru ve hızlı tecellisi için bütünüyle etkin işleyen bir yargı sisteminin tesisi de mümkün hâle gelebilecektir. Şüphesiz yargı alanında yapılacak her türlü değişikliğin toplumun adalete güven duygusunu artıracak şekilde olması gerekir. Suç ve ceza ilişkisinin caydırıcılık bağlamında anlam ifade etmesi, suçu ortaya çıkaran nedenlerin ve suç işleme eğiliminin ortadan kaldırılması, suça yönelik caydırıcı hukuki tedbirlerin uygulanması ve suçlunun topluma kazandırılarak yeniden suç işlemesinin önlenmesi, güvenli ve huzurlu toplum anlayışımızın gereğidir.

Değerli milletvekilleri, adalet sistemine yönelik eleştirilerin başında Türkiye'nin evrensel normları uygulamadığı yönündeki ithamlar gelmekte; amacı, içeriği ve doğruluğu tartışmalı bazı endekslerle ülkemiz yargılanmaktadır. Oysa iç hukukumuz gibi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve diğer evrensel normlar, vatandaşlarımızın güvenliğini, kişi haklarını, egemenlik hakkını korumayı, kamu düzenini sağlamayı, terörist faaliyetlerle mücadeleyi, meşru müdafaa hakkını kullanmayı ve bu doğrultuda kurallar koymayı öngörmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'nin adalet sisteminin işleyişine, hukuk normlarına ve kararlarının uygulanmasına yönelik mesnetsiz iddia ve saldırılara karşı gerçeklerin daha etkin, baskın ve şeffaf bir şekilde anlatılması için kamuoyunu aydınlatma fonksiyonunun güçlendirilmesi yerinde olacaktır. Bakanlığınız bu konuda ilave bir kapasite oluşturarak dezenformasyona dönük bilgilendirme faaliyetlerini etkinleştirebilecektir diye düşünüyoruz. Çağdaş normlara uygun bir hukuk ve adalet sistemi hukuki güvenliği, öngörülebilirliği ve beraberinde ekonomik güveni de tesis etmektedir.

Türkiye'nin ekonomik olarak büyümesi ve kalkınması için yatırıma ve üretime, üreten bir ekonomiye sahip olmak için yatırımların ve yeni teknolojilerin ülkemize gelmesine, bunu sağlamak için de hukuk güvenliği ve öngörülebilir bir yargı düzenine ihtiyaç bulunmaktadır. Türkiye, yargı alanında yaptığı düzenlemelerle her yönüyle güven duyulan ve yatırım için tercih edilen bir ülke hâline gelmiştir. Bağımsız ve tarafsız Türk yargısı, vatandaşlarımızın ve hür teşebbüsün en önemli teminatıdır. Bu teminat sayesinde hukuk devleti varlık bulur ve hukuk kurallarıyla yönetilen bir ülkede toplum, genel hukuk ilkelerinin, adil yargılanma hakkının ve diğer temel hakların uygulanabilirliğinin garanti edilmesini isteyebilir.

Son yıllarda ülkemizde hukuk ve yargı sistemiyle ilgili anayasal ve yasal düzeyde köklü düzenlemeler yapılmıştır. Sunumunuzda kapsamlı olarak belirttiğiniz gibi önemli adımlar atılmış, atılmaya da devam edilmektedir. Türkiye, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi sayesinde birçok siyasi, ekonomik ve diplomatik sorunu kriz hâline gelmeden aşabilmiş, yargıya ilişkin hükümler daha demokratik ve adil, tarafsız ve bağımsız bir yargı düzeninin teşekkülünü sağlayarak yargı erkinin daha şeffaf ve hesap verebilir bir zemin üzerine inşa edilmesine fırsat ve imkân vermiştir. Önümüzdeki en önemli hedef ise Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini kurumsallaştıracak, hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını güvence altına alan daha özgürlükçü, katılımcı ve kapsayıcı yeni bir anayasanın yapılmasıdır. Türkiye bunu başaracak demokratik iklime, siyasi istikrara ve kararlılığa sahiptir ve bu konudaki hazırlığını tamamlayan ilk siyasi parti de Milliyetçi Hareket Partisi olmuştur.

Kısaca, adalet hizmetlerinin etkin ve verimli olarak sunulabilmesi için modern ve yeterli fiziki mekân, teknolojik kapasite ve insan kaynağıyla desteklenen, evrensel hukuk normlarına sahip, kişisel verilerin mahremiyetinin korunduğu, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğünün gerekleri çerçevesinde yargılama sürecinin hızlı, adil, etkin, güvenli ve isabetli şekilde işlemesine dönük bir adalet sistemi temel amaçtır. Tabiidir ki yargının bütün unsurlarıyla Türk devletinin varlık ve bekasını, Türk milletinin birlik ve bütünlüğünü,

cumhuriyetimizin kuruluş ilkelerini yaşatma ve koruma anlayışına uygun davranması gerekmektedir. Var olan eksikliklerin tamamlanarak herkesin hukuka sonuna kadar güvendiği bir ortamın inşası için hep birlikte gayret gösterilmesi gerektiğine inanıyoruz. Toplumsal huzursuzluğa sebep olacak, adalet duygusunu zedeleyecek, mağduru değil suçluyu koruyacak yaklaşımları adalet anlayışıyla bağdaştırmak mümkün olmayacaktır. Zira adalet, hukuki, ahlaki ve dini bir kavram olarak her şeyi layık olduğu yere koymak demektir. Adalet, zulmün ve haksızlığın panzehridir. Milliyetçi Hareket Partisi olarak, temel hak ve hürriyetlerin teminatı olan ve güven duyulan bir adalet sistemini insan haklarının, demokrasinin, hür teşebbüsün ve en önemlisi millî birliğimizin teminatı olarak görüyoruz, bu konuda gösterdiğiniz gayrete güveniyoruz. Türk milletinin asırlara hükmeden adalet anlayışıyla vücut bulacak olan Türkiye merkezli yeni bir medeniyetin ve yeni bir dünyanın, inşallah, insanlığın huzurunun da teminatı olacağına inanıyoruz.

Sayın Bakanım, son zamanlarda bize çokça iletilen bir hususa da dikkatlerinizi çekmek isterim. Özellikle arazi uyumsuzluklarında ortaklığın giderilmesi davalarındaki satışlarda belirli hukuk bürolarının ortaklarından az da olsa yüksek fiyat vererek ülkemizin her yerindeki arazileri topladıkları iletilmektedir. Bunların amacının salt ticari mi yoksa arkasında başka bir sebep mi olduğu, bir haksız rekabet ve yargının boşluklarından yararlanma durumunun olup olmadığı araştırılması yerinde olacaktır diye düşünüyoruz. Tabii, daha önemlisi, buna sebep olan uyumsuzlukların da giderilmesi olmalıdır. Türkiye’de kadastroyla ilgili devlet kurumları arasında, devlet ile vatandaş arasında ve vatandaşların kendi aralarında sorunlar vardır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun Sayın Aksu.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Mülkiyet hakkı korunarak bazı teşviklerle ortaklıkları rızaen giderebilecek ve bu sorunlara çözüm üretebilecek bir çalışmaya, bir kadastro barışına ihtiyaç vardır diye düşünüyoruz. Böylesi bir çalışmaya da Bakanlık olarak öncülük edebileceğinizi değerlendiriyoruz.

Bu düşüncelerle Bakanlığınız bütçesinin hayırlı olmasını, Türk adaletinin tesisine katkı sağlamasını temenni ediyor, sizleri saygıyla selamlıyoruz.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Aksu, teşekkür ederim.

Sayın Heval Bozdağ, Nilgün Ök, Ahmet Vehbi Bakırhoğlu, Murat Emir Sayın Aşkın Türelî yerine, Cavit Arı, Hakkı Saruhan Oluç, Erhan Usta olarak devam ediyoruz.

Sayın Heval Bozdağ, buyurun.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli misafirler, değerli komisyon üyeleri, basın emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben sözüme Türkiye cezaevlerinin nüfusuyla başlamak istiyorum. Türkiye’de 406 ceza infaz kurumu var son verilere göre. Toplam kapasite 299 bin ama cezaevindeki tutuklu ve hükümlü sayısı ise 371 bin, yaklaşık 71 bin aşım var. Bu 71 bin kişi nerede konaklıyor, nasıl misafir ediyorsunuz, onu öncelikle sormak isterim. 71 bin kişi fazlalık var cezaevlerinde bugün. Şimdi, bunların 55.890’ı tutuklu. Bu tutuklu sayısı, Sayın Bakan, 2005 yılındaki toplam hükümlü ve tutuklu sayısına eş değer. Bakın, 2005 yılındaki toplam tutuklu ve hükümlü sayısı 55.870’miş. Bugün sadece 55.890 tutuklu var, hemen hemen sayı aynı, 20 kişi fark var arada. Çok hızlı bir artış var Sayın Bakan, çok yüksek rakamlar. Şimdi, 2023 yılında bir infaz düzenlemesi yaptınız, bu infaz düzenlemesiyle yaklaşık 110 bin kişi tahliye edildi. Aradan çok zaman geçmedi, tabii, sayı 251 binlere kadar düşmüş, 2 Mayıs 2024’te yaklaşık sekiz ay içerisinde 329 bin kişi daha yeniden cezaevlerinde şu anda. Peki, bu aradan geçen sekiz ay içerisinde kaç kişi eklenmiş? 78 bin kişi. Öncelikle şunu da sormak isteriz: Bu 110 bin kişi kimdi, tahliye edildi o zaman? Bu 78 bin kişi kim, hangi cezalardan dolayı sanki hazırda bekletiliyormuş gibi direkt olarak cezaevine gönderilmişler? Neredeyse ayda 10 bin kişi cezaevinde olmuş o dönemde. Avrupa’da Avrupa Konseyi üye ülkeleri içerisinde toplam mahkûm ve tutuklu sayısının en yüksek olduğu ülkeler arasında Türkiye geliyor 1’inci sırada. Şimdi, şöyle baktığımız zaman, o zaman demek ki ekonomik, sosyal sorunlara çözüm üretmiyoruz. Bunun karşısındaki muhalefet güçlerini de yine yargı sopsasıyla cezalandırıyoruz ki cezaevleri bu kadar dolu. Bu durumda yargı araçsallaştırılıyor diyebilir miyiz? Çünkü eğer sosyal ve ekonomik sorunlara çözüm üretmiyorsak çözüm yolu sadece kapatma olarak, bir çıkış yolu olarak benimsenmiş gibi duruyor.

Şimdi, hapishanelerde tabii ki ciddi anlamda sorunlar var, insan hakları ihlalleri bunların başında geliyor ve özellikle de hasta mahpusların durumu. Bunlarla ilgili olarak her dönem aslında konuşuluyor tüm yasama yıllarında. Ben şöyle bir göz attım, neredeyse hemen hemen her dönem aynı sorunlar dile getirilmiş. Soru önergelerine baktım, hemen hemen aynı dönem aynı soru önergeleriyle size ulaşılmaya çalışılmış. Bu sorunlara bir türlü çözüm üretilemiyor. Bakınız, hapishane revirlerinde -tekrarlıyoruz, genel olarak tüm sorunları aktarayım- hekim ve uzman hekim bulunmuyor. Ambulans yerine ring araçları kullanılıyor ki ring araçları insan hakları ihlali demek. Ring araçlarında transfer sırasında mahpuslar kelepçeli transfer ediliyorlar. Hastanelerdeki mahpus koşulları olumsuz. Onur kırıcı davranışlara maruz kalıyorlar. Jandarma personelinin ağır içi aratma dayatması sürekli ve mahpuslar doktor önüne gittiklerinde şahsi dosyalarının üzerinde suç tipi yazılı ve ayrımcılığa maruz kalıyorlar bu yüzden, kelepçeli muayeneye zorlanıyorlar. Muayene odasında kolluk gücü bulunduruluyor, hapishaneye dönüşte çıplak aramaya zorlanıyorlar. Kalabalık koşul nedeniyle salgın hastalık riski sürekli var ve revir doktorları darp raporları vesaire veriyor.

Şimdi, en son Marmara Bölgesi Hapishaneleri Hak İhlalleri Raporu’na bir göz atalım dedik. Orada İnsan Hakları Derneğinin İstanbul Şubesi Hapishane Komisyonu bu raporu hazırlamış. Aynen bunlar, bu genel olarak saydıklarımız devam ediyor. “Temmuz, Ağustos, Eylül ayı 2024 raporu: Hastaneye götürmeme, hastane sevklerinin geç yapılması, revire çıkarmama, doktorların mahpuslara kötü davranması, doktorun kelepçeyi çıkarmak istememesi, mahpusların kelepçeyle muayeneye zorlanması, diyet yemeği verilmemesi, bozuk yemekten zehirlenme ve benzeri...” bu şekilde gidiyor. “Yeterli ve sağlıklı beslenme ve temiz suya erişim hakkı ihlali, öz bakım ihtiyaçlarının karşılanmaması, yemeklerin az ve kalitesiz verilmesi, hijyenik olmaması, suyun kirli ve çamurlu akması.” Ben bunu en yakın Patnos

Cezaevinden biliyorum. Birkaç defa da soru önergesi verdik, defalarca da dile getirdik. Sorunlara çözüm üretilmiyor. İletişim hakları ihlalleri, tecrit, izolasyon, yine haksız tutukluluk, adil yargılanma talebi ve ceza infazı sürecinde yaşanan ihlaller var. İnfaz yakmalar, denetimli serbestlik hakkı ihlalleri, şartlı tahliye hakkı ihlalleri gibi ve adalete erişim hakkı ihlalleri. Mesela, yazılan dilekçelere cevap verilmiyor, suç duyurusu dilekçeleri reddediliyor, dilekçeleri işleme konulmuyor gibi birçok hak ihlali söz konusu.

Sayın Bakan, sunumunuzda e-duruşmadan bahsettiniz. Daha önce bir e-doktor uygulaması da vardı. Şimdi, hâlâ devam ediyor mu o e-doktor uygulaması? Sunumunuzda göremediğim için sormak istedim.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Ayrıntı olduğu için...

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Ayrıntı, evet. Şimdi, onunla ilgili hemen bir tarama yapayım dedim, "Yıl sonuna kadar 164 cezaevinde e-doktor sistemine geçilmesi gerekiyor." diye bir uygulama söz konusu.

Şimdi, Sayın Bakan, bu kadar hak ihlalinin yanında şimdi bir e-doktor uygulamasıyla yeni bir sağlık hakkı ihlali yaratılmış durumda. Siz inaniyor musunuz e-uygulamayla sanal bir ortamda ve kayıt altında bir durumda sağlıklı bir hasta muayenesi yapılabilir; hasta mahremiyetine uyulabilir; hekim-hasta arasındaki sır saklama yükümlülüğü, hekimin sır saklama yükümlülüğü korunabilir? Bunların olabileceğini düşünüyor musunuz? Bir muayenenin, anamnezin sanal ortamda derinleştirilebileceğini ve fizik muayenesiz bir muayenenin bir bütün muayeneyi kapsayabileceğini düşünüyor musunuz? Bu, ciddi anlamda bir hasta hakkı ihlalidir ve hasta mahpuslar açısından da çok ciddi sorunsallıklar barındırmaktadır. Bu, aynı zamanda niteliksiz bir sağlık demek ve hekimlik mesleğinin de aynı zamanda hekimlerin buna da zorlanması, mesleklerinin de itibarsızlaştırılması anlamına da geliyor.

Şimdi, bu hak ihlalleri, Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Komitenin bu Beşinci Dönem Raporlarında da açıkçası önümüze çıktı. Çok yakın bir tarihte Beşinci Dönem Raporu olarak açıkladılar. Bilmiyorum bilginiz var mı? Bu rapor, Türkiye'de işkencenin ve diğer kötü muamelenin artarak devam ettiğini ve bu durumdan endişe duyulduğunu belirtiyor. Türkiye, 1988 yılında taraf olmuş. Komite "Türkiye'nin sözleşmede yer alan yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için birçok konuda biz ona tavsiyede bulunuyoruz." demiş ve 65 tavsiyede bulunmuşlar. Bu tavsiyelere baktığımızda, işkence suçunu düzenleyen TCK 94'üncü maddenin sözleşmeyle uyumlu olmadığını önce belirtiyorlar ve bunun kolluk güçleri açısından cezasızlığa yol açtığını belirtmişler. Komite, yine "TİHEK'in bağımsız olmadığından endişe duyuyoruz." diyor. TİHEK'in işkence karşısında...

(Uğultular)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - İçeride çok uğultu var, lütfen konuşmacının insicamını bozmayalım.

Sayın Bozdağ, buyurun.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Komite, TİHEK'in bağımsızlığının güvence altına alınması gerektiğini yine belirtmiş. İstanbul Protokolü, Minnesota Protokolü uyarınca soruşturmanın yürütülmesinin gereği yine belirtilmiş. Ters kelepçe gibi uygulamaların, toplantı ve gösteri yürüyüşleri bağlamında kullanılmasının yasaklanması gerektiği önerisinde bulunmuş. S ve Y tipi için fiilî olarak tek başına hücreye kapatılmak olduğunun altı çizilmiş. İdare ve gözlem kurullarının bağımsız olmadığı tespiti yapılmış. Özellikle insan hakları savunucularının, gazetecilerin siyasi mahpusların tahliyelerinin engellenmesine bu kurullar aracılığıyla engeller oluşturulduğu tespiti yapılmış. Yine, ağırlaştırmış müebbet hapis cezasının kaldırılması gerektiği ifade edilmiş.

Şimdi, işkencesiz bir dünya ve Türkiye için Birleşmiş Milletlerin İşkenceye Karşı Sözleşmesi'ne ülkelerin uyması ve yasal düzenlemelerini yapmaları gerekiyor. 26 Temmuz 2025 tarihine kadar da bu komiteye bir bilgi vermesi gerekiyormuş Türkiye'nin galiba, böyle bir ibare de var. Şimdi, ben, bu sözleşme sizin açınızdan açıkçası ne ifade ediyor, öncelikle bunu bilmek isterim, bu sözleşmeye taraf Türkiye. Türkiye raporundaki bu 65 tavsiyeye dönük olarak sizin bir hazırlığınız var mı ya da olacak mı? Bu ihlaller, bu belirtilen ihlaller, bu konular bizim de sıkça günlük pratiklerde örnekler göstererek gündem yaptığımız, size de gerek komisyonlarda gerek önergelerde dile getirdiğimiz ve dikkatinize sunduğumuz hak ihlalleri Sayın Bakan.

Şimdi, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna bir göz atalım dedik, ne kadar ihlal kararı vermiş cezaevleriyle ilgili, şimdiye kadar 13 tane ihlal kararı vermiş. Yani kurulmuş olduğu tarihten bugüne kadar 13 ihlal kararı vermiş olması çok düşük değil mi?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Size başvurular mı yok, böyle bir eşitlik kurumundan acaba kimsenin haberi de mi yok diye sormak istiyorum.

S ve Y tipi bunlar, tek kişilik hücreler var, bu hücreler aynı zamanda tecrit, izolasyon demek, sosyalleşmenin önünde insansızlaştırma, yalnızlaştırma projesi gibi duruyor. CPT uzun süreli tecridin ve hücre hapsinin işkence ve kötü muamele yasağının ihlali olduğunu söylüyor. Şimdi, bu cezaevleri yapılırken veya cezaevlerindeki hak ihlalleri, sağlık ihlalleri ve cezaevlerinin durumuyla ilgili olarak sağlık il müdürlüklerinin de aynı zamanda periyodik olarak cezaevlerini ziyaret ettikleri gibi bir mevzuatta bilgi var, bu gerçekleşiyor mu öncelikle bunu da sormak isterim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Bir de mesela, bu S ve Y tiplerini gördüğü zaman sağlık otoriteleri buradaki izolasyonu, tecridi, yalnızlaştırmayı gördüklerinde nasıl bir rapor sunuyorlar; buna dair bir örnek rapor sunumunuz bize olacak mı?

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Bozdağ, teşekkür ederim.

Sayın Nilgün Ök...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, değerli Bakan Yardımcılarım, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, milletvekilleri, basınımızın güzide temsilcileri; ben de hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Sayın Bakanım, sabahleyin ki sunumunuzdan dolayı çok teşekkür ediyoruz, gayet detaylı bir sunum hazırladınız; bu vesileyle tüm bürokratları da tebrik ediyorum.

Tabii, AK PARTİ olarak 2002'de yola çıkarken ülkemizi yükselteceğimiz 4 ana sütundan bahsetmiştik; eğitim, sağlık, güvenlik ve dördüncüsü de adaletti. İşte bu felsefeyle adalet alanında gerçekleştirdiğimiz reformları, katettiğimiz mesafeyi ve vatandaşlarımızın adalete erişimini kolaylaştırmak için attığımız adımları aslında gururla ifade etmek isterim. Öyle ki, düşünsenize, sivillerin dahi yargılandığı -bugün siz sunumunuzda da söylediniz Sayın Bakanım- askerî mahkemeleri kaldırdık. Özel yetkili mahkemelerin hepsine bir şekilde son verdik. Yine, darbecilerin yargılanamayacağına yönelik hüküm vardı ve onu kaldırdık. Bu şekilde, AK PARTİ iktidarı olarak adalet sisteminin hem beşerî hem de fiziki kapasitesini arttırmayı, vatandaşımıza daha hızlı, daha etkin ve daha şeffaf bir yargı hizmeti sunmayı temel önceliğimiz hâline getirdik.

Bugün adalet hizmetlerinin her alanında gerçekleştirdiğimiz reformlarımızla ülkemiz adalet sistemini daha güçlü bir altyapıya kavuşturmuş durumdadır. 2002 yılında sadece 9.349 olan hâkim, savcı sayımız bugün 25 bine yaklaşmıştır. Tabii, dosya sayısına da baktığımızda Sayın Bakanım, sunumunuzda dediniz ki: "12 milyona yakın dosya bir yılda işlem görmüş." Tabii ki "Yargı talimatla iş yapıyor." demenin aslında bu 25 bin yargı çalışanımıza da büyük bir hakaret olduğunu buradan ifade etmek istiyorum, bu kesinlikle doğru değildir.

Şimdi kadın hâkim ve savcı sayısında da yüzde 407'lik bir artışla adalet sistemimizde kadınların rolünün güçlendiğini görmek memnuniyet verici. Kadın avukat oranı yüzde 46, kadın hâkim oranı yüzde 37,50, kadın savcıda yüzde 15-16 bandındayız; inşallah sayılarının artacağını düşünüyoruz. Evet, kadınların yargıda ve toplumun her alanında böyle güçlü bir şekilde var olmasından büyük bir mutluluk duyuyoruz. Adalet binalarımızın sayısını da 798'e yükselttik ve toplamda 287 yeni adalet binamız oldu.

Ben, Sayın Bakanıma teşekkür etmek istiyorum, Denizli'mize bölge adliye mahkemesini kazandırdık, gerçekten bizim için çok büyük bir kolaylık oldu, Antalya'ya gidiyorduk. Yine, Denizli'de Adli Tıp Grup Başkanlığı ve adalet sarayı ek binasını da hizmete açtık; bu anlamda da size şükranlarımızı sunmak istiyoruz. Bu yatırımlarla, biz, modern, erişilebilir adalet mekânlarını da şehirlerimize kazandırmış oluyoruz aslında. Artık vatandaşlarımızın adalet hizmetlerinden daha hızlı ve insan onuruna yakışır bir şekilde faydalanmalarını da mümkün kılmış oluyoruz.

Kadın ve çocuk konusuna gelince... Kadına, çocuğa ve aileye yönelik adalet politikalarımız toplumsal eşitliği ve insan haklarını güçlendirmek adına önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda, Anayasa'dan Türk Ceza Kanunu'na, İş Kanunu'ndan sosyal politikalara kadar birçok uygulamayı hayata geçirdik, kadına karşı işlenen suçlarda cezaları ağırlaştırdık, ısrarlı takip fiillerini müstakil suç kapsamına aldık, boşanılmış eşe karşı işlenen suçları nitelikli hâl kapsamında düzenledik. Yine, kamuoyunda iyi hâl indirimi olarak bilinen takım elbise indirimi gibi durumları kaldırdık yani kadına karşı şiddette sıfır tolerans ilkesi doğrultusunda kadına yönelik şiddetle mücadelede kararlılığımızı da ortaya koymuş durumdayız. Yine, çocuk teslimi işlemlerini icra dairelerinden alarak Adalet Bakanlığımıza bağlı uzman ekiplerin yetkisinde artık görüşülüyor. Çocukların üstün yararını esas alarak bu süreçlerin psikolog ve pedagoğ eşliğinde gerçekleştirilmesini sağladık. Yine, aile mahkemeleri ve çocuk adalet merkezleriyle çocukların hukuki süreçlerden zarar görmeden geçmeleri için gerekli önlemleri aldık. Anayasa'mıza eklediğimiz kadınlara karşı pozitif ayrımcılık ilkesiyle de kadınlara yönelik yapılacak ayrıcalıkları güvence altına almış olduk. Aile içi şiddet vakalarında uzmanlaşmış hâkimlerin görev yapmasını sağlayarak bu alandaki tedbir kararlarının etkinliğini artırmış olduk.

Tabii, şunu söylemek istiyorum: Bugünkü sunumlarda, sabahleyin ki sunumlarda Sayın Akay, sanki bir AK PARTİ üyesinin uyuşturucu kullanımıyla ilgili görselini göstererek burada sundu. Tabii, bu iş partiyle ölçülemez yani uyuşturucu kullanıcısı uyuşturucu kullanıcısıdır; bunun içinde AK PARTİ'li olanı da vardır, CHP'li olanı da vardır, başka bir şey olanı da vardır yani bunu burada gösterince insanın aklına şunu demek geliyor: O zaman CHP Bilecik Bakırköy Belde Başkanını ne yapalım? Yani, yanında 35 gram esrarla yakalandı. Bu doğru bir şey midir? Değildir, ne yapmak lazım? Keşke kimse kullanmasa, kimse örnek olmasa; bunun gereğini yerine getirmek lazım. Şimdi, onu, yanında kullanıcı diye içeri girdi ya da girmedi... Sayın Bakanım, 5 gram mıydı, 8 gram mıydı? Hani satıcı konumunda olmasıyla ilgili, uyuşturucu taşımayla ilgili... Yani eğer yanında 8 gramdan fazla uyuşturucu taşıyorsa bunun satıcı olarak cezai işlemi var ama zannedersen kullanıcılarla ilgili, bunları hapse atmamakla ilgili bir kanuni düzenlememiz yok; onlar için sadece tedaviye doğru gidilebiliyor. Dolayısıyla, bunu partiye yani partilere mal etmenin doğru olduğunu açıkçası düşünmüyorum. Bugün, yine, sabahleyin Sayın Aksu burada Sayın Cumhurbaşkanımızın bir şiir okuduğundan dolayı cezaevine girdiğinden bahsederken dediler ki: "Peki, Demirtaş; o da içeride, o ne olacak?" Şimdi, ikisini aynı kefeye koymak çok doğru bir şey değil. Sayın Demirtaş niye içeride? 6-8 Ekim olaylarını başlattığı için.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞİT (Van) - Tamamıyla hukuksuz kararlarla içeride.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - 6-8 Ekim olaylarından ne oldu? İnsanlar sokaklarda, üç gün boyunca canları yanan, vefat eden vatandaşlarımız oldu. Ne oldu? Şehit Yasin Börü oldu.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Yasin Börü'den beraat etti değil mi?

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Vekilim, lütfen...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Dolayısıyla, bunu bu şekilde örtmek doğru değildir.

Şimdi, son olarak hakaretle ilgili konuya gelelim. Dediler ki hakaret... Siyaset hakaret yapılarak yapılmamalıdır. Bugüne kadar hakaret yani bunu binde 1 vatandaş yapabilir ya genel başkan yapabilir ya da başka bir şey ya da bir milletvekili ya da herhangi bir kimse birbirine...

Eğer siyaset yapıyorsak, hakareti yapmak doğru değil. Ha, hakareti yapmaya da hâlâ devam ediyor olmak da doğru değildir, bunu da sanki mağdur edebiyatı gibi işlemek de çok doğru değildir. Bugün, bu ülkede kim hakaret yapıyorsa ki sosyal medyada hepimiz şahit oluyoruz -yani bir milletvekilleri olarak da- bir başlıyorlar, kendimize, bize yapıyorlar, ailemize yapıyorlar, çocuklarımıza hakarete kadar gidiliyor. İnanın, bunlar dayanılabilir. Dolayısıyla, kim hakaret ediyorsa o hakaretin cezasını bir şekilde almalıdır. O da yaptığı hakareten dolayı o, işte, genel başkan; onu bir şekilde es geçmenin ya da bunu siyasallaştırmanın çok doğru olduğunu açıkçası düşünüyorum.

Yine, şunu söylemek istiyorum: Hâlâ parlamenter sisteme geçmemizi savunan milletvekillerimiz var. Arkadaşlar, biz parlamenter sistemde bir senede, bir buçuk senede sürekli hükümetlerin değiştiği, palyatif kararların alınmadığı, hızlı kararların alınmadığı dönemleri yaşadık, çok sıkıntılı süreçleri yaşadık, koalisyonlar dönemini yaşadık.

Bakın, bir pandemi yaşadık, pandemide belki bu kadar çok hızlı karar almamızın önündeki en önemli etkenlerden biri, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin açıkçası bunda faydasının olduğunu düşünüyorum.

Sayın Bakanım, tabii ki bugünkü sunumunuzda özellikle yargıdaki dijital dönüşümle ilgili açıklamalarınız çok önemli. Özellikle zorunlu e-tebligattan dolayı tebrik ediyorum. Gerçekten, aslında bütün kamuda böyle yani e-tebligatı ya da e-devlet kapısını kullanarak böyle dijital iletişime geçilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Yine, e-duruşma uygulamalarıyla hukuk mahkemelerinde avukatlarımızın video konferans yöntemiyle duruşmalara katılabilmesini sağladık. Böylece yargı süreçlerini hızlandırdık ve vatandaşların zamandan tasarruf etmesini de sağlamış oluyoruz. Bu anlamda da tebrik ediyorum.

Yine, uzlaştırma ve ara buluculuk mekanizmalarıyla da mahkemelerin önündeki iş yükünün azaltıldığını görüyoruz. Tarafların sorunlarını daha kısa sürede ve daha az maliyetle çözmesi sağlanmış oluyor.

Tabii ki bugünkü geldiğimiz noktada Türkiye'nin önünde biliyorsunuz, bugün darbe mahsulü olan bir mevcut Anayasa'mız var. Bizim artık bundan kurtulma vaktimizin geldiği kanaatindeyim. Dolayısıyla, her adımımızda milletimiz yegâne rehberimiz olacaktır. Hep birlikte, hiçbir ayırım gözetmeksizin ortak değerlerimiz etrafında kenetlenerek ülkemizi geleceğe taşıyacak bir anayasa hazırlayabileceğimize ben açıkçası inanıyorum. Bu anlamda, bizim aslında kavga ederek değil, konuşarak bunu çözebileceğimize yürekten inanıyorum.

Türkiye Yüzyılı vizyonumuzun ayrılmaz bir parçası olan Dördüncü Yargı Reformu Stratejisi Belgesi'yle gecikmeyen, öngörülebilir ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir adalet sistemi inşa etme kararlılığınızı da sürdürüyorsunuz. Bu anlamda da tebrik ediyorum.

Sayın Bakanım, ben sözlerime burada son verirken hep birlikte daha adil, daha müreffeh bir Türkiye için çalışmaya devam edeceğinize inanıyor, Bakanlığımız bütçesinin hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Ök, teşekkür ederim.

Komisyon üyesi olup hazırlıklarını yapan konuşmacılarımız var veya burada olmayanlar var, vakit kazanmak için CHP'nin talebi üzerine Sayın Tanal'a beş dakikalık konuşması için söz veriyorum.

Buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Değerli milletvekili arkadaşlar, değerli Adalet Bakanımız, değerli bürokratlar, basın mensupları; hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Değerli Bakanım, konuşmanızın 10'uncu sayfasında Şanlıurfa'ya ve Hilvan'a cezaevi açılacağıyla ilgili bir açıklamada bulundunuz. Benim sizden istirhamım şu: Şanlıurfa'ya cezaevi değil, Şanlıurfa'ya mümkünse fabrika açın. Yani hakikaten Türkiye'deki mevcut cezaevi listesine baktığımız zaman, mesela Adana'da da cezaevi var, Türkoğlu'nda da var. Şimdi, bizim Şanlıurfa'daki "cezaevi" dediğiniz, aslında Hilvan ilçesinin sınırları içerisindeyken belediye seçimleri nedeniyle Hilvan'daki o sınır kaldırılarak Karaköprü ilçesine bağlandı. Bu doğru bir... Burada listede belirtilen isim "Şanlıurfa Cezaevi" o doğru bir isim değil, olması gereken Hilvan Cezaevidir. Bu ismin düzeltilmesini sizden istirham ediyorum ben.

Şimdi gelelim... Evet, bu konuşma metninizde temyiz yoluyla ilgili yani üst mahkemelere itirazla ilgili söylediniz, "İstinaf mahkemesi" dediniz ama çok tarihi bir hata var Değerli Bakanım, o da şu: Ankara'daki istinaf mahkemesine gittiğiniz zaman o binanın üzerine istinaf mahkemesi yazıyor. Peki, biz Yargıtaya gidince Yargıtayda temyiz mahkemesi yazıyor mu? Yazmıyor. Yani o bir kanuni yoldur, kanuni yol... Mahkemenin orada üzerine ne yazılması gerekir? Bölge idare mahkemesi veya bölge adliye mahkemesi yazılması lazım iken, binanın üzerinde istinaf mahkemesi yazılı. O zaman Yargıtayın da üzerine temyiz mahkemesi yazalım. Bence bu yanlış uygulamadan vazgeçin. Üzerine adli ise bölge adliye mahkemesi, idare ise bölge idare mahkemesi ismini yazmakta fayda var. Vatandaş soruyor: "Bu istinaf nedir?" diyor. Yani bence bu istinaf bir kanuni yoldur, bu yanlış uygulamanın bir an önce düzeltilmesini istirham ediyorum.

İş istinafa gelmişken arkadaşlarımız şikâyetçi. İstinaftaki davalar uzuyor. Neden uzuyor? Şimdi, Yargıtayda her dairede bir tetkik hâkimi var. Şimdi, istinaf mahkemelerinin de sayısını madem çoğalttık ama en azından onlara birer tetkik hâkimi vererek dosyaların eritilme imkânı fazla olur. Orada onun için dosya birikiyor, eritilemiyor. Yani daha önce Yargıtayda çoktu, biz Yargıtaydaki o iş yükünü azaltmak için BAM'ı getirdik ama maalesef BAM'da da bu sefer personel eksikliği... Ve biz o kadrolaşmayı orada yapamadık o yüzden BAM'da şişkinlik var.

Şimdi, mahallî mahkeme kararı veriyor, BAM'a gidiyor, BAM'ın kararına direnemiyor ama o karar gelince eğer Yargıtaya gidecekse ona direnebiliyor. Böyle absürt bir şey olabilir mi? Yani daha yetkili olan, en üst mahkeme olan Yargıtayın kararına mahallî mahkeme o karara direnebiliyor ama BAM'ın kararına direnemiyor, bu teknik hatayı bence bir an önce düzeltmekte fayda var.

Şimdi, evet, bu davalarla ilgili her vatandaşımızın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı var. Bu sağlıklı çevrede yaşama hakkı açısından çevre davalarının bence harçsız olması lazım.

Gelelim Ovacık Belediye Başkanımızın görevden alınmasına, Değerli Bakanım, bu çok önemli husus. “Rio Tinto” denilen bir şirket var. Rio Tinto şirketi İngiliz-Avustralya destekli bir maden arama şirketi ve bizim Belediye Başkanımız bu şirketin maden araması eylemlerine katıldığı için teröristle yan yana getirilmiş durumda. Şimdi, bir başka gerekçe de, arkadaşlar da anlatılar, terörist cenazesine katıldığı için... Değerli Bakanım, sizden istirham ediyorum, Diyarbakır hukuku ayrı, Tunceli hukuku ayrı, Ankara hukuku ayrı, İstanbul hukuku ayrı olamaz; ülkede bir hukuk birliği vardır, hukuk yeknesaklığı vardır, onunla ilgili Leyla Zana'nın kararı var. 9 teröristin cenazesine katılmış ayrı ayrı tarihlerde, hepsinde mahallî mahkemeler ceza veriyor, Yargıtaya gidiyor, hepsinde de beraat etmiş durumda. Şimdi, ortada beraat edilmiş olan bu kararlar varken dönüp dönüp sürekli toplumda bu şekilde yani kaos yaratmanın manası ne? Aynı şekilde, Osman Baydemir kararı var. Osman Baydemir kararında da şu var: Belediye Başkanı olduğu dönemde ambulansla terörist cenazesini taşımış, mahallî mahkeme ceza veriyor, Yargıtaya gidiyor, beraat veriyor. Yani bilemiyorum, bu arkadaşlar bunları hiç incelemiyorlar mı? Yani “arkadaşlar” derken “Yargı siyasetin sopsası olmamalıdır.” kastı bu. Yani bu Yargıtay kararlarına gerçekten en azından insanlar bakar, inceler.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Tanal.

Sayın Usta...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Son söz, selamlamak için verebilir misiniz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum, aynı uygulama...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Efendim, bana söz verdiniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Tanal, ben söz vermedim, herkese aynı uygulamayı yapıyorum, bizim Komisyon Başkanımıza da aynısını yaptım; istirham ediyorum sizden.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bana beş dakikalık söz vermediniz mi ya?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hiç kimseye bir şey vermedim, herkese aynı uygulama, herkese.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - E, anladım, ben de onu söylüyorum yani onun için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Tamam, ben teşekkürü aldım, kabul ettim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Herkese teşekkür ederim, sizin şahsınıza söylemedim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Bakan, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, Sayın Bakan, sunumunuzu dikkatlice dinledim, elimize de kitapçık var. Ben bir konuda size çok teşekkür etmek istiyorum, o da şu: Bizim başından beri, özellikle benim eleştirdiğim bir konu var: Burada sayın bakanlar geldiğinde yani sanki bu bütçe yirmi yılda bir yapılmış gibi son yirmi iki yılı bir torbaya koyuyor, “2002’de şöyleydi, böyle oldu.” filan. Tamam, onları söylemek güzel ama son yıla ilişkin bize çok fazla enformasyon vermiyorlardı. Mesela, siz de evet, 2002 mukayesesi yapmışsınız, yirmi iki yıllık icraatları yazmışsınız ama 2023’ü, 2024’ü daha detaylı bir şekilde koymuşsunuz ortaya. Neler yaptıysanız, içeriğine katılırız, katılmayız, ayrı bir şey ama bu, hakikaten takdire şayan bir şey. Ben bundan dolayı sunum hazırlayan arkadaşları, konuşma metnini hazırlayan arkadaşları tebrik etmek istiyorum. Bizim görmek istediğimiz husus bu. Yani yine 2002’yi söyleyin ama son yılı bir görmemiz lazım. Yani bu kitapçığın geçen yılın kitapçığından bir farkının olması gerekir. O anlamda siz bunu yaptınız, teşekkür ediyorum.

Şimdi, bizim Profesör İsmail Tatlıoğlu vardı geçen dönemden, siz de yakından tanırıyorsunuz, İsmail ağabey geçen dönem Bursa Milletvekili. Onun çok sık kullandığı bir söz vardır: “Hukuk kalkınmanın bismillahıdır.” diye. Şimdi, ben ekonomistim, iktisatçıyım daha doğrusu, ekonomistim demeyeyim Sayın Erdoğan da “Ekonomistim.” diyor. Dolayısıyla biz tabii, ekonomiyle, iktisatla uğraşınca hakikaten hukuk o kadar önemli ki sizin yapacağınız işler, bizim işleri çok etkiliyor. Hukuk sisteminin doğru çalışıyor olması, hukuk sisteminin iyi işlemesi hem yurt içindeki yatırımcılar açısından önemli hem de özellikle bizim gibi açık ekonomilerde, dış kaynağa bağımlılığının çok yüksek olduğu ekonomilerde bizim ucuz, sağlam, uzun vadeli finansman bulmamız açısından da son derece önemli. Bu tespiti özellikle yapmak istiyorum çünkü...

Şimdi, maalesef baktığımızda da... İşte, bir kısım uluslararası endeksler var; mesela, World Justice Project’in yaptığı Hukukun Üstünlüğü Endeksi. Oradan “Buradaki sıralamamız nedir?” diye biraz baktığımızda hiç iyi durumda değiliz. Bunlara karşı şu söylenebilir: “Burada bizim birtakım hassasiyetlerimizi onlar görmemiştir, bir kısım puanlamalarımız bazı alanlarda düşük olmuş olabilir.” Hani onlara bir mazeret geliştirilebilir ama genel itibarıyla durumumuzun kötü olduğunu ve yıllar itibarıyla baktığımızda hep aşağı doğru gittiğimizi net bir şekilde görüyoruz. Mesela, burada, işte, en son raporunda, 2024’te Hukukun Üstünlüğü Endeksi’nde Türkiye 142 ülke arasında 117’nci sırada yani en kötü performansı gösteren ülkelerden bir tanesiyiz. Şimdi “Acaba bu bizim coğrafyadan kaynaklanan bir şey mi?” diyorsun; kendi coğrafyamıza bakıyoruz, bizim bölgeden bu endekse giren 15 tane ülke var ve 15 ülkeden 15’inciyiz yani en sonuncuyuz; demek ki coğrafyayla alakalı bir şey değil. Efendim “Gelir grubumuzla mı alakalı bir şey?” diyorsun; bizim gelir grubundaki ülkelere baktığımızda 41 ülkeden 38’inciyiz; demek ki gelirle de alakalı bir şey değil yani bizim burada hakikaten bir sıkıntımız var.

Bunun alt endekslerine baktığımızda, yine, efendim, işte Hükümet Yetkilerindeki Kısıtlamalar Endeksi’nde küresel sıralamamız 142 ülkede 135 yani zaten sistem eleştirisi de bunun üzerinden yapılıyor. Şu anda Hükümetin yapmak istediği hususları kısıtlayan ne bir medya var ne bir Parlamento var ne bir sivil toplum örgütü var ne yargı kaldı ne de bir şey kaldı; maalesef, Hükümet, istediğini istediği şekilde -hukuki olsun, olmasın- şu anda bu ülkede yapabiliyor, zaten bu endeks de onu gösteriyor yani Hükümet her şeyi yapıyor. Demokratik ülkelerde bunun böyle olmaması gerekiyor, hükümeti dengeleyen başka unsurların olması lazım; maalesef bizde o yok. Şimdi, Yolsuzluğun Olmaması Endeksi’ne bakıyorsunuz, 142 ülkeden 78’inciyiz; efendim “Open Government” yani Açık Hükümet Endeksi’ne bakıyorsunuz,

orada 142 ülkeden 108'nciyiz; Temel Haklar'da 142 ülkeden 133'üncüyüz; Düzen ve Güvenlik'te daha iyiyiz, 142 ülkeden 70'inciyiz; Düzenleyici Uygulama'da 142 ülkeden 117'nciyiz; Medeni Adalet'te 142 ülkeden 122'nciyiz -tabii, kötü performans gösteren ülkeler anlamına geliyor bu- en son, Ceza Adaleti'nde de yine 142 ülkeden 107'nci sıradayız. Dolayısıyla, yapılması gereken çok iş var.

OECD'nin Yargıya Güven Endeksi'nde 42 ülkeden 38'inci sıradayız, yargıya güven yok. Türkiye'de yapılan çalışmalarda yargıya güvenin son derece azaldığını... Biz artık net bir şekilde şunu maalesef görüyoruz Sayın Bakan -bunu lütfen kişisel bir eleştiri olarak algılamayın; sizin Bakanlık döneminizle alakalı değil, işin biraz evveliyatı olduğu için bunları söylüyorum- Türkiye, hızlı bir şekilde evrensel hukuk normlarından maalesef uzaklaşıyor.

Şimdi, AK PARTİ hükümetleri döneminde şu oldu bana göre: Birtakım beğendiğimiz, beğenmediğimiz meseleler oldu falan ama bence bu ülke en büyük darbeyi hukuk sistemindeki yanlışlardan yedi. Özellikle, burada FETÖ'cülerin zamanında Hükümetle birlikte hareket etmesi, o dönemde yapılan işler yani yargı sistemini tamamen -bir ara en azından- dizayn etmesi, birtakım Anayasa değişikliklerinin yapılması, işte, sonradan bunların getirdiği Ergenekon operasyonlarıdır, şunlardır bunlardır -şimdi, o günün hainleri bugün beraat etti- ondan sonra... Bir şey daha oldu: "Know-how" FETÖ'cülere ait olan birtakım uygulamaları fakat FETÖ'cülerden sonra maalesef sizin iktidarınız döneminde de devam etti, bunu da söylememiz gerekiyor.

Şimdi "Türkiye'de yargı tarafsız ve bağımsız mı?" diye baktığımızda -ben hukukçu değilim ama veya bir siyasi baskı var mı- bir vatandaş olarak veya hukukçu olmayan bir milletvekili olarak birtakım meselelere çıplak gözle baktığımızda hakikaten bizim gördüğümüz pratik şu: Mesela, bir konuda iktidarın -tabii, kamuoyuna mal olmuş meseleler için söylüyorum, sıradan vatandaşlar arasındaki meselelerde filan ne olduğunu tam bilmiyoruz zaten de- hoşuna gitmeyen kararları veren hâkim ve savcıların cezalandırıldığını net bir şekilde görüyoruz -bu, takip edilebiliyor- veya işte, Anayasa Mahkemesinin kararlarına uymayan alt mahkeme hâkimlerinin ödüllendirildiği görülüyor bu ülkede; ondan sonra, hâkim ve savcıların, kritik konularda Hükümetin veya bakanların -siyasi otoritenin diyelim daha doğrusu- gözünün içine baktığını maalesef görüyoruz. Bu da tabii bizim birey olarak da adalete karşı, hukuk sistemine karşı olan güvenimizi son derece sarsıyor.

Size ilişkin de eleştiri oluyor, çok fazla o anlamda sizi eleştirmeyeceğim ama yine ben sizi biliyorum, siyaset yaptığımız dönemi de biliyorum, kişiliğinizi de tanıyorum; sizin yerinizde olsam süren davalarla ilgili veya birtakım tutuklamalarla ilgili yani mahkemeye intikal etmiş konularla ilgili mümkün olduğu kadar yorum yapmaktan kaçınırım çünkü siz Adalet Bakanısınız, bence bu sizin bireysel itibarınız açısından da son derece önemli olur diye düşünüyorum.

Şimdi, tabii, adliye binalarımız çok güzel, yeni ama tabii ben iddialarınıza karşı şu eleştiri hep yapıyorum: Yani biz her şeyi inşaattan ibaret zannediyoruz; işte "Eğitim sistemini düzelterek" diyoruz okul binası yapıyoruz, sağlık sistemini hastane binaları yapıp düzelterek düşünürüz. Adalet sisteminde de biliyorsunuz, adliye binası elbette bir ihtiyaçtır ama içerisinde adaletin olması birinci tercihimizdir.

Şimdi, vatandaşlar arasında veya vatandaşın devletle arasında bakıyorsunuz davalara -dava sayılarını falan inceledim, epeyce bir çalıştım- nizaların son derece arttığını görüyoruz. Bu tabii, memleket açısından da iyi bir şey değil nereden bakarsanız bakın. Davaların -vaktim kısıtlı olduğu için buraların çok üzerinde durmayacağım- karar sürelerinin uzadığını net bir şekilde görüyoruz. Bazı meselelerde, tabii, hem savcıların açtığı davalarda hem de kararlarda -mesela işte çocuklara cinsel istismar, uyuşturucu gibi meselelerde- o şeylerin daha da fazla arttığını görüyoruz. Karar sürelerinde de makul sürenin dışında her aşamada yani ilk mahkemede veya istinafta veya Yargıtayda sürelerin son derece uzadığı, uzun olduğu görülüyor. Bunlar, tabii, sizin önünüzdeki iddialar yani çözmenizi gereken zorluklar; bunların tabii "Geç gelen adalet, adalet değildir." ilkesinden hareketle, hızlı bir şekilde çözülmesi ihtiyacı var.

Benim bakarken önemmediğim diğer bir husus, üst yargı tarafından, alt mahkemelerden kararların onanma durumu. Yargıtay açısından baktığımızda Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve ceza dairelerinde onanma oranının yüzde 31 olduğunu görüyoruz. Bu, bana göre çok düşük bir oran. Uluslararası standardı nedir bilmiyorum işin doğrusu ama yani kabaca şöyle söyleyelim: Her üç davadan 1 tanesi onanıyor, 2 tanesi geri gönderiliyor; demek ki alt taraftan gelen kararlarda ciddi bir sıkıntı var. Bu da çözülmesi gereken bir husus. Hukuk Genel Kurulu ve hukuk dairelerinden gelenler biraz daha iyi, orada onanma oranı yüzde 57'ymiş; o diğerine göre iyi ama hâlâ ben bunun da yani yüzde 57'lik onanma oranının da çok yüksek bir oran olmadığını düşünüyorum.

Şimdi, anayasa tartışmaları, anayasa meselesi var. Tabii, şimdi, şöyle bir şey var, onu yarın Cevdet Yılmaz'a söyleyeceğiz de Cevdet Yılmaz "Önümüzde dört yıl bir seçimsiz dönem var." falan diyor; bir yandan da Hükümet, işte, en üst seviyeden, Sayın Cumhurbaşkanı da söylüyor, diğerleri de söylüyor, yeni bir anayasa çalışması ve Anayasa'yla ilgili değişiklikler yani yine seçimi andıran veya erken seçim meseleleri falan konuşuluyor. Yeni anayasa olur, mevcut Anayasa'da değişiklik olur, şu bu ama bizim esas önemmediğimiz mesele, mevcut Anayasa'nın bir defa en iyi şekilde uygulanması. Bu ülkede Anayasa'ya uyulması lazım. Artık bu ülkede Anayasa'ya uymama bir moda hâline geldi; Anayasa Mahkemesi kararlarına alt mahkemeler uymuyor, Anayasa Mahkemesi ile Yargıtay milletin gözünün önünde açıkça kavga ediyor, bir kısım siyasilere bir tarafı destekliyor, diğerleri bir tarafı destekliyor. Böyle yani bunlar insana hayret veren hususlar, bunun olmaması lazım. Mevcut Anayasa'yı bir defa en iyi şekilde uygulamamız gerekir, ondan sonra diğer şeyler tartışılabilir; ihtiyaç vardır, yoktur, o ayrı bir konu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim.

Bugünkü tartışmanın konusu olmadığı için oraya girmiyorum.

Diğer bir husus da bu Anayasa Mahkemesinin iptalleri var. Bunlara ilişkin, burada yapılan düzenlemelerin birçoğunu Mecliste bu çalışmalarda görüyoruz ve orada eleştiriyoruz; Anayasa Mahkemesi iptal kararlarının gerekçelerini çok fazla, Sayın Bakan, karşılamıyor. Yani, tekrar tekrar aynı şeyleri yapmanın bir anlamı yok.

Son iki konu olarak da kısa kısa... Bu kamu görevlileri var 15 Temmuz hain darbe girişiminden sonra beraat ve takipsizlik almış, bu insanların işe başlaması lazım. Yani, bir insanın FETÖ'cü olmadığını bir mahkeme söylüyorsa bundan daha üst nasıl bir şey arayabiliriz, ben bunu bilmiyorum; hele hele alt düzey memurlar için. Hani üst düzey memurlar için güven de önemlidir, mahkeme bir şey bulamamıştır, mahkeme delil bazlı çalışır falan iddiaları gündeme getirilebilir yani onu bakan yardımcısı, genel müdür yapmayın ama bir memurdur, polistir, hemşiredir, öğretmendir, bunlar beraat aldıysa, takipsizlik aldıysa görevlerine başlamaları gerekir.

Son konu olarak da... Bu cezaevlerinde tabii ortamın çok kötü olduğunu biliyoruz, çok sayıda insan var. Bu cezaevindeki ceza çeken, özellikle açık cezaevindeki insanların emeğinden, iş gücünden daha fazla faydalanmanın yolunu da bulmamız gerekir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Hemen, otuz saniyede bitiriyorum Başkanım.

Yani buna ihtiyacımız da var ülke olarak; mesela, okullarda son dönemde tartışılan mesele, temizlik yapacak insan bulamıyoruz. Böyle bir sorunumuz var yani bu cezaevindeki insanların iş gücünden hem onların rehabilite olması açısından hem de kamunun birtakım hizmetlerinin görülmesi açısından daha fazla faydalanılmasının ülkemiz açısından faydalı olacağını düşünüyorum.

Ben bu vesileyle tekrar bütçenizin hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Arı, buyurun lütfen.

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Bakanım, adalet hava gibi, su gibi insanlık adına en önemli değerlerden biridir. Adalet duygusunun olmadığı yerde toplumsal barıştan, huzurdan bahsedemeyiz, ekonominin iyiliğinden bahsedemeyiz. Kısacası, adalet genel anlamda herkes için zorunlu bir ihtiyaçtır.

Sayın Bakan, öncelikle şuradan başlamak istiyorum; yakın tarihte Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı yapıldı ve bu sınavda gerçekten üzüntü verici sonuçlar ortaya çıktı: 9.300 hukuk mezunu avukatlık sınavı için sınava girdi ve 3.901 kişi burada başarı elde etti; idari yargı sınavında da 1.228 adaydan 14'ü başarılı olarak yüzde 1,2 oranında bir başarı sağlandı yani daha doğrusu hem avukatlık sınavındaki hem de idari yargı sınavındaki başarısızlık.

Sayın Bakan, Adalet Bakanı olarak öncelikle adaleti gerçekleştirilmesi için görev alacak olan hukuk fakültesi mezunlarının kaliteli bir şekilde yetişmesini sağlama noktasında sizin de bir göreviniz var. Sunum kitapçığımızda hukuk fakültesine giriş kontenjanlarının, başarı sıralamasının daha da aşağıya doğru çekilebilmesi adına mücadele etme niyetinde olduğunuzu ifade ettiniz. Bu düşüncenizi ben de destekliyorum. Hukuk fakültesine giriş sıralamasını önemli bir seviyeye çekmek zorundayız. Ayrıca, hukuk fakültelerinin kalitesinin de yükselmesi çok önemli. Aksi hâlde, donanımı yeterli olmayan, eğitim kalitesi olmayan hukuk fakültelerinden mezun olan gençlerimiz işte maalesef ki sınavlarda dökülüyor. O nedenle de, bir, kontenjanların sınırlandırılması, iki, yeni fakültelerin açılmasının önüne geçilmesi öncelik olmalı.

Adliyelerin yenilendiğini, teknolojik imkânların kullanıldığını burada anlattınız. Evet, yeni binalar yapıldı, işte, teknolojik imkânlarla birtakım hızlı uygulamaların yapıldığını biliyoruz. Bu da günümüz koşulları içerisinde hem ihtiyaç hem de zorunluluk. Artı, bu uygulamalar pratik anlamda adliye içerisindeki uygulamalar açısından önemli, tabii ki bunlar olmalı. Ancak, Sayın Bakanım, bunları yaparken yani o devasa adliye binalarını yaparken bir taraftan da adliyelerin içerisinde adalet duygusunun kaybolmasının önüne geçmek zorundayız, geçmek zorundasınız. Yani sadece bina yapmak yetmiyor, sadece teknolojiyi kullanmak yetmiyor. Adliye içerisinde adalet var mı, yok mu? O mahkemelere gelen vatandaş "Evet, ben burada adil yargıldım, hâkim tarafsız bir şekilde, bağımsız bir şekilde, herhangi bir dış etkiden etkilenmeden kararını verdi. Efendim, canımız sağ olsun." diyerek çıkabiliyor mu? Önemli olan burası Sayın Bakan. Yani, binaları yapmak yetmiyor, o binaların içerisine adalet duygusunu doldurabilmek gerekiyor.

Bugün, ülkemizin en temel sorunlarından bir tanesi yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığına olan güven konusu. Vatandaşlarımızın bugün tarafsız bir yargıya, bağımsız bir yargıya, adil bir yargıya olan güveni neredeyse yerlerde sürünüyor Sayın Bakan. Son aldığımız resmî cevapta tarafsız ve bağımsız, adil yargıya güven Türk vatandaşlarında yüzde 38'ler seviyesindeydi. O süreçten bugüne eminim ki bu oran daha da düştü. İşte, sorun burada, yani bina yapacağız, doğru; uygulamaları hızlandıracağız, doğru ama tarafsız ve bağımsız yargıya olan güveni yukarıya doğru çekebiliyor muyuz; efendim, hüner burada. İşte, sorunun bu olduğunu bir kez daha ifade etmek istiyorum. Peki, buraya nereden geldik dersek... Bakanlık olarak sizin uygulamalarınız ve yargı üzerine özellikle iktidarın maalesef ki yaratmış olduğu uygulamalarla artık vatandaşın inancı kalmadı. Şimdi, bakıyoruz, işte, Anayasa Mahkemesine üye seçiliyor. İçişleri Bakanlığında görev yapmış bir kişi Sayıştay üzerinden hop, Anayasa Mahkemesine üye yapılıyor. Bir başsavcı Yargıtaya atanıyor, dosyanın kapağını daha açmadan Yargıtay kontenjanından Anayasa Mahkemesine üye yapılıyor. Ya, bunun gibi uygulamalar ve Anayasa'daki yargıyla ilgili şekillendirecek düzenlemeler, işte, adliyelerdeki hâkimler, savcılar üzerindeki baskılar, maalesef, verilen kararları, tarafsızlığını kaybetmiş bir duruma getirdi; işte, sorun burada Sayın Bakan. Yani sizin göreviniz olan... Yeni kadrolar oluştururken, yeni hâkim, savcı adayı alırken torpili en fazla kimse onu almaya eğer özen gösterirseniz, tabii ki puanı daha yüksek olan ama torpili olmadığı için seçilemeyen gençlerimiz olursa bu, toplum vicdanını zedeleyecektir. Sayın Cumhurbaşkanı kura çekimlerine katılıyor, katılabilir, tamam, Cumhurbaşkanıdır ama bir

partinin Genel Başkanı sıfatıyla orada ana muhalefet partisi Genel Başkanı hakkında olmadık lafları söyleyip, bir de o hâkim, savcı adaylarına kendini alkışlattırıyor. E, şimdi, o kürsüye çıkacak olan hâkim, savcıdan bu durumda ne bekleyebiliriz. Ya, bu konularda özen göstermediğimiz müddetçe tarafsız ve bağımsız yargıdan bahsedemeyiz.

Şimdi Antalya'yla ilgili birkaç sorum var, onları hemen hızlıca değerlendireyim: Kaş, Elmalı, Manavgat adliyeleri yetersiz, Antalya adına bunlara ihtiyacımız var. Antalya Adliyesi ile Bölge Adliye Mahkemesi arası çok yakın olduğu hâlde -50 metre kadar, arada bir duvar var- tebligatlar ve dosya göndermeler hâlen posta yoluyla, tebligat yoluyla yapılıyor Sayın Bakan. Dolayısıyla hem masraf hem de işlerin gecikmesine yol açan bir durum var. İki adliye arasına yapılacak bir tüp geçit yöntemiyle hem avukatlar, çalışanlar oradan yararlanacak hem de dosya taşıma gibi konular hızlı bir şekilde çözülebilecektir. Yine, Antalya'da bölge idare mahkemesi kurulmasını istiyoruz ve bekliyoruz. Isparta, Burdur, Antalya üçlüsünde bir bölge idare mahkemesine ihtiyaç var. Yine, asliye ticaret mahkemesi Alanya'da var ama 95-100 kilometrelik Serik'te yapılacak bir işe oradan işlem yapılmak zorunda. Bu anlamda Manavgat'a bir ticaret mahkemesi ve yine Kaş, batı ilçelerine ihtiyaç olan işlemler Antalya merkezden yürütülüyor, bu anlamda da Kumluca merkezde bir ticaret mahkemesi kurulursa Antalya'da birçok sorun ticaret mahkemesi anlamında çözülecektir.

Sayın Bakan, 96.650 yardımcı adliye personeliyle, 25.500 infaz koruma memuruyla adliye çalışanlarının sorunları yani yargı çalışanlarının sorunları yine devam ediyor. Bu anlamda, yargı hizmetleri sınıfının kurulmasını bekliyor yargı çalışanları, yargı mensupları ve ayrıca yargı, adalet hizmetleri sınıfının bir an evvel gerçekleştirilmesi ve haklarına kavuşmalarını aynı şekilde bekliyorlar. Fazla mesai beklentileri yine aynı şekilde devam ediyor. Sözleşmeli mübaşirlerle ilgili sorun ve beklentiler yine aynı şekilde...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Arı, bir dakika ekliyorum.

Buyurun.

CAVİT ARI (Antalya) - Yargılama konusunda da yargılama izninde de yine diğer kamu kurumlarında olduğu gibi adliye çalışanları izinle ilgili yani yargılamaya izin konusunu talep ederler. Yeşil pasaport beklentileri var. Keşif ve icra harçlarından daha önce olduğu gibi havuz sistemiyle yine Adalet Bakanlığı personeline eşit bir şekilde dağıtılmasının uygun olacağı, yol ücretleri beklentisi var, yıpranma payı beklentisi var. Kısacası, adliyenin olmazsa olmazı olan adliye çalışanlarının içinde buldukları sorunların çözülmesi ve beklentilerinin karşılanması gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla adliye içerisinde hâkimiyle, savcısıyla, avukatıyla, adliye çalışanlarıyla yargı kurumunun bir bütün olduğunu ifade ediyorum.

Sizlere de başarılar diliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Arı, teşekkür ediyorum.

Sayın Emir, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

MURAT EMİR (Ankara) - Sayın Başkan, çok değerli milletvekilleri, Sayın Bakan ve Değerli Adalet Bakanlığı bürokrasisi; hepinize en içten saygılarımı sunuyorum.

Sayın Bakan ile biz daha önce birlikte milletvekili olarak görev yaptık Anayasa Komisyonunda, Adalet Komisyonunda ve Türkiye tarihi açısından bize göre kapkara günler olan ve zaten ağır aksak yürümekte olan demokrasimizi, bağımsız yargımızı neredeyse tamamına yakın bir düzeyde yok eden 2017 Anayasa değişikliğine katkı vermeye çalışmıştık ve sonuçta, o günlerde bizim yaptığımız eleştirilerin, maalesef, doğru olduğu, bu tek adam rejiminin demokrasimizi bir yere taşıyamayacağını, tek adam rejimi dolayısıyla yasama, yürütme ve yargının iyice iç içe geçeceğini, özellikle yürütmenin, Cumhurbaşkanlığının ve hatta Cumhurbaşkanının kendi şahsiyetinin HSK üzerinden yargıyı şekillendireceğini ve artık bağımsız yargıdan bahsedemeyeceğimizi defaatle söylemiştik. Maalesef, bunun bütün örneklerini yakıcı bir biçimde ve acı bir biçimde yaşıyoruz, yaşamaya devam ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, yargımızın her zaman bir bağımsızlık sorunu oldu. Eskiden de bağımsızlık sorunu vardı, tarafsızlık sorunu vardı ama Anayasa'ya "Yargı bağımsızdır ve tarafsızdır." deyince yargı bağımsız ve tarafsız olmuyor, her gün içindeyiz. Özellikle, HSK'nin yapısı ve HSK üzerinde Cumhurbaşkanının birinci dereceden belirleyici niteliği gerek bizzat atadığı kişiler gerek Meclis üzerinden Meclisteki ağırlığı sebebiyle atadığı kişiler üzerinden giderek artmaktadır. Ve maalesef, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının ve Anayasa Mahkemesi kararlarının hiçe sayıldığı, uyulmadığı, yok sayıldığı, değersiz sayıldığı, hatta küçük düşürüldüğü bir süreci yaygın bir biçimde yaşamaya devam ediyoruz.

Sayın Bakana bu salonda da soruldu, daha önce de söylendi, meşhur "World Justice Project" denilen Dünya Hukukun Üstünlüğü Endeksi var. Sayın Bakan bu endeksi beğenmiyor, biliyorum, onu bilimsel bulmuyor, masa üzerinde yazılmış bir endeks olduğunu söylüyor. O endekse göre Türkiye 142 ülke arasında 117'nci. Peki, Sayın Bakan, ben size sormak isterim: Tamam, bunu beğenmiyorsunuz, hangi endekse göre veya endekslere göre siz bizim yargımızın bağımsız olduğunu iddia ediyorsunuz veya bu konudaki desteğiniz nedir uluslararası endeks olarak? Bakın, ben size başka endekslerden bahsedeyim, orada da son derece gerilerdeyiz. Dünya Bankasının yönetim göstergelerinde, ifade özgürlüğünde çok gerilerdeyiz. Yolsuzluk Algısı Endeksi'nde çok gerilerdeyiz. Ya, bu gerilerde dediğim ortalama 150 ülkenin neredeyse son 20'sinin içerisine giriyoruz, perişan hâldeyiz. Temel haklar endeksinde 133'üncü sıradayız. Hukuki adalet endeksinde 122'nci sıradayız. Ceza adaleti endeksinde 107'nci sıraya geriledik. Daha çarpıcı ve asla karşı çıkamayacağınız bir rakam, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararı verdiği rekortmen ülke biziz. Daha önce Rusya bizim önümüzdeydi, şimdi Rusya'dan 1'inciliği aldık. Enflasyonda dünyada ilk 4 ülkenin arasındayız. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ihlal kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne tabi

ülkeler arasında 1'inciyiz. Üzüleceğimiz, sıkılacağımız, hatta bence utanacağımız endekslerde böylesine geri kalışımız; elbette ki son derece üzüntü vericidir ve heyetinizin buna mutlaka dikkat etmesi gerekir.

Bütün kararları elinizin tersiyle itiyorsunuz. Anayasa Mahkemesi kararlarını beğenmeyince “Kapatalım.” diyorsunuz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları sizin için değersiz, elinizin kiri, asla uymanız gerekmiyor. Uluslararası endeksler sizi zaten bağlamıyor. Zaten HSK'nin Cumhurbaşkanı tarafından birinci dereceden belirlenmesi sizi hiç rahatsız etmiyor. Bu sembol davalar başta olmak üzere kürsüdeki her hâkimin, her savcının “Acaba ne derler, ne yaparlar, nereye sürülürüm, başıma ne gelir veya ne yaparsam yükseltirlerim?” düşüncesi sizi rahatsız etmiyor.

Ben birkaç çarpıcı örnekle konuşmamı tamamlamak istiyorum: Bakın, bugün Meriç Demir Kahraman bir “tweet” attı, diyor ki... Tayfun Kahraman -hakkında, biliyorsunuz- Gezi davasından hüküm giydi, Hükûmeti ortadan kaldırmaya teşebbüsten hüküm giydi; hiçbir delil yok, adil bir yargılama yapılmadı, daha önce beraat ettiği aynı dosyadan yirmi iki yıl hapis verildi. Bu kişi multiple skleroz hastası ve ellerinde kelepçeyle ambulansla beklemek zorunda kalıyor saatlerce, sağlık hakkına erişiminde bile ağır sorunlar var. Niye? Çünkü Gezi davasına, Cumhurbaşkanının kişisel bir hıncı olduğunu hepimiz biliyoruz. Çünkü defalarca meydanlardan Gezi davasını mahkûm etti, âdeta Gezi davası delillerinin sarayda ortada takdir edildiğini ve ona dönük olarak da delillendirildiğini hepimiz biliyoruz; Cumhurbaşkanının sözlerini burada tek tek söyleyecek vaktim yok.

Bakın, Can Atalay, yine aynı şekilde Gezi davasından tutuklandı, yargılandı, yine aynı şekilde suçlandı ve ceza verildi, oysa milletvekili seçildi hakkında kesin hüküm yokken. Yargıtay “Seçimi kabul etmiyoruz, siz hükümlüsünüz.” dedi, alelacele karar verdi. Anayasa Mahkemesi 3 kez ihlal kararı verdi, 3 kez. Hepimizin bildiği gibi, Anayasa Mahkemesi kararları yasama, yürütme, yargı ve bütün devlet organlarını bağlar. Yargıtay da bir devlet organı olduğuna göre, yargı organı olduğuna göre elbette ki söyleyeceksiniz... Anayasa Mahkemesi ile Yargıtay arasında hiyerarşik bir ilişki yok tabii ki ama sonuç olarak Anayasa Mahkemesi kararlarının Yargıtay'ı da bağlaması gerektiği açık olduğu hâlde, Yargıtay bu kararlara uymadı, 3 kez uymadı, hatta 1'inci uymadığında “Böyle bir kararı beğenmiyoruz, kabul etmiyoruz ve suç duyurusunda bulunuyoruz.” diyecek kadar, “Anayasa Mahkemesi üyelerine suç duyurusunda bulunuyoruz.” diyecek kadar şirazesinden çıktı.

Şimdi, bütün bunlar Adalet Bakanlığını ilgilendirir, değerli arkadaşlar. Bunları konuşmadan, burada yuvarlak kelimelerle, süslü laflarla bu toplantıyı bitirmemizin Türkiye'deki yargıya hiçbir katkı sağlamayacağı çok ortada.

En son kararı Anayasa Mahkemesi Meclise söyledi, “Sizin Can Atalay'ın Yargıtay kararına istinaden milletvekilliğini düşürmeniz yok hükmündedir.” dedi. Dolayısıyla Can Atalay şu hâliyle Anayasa Mahkemesi kararlarına göre milletvekilidir ve şu anda fiilen, defakto bir biçimde -bu kelimeler de Anayasa Mahkemesi kararından alınmıştır- cezaevinde tutulduğu için gelip burada yemin edememektedir ve milletvekilliği görevini yapamamaktadır.

Her fırsatta darbeci arıyorsunuz ya, herkese “darbeci” diyorsunuz ya, o genç teğmenleri “Bugün bu disiplinsizliği yapanlar yarın darbe yapabilirler.” diye tehdit ediyorsunuz ya, Cumhurbaşkanı genç teğmenleri yargılayacak olan disiplin kuruluna Başkomutan sıfatıyla “Bunları bugünden cezalandırmazsanız, yarın darbe yapabilir bunlar.” diye onlara talimat veriyor ya, işte aynı şekilde buradaki Anayasa Mahkemesi kararına da bu şekilde uymuyorsunuz.

Değerli arkadaşlar, Can Atalay kararı, Can Atalay'ın 3 Anayasa Mahkemesi kararına rağmen hâlâ cezaevinde tutuluyor oluşu ve Yargıtay 3. Ceza Dairesinin Anayasa Mahkemesinin kararlarının üstündeymiş gibi bir tutum alması bir hukuk devleti açısından asla kabul edilemez ve hiçbirimizin, başta Adalet Bakanı olmak üzere buna seyirci kalma hakkı yoktur; bu, hiçbirimizin kabullenebileceği bir durum değildir. Bakın, Can Atalay'ın yeniden yargılanma talebine karşı çıkan Muhsin Şentürk, 36 oylama sonucunda Yargıtay Başkanlığına seçilemedi, 37'nci oylamada çekildi ve bir süre sonra Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına atandı. Yani hadise şudur, işin gerçeği şudur: Hepiniz bunun farkındasınız; Yargıtaya Başkan seçilecek, Cumhurbaşkanı ve Devlet Bahçeli birlikte karar verdiler. 36'ncı oylamaya kadar Muhsin Şentürk'ü destekliyordu AKP, sonra desteğini çekti. “Merak etme, seni biz Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yapacağız. Sen, 3. Ceza Daire Başkanı olarak yeteri kadar görevini yaptın, Can Atalay'ın Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayarak takdiri kazandın. Biz seni Yargıtay Başkanı yapmasak da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yapacağız.” dediniz ve alelacele bunu da gerçekleştirdiniz.

Bakın, Osman Kavala davası tam bir skandal. Osman Kavala davasıyla ilgili Cumhurbaşkanının kamuya açık bir biçimde söylediği demeçleri hepimizin malumu. En son tahliye edildiğinde saatler sonra tekrar bir başka suçtan tutuklandı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Emir, bir dakika ekliyorum, buyurun lütfen.

MURAT EMİR (Ankara) - Çok hızlı geçiyor Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet.

MURAT EMİR (Ankara) - Çok hızlı bir şekilde sonuçlandı, tahliye edildi ve tekrar tutuklandı. Cumhurbaşkanı “Bir gece operasyonu ile Osman Kavala'yı serbest bırakacaklardı, gerekeni yaptık.” dedi, hatırlayın. Cumhurbaşkanı yargıya müdahale ediyor ve yargıya müdahale ettiği herkes tarafından bilinsin istiyor yani Türkiye bir hukuk devleti olmasın, Tayyip Erdoğan ne istiyorsa ona göre mahkemelerin karar verdiği bir ülke olsun, bunu da herkes bilsin, ona göre tedbirli olsun, susacaksa sussun istiyor. Bir kişi aynı tutuklulukta, aynı dosyada 3 ayrı suçtan, 3 ayrı zamanda, 3 ayrı iddianameyle yargılanıp, yıllarca tutuklu tutulup, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 2 kararına rağmen uyulmayıp hâlâ içeride tutuluyorsa ve hâlâ suçu kimilerimize göre sabit değilse bunun adı hukuk devleti olabilir mi? Böyle bir hukuk devletinden nasıl biz adil yargılama bekleyeceğiz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MURAT EMİR (Ankara) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Emir.

MURAT EMİR (Ankara) - Çok hızlı geçti Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yani ömür çok hızlı geçiyor, saçlarımız ağarmış.

MURAT EMİR (Ankara) - Daha Akın Gürlek'e gelemedik, İrfan Fidan'a gelemedik, sembol savcılara gelemedik.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sizin arkadaşlar geldi, Sayın Emir, sizin o dediğiniz isimlere arkadaşlar geldi.

Değerli milletvekilleri, böylece Komisyon üyesi milletvekillerinin söz talepleri karşılanmıştır ve Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerimizin söz taleplerini karşılamaya başlayacağız.

İlk olarak, grubu olmayan partilerden başlıyoruz: DEVA Partisi adına Sayın Mehmet Emin Ekmen ve Türkiye İşçi Partisi adına Sayın Sera Kadıgil. Sonrasında, grubu olan partilerin Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinden başlıyoruz: Sayın Tekin Bingöl, Sayın Umut Akdoğan, Sayın Ferit Şenyaşar, Sayın Burak Akburak, Sayın Tamer Osmanağaoğlu, Sayın Şengül Karlı, Sayın Emine Yavuz Gözgeç, Sayın Sibel Suiçmez, Sayın Zeynel Emre, Sayın Sevdâ Erdan Kılıç, Sayın İnan Akgün Alp, Sayın Nevroz Uysal, Sayın Özgül Saki, Sayın Selçuk Türkoğlu, Sayın Şenol Sunat, Sayın Selman Oğuzhan Eser, Sayın Şamil Ayırım, Sayın Barış Bektaş, Sayın İsmail Atakan Ünver, Sayın Turan Taşkın Özer, Sayın Rifat Nalbantoğlu, Sayın Zeynep Oduncu, Sayın Ömer Karakaş, Sayın Mehmet Baykan, Sayın Gizem Özcan, Sayın Cumhuriyet Uzun, Sayın Servet Mullaoglu ve Sayın Harun Özgür Yıldızlı.

Bu isimlerin de söz taleplerini karşıladıktan sonra soru-cevap kısmına geçeceğiz; on beş dakika soru ve sonra da Sayın Bakanın otuz dakika cevap hakkı vereceğiz. Ondandan sonra da Allah nasip ederse oylamaya geçeceğiz ancak burada oylamadan önce biz de birkaç şey iletacağız tabii ki Divan olarak Sayın Bakanım.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Ekmen, buyurun lütfen.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Sayın Bakanım, siz ve heyetiniz yüce Meclisimize hoş geldiniz; çalışmalarınızda kolaylık diliyorum.

Beş dakikalık kısa bir süre içerisinde birkaç hususa dikkatinizi çekmek istiyorum. Endekslerle ilgili itirazlarınızı kamuoyu önünde de dile getirdiniz ama malumunuz, hukukun, adaletin ve yargının performansının bir şekilde ölçülebilmesi lazım. Ben, yerli ve millî unsurlarla yapılan iki ölçümlemeyi sizin dikkatinize sunmak istiyorum. Birincisi, hukuk mesleğine giriş sınavının sonuçları.

Sayın Bakanım, bu sınavın sonuçları gerçekten hepimizde büyük bir tedirginlik yarattı. Bilmiyorum, sizin cephenizde nasıl karşılandı? Bu son yirmi yılın en önemli yanlışlarından biri bütün özel üniversitelere birer hukuk fakültesi açtırmak oldu. Malumunuz, uzunca bir süre herhangi bir limit olmadan yani 300 bininci, 400 bininci çocuklar dahi hukuk fakültelerine girebildiler. O zaman girişte sorun vardı, sonra bazı limitler konuldu ama bu sınav sonuçları gösteriyor ki yeterli bir eğitim almamışlar; iyi bir eğitim almamış hukukçuların mesleğe, memleket ve özellikle yargıya ve adalete nasıl hizmet edeceklerini sizin takdirinize sunuyorum ve açılmış olan hukuk fakültelerinin de birtakım minimum kriterleri karşılamamaları hâlinde kapatılmaları gerekliliğini de tartışmaya açmanızı bekliyorum işin doğrusu bir avukat ve bir hukukçu olarak. Bu, memlekette özellikle geriden gelen talebler noktasında büyük bir hizmet olacaktır.

İkinci bir endeks, Sayın Bakanım, Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlar. Malumunuz bir kısım kararlar kabul edilebilirlik aşamasında reddediliyor ama esasa girilen kararlarda kabul oranı yüzde 90'ın üstünde. Bu, vatandaşta şu hissi yaratıyor: Eğer benim dosyam da kabul edilebilirlik sınırları içerisinde görülseydi belki ben de mağduriyetimi giderecek, hakkıma kavuşabilecektim. Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu bu kararlarla birçok özgün araştırmanın hukuk ve adalete olan inancın yüzde 30'lara düştüğünü gösteren verilerini bir araya getirdiğimizde Türkiye'de yargı ve adalette işlerin iyi ilerlediğini düşünemeyiz.

Sayın Bakanım, en önemli gündemlerden biri suç makinaları. Bu suç makinaları üzülerek ifade etmek gerekiyor ki son on yıldaki infaz yasalarıyla dışarıda elini kolunu sallıyor. Ben yeni bir avukatken 98'de, 99'da CMK'ye girdiğimde bazen bakıyordum, 20 tane hırsızlıktan işlemi olan bir genç; efendim, bunların hepsi tutuklama sınırlarının altında diye salıverilebiliyordu ve bu da bir cezazırlık algısı yaratıyordu. Biliyorsunuz, bazı ülkelerde kararlar ve bazı kanunlar üreticisinin yani konusunun ya da sahibinin ismiyle anılır. Bizim infaz kanunlarımızın da bir kısmı mafya babalarının ismiyle anılır hâle geldi ve sizin döneminizde -yine üzülerek ifade edeyim- bir İnfaz Kanunu Adalet Komisyonuna dahi gitmeden Plan Bütçeden torba yasa içerisinde geçirildi ve ondan sonra 25 tane suçu olan adam gidiyor, karısını öldürüyor, komşusunu öldürüyor, efendim, bir alışverişte muhatabını öldürüyor. Bu konulara kalıcı olarak nasıl bir çözüm öneriyorsunuz?

Sayın Bakanım, bugün buraya gelmeden önce yakın tarihin gördüğü en büyük katil, en büyük soykırımcı ve insanlığın adına utanç verici kişilerden olan Binyamin Netanyahu ve savaş kabinesi hakkında yapılmış binin üzerindeki suç duyurularından herhangi birine soruşturma izni verdiniz mi? Eğer verdyseniz bundan sonra boşa düşmemek için konuşmayacağım ama eğer vermediyseniz Sayın Bakanım, bu sorunun ve bu eleştirimin muhatabı da siz değilsiniz, doğrudan Sayın Cumhurbaşkanındır, doğrudan Sayın Erdoğan'dır. Uluslararası Lahey adalet sürecine zaten gecikmeli olarak dâhil olduk. Niçin Türkiye'deki savcılardan en az birine bu suç duyurularını incelemesi için izin vermiyoruz ve niçin bu inceleme içerisinde ortaya çıkacak meseleleri uluslararası zeminde mağdur ve mazlum Filistin halkının haklarını savunmak için kullanmıyoruz? Yani üzülerek ifade edeyim, ticaret meselesindeki açmazın bir benzerine düştük, önce "Ticaret yok." denildi, sonra bir paket açıklandı, şimdi bile hâlâ dolaylı ticaret güçlü olarak ifade ediliyor, delillendiriliyor. Niçin Binyamin Netanyahu ve savaş kabinesi hakkında karar almıyorsunuz?

Sürem dolmak üzere. Sayın Bakanım, UYAP dünyadaki başarılı örneklerden biridir, herkese teşekkür ediyoruz. Hâkimlerin karar alma süreçlerinin yapay zekâyla desteklenmesi hususunda bazı çalışmalar olduğunu duyuyoruz. Bunların yapılmasını rica ediyoruz çünkü yakın zamanda yayınlandı; Sayın Bakanım, bir kişi hakkında tahliye kararı verilecek, kiraya kefil olan şahıs için tahliye kararı veriliyor, böyle

kararlarla karşılaşıyoruz. Lütfen, UYAP sistemini bir an önce yapay zekâyla destekleyerek bu konuda adalete erişimi kolaylaştırınız diyorum.

Teşekkür ederim.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, salonumuzda bir uğultu vardır. Değerli bürokratlar... Değerli milletvekilleri... Lütfen... Müzakereleri cep telefonuyla konuşarak takip ediyoruz maşallah. Şimdi, uğultu olunca arkadaşlarımızın söyledikleri de anlaşılmıyor, sükûneti tesis edersek hızlıca bitirip gideriz. Bugün -Allah nazardan saklasın- Komisyon dışı 30 kişi var, bitireceğiz inşallah. 40, 50, 70'i gördüğümüz oldu bizim, öyle değil yani.

Sayın Sera Kadıgil, buyurun lütfen.

SALİHA SERA KADIGİL (İstanbul) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sözlerime başlamadan önce dokuz yıl önce aydınlatılmayan değil, aydınlatılmayan bir cinayetle katlettikleri Diyarbakır Baro Başkanımız Tahir Elçi'yi rahmetle ve özlemlerle anmak istiyorum.

Evet, gündem Adalet Bakanlığının bütçesi, bu benim 6'ncı bütçem, artık kendimi tekerlekteki bir "hamster" gibi hissediyorum; siz de vekillik yaptınız, siz de öyle hissediyorsunuz ve bence Bakanlık de öyle hissediyorsunuz. Rejim tarafından Anayasa'sı fiilen askıya alınmış bir ülke Meclisinde utanmadan adalet konuşuyoruz.

Sunumunuzun ilk giriş bölümünde "Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru getirdik. İnsan hakkı ihlallerinde etkin bir yol açtık." deyip sonra Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamayan Akın Gürlek'i önce yardımcısı, sonra İstanbul'a Başsavcı atayan bir Bakanla adalet konuşuyoruz.

Anayasa Mahkemesinin iki temel görevi var: Biri norm denetimi, biri bireysel başvuru. İptal edilen sözde yasa maddelerini dalga geçer gibi evirip çevirip getirdiğiniz bir Mecliste biz oturduk adalet konuşuyoruz.

3 ihlal kararına rağmen vekilliğini düşürdüğünüz Can Atalay şu an Silivri'de siyasi bir esir olarak tutulurken siz bunu sunuma yazmaya gerçekten hiç utanmıyor musunuz? Sadece size değil, bütün bürokratlara soruyorum: 1 değil, 2 değil, 3 adet Anayasa Mahkemesi kararı var, seçilmiş bir milletvekili şu an Silivri'de esir, siz burada oturmuşsunuz bana "Anayasa Mahkemesine etkin başvuru yolu açtık." diye masal anlatıyorsunuz.

Bir de şunu söyleyeceğim: Yatıp kalkıp yeni anayasa duasına çıkıyorsunuz. Bunu sadece size söylemeyeceğim, Mecliste temsil edilen tüm siyasi partilere söylüyorum: Anayasa'yı fiilen askıya almış bir rejimle oturup yeni anayasa tartışmak siyaset değil, benim gözümde vatana ihanettir.

Anayasa Mahkemesini geçtik, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gelelim. Kararlarını uygulamamakla övünüp sonra da yaptığınız hukuk katliamlarının bedelini vergilerimizle ödemeye kalktığınız bir bütçede biz adalet konuşuyoruz. Arkanızdadır muhtemelen İnsan Hakları Daire Başkanı, 355 milyon TL bütçesi var. Biz bununla ne yapacağız Sayın Tunç? Sizin hukuka aykırılıklarınızı tespit eden AİHM'in tazminatlarını ödeyeceğiz. Niye biz bunu vergilerimizden ödüyoruz? Çocuklara bir öğün yemek veremezken saray rejiminin suçlarını finanse etmek için vergilerimizden 355 milyon TL ayırıyoruz.

Evet, bilinçli adımlarla "infaz düzenlemesi" adı altında ne kadar kadın düşmanı varsa sokağa saldırdığımız, sonra da çıkıp "Cezasızlık algısı yaratıyorlar." diye sızlandığımız bir ortamda adalet konuşuyoruz. Eşini ölümlü tehdit eden erkeğin yatağı yok bu ülkede, yaralayan bir erkeğin yatağı yok bu ülkede, ısrarlı takipte bulunan bir erkeğin yatağı yok, cinsel tacizde bulunan bir erkeğin yatağı yok. Peki, sonuç ne oluyor? 19 yaşında 26 sabıkası olan biri İstanbul'un göbeğinde bir kadın polisi katledebiliyor. Eylülde mesela İzmir'de 34 kadın öldürülmüş, öldürenlerin 31'inin evvelden sabıkası var. Ya, daha evvel evli olduğu 2 kadını öldürdüğü için cezaevinde olan ve pandemiyle salıverdiğiniz bir erkek çıkıp 3'üncü kadın cinayetini işliyor. Siz burada bize "Kadına yönelik şiddetle sıfır tolerans." falan diye masal anlatmaya devam ediyorsunuz.

Adaletin nadiren tesis edildiği örneklerle de gelmek istiyorum. Artık tek bir ihtimal var, sosyal medyada o ya da bu şekilde gündem olabilmek. Hani böyle, bağımsız ve aşırı tarafsız bir yargımız var ya, mesela Beyoğlu'nda sokak ortasında 2 canı bir kadına tecavüz girişiminde bulunuyor, gözaltına bile alınmadan serbest bırakılıyor, sosyal medyada ses çıkınca bir anda tutuklanabiliyorlar. Ya da gencecik bir kadın teğmen eğer bağıllığı saraya değil, bu ülkenin kurucu liderineyse tecavüzle tehdit edilebiliyor. Ne oluyor? "İfade özgürlüğü" diye karar alınıyor, sosyal medyada laf olunca Adalet Bakanlığı devreye giriyor, soruşturma bir anda açılıyor. Ne kadar bağımsız ve ne kadar da tarafsız bir yargımız var.

Böyle utanç verici bir ortamda biz şu anda adalet arıyoruz, her Allah'ın günü adliyelerinde skandal haberler patlayan bir ortamda adalet arıyoruz. Hakkında on yıllardır süren davalar olan insanlar belediye başkanı seçilince bir anda aa, bir günde kararları çıkıp yerlerine kayyum atanıyor; biz bu ortamda adalet konuşuyoruz.

Son olarak şunu söyleyeceğim: Niye böyle oluyor, biliyor musunuz, 65 yaşına gelen hâkim ve savcılar bu ülkede yaş haddinden zorunlu olarak emekli oluyor değil mi sevgili arkadaşlar, 65'tir bunun şeyi; ya da 70 yaşında bir yurttaş kendine ait bir evi satmak istese ne yapıyor, akli melekeleri yerinde mi diye gidip heyetten rapor alması gerekiyor. Ama biz 70 yaşındaki Erdoğan'ın, 76 yaşındaki Bahçeli'nin desteğiyle tek imzayla kendisine değil, bu halka ait ormanları, nehirleri, madenleri, fabrikaları satıp savabildiği bir rejimde hukuk konuşuyoruz. Yani sununuza bir hadisla başladınız, demişsiniz ki: "Bir saat adaletle hükmetmek bir sene ibadetten hayırlıdır."

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SALİHA SERA KADIGİL (İstanbul) - Ben buradan üzülererek söylüyorum, yüz doksan bin yıl ibadet etseniz bu günahlardan arınamayacaksınız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, az önce bir şey söyledim, çok uğultu oluyor; konuşma bitince mesela uğultu da kesiliyor, konuşma başlıyor, uğultu bir daha başlıyor. Böyle enteresan bir korelasyon var işimizde.

SALİHA SERA KADIGİL (İstanbul) - Hiçbir işe yaramadığını herkes biliyor Başkan; siz de biliyorsunuz, Bakan da biliyor, vekiller de biliyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hayır, estağfurullah.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Başkanım, yönetemiyor musunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Demokrasinin kurallarını CHP sabote etmese yöneteceğim, sabote buradan geliyor.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Ne sabotajı, sessizce dinliyoruz ya.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bakın, Adalet Bakanlığının kıymetli bürokratları -oynamaya gelince, ondan sonra- daha bitmedi işiniz. Lütfen... Buradan çok uğultu geliyor, ben görüyorum buradan; telefonla konuşan arkadaşlar var; Çorum'a hızlı tren geliyor, Çorum'a hızlı tren gelecek, tamam.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Divandan geliyor, Divandan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, şimdi Sayın Tekin...

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Lütfen değerli arkadaşlar, böyle, sükûneti tesis edersek hızlıca bitireceğiz bu işi.

Sayın Tekin Bingöl, buyurun lütfen.

TEKİN BİNGÖL (Ankara) - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de karanlık ellerce katledilen Tahir Elçi'yi saygıyla anıyorum.

Sayın Bakan, Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara geldiğinde ağzından düşürmediği bir adalet söylemi vardı: Hazreti Ömer'in adaleti. Son dönemlerde bu cümle asla kullanılmıyor, anlaşılan Adalet ve Kalkınma Partisinin adalet anlayışı ve uygulaması herhâlde Ömer'in adaletinin çok çok önüne geçmiş ki artık Ömer'in adaletinden bahsedilmiyor. Nedir Adalet ve Kalkınma Partisinin adalet anlayışı? Türkiye'nin dört bir yanında ayağa kalkan milyonların sesine kulak kabartmamak, mülakatlarda keyfi elenen öğretmenler, okullarını 1'inci bitiren teğmenler, kiralarına fahiş zam istenen ve isyan eden kiracılar, cezaevinde insanlık dışı şartlara maruz kalanlar, iktidarı eleştirdiği için bir "tweet" atanın süratle tutuklandığı, kadın cinayetlerinde failerin cezalandırılmasını isteyen kadınlar, baskı ve mobbing, tazminatsız işten çıkarılanlar, otuz yıldır çocuklarının mezarını arayan analar, çocuk istismarı ve cinayetlerine son vermek isteyen sivil toplum, halkın iradesi hiçe sayılıp mazbatasını elinden alınan seçilmişler. Halfeti'de, Mardin'de, Esenyurt'ta, birçok yerde kayyum atandı, Tunceli'de, Ovacık'ta ama bu kayyum anlayışı dün bir başka boyuta evrildi. Ardahan Damal'ın Sors köyündeki muhtarın yerine İl Özel İdare Müdürü kayyum atandı. Ya, evlere şenlik bir durum, bu kayyum meselesini muhtarlara kadar da mı indirdiniz ya? Ne yapmış bu muhtar? Kültür Bakanlığının cemevleriyle ilgili talimatına uymamış, reddetmiş; bu çok doğal bir şey, yapması gereken bir şeyi yapmış Şah İsmail. Sonra geriye dönmüşler, buradan bir şey yapamamışlar, Şah İsmail'in internetine bakmışlar, sosyal paylaşımlarına bakmışlar "Mahirleri, Denizleri anmış." diye yerine kayyum atamışlar. Bakalım bu kayyum meselesini nereye taşıyacaksınız? Herhâlde bundan sonraki ayağı okullarda CHP'li ailelerin çocukları sınıf başkanı olursa onların yerine de ilçe eğitim müdürlerini atayacaksınız. Bu kayyum meselesi gerçekten Türkiye'de çok ciddi bir boyuta erişti, sizin yüz karanız bu; halkın egemenliğini reddeden, antidemokratik uygulamaları kendinize şiar edinen bir anlayışla bu ülkeyi yönetiyorsunuz.

Sayın Bakan, sizin bugün yaptığımız konuşmayı dikkatle dinledik ve çok ilginç söylemlerde bulundunuz, mesela dediniz ki: "Biz Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun önünü açtık, Anayasa Mahkemesini daha etkin hâle getirdik." Ya, Allah aşkına ya, kargalar güler buna ya, Can Atalay niye içeride? Seçilmiş bir milletvekili niye içeride? Hani etkin hâle getirdiğiniz Anayasa Mahkemesi? Sizin için sadece ve sadece kendinize önemsedığınız, atfettiğiniz konular için Anayasa Mahkemesi önemli ama geri kalanların hiçbirini dikkate almıyorsunuz. Dediniz ki: "Kişisel verileri koruduk ve veri güvenliğini sağladık." Ya, 85 milyon vatandaşın verilerini almak ayağa düşmüş ya, ayağa düşmüş. Neredesiniz Sayın Bakan? Dün talihsiz bir konuşma yaptınız, "İzin isteyenler, adam gibi izin istemeli." dediniz. Ya, arkadaş, bunu söyleyen Türkiye'nin 1'inci partisinin Genel Başkanı, ana muhalefet partisinin lideri. Bizim bakış açımız ile sizin bakış açınız burada da değişiyor. Biz insanı koltuğuna, makamına, cüzdanına bakmadan her insan bir şahsiyettir, önemli şahsiyettir diye bakarız ama siz kendinize böyle bir kaba üslubu yakıştırdınız; üzülererek bunu da sizinle paylaşmak istedim.

Sayın Bakan -az önce Sera Vekilim de bahsetti- yine, siz konuşmanızın başında "Bir saatlik adalet bir yıllık ibadetten hayırlıdır." dediniz. Ya, valla, eğer sizin adalet anlayışınız buysa yirmi iki yıldır uyguladıklarınızın hiçbirinde adalet yok. Valla kıldığımız namazın, tuttuğunuz orucun, verdiğiniz zekâtın hesabını nasıl vereceksiniz; onu da siz düşünün diyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bingöl, teşekkür ediyorum.

ERSAN AKSU (Samsun) - Onun hesabını Allah'a veriyor, Allah'a.

TEKİN BİNGÖL (Ankara) - Önce vatandaşa verin, vatandaşa, kul hakkı yiyorsunuz, sonra, Allah'a gider verirsiniz hesabı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

Sayın Ferit Şenyaşar, buyurun.

FERİT ŞENYAŞAR (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Salonda bulunan ve koridorda bizi izleyen basın mensuplarını saygıyla selamlıyorum.

Burada elimde 2024 ve 2025 yılına ait Adalet Bakanının bütçe konuşması var ve 2024 yılından 2025 yılına geçince ne değişti? Evet, yaptığımız adalet sarayı sayısı arttı, cezaevi sayısı arttı, tutuklu, hükümlü sayısı arttı, hasta tutuklu sayısı arttı ama adalete olan güvende her geçen gün geriye gidiyoruz. Üzülerek söylüyorum, ülke olarak çok zor bir süreçten geçiyoruz, yarına dair toplumda büyük bir karamsarlık var. Devletin temeli olan demokrasi ve adalet ortadan kalkmış durumda ve birçok Avrupa ülkesi Türkiye hakkında demokrasiyle yönetiliyor şeklinde bir şeyi kabul etmiyor “Ülke demokrasiyle yönetilmiyor.” diyor. Bunu geçen gün bir kitapta okudum, diyor ki “Eğer bir ülkede demokrasi varsa bunun örneği gecenin, sabahın köründe eğer kapınız çalındığında siz onun sütçü veya ekmekçi olduğuna inanıyorsanız, o ülkede demokrasi vardır.” Ben burada bulunan, iktidara yakın olmayan herkese soruyorum: Sabahın köründe saat beşte kapınız çalındığında ne hissedersiniz? Ve yakın zamanda belediye eş başkanlarımızın kapısı sabah saat beşte çalındı ve İçişleri Bakanı tarafından hukuksuz bir şekilde görevden alındıkları açıklandı.

“Ankara’da dünyanın en büyük Sarayını yapacağız.” müjdesini verdiniz, halk Saray değil, adalet istiyor. En büyük hastanelerimiz var, içinde doktor yok; en büyük okullarımız var, içinde eğitim yok; en büyük camileri yaptık, içinde yanlışa yanlış diyebilen imam yok, cemaat yok; olmayan bir şeye bina yapmanın maddi zararı çok, faydası yok. Cezaevlerinde ağır hak ihlalleri yaşanıyor. Adalet Bakanlığı olarak bu hak ihlallerine sessiz kalıyorsunuz. Altında Türkiye’nin de imzası bulunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3’üncü maddesini buradan tekrar hatırlatmak istiyorum; kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı kesin bir ifadeyle belirtilmiştir. Ölümün eşğine gelmiş ve tek başına hapisanede kalamayacağı ATK raporuyla sabit olan ağır hasta mahpus Abdulkadir Kuday, tüm çağrılarımıza rağmen tahliye edilmedi ve cezaevinde hayatını kaybetti. Şu an cezaevinde yüzlerce hasta tutsak var; tüm tutsaklar tahliye edilsin, tedavi olmanın önü açılmalıdır.

Birçok cezaevini ziyaret ettim, gezdiğim bütün cezaevlerinde kapasite fazlalığından dolayı büyük mağduriyetler yaşanıyor. Acil bir infaz düzenlemesi elzemdir, yeni cezaevi istemiyoruz.

Erzincan Cezaevinde tutsak bulunan, infazı yakılan yirmi dokuz yıllık Mehmet Durak Karak’tan bahsetmek istiyorum. Erzincan Cezaevi Savcısı tutsak Mehmet Durak Karak hakkında yeni bir müddetname hazırlamış. 2025 yılındaki koşullu salıverme tarihi altı yıl uzatılmıştır, verilen disiplin cezasının sebebi bir karış uzunluğundaki şu kablodur. Urfa Cezaevinden Erzincan’a sevk ediliyor, Urfa Cezaevinde bu kabloyu kantinden alıyor ve Erzincan Cezaevine giderken savcılık bu kabloyu suç buluyor ve infazını altı yıl yakıyor; bu kablonun ucunda altı yıl var. Yirmi dokuz yıldır tutuklu olan, ifadesi dahi alınmayan, hapisane idaresinin keyfi uygulamalarından başka hiçbir hukuki dayanağı olmayan disiplin cezaları sebebiyle infazın yakılmasının kabul edilebilir bir yanı yoktur.

Hukuk devletinde insanlar kaybolmaz. Neden Gülistan Doku bulunamıyor, aradan dört yıl geçmesine rağmen? Annesi geldi, burada İçişleri Bakanıyla görüştü, eylem yaptı ve anneye “Kızımız bulunacak, en azından bir mezarı olacak.” şeklinde bir telkinde bulunuldu ama maalesef dört yıldır Gülistan Doku ortada yok. Eğer hukuk devletinde yaşıyorsak neden vatandaşa işkence yapan, suç işleyen polisler hakkında soruşturma açılmıyor? Özellikle Batman’da polisler kameraların önünde...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Sayın Şenyaşar.

Sayın Akburak, buyurun lütfen.

BURAK AKBURAK (İstanbul) - Sayın Bakan, Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz, kıymetli bürokratlarımız; hepimize sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Sayın Bakanım, ben bugün, burada, toplumumuz için çok ciddi kaygılar uyandıran birkaç problemden bahsedeceğim, adaletin tecelli etmemesiyle ilgili veya suçluların çok rahat bir şekilde sokaklarda dolaşmasıyla ilgili konuşacağım, hatta birkaç örnekte bahsedeceğim. Aslında benim vereceğim örneği Sera Hanım da verdi; 2 eşini öldüren, sonra serbest kalan ve diğer eşini de öldüren bir kişi hapisten kaçıyor, Yalova’da yakalanıyor. Yani adam rahat rahat, elini kolunu sallaya sallaya geziyor. Geçtiğimiz ay benim seçim bölgem Tuzla’da 19 yaşında bir psikopat, çok ses çıkarıyor diye “Eymen” adlı bir çocuğumuzu yere, bildiğiniz böyle betona çarpıyor, çocuk on beş dakika boyunca ölmüş gibi orada yerde kalıyor, suratının yan tarafı tamamen yok. Ben aileyi ziyaret ettim Tuzla’da. Savcı aynı gün, o psikopatı serbest bırakıyor. Tekrar, sosyal medyada büyük bir infial oluşunca bu konuyla alakalı savcı, arkadaşı tekrar tutukluyor. Olayın ardından yakalanması bir şey ifade etmiyor, bu sefer başkaları devreye giriyor, işte, adaleti engellemeye çalışıyorlar, başkaları duruma müdahale ediyor. Tabii, bu tip durumlarda adaletin sağlanmasında sosyal medyanın niye bir rolü var? Yani niye insanlar böyle infial hâline gelince savcılar aksiyon alıyor? Bunun sebebini bilmek istiyoruz. Tabii, adaletin tecellisi için insanların sesini duyurma çabalarına, toplumsal baskıya bir ihtiyaç mı var? Niye bunları biz göze alıyoruz, niye bunları dinliyoruz? Bence bu utanç verici bir durum. Sadece kadınlar ve çocuklar için değil, işte, toplumun her kesimi için ortak bir kaosa dönüştü bu olay, maalesef verdiğimiz örnekler ülkemizin gerçekleri. Her geçen gün çocuklar ölüyor, kadınlar ölüyor, insanlar öldürülüyor ve Türkiye’de bunun sorumluları maalesef yakalanamıyor, yakalandığı zaman serbest bırakılıyor. Bu vahşete engel olamıyoruz. Bence en kötü tarafı da bu işin Sayın Bakanım, toplum tarafından bunun kanıksanmış olması, artık benimsenmeye başlandı. Her gün bir olay yaşanıyor Türkiye’de, her gün sosyal medyada bir olayı takip ediyoruz; televizyon kanalları, haber siteleri, bir öldürülme olayı, bir cinnet olayı... Geçen hafta Esenyurt’ta yaşanan vahşeti hatırlıyoruz hepimiz. Buna engel olunamıyor. Düşünün, bir yabancı gelse, bizim ülkemize veya dışarıdan, bir haber sitemize girse, bizdeki her günlük aksiyonu görse, büyük ihtimalle hakikaten Netflix gibi bir platformu iptal eder. Türkiye’de, aksiyon, heyecan, vahşet, her şey var. Bunun için film seyretmeye gerek yok Türkiye’de, maalesef durumlar bu kadar kötü ve reaksiyon azalıyor. Bu sessizlik canımızı sıkıyor ve suçluların cesaretini artırıyor maalesef. Türkiye ve özellikle İstanbul, suç çetelerinin bir merkezi hâline geldi. Sırp çetesinin mafya başı burada öldürülüyor veya birçok AVM’nin restoranlarında, ünlü

restoranlarında, mafya babaları, suç örgütlerinin liderleri, onların adamları mesken tutmuş oraları ve insanlar, hakikaten bu konuda çok büyük kaygı yaşıyor; bunu biz de yaşıyoruz ve görüyoruz. Suç işleyenlerin korkusuzluğu aslında tam da bundan kaynaklanıyor. Ceza almayacağını veya çok az alacağını bildiği için her türlü cinayeti veya vahşeti sergiliyorlar. Polisin yakaladığı suçlu, adliyeden elini kolunu sallayarak çıkıyor. Biz bunu artık görmek istemiyoruz. Üstelik, artık bu durumlar şov hâline de geldi. Yani adamlar adliyeden çıkarken bunu artık, Instagram'da, birçok sosyal medyada yayınlıyorlar yani rezalet bir durum söz konusu çünkü cüzi bir cezayla hayatına devam edeceğini düşünüyor.

Sayın Bakanımız, işin özeti, suçlular en ağır şekilde cezasını çekmeli. Adaletin sadece mahkemelerde değil, toplumsal yaşamın her alanında tesis edilmesi için, sizlerin en maksimum seviyede çalışmanız gerektiğini düşünüyorum. Cezaevlerinin doluluk oranı yüzde 120'nin üzerinde. Acaba bu sebepten dolayı mı bu kadar insan adliyeden serbest bırakılıyor diyorum. Yatacak yer mi yok veya ne bileyim, cezaevlerimizin kapasitesi mi yetersiz? Bunu da düşünmüyor değilim ama adalete olan güvensizlik, maalesef çok ileri boyutları aşmış durumda.

Sayın Bakanım, adaletin her alanda tesis edilmesi gerektiğini defaatle söyledim. Hâkimlerimizin iş yükünün artmış olmasına değinmek istiyorum. Danıştay ve Yargıtaydaki dosyaların, bölge adliye mahkemelerinin kurulmasıyla azalması olumlu bir gelişme görülse de bu kez de bölge adliye ve bölge idari mahkemenin iş yükü katlanmış. Buna da bir çare bulunmasını istiyorum. Vatandaş adalete...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Tamer Osmanağaoğlu, buyurun lütfen.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Bakanlığımızın kıymetli bürokratları; hepinizi saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Türk milleti, devlet kurma konusunda sahip olduğu maharetinin yanında, idaresi altında bulunan topraklarda sağladığı nizam ve sergilediği adalet anlayışıyla da nam salmış bir millettir. Öyle ki bu konuda neşredilen sayısız metin haricinde yazılan müstakil eserler ve vesikalar da mevcuttur. Yeri geldiğinde düşmanı tarafından dahi takdir edilen, bu kabiliyetin sadece hukuk alanında değil, ekonomik adaletin sağlanmasında, sosyal düzenin tesis edilmesinde de etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla adalet anlamında sağlanacak her bir gelişmenin toplumun bütün kesimlerini ve sosyal hayatın bütün kademelerini doğrudan etkileyeceği, toplumun huzuru için her alanda, ilk önce adaletin tesis edilmesi gerektiği tecrübeyle sabittir. Kaldı ki hâkimiyetinin menşesini ilahi gören, doğru olmayı ve doğrulukla yaşamayı dahi ilahi kudretin tevdi ettiği bir görev addeden Türk milletinin doğru bir adalet anlayışını hayatlarının her aşamasında görmek istemesi de gayet tabiidir. Yusuf Has Hacıb'ın 11'inci yüzyılda kaleme aldığı Kutadgu Bilig'den yer verdiği şu ifadeleri adaletin ne kadar önemli olduğunun da göstergesidir: "Bir memleketin bağı ve kilidi 2 şeyden ibarettir: Biri ihtiyarlık, biri kanun; bunlar esastır. Bey, ne kadar doğru olur ve iyi hareket ederse halk için o kadar mesut bir devir ve hayat başlar." Bakanlığımızın, yargıçlarımızın bu öğüde kulak vermesi, adaletin temsilcilerinin sorumluluğunu, adaletin tesisine tesir eden kanuni eksiklikleri gidermek de Gazi Meclisimizin asli görevidir; Milliyetçi Hareket Partisi bu konuda her daim yanımızdadır.

Bu vesileyle ifade etmem gerekir ki, özellikle son yıllarda oluşan ve hepimizi rahatsız eden ve haklı olarak tepki çeken, bazı suçlar karşısında ortaya çıkan cezasızlık algısının giderilmesi için yapılan ve yapılacak olan çalışmalar bu manada büyük önem arz etmektedir. Suçlunun cezasını çekmesinin yanında topluma yeniden kazandırılması noktasında, yeni islah sürecinin de doğru bir şekilde tatbik edilmesi ehemmiyetli bir husustur.

Sayın Bakanım, birkaç teşekkürü hak ediyorsunuz ama ben seçim bölgemden bu teşekkürü iletmek istiyorum. İnşaatı bitmek üzere olan, temelini beraber attığımız Kemalpaşa yeni adliye binamız için, önümüzdeki günlerde ihalesi gerçekleşecek olan Aliğa Adliye Sarayımız için ve Torbalı'da inşaatı şu anda devam eden adliye lojmanları için hemşehrilerimizin adına size teşekkür ediyorum.

Seçim bölgem İzmir Karşıyaka'da, Karşıyaka Kaymakamlığı ve Karşıyaka Adalet Sarayı aynı yerleşke içinde hizmet vermektedir, bağlı birimler ise başka yerleşkelerdedir. Hem vatandaşımızın daha sağlıklı hizmet alabilmesi hem de çalışanlarımızın daha verimli olabilmesi için Karşıyaka'da yeni bir adalet sarayı ihtiyacı iyiden iyiye kendini hissettirmektedir. Bu konuda Bakanlığımız ile İçişleri Bakanlığı arasında her 2 Bakanlığa bağlı kurumun beklentilerini karşılayacak bir çalışma yapılması vatandaşlarımızın beklentileri arasındadır.

Diğer yandan, depremde hasar alan ve yeni hizmet binasına ihtiyacı olduğunu bildiğimiz İzmir Adliyesinin yeni hizmet binasına kavuşması, vatandaşlarımızın hizmetine girmesi de İzmirli hemşehrilerimizin beklentileri arasındadır. Bu konuda, İzmir özelinde hassasiyet gösterdiğinizden yakından biliyor ve şahitlik ediyorum. En kısa sürede yeni adalet sarayımızın hizmete girmesi için gayretlerinizin devam edeceğine inanıyorum.

Sözlerime son verirken, Türk ve Türkiye Yüzyılı'nın adalet alanında, Türk milletini zirveye taşıyan gelişmelere sahne olacağına, adil bir dünyanın temellerinin Türkiye Cumhuriyeti'nin her köşesinde tatbik edilerek bu coğrafyada atılacağına olan inancımı da ifade etmek istiyorum.

Sayın Bakanım, Bakanlığımızın bütçesinin yüce Türk devletine ve milletine hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Osman Ağaoğlu, teşekkür ederim.

Sayın Şengül Karslı, buyurun.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle salonda bulunan herkesi saygı ve hürmetle selamlıyorum.

Adalet hizmetlerinde ulaştığımız noktayı milletimizle paylaşmalı, geçmişte yaptığımız reformları ve attığımız adımları yalnızca bir başarı hikâyesi olarak değil, bugün geldiğimiz noktayı daha iyi anlamamız için konuşmalıyız diye düşünüyorum çünkü geçmiş bilmeden geleceği daha sağlam bir şekilde inşa edemeyiz. Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde, son yirmi iki yılda hayata geçirdiğimiz reformlar, her alanda olduğu gibi adalet alanında da ciddi değişimlere sebep olmuştur. Adalet alanında yaptığımız çalışmalar, milletimizin hak arama yollarını genişletmiş, adalet hizmetlerini hızlandırmış ve yargının tarafsızlığını güçlendirmiştir.

2004 yılında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkını ve kamu denetçiliği sistemini getirmek suretiyle temel hak ve özgürlükleri uluslararası standartlara taşıdık.

Yine, 2017 yılında, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını anayasal güvence altına aldık.

Kadına ve çocuğa karşı şiddetle mücadele adına çok güçlü adımlar attık. Kadına karşı işlenen suçlara ağırlaştırılmış cezalar getirdik. Biliyor musunuz, annesi ve babasından ayrılmış çocukların, ebeveynle görüşmelerini bugüne kadar icra marifeti yoluyla gerçekleştiriyorduk. Biz, bu ülkenin geleceği olan çocuklarımızın travmasını ortadan kaldırdık. Çok şükür ki artık çocuk teslimi işlemlerini psikolog, sosyolog ve pedagoğ desteğiyle insani bir zemine oturttuk. Bu anlamda Çocuk Koruma Kanunu'yla hayata geçirdiğimiz çocuk adalet merkezleri sadece bir düzenleme değil, vicdani sorumluluğumuzun bir sonucudur.

Adalet hizmetlerini modernize ettik, UYAP ve SEGBİS sistemleriyle dijitalleşme sağladık, e-duruşma uygulamasıyla zaman ve maliyette tasarruf etmenin yanı sıra vatandaşlarımızın adalete erişimini kolaylaştırdık. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarını geliştirerek milyonlarca dosyayı mahkemeye gitmeden çözüme kavuşturduk.

Uyuşmazlıkların dostane bir şekilde çözümünü sağlamak için ara buluculuk sistemini hayata geçirdik. Sisteme, bugüne kadar 6 milyondan fazla başvuru yapılmış ve çok önemli bir kısmı anlaşmayla, uzlaşmayla sonuçlanmıştır. Bu, aslında sorunlarımızı konuşarak, anlaşarak çözmeyi benimsediğimiz bir göstergesidir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde adalet sistemini daha güçlü, daha kapsayıcı ve daha hızlı hâle getirmek için bugüne kadar büyük kazanımlar elde ettik ancak adalet arayışı sürekli bir mücadele ve yenilenme sürecidir. Bu yolda elde ettiğimiz kazanımları daha ileriye taşımak, eksiklerimizi gidermek ve milletimizin adalete olan güvenini en üst seviyeye çıkarmak hepimizin ortak sorumluluğudur. Adalet yüzyılında, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusundaki kararlılığımız tamdır. Şeffaflık, adaletin güçlenmesinin anahtarıdır ve bu anlayışı tüm kurumlarımızda hep birlikte hâkim kılmak zorundayız. Yargı süreçlerinde milletimizin vicdanını rahatlatacak adımlar atmaya bu manada devam edeceğiz. Kadınlar, çocuklar ve dezavantajlı gruplar adalet politikamızın merkezindedir. Bu gruplara yönelik koruma mekanizmalarını güçlendirirken aynı zamanda, toplumun her bireyinin hakkını eşit şekilde savunmaya devam edeceğiz. Bu noktada şunu özellikle ifade etmek isterim: Adalet, ortak akılla ve yapıcı önerilerle güçlenir. Elbette ki muhalefetin de bu süreçte katkıda bulunmasını bekliyoruz ancak yıkıcı eleştirilerden ziyade çözüm odaklı bir yaklaşım sergilenmesi milletimizin yararına olacaktır.

Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da milletimizin huzur içinde yaşadığı, haklarının güvence altında olduğu bir Türkiye için kararlılıkla çalışmaya devam edeceğimizi ifade ediyor, Adalet Bakanlığımızın bütçesinin milletimize hayırlı olmasını diliyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Karşı, teşekkür ederim.

Emine Yavuz Gözgeç, buyurun.

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) - Sayın Bakanım, Komisyon Başkanım, Komisyon üyeleri; hepinizi saygı ve muhabbetle selamlıyorum. Sayın Bakanımıza da sunumundan dolayı teşekkür ediyorum.

AK PARTİ olarak Sayın Cumhurbaşkanımız liderliğinde, millet iradesinin üzerinde tahakküm kurmaya çalışan vesayet odaklarıyla mücadele ederek hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi için âdeta reform niteliğinde adımlar attık ancak bu adımları atmak çok da kolay olmadı. Değişime, reformlara direnen statükocularla, vesayet odaklarıyla mücadele ettik. 15 Temmuz gibi eşi benzeri görülmemiş bir ihanetle karşı karşıya kaldık. Hâlen, ülkenin, milletin birlik ve bütünlüğünü hedef alan, demokratik toplum, özgürlükler ve hukuk devleti gibi müşterek değerlerin düşmanı olan, en temel hak olan yaşam hakkını hedef alan terörle de mücadele ediyoruz. Kadın katili, çocuk katili terör örgütleriyle mücadele ediyoruz ve tüm bu mücadeleleri hukukun üstünlüğü çerçevesinde, insan odaklı anlayışla sürdürüyoruz.

Güven veren, erişilebilir adalet vizyonu, yargı reform paketleriyle, hak ve özgürlüklerin korunması, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının geliştirilmesi için önemli düzenlemeleri hayata geçirdik. Yargının vazgeçilmezi olduğuna inandığımız savunmanın temsilcisi olan avukatlara yönelik de yargı paketleriyle önemli düzenlemeler yaptık ancak özellikle, mahkemelerde cübbe giyme dışında avukatlara başkaca kılık kıyafetle ilgili bir zorunluluk getirilemeyeceğine dair Avukatlık Kanunu'nda yapılan düzenlemeyle, yıllarca başörtülü avukatların mesleklerini yapmasını engelleyen bir hukuki ayıbı ortadan kaldırdık. Maalesef ben de başörtülü bir avukat olarak yıllarca inancı, kıyafeti sebebiyle ayrımcılığa maruz kaldım. Duruşma salonlarına alınmadık, adliye dahi sokulmadık, staj yaptırılmadı, soruşturmalar açıldı. "İnsan hakkı ihlali neredeyse biz inancına, etnik kökenine bakmadan orada oluruz:" diyenler söz konusu değerlerimiz başörtüsü olunca bırakın haklarımızı savunmayı, haklarımızı gasb ettiler. Çok şükür ki bugün, başörtülü avukat milletvekili olarak seçilme hakkını Sayın Cumhurbaşkanımız liderliğinde, AK PARTİ'yle elde ettiğimiz gibi, başörtülü olarak ayrımcılığa maruz kalmadan duruşmalara girip mesleğimizi insan onuruna yakışır şekilde yapma hakkını da kazanmış olduk.

Yargı paketleriyle kadınların hayatını birebir ilgilendiren düzenlemeleri de kısaca ifade etmek istiyorum: Neler yaptık? Aile mahkemelerinin kurulmasını müteakip kadına şiddetle mücadele yönünde tedbir mahkemeleri, özel soruşturma büroları kurduk. Eşe karşı işlenen kasten yaralama, öldürme fiillerinin boşanmış eşe karşı işlenmesi hâlinde ağırlaştırıcı sebep saydık. Kadına karşı işlenen kasten yaralama suçlarını da tutuklama nedenleri varsayılan katalog suçlar kapsamına aldık. Israrlı takip fiilini ayrı bir suç olarak düzenledik. Mağdur kadının ücretsiz avukat talep edebilmesini düzenledik. Çok önemli bir düzenleme daha yaptık. Anayasa'da düzenlediğimiz pozitif ayrımcılık ilkesini temel alarak mağdur kadın olmasını tek başına ağırlaştırıcı sebep kabul ettik. Mağdur Hakları Dairesi Başkanlığının kurulması, adli görüşme odaları, çocuk adalet merkezleri, kadın, çocuk, hasta ve yaşlılara ilişkin tutuklama ve infaza ilişkin lehe

düzenlemeler hem kadınlar hem çocuklar açısından önemli düzenlemeler. Tüm bunlar, samimiyetimizin ve kararlılığımızın bir göstergesi. Adalet ve Kalkınma Partisi olarak mülkün de kalkınmanın da temelini adalet olduğu inancıyla, milletimizin desteğiyle, zamanın ruhunu okuyarak kadim medeniyetimizden, merhamet medeniyetimizden aldığımız ilhamla, darbe ruhundan arındırılmış sivil bir anayasayı da bu Meclisin yapacağına yürekten inanıyorum.

Ayrıca, Adalet Bakanımıza şu konuda teşekkür etmek istiyorum: Geçtiğimiz günlerde Adalet Komisyonu olarak Adalet Akademisini ziyaret ettik; özellikle uygulama adliyesiyle adalet ihtiyacına cevap verecek nitelikte hâkim ve savcılarının yetiştirilmesi açısından önemli bir hizmet veren Adalet Akademisi için teşekkür ediyorum.

Adalet Bakanlığımızın bütçesinin de hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Gözgeç, teşekkür ederim.

Sayın Sibel Suiçmez, buyurun.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Sayın Bakan, tabii, bu kadar güzellemeden sonra benim konuşmam çok zor olacak ama ben özellikle Bakanlığınızı tebrik ediyorum. Öğretmenler odasından sebillerin çıkartıldığı bir dönemde Adalet Bakanlığının böylesine mütevazı bir kitapçıkla sunum yapmasını değerli bulduğumu da söyleyeyim Sayın Bakanım, diğer bakanlıkları gördükten sonra.

Sayın Bakanım, hukukun kalmadığı bir ülkede, adaletin kalmadığı bir ülkede nasıl bir Adalet Bakanı duygusuna sahip olduğunuzu çok merak ediyorum, Anayasa Mahkemesi kararlarının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının uygulanmadığı, mahkemeler tarafından uygulanmadığı bir ülkede Adalet Bakanı olma duygusunun nasıl olduğunu çok merak ediyorum. Sayın Bakanım, Adalet Bakanlığının bu uygulaması yüzünden maalesef Türkiye Büyük Millet Meclisi de Anayasa'yı ihlal eden bir Meclis hâline gelmiştir; maalesef, milletvekili olan Can Atalay hâlâ cezaevindedir Mecliste olması gerekirken.

Sayın Bakan, sizin avukatlık konusunda ne kadar hassas olduğunuzu biliyorum. Yaptığınız katkılardan dolayı da size ve tüm bürokratlara teşekkür ediyorum ama yapacak çok iş var, ben kısaca onlardan bahsedeyim: Barolara kayıtlı 197.403 avukat, 19.270 stajyer avukat var Sayın Bakan -benden iyi biliyorsunuz- ancak bunların sorunları hızla büyümekte, çalışma alanları ortadan kaldırılmaktadır. Stajyer avukatlara, avukatlık stajı süresince en az altı ay kamu kaynaklarından asgari ücret tutarında ücretin ödenmesi gerekmektedir. Genç avukatlar bir haftadan beri, gördüğünüz gibi, İstanbul Adliyesinde CMK ücretlerinin artırılması konusunda nöbet tutuyorlar; bu nöbeti destekliyoruz, sizden de onlara destek bekliyoruz. Makas çok açıldı, angarya yasağını deler vaziyette; üstelik de bu fiyatlarla bir adalet hizmetinin, savunma hizmetinin yapılmasının beklenilmesi vatandaşın kaliteli bir avukatlık hizmeti almasının da önündedir. Yani sadece avukatlar için değil vatandaşlar için de CMK ücret tarifesinin asgari ücret tarifesine endekslenmesi gerektiğinin üstünü çiziyim.

Adli Yardım Fonu'nun yüzde 3'e çıkarılmasını olumlu buluyoruz ama siz de biliyorsunuz ki aslında bu, yüzde 5'e çıkarılmalı. Anayasa Mahkemesi, İstanbul Barosuyla İstanbul 2 Numaralı Barosu arasındaki aktarımımızdan dolayı iptal kararı vermişti. Dokuzuncu yargı paketinde, maalesef, yine kanunu arkadan dönerek tekrar bu rakamı bir parça aşağıya indirdiniz ama İstanbul Barosu avukatlarının sayısına baktığımız zaman 20 kat ve 4 kat arasındaki bir ödeme düzeni var; bu adil değil, bunun da değişmesi gerekiyor Sayın Bakan.

Genç girişimci kapsamında bir yıl olan BAĞ-KUR prim muafiyetinin beş yıla çıkarılması gerekiyor, asgari ücrete kadar olan gelirlerine vergi muafiyetinin sağlanması gerekiyor ve CMK ödemelerinde ve adli yardım ödemelerinde kamu hizmeti görüldüğü için KDV oranlarının yüzde 1'e düşürülmesi gerekiyor.

Bunun dışında, yine, baroların hizmette aksama olmaması için avukatlara verdiği 0-5 kadem aralığındaki meslektaşlara... Siz sanki kıyakta bulunmuş gibi söylüyorsunuz ama bu kıyağı barolar bulunmuş, onlardan aldınız. O yüzden, kesenek borcunun hazineden karşılanması için bir planlama, mevzuat çalışması yapılması gerekiyor.

Serbest çalışan avukatların emeklilik haklarının kamuda çalışan avukatlara eşitlenmesi; her türlü avukatlık hizmeti için KDV oranının düşürülmesi; kamuda istihdam edilen avukat sayısının artırılması; özellikle kadına yönelik, çocuklara yönelik istismar, taciz ve katledilme davalarında Türkiye Barolar Birliğinin ve baroların müdahil olmalarının önünü açacak düzenlemenin acilen kanunlaştırılması gerekiyor.

Yine, kamuda çalışan avukatlar için zorunlu mesleki sorumluluk sigortası yapılması ve poliçe ödemelerinin idare tarafından gerçekleşmesi gerekiyor. Ek göstergelerinin yargı mensuplarıyla eşitlenmesi, makam tazminatlarının yükseltilmesi, özel hizmet tazminatının da yine yükseltilmesi gerekiyor Sayın Bakanım.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Suiçmez, teşekkür ederim.

Sayın Zeynel Emre, buyurun.

ZEYNEL EMRE (İstanbul) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, kıymetli milletvekili arkadaşlarım, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlarım.

Sayın Bakanım, yaklaşık dokuz yıldır Parlamentodayım, sekiz yıl Adalet Komisyonu üyesi olarak görev yaptım, bir yıldır da Anayasa Komisyonu üyesiyim. Bu süre zarfında üç ayrı Bakanla çalıştık, dört dönem olarak; ilk önce Sayın Bekir Bozdağ, daha sonra Abdulhamit Gül, daha sonra ikinci Bekir Bozdağ dönemi ve şimdi de sizin Bakanlığınız dönemi ve bu dört dönemin yani üç ayrı Bakanın temel bir ortak noktası var: Zor sorulara cevap vermiyorsunuz yani bizim sorduğumuz sorular çok net ama cevaplanması durumunda iktidarınızın zor duruma düşeceğini değerlendirdiğinizde cevap vermiyorsunuz. Mesela bir örnek vereyim size: En son 2020 yılında çıkardığınız infaz düzenlemesinden Türkiye'de kaç bin kişi yararlandı; suç tiplerine göre bunlar hangileriydi, bunların ne kadarı tekrar içeri girdi? Ve ben en son sorduğum soruda şunu da söyledim, dedim ki: Şeyda polisi şehit eden kişi sizin bu çıkardığınız af düzenlemesi ya da infaz düzenlemesi -siz öyle addediyorsunuz- ondan yararlandı mı yararlanmadı mı? Bunun gibi çok örnek var, mesela bu soruya cevap gelmedi.

İki, şu anda Türkiye’de tutuklu, hükümlü sayısı 365 bin, biz böyle biliyoruz. Tabii, burada kapasite 300 bin civarı, siz iktidara geldiğinizde tutuklu, hükümlü sayısı 52 bindi. Şimdi, yine sizin çıkardığınız bu infaz düzenlemeleri sonrasında ne kadar insan tahliye oldu? Ve şu anda, bakın, sadece son bir yılda Türkiye’de 100 bin kişi tutuklandı, son bir yılda. Bu neye işaret ediyor, biliyor musunuz? Bu büyük bir toplumsal patlamaya işaret ediyor, bu hızla gidildiğinde 600-700 binleri, 1 milyonları bulması içten bile değil.

Bir diğer soru: Şu anda Türkiye’de görev yapan hâkim ve savcı sayısı kaçtır; bunların hangileri yaklaşık sizin çeyrek yüzyıllık iktidarınız döneminde görev almıştır?

Başka bir soru sormak istiyorum: Değerli arkadaşlar, şu an Türkiye’nin gündemine oturuyor; Cumhuriyet İttifakı olarak yani burada Sayın Erdoğan da Sayın Bahçeli’nin söylediğinin tersine bir şey söylemedi, olumladı. Bizim hukukumuzda umut hakkı diye bir şey var mıdır; varsa hangi maddede yer almaktadır? Türkiye’den umut hakkı diye bilinen bu kapsamda AİHM’e yapılan başvuru ve AİHM’in verdiği bir başvuru var mıdır? Eğer şayet bunların cevabı “Yok” ise iktidarınız Abdullah Öcalan’ı hangi yasaya istinaden Ankara’ya, Meclise getirmeyi düşünmektedir?

Bir diğer soru: Değerli arkadaşlar, bakın, siz herkesin gözü önünde dediniz ki: “İstanbul Sözleşmesi’nden çıkarken biz kendi yapacağımız düzenlemelerle kadına karşı şiddeti azaltacağız.” Peki, siz sonra hangi düzenlemeleri yaptınız; kadına karşı şiddet azaldı mı yoksa... Bizim sahip olduğumuz, gördüğümüz rakamlara göre maalesef son bir yılda sadece 424 kadın öldürüldü, bunların 28’i hakkında koruma kararı vardı. Burada verilen bazı rakamlara sürekli ideolojik yaklaşıldığı yönünde itirazlarda bulunuyorsunuz; sistematik, iktidarınızın bütün döneminde aynı şeyi görüyoruz. Peki, herkes komplo kuruyor, dünyadaki rakamlar sahte falan filan da şu soruya ne dersiniz acaba: Neden peki Türkiye, AİHM’e başvuru konusunda 1’inci sırada? Başvuru bu, daha karar yok ortada, başvurudan bahsediyoruz. Niye insanlar hakkını bir türlü Türkiye’de arayamıyor ve bu güvensizlik, bu adaletsizlik ortamı konusunda ne söyleyeceksiniz?

Başka bir soru sormak istiyorum: Anayasa’nın 10’uncu maddesi eşitlikle ilgilidir. Yine bizim hukukumuzda “Kişinin mesleğine göre, pozisyonuna göre, zenginliğine göre farklı hukuk uygulanır.” diye bir madde var mıdır; yoksa gözaltı işlemleri sırasında ki biz hiç kimseye kötü muamele yapılsın istemiyoruz ama mesela, en son Serdar Ortaç’ın koluna girerek gözaltı işlemi yapan kolluk kuvvetleri niye birçok olayda biz görüyoruz ki ters kelepçeyle ve neredeyse arkadan ikiye katlanmış bir şekilde insanları götürüyor? Aynı şey Mehmet Ali Erbil için de geçerli. Yani kişiye göre ayrı uygulama, ayrı gözaltı işlemi uygulaması hukuki midir, değil midir?

Son soru; Türkiye’den giden çok sayıda ürün pestisit bulunduğu için Avrupa Birliği kapılarından geri geliyor yani böcek ilacı diye bilinen maddenin üzerinde bulunması ve bunlar Türkiye’ye geliyor. Peki, size şunu da sormak istiyorum: Toplum sağlığını tehlikeye düşürmekten bu başlık adı altında kaç kişiye soruşturma açılmıştır, hangi firmalardır, sonuçları neler olmuştur?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Emre, teşekkür ederim.

Arkadaşlar, sırayı biz Divan olarak bozmuyoruz, bazı arkadaşlar yer değişikliği talep ediyor, onu bilmenizi isterim. Yalnız, bir rica oldu; Gizem Özcan’ın bir hastası var, geçmiş olsun diyor ve ona öncelik veriyoruz.

Sayın Gizem Hanım, buyurun.

GİZEM ÖZCAN (Muğla) - Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Konuşmamı hazırlarken adaletle ilgili dile getirmem gereken konuları şöyle bir sıraladım, sonra hepsini dile getirsek burada yirmi dört saati aşan konuşmalar yapacağımızı fark ettim; ben de bütün hepsini ortak kesen bir konu üzerine konuşma yapmaya karar verdim; nedir o? Adalet sistemini tam belkemiğinden kıran yargının siyasallaşması, onun da en uç noktası olarak kayyım siyaseti.

Sayın Bakan, gün geçtikçe görüyoruz ki iktidarınız seçim sonuçlarını hazmedemedi, Bakanlığınız ise seçimle alamadığı belediyeleri zor yoluyla ele geçirmenin âdeti karargâhına dönüştü. Yirmi iki yıldır siyasetinizi millî irade üzerinden kurduğunuz iddia ettiniz, millet irade koyup “Koltuk Cumhuriyet Halk Partisinin.” dediği anda millî iradeyi ezip geçmenin adresi oldunuz ve bunu da sizin siyasetten arındırmanız gereken mahkemeler eliyle yapıyorsunuz, bunun farkında değil misiniz? Gerçekten bu sizlerde bir sorgulamaya neden olmuyor mu, ben merak ediyorum. Esenyurt Belediye Başkanımız Ahmet Özer yüce Mecliste, Komisyonada görüşüne başvurulduğunda terörist değildi, Esenyurt’u söke söke alınca mı terörist oldu? Bunu sizlere soruyoruz. İki dönemdir halkın oyuyla seçilen Ovacık Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül’ü on iki yıl önce katıldığı bir cenaze nedeniyle görevden almak ucuz bir millî irade hırsızlığı değil midir?

Sonra biz diyoruz ki: Bu kayyumlar millî iradeye ihanettir, bunu yapamazsınız; cevabınız bu konuda ne oluyor? “Top yargıda, yargıya müdahale etmeyin.” Sayın Bakan, ben size bir yargıya müdahale örneği göstermek istiyorum: Konu, 450 hâkim ve savcının Danıştayca görevine iade edilmesi. “Danıştayın aldığı bu kararda sessiz kalmamız mümkün değil. Nasıl ki Anayasa Mahkemesinin aldığı bazı garip kararlarda Cumhuriyet İttifakı olarak tepkisiz kalmıyorsak buna da sessiz kalamayız.” Kim demiş bunu? Sayın Cumhurbaşkanı. Bu, şimdi, yargıya siyasal müdahale değil mi, açık talimat değil mi? Elinizi vicdanınıza koyun. Peki, siz Sayın Cumhurbaşkanına bu konuda tek bir cümle söylediniz mi, yoksa “Yargıya müdahale etmeyin.” ilkesini söz konusu muhalefet olunca mı hatırlıyorsunuz?

Peki, sizlerin 7’inci Genel Başkanımız Sayın Kemal Kılıçdaroğlu’nun yargılandığı bir dönemde “Siyaset yapanlar örnek alırsa onların da sonu bu eski Genel Başkan gibi olur.” açıklamanıza ne demeli? Biz başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere bütün Genel Başkanlarımızı örnek alıyoruz, bu konuyu da açıkça belirtmek istiyoruz.

Sayın Bakan, tutukladığınız ve yerine kayyım atadığınız Sayın Ahmet Özler’le görüşmemizi hukuksuzca engellediniz, sonunda da yarın bir görüşme olacak. Genel Başkanımız bunu dile getirince şu cümleleri kullandınız: “İzin istiyorsanız düzgün bir şekilde izin istersiniz, adam gibi istersiniz.” Ben de bir hukukçuyum, hukukun usul esaslarında “adam gibi izin isteme” diye bir kavram olduğunu hiç duymadım; salondaki bütün hukukçulara soralım, böyle bir kavram var mı, bizlere ifade etsinler. Ayrıca, bu cinsiyetçi dili, oturduğunuz makama da yakıştıramıyoruz Sayın Bakan ve üstelik yakıştıramadığımız sadece bu da değil, iktidarınızın İstanbul’da sürdürdüğü hükümranlığa her

sandıkta partinizi alt ederek son veren Ekrem İmamoğlu'na yönelik siyasi kumpas da yargının merkezinde olduğu bir süreç olarak işliyor. Zannediyorsunuz ki yerelden genele ördüğümüz halk iktidarını "Ekrem Başkan'a siyasi yasak verirsek engelleriz; karar verilene kadar da bu tehditle Cumhuriyet Halk Partisini kontrol altında tutarız." HSK'nin de Başkanı olarak hâkimin sürgünüyle ilgili itirafı gündeme almazsanız üzüldük sizlerin de bu siyasi kumpasın parçası olduğunu öğrenmiş olacağız.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Özcan, teşekkür ederim.

Sayın Barış Bektaş, buyurun.

BARIŞ BEKTAŞ (Konya) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, bir avukat milletvekili olarak avukatların sorunlarına dikkat çekmek istiyorum.

Hukuk sistemi ve avukatlık mesleği ülke tarihinde hiç olmadığı kadar tehdit altında; hukuk eğitiminin nitelsiz hâle gelmesi, fakülte ve mezun sayısındaki olağanüstü artış, avukatların sosyoekonomik durumundaki fahiş gerileme ve avukatlara şiddet vakaları başlıca sorunlar. Stajyer avukatlara kamu desteğinin olmaması, avukat sayısındaki plansız artışa rağmen iş alanlarını artırıcı düzenlemelerin yapılmaması, bilhassa mesleğe yeni başlayan ve bağlı çalışan avukatların sorunlarını daha derin yaşamasına neden oluyor ve serbest çalışan avukatların emeklilik hakları yargının diğer sükleriyle eşitlenmediği için emekli olunca da çalışmak zorunda kalıyorlar. Kısaca, yaş grubu ve çalışma şekli fark etmeksizin tüm avukatlar artık tahammül edilemeyecek ekonomik bir kaosun içine sürüklenmiştir.

Avukatlık tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çok stratejik öneme sahip bir kamu hizmetidir ancak çok sayıda kontrolsüz ve denetimsiz açılan hukuk fakülteleri ve fakültelerdeki kaynak, eğitimi ve lojistik yetersizliği, pratikten ve avukatlıktan kopuk eğitim verilmesi nedeniyle hukuk fakültelerinin kontenjanlarının düşürülmesi, taban puanının ve başarı sırasının yükseltilmesi ve eğitim kalitesinin artırılması elzemdir. Hukuk Meslekleri Giriş Sınavı'nın ciddi bir ölçme ve değerlendirme içererek zorluk derecesinin hâkimlik sınavına denk olması ve Türkiye Barolar Birliğinin sürece dâhil edilmesi şarttır.

Yargının kurucu unsurlarından bağımsız savunmayı temsil eden avukatların stajlarında özlük ve ekonomik koşullarının iyileştirilmesi için genel bütçeden kaynak aktararak stajyer avukatlardan "staja başlama keseneği" adı altında alınan ücretler alınmamalı, ilk altı aylık stajda hâkim ve savcılara verilen ücretlerin aynısı devlet tarafından zorunlu staj yaptırılan stajyere verilmeli, sigortası devlet tarafından karşılanmalıdır ve stajyer avukatların ikinci altı aylık stajları için ise asgari ücret belirlenmeli ve tarifeye eklenmelidir. Mesleğe yeni başlayan meslektaşlarımızın ödediği BAĞ-KUR primleri mevcut durumda bir yıl ücretsiz, gelir vergisi muafiyeti de aynı şekilde bir yıl süreli ama genç hukukçularımızın desteklenmesi adına bu sürenin beş yıla çıkarılması faydalı olacaktır.

Yine, Adalet Bakanlığı tarafından adli yardım ödemelerinin yetersiz olduğunu da size hatırlatmak isterim. Örneğin, mensubu olduğum Konya Barosunda şu an 830 avukatın geçtiğimiz üç yıla ait kamu adına yaptığı görevlerden dolayı 11,5 milyon lira alacağı bulunmaktadır ve bu söylediğim tutara 2024 yılı dâhil değildir.

Kamu görevi olan CMK ve adli yardım ücretlerinde KDV yüzde 1'e indirilerek bilirkişilere ödenen ücret gibi ödeme anında vergi tevkifatı yapılması, böylece serbest meslek makbuzu düzenleme ve fatura kesme zorunluluğu kaldırılması şarttır. CMK ve adli yardım ücretleri asgari ücret tarifesinin altında olmamalı ve ödemeler belgenin teslimini takip eden ay içinde yapılmalıdır. Asgari Ücret Tarifesi 14'üncü maddesi gereğince CMK'de görevlendirilen sanık müdafii ve katılan vekiline vekâlet ücretinin Bakanlığınızca gönderilen yazıya rağmen mahkemelerce hâlen uygulanmaması büyük bir sorundur, bunun yasal düzenlemeye ihtiyaç duyduğu açıktır. Bağlı çalışan avukatların asgari ücreti de tarifeye eklenerek emek sömürüsünün önüne geçilmelidir. Bağlı çalışan avukatların ücret ve diğer haklarının belirlenmesinde Barolar Birliğinin ve baroların görüş ve önerileri alınmak suretiyle yönetmelik çıkarma yetkisi verilmesi yönünde yasal düzenleme yapılması şarttır.

2019 yılı Yargı Reformu Strateji Belgesi'nde yer almasına rağmen kamu avukatlarının da sorunları hâlen çözülmemiştir. Kamu avukatları yirmi yıl önce aynı fakülteden mezun oldukları hâkim, savcılarla aynı maaş alırken denge hızla bozulmuş ve şu an hâkimlerin maaşının neredeyse üçte 1'ini alır hâle gelmişlerdir yani eşit işe eşit ücret anlayışına aykırı bu durumun düzeltilmesini talep ediyoruz. Yine, kazandıkları davalardaki vekâlet ücretleri de çok düşük seviyelerde yer alıp mesleki risk sigortaları yapılmadığı için de çok büyük tazminat riski altında çalışmaktadırlar.

Sayın Bakanım, Konya'ya yeni adliye ek binası yapılması zaruri çünkü 2 bini aşkın personel ve 4 bin avukatın sıkışık bir düzende çalıştığı bir vakıa. Yine ilk derece mahkemesi hâkimlerinin Konya'da ortalama tecrübe...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Bektaş, teşekkür ederiz.

Sayın İnan Akgün Alp, sonrası Nevroz Uysal.

İnan Akgün Alp, buyurun.

İNAN AKGÜN ALP (Kars) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Türkiye yurt dışında faaliyet gösteren suç örgütlerinin ve üyelerinin ikamet ettiği bir lokasyon hâline geldi. "Türkiye'de kimler var?" diye bakarsanız; Rus mafyasından Shamil Amirov var, Belçika mafyasından Mohammed Zakir var, Vietnam'da aranan Chen Xuefeng var, Güney Amerika'dan elde edilen uyuşturucuyu Avrupa'ya dağıtan organize suç örgütünün lideri Petrak var, Avustralya'nın ünlü uyuşturucu çetelerinden Comanchero'nun lideri Duax Ngakuru var, aynı örgütten Yeni Zelanda'da aradan Hohepa Ngakuru var, Amerika'nın aradığı Barış Tükel ve Erkan Yusuf Doğan var, kırmızı bültenle aranan Hollanda'nın uyuşturucu baronu Lijdekkers var, aynı kartelden Isaac Bignan var, Güney Amerika'dan Avrupa'ya uyuşturucu sevkiyatı yapan "Kompanio Bello" isimli uyuşturucu kartelinin lideri Rexhepi var, İngiltere'nin kuzeydoğu bölgesinin uyuşturucu karteli lideri Monaghan var, Almanya tarafından kırmızı bültenle aranan Eric

Schroeder var, Avusturalya menşeli Comanchero çetesinin eski lideri Douglas Buddle var, İsviçre'nin uyuşturucu baronu Rawa Majid var, Sırp uyuşturucu baronu Jovan Vukotić var, Rüşvan Caniyev çetesi var Rus baronundan, Avrupa'nın önemli kaçakçılarında Maximilian Rıvkın var. Bu listeyi çok uzatabilirim, hepsi de sizin Hükümetleriniz döneminde vatandaşlık satın alarak Türkiye'ye gelmiş uluslararası kartellerin liderleri.

Sayın Bakanım, "Bunların bizimle ne ilgisi var?" diyeceksiniz, hemen ilgisini kuruyorum. Şimdi, İstanbul'un en yüksek gökdeleni var, oraya 2 adamınızı gönderirseniz 2'nci ve 10'uncu kattaki dairelerin kapısını çalsınlar, Eric Schroeder açacak kapıyı ve bu adam Almanya tarafından kırmızı bültenle aranıyor ve aynı gökdelenle gitmişken 28 numaralı dairenin kapısını çalın, orada da Comanchero çetesinin eski lideri Douglas Buddle size kapıyı açacak ve bu gökdelenin sahibi AK PARTİ kurucusudur ve eski AK PARTİ milletvekilidir. İstanbul'da ne kadar gökdelen ve AK PARTİ'yle ilintili yeni müteahhit varsa hepsi de bu uyuşturucu çetelerine vatandaşlık alabilmeleri için yüksek fiyattan gayrimenkul satmışlardır ki mesela, o yüksek gökdelende 1+1'lik daire 90 milyon liradır.

Peki, "Bizim Bakanlığımızla ne ilgisi var?" diyeceksiniz. Bunlara bir operasyon yapıldı, en son, Hollanda'da başlatılan "Cherokee" soruşturması kapsamında aranan uyuşturucu baronuna Türkiye'de operasyon yapıldı. Bu operasyon sonrasında tutuklanan uyuşturucu çetesinin başkanının 720 bin dolar rüşvet karşılığı tahliye edildiği iddiası var İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından. Siz bu hâkim hakkında yürütülen soruşturmanın akıbeti hakkında lütfen Komisyonumuza bir bilgi veriniz.

Benim bu saydığım isimlere vatandaşlıkları satanlar için bu bir ibret vesikasıdır -sizin terminolojinizle konuşuyorum- bu baronları tahliye edenler de yüz karasıdır, bu yargı sisteminin görevini sizin terminolojinizle söylemek gerekirse adam gibi yapması da sizin sorumluluğunuzdur.

Sayın Bakanım, bugün, Diyarbakır Barosu Başkanı Tahir Elçi'nin katledilişinin yıl dönümü, siz de bütçenizi Meclise sundunuz; sizin için bence bir şanssızlık. O cinayet Diyarbakır'ın meydanında işlendi güpegündüz, kameraların önünde işlendi, canlı yayın da çekti; buna rağmen, bu kadar teknolojiye, bu kadar imkânlarla, devletin size tanıdığı bu kadar olanağı rağmen dokuz yıl boyunca bu cinayeti aydınlatamadınız. Şimdi 280 milyar lira bütçe istiyorsunuz, Tahir Elçi cinayeti aydınlatılmadığı müddetçe bu bütçenin her kuruşu size fazladır, çaktır, hak edilmemiştir. Bu nedenle, bu Komisyonun sizin bu bütçenizi reddetmesini umuyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkürler.

Nevroz Uysal, buyurun.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; Diyarbakır Baro Başkanımız, insan hakları savunucusu ve katledilmeden önce "Silahlar sussun, insanlar konuşsun." diyerek barış çağrısı yapan Sayın Tahir Elçi'yi ölümünün 9'uncu yılında minnetle ve saygıyla anıyorum ve katliamın sorumluları hesap verene dek adalet mücadelemizi sürdüreceğiz, unutmayacağız.

2021 yılı itibarıyla yürürlüğe konulan idare ve gözlem kurulu kararları ceza infaz sistemindeki en tartışmalı politikalarınızdan biri hâline geldi. Bu konuda çok şey söyledik, önergeler verdik, örnekler verdik, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda tartıştık ancak hâlen çözülebilmemiş değil. Bolu Kapalı F Tipi'nde kurul kararlarıyla siyasi mahpusların istisnasız bir biçimde koşullu salıverme hakları gasbedilir durumda ve son olarak 16 mahpus bu ayın başında size, Ceza ve Tevkifevlerine, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna başvuru yaptı. Bu başvurudan haberdar mısınız, bu konuda herhangi bir cevap ya da adım atacak mısınız?

Bu başvuruyu yapanlardan biri de otuz yıllık hasta mahpus Sedat Atsız. Onun hakkında verilen kurul kararı, yargılama süreci hem Bolu F Tipi'nin hem de Türkiye'deki tüm cezaevlerinin bir örneği. Bakın, 3 Haziran 2024'te Sedat Atsız hakkında bir iyi hâl değerlendirme raporu var ve esas gelişim puanı çok yüksek oranda verilmiş ve tam iki gün sonra, 5 Haziranda tekrar kurula çıkarılıyor ve "İyi hâlli değilsin." deniliyor. İki gün içerisinde değişen ne mi? Kararda yazıldığı üzere "12 Mart 2024 tarihinde hükümlüyle yapılan görüşme esnasında, gündüz saatlerinde odanın aydınlatma ışıklarının gereksiz yere yandığı." Bunu gerekçe göstererek, bu kadar uyduruk ve keyfi bir gerekçeyle ve yine aynı kararda iki yıl önce bir kere telefon hakkını protesto ettiği, eylem yaptığı gerekçesiyle yani haklarını iyi niyetle kullanmadığı gerekçesiyle ve iki gün arayla verilen bu kadar keyfi bir karar. Peki, her zaman cezaevi idarelerinin, buradaki Ceza ve Tevkifevleri görevlilerinin hatırlattığı gibi bu kararlar yargı denetiminden geçiyor ancak tarafsızlığını yitirmiş siyasi yargı ne mi yapmış? Bu karara hem Sedat Atsız'ın kendisi hem avukatı itiraz etmiş ve avukatının yaptığı itirazı Bolu infaz Hâkimliği reddetmiş ancak kendisinin yapmış olduğu başvuruya ise yine kısa bir süre sonra "kabul" kararı vermiş. Aynı kurul iki farklı karar, aynı karara itiraz ve iki farklı infaz hâkimliği kararı. Peki, ne mi olmuş devamında? "Kabul" kararı verilene savcılık anında itiraz etmiş, ağır ceza mahkemesi bu kabul kararını bozmuş. Peki, bu mudur modern ceza sistemi, bu mudur güveneceğimizi iddia ettiniz yargı sistemi? İnsan haklarına saygılı hukuk devletini bu şekilde mi sağlayacaksınız? Bugün cezaevlerinde kurduğunuz bu kurul sistemi taraflı, keyfi, hukuki izahtan yoksun, paralel bir yargılama yapıyor.

Defalarca sorduk, tekrar soruyoruz: 2021 yılından bu yana kadar, iyi hâlli olmadığı gerekçesiyle koşullu salıvermesi yakılan, alıkonulan mahpusların suç türüne göre dağılımı nedir? Kurullara katılan, çokça tartışılan, işte, tadilatçısından, farklı üyelerin mesleki dağılımı nedir? Kanun teklifi verdik yine bununla ilişkili bir biçimde, mahpusun 3 hücre cezası alması hâlinde koşullu salıverme hakkından faydalandırılmayacağı şeklindeki kararla kaç mahpus şu an cezaevlerindedir ve bunun suç türüne göre dağılımı ne? Yine hapishanelerde inkâr edilen ama mahpusların "pişmanlık dayatması" olarak ifade ettiği samimiyet tasdik belgesinin hukuki dayanağı nedir?

Cezaevlerindeki mahpusların temel haklarından bir tanesi de yas tutma ve vedalaşma hakkı ancak cezaevlerinde yakınlarını kaybeden mahpuslara yüksek oranda masraf sunulmakta ve bu masraflarla ilgili bir pazarlık usulü yürütülmektedir. Bakın, Tenzile Acar'ı Bakırköy'den Şırnak'a götürmek için önce 135 bin lira gibi bir teklif, sonrasında bu 65 bin lira gibi bir şeye düşürüldü ve yine İzmir Kırıklar'dan Artvin'e taziye için gidecek Cem Dursun'a önce 150 bin lira, daha sonra da 96 bin liraya düşen bir rakam sunuldu. Öncelikle, bu rakamlar neye göre hesaplanıyor? Mahpusların temel hakkı olan vedalaşma hakkının bu şekilde engellenmesi sosyal adalet ilkesine aykırı. Zaten hiçbir geliri olmayan, ailelerinden uzak, sürgünde tutulan mahpuslara getirilen bu külfet sonlandırılmalı, bunlar Bakanlık ve idarece karşılanmalı, aksi hâlde ise verilen bu masrafların bir ilkesi, bir makullüğü olmalı; ertelenebilir, taksitlendirilebilir bir şekilde düzenlenmelidir.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim

Sayın Özgül Saki, buyurun.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Değerli katılımcılar, Sayın Bakan; bir taraftan “Şiddete sıfır tolerans.” derken bir taraftan da bütün yargı sistemi fail erkekleri korumak için âdeta seferber ediliyor. Bugün size erkek yargıyla sıklıkla yüzleştiğimiz bir meseleden, hayatına sahip çıkan kadınlardan bahsetmek istiyorum. Kadınlar erkek şiddetinden kurtulmak, şiddetsiz bir hayat yaşayabilmek için her yolu deneyerek direniyorlar sayısız koruma kararı alarak, sayısız şikâyet ve başvuru yaparak. Bazen şiddet döngüsü ne yaparlarsa yapsınlar kırılmıyor ve kadınlar öldürülmemek için öldürmek zorunda kalıyorlar; bizim tabirimizle, hayatlarına sahip çıkıyorlar. Çilem Doğan mesela, uğradığı erkek şiddeti canına tak ettiği için; Yasemin Çakal başta devlet, polis, sığınak, aile olmak üzere çaldığı tüm kapılar yüzüne kapandığı için; Hülya Halaçkay, fail erkek boğazına sarıldığı, nefes alamaz hâle geldiği için, ölmek için, yaşayabilmek için saldırgan erkeğe karşı kendilerini fiziki olarak da savundular ve bu sırada saldırganlar öldüğü için bu kadınlar ceza aldılar, bir kısmı hâlâ hapiste. Nesibe Yolcu, yine aynı şekilde, ölmek için öldürdüğü için yirmi yıl hapis cezası aldı ve hâlâ hapisanede ve dün ilk duruşması görülen Serap Avcı da hayatını savunan kadınlardan biri. Serap, yedi yıllık süren evliliği boyunca erkek şiddetinin fiziksel, cinsel, ekonomik her biçimine maruz kaldığı eziyet dolu yıllar geçirdi ve Serap bu şiddetten kurtulmak için boşanmaya karar vermişti ve sırf bu kararını dile getirme cesaretini gösterdiği için evli olduğu erkek onu öldürmeye karar verdi ve o gece, karanlıkta elini uzattığında eline almayı başardığı bıçağı rastgele savurarak Yasin Avcı’ya isabet ettirmeseydi bugün kadın cinayetleri haberlerinden birinde görecektik Serap’ı. Meşru müdafanın tüm şartları gerçekleşmiş olmasına rağmen Serap yedi aydır tutuklu ve dün de tutukluluğunun devamına karar verildi. Serap Avcı ölmediği için, hayatta kaldığı için hapiste şu an; bu adaletsizliğe tüm hayatını savunan kadınlar için isyan ediyoruz.

Serap’ın davasını takip eden feministlerin sözlerini burada paylaşmak istiyorum, şöyle diyorlar: “Buradan bir çağrı yapıyoruz: Sadece bu 2 kadını değil, sistematik erkek şiddeti altında yaşayan, ‘aile’ denilen cendereye sıkışmış tüm kadınlara kolluğuyla mahkemesiyle bu devletten şu iki seçenekten fazlasını sunma yükümlülüğü var: ‘Ya, ölün, kadın cinayeti rakamlarından biri olun; belki bir gün sosyal medyada gündem olun ya da sırf hayatta kalmak için öldürmek zorunda kalın ve sonunuz müebbet hapis olsun.’ Biz bu seçeneksizliği, bu cendereyi kabul etmiyoruz. Biz kadınlara koskoca bir hayat borçlusunuz, Serap’a, Necibe’ye bir hayat borçlusunuz diyoruz.” diyorlar.

Yaşamak için şiddet faili erkeği öldürmek zorunda kalan kadınların davalarında haksız tahrik hükümleri asla uygulanmıyor; Nevin Yıldırım’ı hatırlarsınız, kendisine yıllarca tecavüz eden erkeği öldürdüğü için ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verildi ve yıllardır cezaevinde. Kadınlara haksız tahrik uygulayıp uygulamamaya karar verirken kılı kırk yarıyor mahkemeler “Gerçekten şiddete uğradı mı, delili var mı, başkasıyla mı ilişkisi var?” diye ve fail erkeğin tutuklanması ise neredeyse mucize. Peki, bu mucize gerçekleşti ve fail erkek tutuklandı ve yargılanırken neler oluyor? Fail erkekler çıkıyor mahkemeye “Beni aldattı, bana hakaret etti.” diyor ve tak diye aliyor indirim. Öncelikle mahkemelerin şunu demesi lazım: “Seni aldattıysa git boşanma davası aç, sana hakaret ettiyse git suç duyurusunda bulun; hiçbir cinayet davasının konusu değildir.” demiyorlar oysa ne oluyor? Erkeğin “Beni aldattı, hakaret etti, kadınlık görevlerini yerine getirmedi.” sözleri mahkemelerce yeterli bulunuyor ve erkekler sayısız indirim uygulanıyor. İşte, biz bu yüzden haksız tahrik değil, “erkeklik indirim” diyoruz bu uygulamaya. Kadınları katleden erkekler cezasız bırakılırken pişmanlıktan, haksız tahrikten indirim alırken erkekler lehine yazılan gerekçeli kararlara “aşk cinayeti” yazılıyor, “Cinnet geçirdi.” diyerek fail erkekler aklamıyor. Biz bu uygulamalardan biliyoruz ki çeşitli düzenlemeler toplumsal cinsiyet eşitsizliği yokmuş gibi davranan erkek yargı pratikleri var ve bu düzenlemeler hiçbir işe yaramıyor ve kadınlar tekrar tekrar sokakta, hanede, iş yerinde, bir de adalet aradıkları mahkemelerde tekrar tekrar şiddete maruz bırakılıyorlar, adalete erişmiyorlar.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Sayın Ömer Karakaş, Sayın Şenol Sunat, Sayın Selman Oğuzhan Eser, Sayın Şamil Ayrım diye devam ediyoruz.

Ömer Karakaş, buyurun.

ÖMER KARAKAŞ (Aydın) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Bakan, kıymetli bürokratlar; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum. Konuşmama başlamadan önce “Adalet mülkün temelidir.” sözünü hatırlatmak istiyorum çünkü ülkemizde adalet son yıllarda derin yaralar aldı ve hukukun üstünlüğü ilkesi son derece zedelenmiş durumda.

Anayasa’nın 9’uncu maddesi der ki: “Yargı yetkisi Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.” Sizce şu an mahkemeler Türk milleti adına bu yetkiyi tarafsız ve bağımsız olarak kullanabiliyorlar mı yoksa hâkimlerimiz iktidarınızın siyasi baskısı altında eziliyor mu? Maalesef eziliyorlar ve siyasi baskınız o kadar arttı ki artık hâkimlerimiz mobbinge karşılaşır hâle geldiler. Bugün Adalet Bakanlığı bütçesi görüşülürken bu salonda gözlerimizin önünde çürüten bir adalet sistemini konuşmak zorundayız. Kaynaklarınızdan edindiğimiz bilgilere göre 2023 yılında ülkemizde yaklaşık 12,1 milyon şüpheli hakkında soruşturma başlatılmış ve bunların 483.011’i yabancı uyruklu.

Sayın Bakan, 2023 Şubat ayından 2024 Şubat ayına kadar Türkiye’de 20 bin çocuk istismarı davası olduğu ve 7 bin çocuğun ise doğum yapmak zorunda kaldığı biliniyor. Sadece bu yıl 411 kadın katledildi. Hukuk sistemimizdeki yetersizlikler, suçluların hak ettikleri cezayı almadan serbest kalması, suçluların ön kapıdan girip arka kapıdan çıkmaları toplumun adalete olan güvenini sarsıyor.

Sayın Bakan, sizin koltuğunda oturduğunuz Bakanlığın adı “Adalet” ve bu ülkenin en önemli bakanlıklarından biri; lütfen, artık elinizi taşın altına koymamız gerekiyor. Asıl endişe verici olan şudur: Artık suç oranlarına paralel olarak cezasızlık algısının da güçleniyor olmasıdır. “Cezasızlık suçun anasıdır.” sözü boşuna söylenmemiştir. Cezaların caydırıcı etkenlerinin azalması ve suç işleyenlerin sokaklarda dolaşması maalesef ki milletimiz için büyük bir endişe unsuru.

Seçim bölgem Aydın'da depremde dayanıksızlığı tespit edilmiş, projesi yapılmış, ödeneği hazır olan bir adalet sarayı projemiz var ancak beş yıldır hâlen yeri tespit edilip de parası hazır, projesi hazır olan bir binanın yapımına başlanılmadı. Lütfen, buna bir an önce bir çözüm bulmamız gerekiyor.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hangi adalet sarayı?

ÖMER KARAKAŞ (Aydın) - Aydın Adalet Sarayı.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Ha, Aydın.

ÖMER KARAKAŞ (Aydın) - Evet, Aydın Adalet Sarayı.

Şimdi, ayrıca, Aydın, suç oranında maalesef, üzülererek söylüyorum, 1'inci sırada. Lütfen, artık suçla mücadelede daha caydırıcı cezalar uygulanması lazım.

Meclise, içinde yargıdan ve suçla mücadeleden başka her şeyin olduğu yargı paketleri getiriyorsunuz, yakın zamanda dokuzuncusunu getirdiniz ama maalesef zihniyet değişmediği sürece 9 değil 90 tane yargı paketi getirseniz de sonuç yine aynı olacaktır. Adalet sadece cezalandırmak değil aynı zamanda, toplumsal barışı sağlamak, insanların haklarını korumak ve insan onurunu yüceltmektir. Bu nedenle, Adalet Bakanlığı kaynaklarının suçun önlenmesine, rehabilitasyonuna ve toplumsal adaletin sağlanmasına yönelik projelere de ayrılmasında fayda görüyorum.

Bir de bir konuyu dile getirmek istiyorum. Bu ara buluculukla ilgili geçmişte beş yıllık avukatlar ara bulucu oluyorlardı, sonra buna bir sınav getirdiniz, insanlar sınavla ara bulucu olmaya başladılar. Tabii, bu sınavlar zorlaştı, hatta bundan 2 önceki ara buluculuk sınavında Arabuluculuk Daire Başkanınız, öğrencileri sınava tabi tutan Daire Başkanınız dahi sınavı geçememişti. Ancak şimdi son pakette tekrar ara buluculuk sınavını kaldırdınız, yirmi yıllık avukatları ara bulucu yapıyorsunuz; yani artık işi deneme tahtasına döndürdük. Peki, sınavı geçip ara bulucu olan insanların suçu neydi yoksa şimdiki daha mı doğru? Tekrar sınava mı döneceğiz? Yani aynı iktidar...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Karakaş, teşekkür ederim.

ÖMER KARAKAŞ (Aydın) - Yani biz İYİ Parti olarak bu sınavın iptal edilmesini doğru bulmuyoruz.

Teşekkür ediyorum.

Bütçeniz de hayırlı olsun diyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Şenol Sunat, buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli Komisyon üyeleri ve değerli bürokratlar; hepimizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, toplumda suç işleyenlere yönelik süreçlerin adil işlemediğine ilişkin görüş giderek hâkim duruma geçti ve bu durum suç eğilimi artırıyor. Adaletin olmadığı yerde bildiğiniz gibi kaos başlar, herkes kendi adaletini kendi sağlamaya çalıştığı zaman da sonuç çok hüsrandır. Adaletsizlik insanın içindeki güveni kemirir ve çürütür, toplumsal çürümenin en önemli nedenlerinden biri de budur. Soruyorum size Sayın Bakan: Bu kadar suçun ve kanunsuzluğun kaynağı nedir? Yirmi iki senedir bu ülkeyi yönetenler ve en son Adalet Bakanı olarak siz bu durumda sorumlu değil misiniz? Bu suç ve kanunsuzluk düzenine artık cezavleri yetmiyor Sayın Bakan. Cezavleri Cumhurbaşkanına hakaretle tutuklanan muhaliflerle dolu, haksızlıklara karşı duran muhaliflerden suç çıkarmak aslı göreviniz oldu; hakkınızı vermek lazım ki bu konuda kimse elinize su dökemez! O yüzden cezavlerinde katillere, sapığa, caniye, dolandırıcıya, çetelere yer bulunamıyor.

2009 yılında 100 bin kişiden 163 kişi cezaevinde iken bu sayı bugün 4 kat artmış, 435'e çıkmıştır ve bir o kadar da suçlu uygulanan infaz düzenlemeleriyle dışarıda dolaşmakta, yeni suçlara bulaşmaktadır. Cezasızlık algısı beyinlere iyice kazınmıştır artık. Soruyorum: Sayın Bakan, son on yılda denetimli serbestlikten ve koşullu salıvermeden faydalanan hükümlülerde tekrar suç işleme, denetimli serbestliği ve koşullu salıvermeyi ihlal etme oranı nedir? Son on yılda hangi davalardan kaç kişi iyi hâl indiriminden yararlanmış? Sayın Bakan, sokaklar artık yürünemez hâledir. Adalet, bir devletin meşruiyetinin en büyük kaynağıdır ama artık insanlar hakkını aramaya korkuyor bu ülkede, hakkını arayanlar susturuluyor çünkü bir haksızlık karşısında mahkemeye başvurmak bile artık cesaret işi. Adalet yalnızca zenginlerin, güçlülerin, yandaşların mı hakkı? Bugün Türkiye'de insanlar yargıya güvenmiyor Sayın Bakan, adalete inanmıyor. İlk derece mahkemelerin aldığı kararların yüzde 67'si istinafta ve Yargıtayda bozuluyor; anlayın ki ne kadar doğru karar verilmiyor, liyakat sahibi insanlar işbaşında değil.

Sayın Bakan, toplumumuzda maalesef suçluların korunduğu, bulunamadığı veya aklandığı yönünde yaygın bir algı var ve bu algı milletimizin devletine ve adalete olan inancını yok ediyor. Eğer böyle devam ederse adaletin sağlanamadığı durumlarda insanlar kendi elleriyle adaleti sağlamaya çalışacak ve bu durum her alanda çatışma ve suçun yükselmesine sebep olacaktır. Bugün ülkemizde hemen her alanda suç işleme rekorlarının kırılıyor olmasının sebebi adalete inancın kaybolması olabilir mi Sayın Bakan?

Narin örneği yüreğimizi yakıyor, Narin'in katili hâlen belirlenemedi. Ankara'nın göbeğinde vurulan Sinan Ateş'i ve düzenlenen iddianameyi hiç unutmamak, unutmayacağız da ve elektronik oylama konusu gündeme gelince YSK'ye güvenmediğini beyan eden Nasuh Mahruki'nin derdest edildiğini de unutmayacağız. Hukukun üstünlüğüne inanmayan sizlersiniz, yargıyı siyasete alet eden de sizlersiniz, bazı cinayetleri siyasetinize alet eden de sizlersiniz Sayın Bakan. Siyasetin en önemli amacı hakkı, hakikati ve adaleti tecelli ettirmektir; Narin'in katillerinin bulunmasını, Sıla bebeklerin korunmasını, Şehit Şeyda Yılmaz'ı öldürme cesaretini bulan canilerin içeride tutulmasını ve Sinan Ateş'i güpegündüz öldüren kiralık katilleri ve azmettirenleri yargılayacak gerçek adalet sistemini kurmak için olması gereken.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Eğer ülkemizde bazı insanlar adalete rahatça ulaşırken bazıları sürünüyorsa bu ülkeyi yönetenlere yazıklar olsun!

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederiz.

Selman Oğuzhan Eser? Yok.

Sayın Şamil Ayrım, buyurun.

ŞAMİL AYRIM (İstanbul) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli Bakanım, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

2025 yılı Adalet Bakanlığı bütçesi üzerinde görüşlerimi paylaşırken bu bütçenin adalet sistemimizdeki reformlar için güçlü bir temel oluşturduğunu vurgulamak isterim ve bu bütçenin ülkemize, Bakanlığımıza hayırlara vesile olmasını dilerim.

Değerli milletvekilleri, demokrasimizin güçlenmesi, hukuk devletinin tahkim edilmesi, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, adil yargılanma ve pek çok hususta Bakanlık özellikle vatandaşlarımızın adalete erişimini kolaylaştırmak, yargı süreçlerini hızlandırmak ve hukuk devleti ilkelerini güçlendirmek için önemli adımlar atmıştır. Adalet, insan onurunu koruyan yegâne değerdir; adaletin tesis edilmediği bir düzende hak ve özgürlüklerin korunması mümkün değildir.

Yargı reformu kapsamında önem verilen konuların başında ceza adaleti sistemi gelmektedir. Masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkının gereği olarak bu kararın verilebilme imkânı getirilerek hiç kimsenin haksız, temelsiz ve yersiz suçlanmalarına muhatap olmaması sağlandı. Sadece temel kanunlarımızı yenilemekle kalmayıp darbe anayasasının vesayetçi ruhuna azaltan önemli reformları milletimizin desteğiyle gerçekleştirmiş bulunmaktayız. Millî Güvenlik Kurulu, Yüksek Askerî Şûra, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Anayasa Mahkemesi yeniden yapılandırıldı ve demokratik, hukuk devleti ilkesine uyarlandı. Vatandaşlarımızın kişisel verilere erişimini, bu verilerin amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını kontrol etmesini sağladık; eksiği varsa, yanlışı varsa da düzeltme hakkını kullanarak düzeltilmesi anayasal güvenceye kavuşturuldu.

Ceza infaz sisteminin amacı yalnızca suçluyu cezalandırmak değil suçluları yeniden topluma kazandırmak ve toplumu suçtan korumaktır. Nitekim, bu anlayışla, standartlara uymayan 392 ceza infaz kurumu kapatılmıştır.

2025 bütçesiyle birlikte, yargı reformları çerçevesinde, mahkemelerin iş yükünü azaltacak düzenlemeler yapılıyor ve elektronik yargı sistemleri daha da geliştirilecek. Adil yargılamalar ve ara buluculuk hizmetlerine ayrılan kaynaklar artırılarak vatandaşlarımızın hukuki sorunlarını daha hızlı ve etkili şekilde çözmelerine olanak tanınacaktır.

Ceza infaz sistemi ve suç işleme politikalarında daha insancıl yaklaşımlar benimsenmiş, özellikle eğitim ve rehabilitasyon projeleri desteklenmiştir.

Adalet Bakanlığı yalnızca reformlarla değil aynı zamanda vatandaşların adalete duyduğu güveni yeniden tesis etmekteki kararlılığıyla da takdir hak etmektedir. Bu bütçe Bakanlığın bu doğrultudaki çalışmalarını daha ileriye taşıyacak bir araç olacaktır. 2025 Adalet Bakanlığı bütçesi yalnızca bir mali plan değil aynı zamanda Türkiye'nin hukuk devleti ilkelerine olan bağlılığının bir göstergesidir. Bu bütçe toplumda adalete olan güveni artıracak, yargı hizmetlerinin daha etkin ve hızlı sunulmasını sağlayacaktır. Bu nedenle, yeni dönemde kuşatıcı, temel hak ve özgürlükleri öne alan, toplumun her kesiminin görüşlerini ihtiva eden ve büyük bir mutabakatla kabul edilecek yeni ve demokratik bir anayasa yapmak milletimize olan borcumuzdur.

Bu vesileyle, sözlerime son verirken, Türkiye Yüzyılı'nın 3'üncü bütçesi olan Adalet Bakanlığı bütçemizin Bakanlığımıza, ülkemize hayırlara vesile olmasını diliyorum ve çalışmalarından dolayı da Sayın Bakanımıza ve ekip arkadaşlarına yürekten teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Ayrım, teşekkür ederim.

Sevda Erdan Kılıç, buyurun.

SEVDA ERDAN KILIÇ (İzmir) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, Adalet Bakanlığına 2025 yılında 280 milyar 275 milyon 802 bin liralık bir bütçe ayrıldığı görünüyor; 2024 yılına bakarsak yüzde 41 gibi bir artış söz konusu. Peki, bu artış kendini nerede gösterecek; vatandaşın adalete erişiminde mi, avukatların ve avukat stajyerlerin haklarında mı, açıkçası merak ediyoruz.

2024 yılı bütçesinde kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferlere baktığımızda, bütçe 2 milyar 593 milyon 870 bin liraymış. Bunun nedenini merak ediyoruz çünkü 30 Temmuz 2024 tarihinde soru önerge vermiş olduğunuz cevapta vakıf ve derneklerden hizmet almadığınızı söylemişsiniz, protokol de yapmadığınızı iletmişsiniz ve ticari faaliyette de bulunmadığınıza göre, neyin karşılığında, hangi amaçla, hangi kuruluşlara harcandı bu paralar? Kamuoyu adına biz de bilgilenecek istiyoruz.

Ayrıca, tüm kamu kurumları için üç yıl süreyle araç alımı yasağı varken Adalet Bakanlığının 145 araç alacak olmasının gerekçesi nedir? Bu araç alımları hangi acil ve zorunlu ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır? 145 araç alımı için ayrılan bütçe ne kadardır?

Sayın Bakan, her zaman teoriyle pratik örtüşmüyor yani sabah sizi dinleyince aslında yargı sisteminde hiçbir sorun yokmuş gibi gözükse de sosyal medya tepkilerine göre seyri değişen olaylar, sosyal medyayla erişilen adalete ilişkin örnekler Türkiye'de gittikçe artıyor. Siirt'te bir uzman çavuş tarafından cinsel saldırıya uğrayan yavrumuz, İstanbul'da 19 yaşındaki kızına işkence yapan baba, yine İstanbul'da hamile kadının aracına saldıran baklavacılar, Beyoğlu'nda bir kadına sokak ortasında tecavüz etmeye çalışan meczuplar ve daha birçok örnek var. Bu anlattığım olaylarda hepsinin ortak noktası ise sosyal medyadan gelen tepkiler üzerine yargının harekete geçilmesi; yani Adalet Bakanlığı değil görünen o ki bize sosyal medya bakanlığı gerekiyor! Beğenmeyip her fırsatta kısıtladığınız o sosyal medya vatandaşların tek umudu, sosyal medyayı bilmek de bu ülkede adaletin anahtarı oldu.

Sayın Bakan, adalet bekleyen milyonlarca vatandaşımız hak ihlalleriyle karşı karşıya kalıyor ve Anayasa Mahkemesi maalesef bu rezaleti gözler önüne serdi ve 2024 yılının ilk dokuz ayında 2.529 dosyada ihlal tespit edildi. En çok ihlal edilen haklarsa adalete ilişkin; makul sürede yargılanma hakkı, adil yargılanma hakkı ki yani vatandaş adalete ulaşamamış. 2013 yılından bu yana 76.514 hak ihlali oluşmuş. Peki, siz ne yaptınız? Vatandaş adalete ulaşmaya çalışırken siz muhalif avına çıktınız, hukuksuz kayyumlarla vatandaşın iradesini gasbettiniz, 7'nci Genel Başkanımız Sayın Kemal Kılıçdaroğlu'nun davasıyla ilgili mahkemelere ve muhalefete aba altından sopa gösterdiniz. Adalet Bakanı sıfatıyla resmen derdest davaya, yargıya müdahale etmekten geri durmadınız hem muhalefete hem de yargıya emir ve talimat verdiniz. Sayın Bakan, bir ülkede Adalet Bakanı da Anayasa'yı çiğner, suç işlese biz bundan sonra kime ne anlatabiliriz?

Sosyal medyada da bize çok sorulan sorular var, size de geliyordur muhakkak; İnfaz Yasası, 31 Temmuz Covid Yasası, ehliyet affı, denetimli serbestlik mağduriyeti, çek mağduriyeti ve tabii ki af konusunda çalışmalarınız var mı yok mu?

Siz buradayken isimlerini anmadan geçemeyeceğim, Veli Eren Atay hâlen kayıp, Rabia Naz Vatan'a ne olduğu hâlâ aydınlatılmadı, Burak Oğraş, Leyla Aydemir, Aleyna'nın katilleri bulunmuş değil, Narin'in katili hâlâ bulunamadı ve en güncelse Rojin Kabaiş'e ne oldu? Dosyada kısıtlılık var, Adli Tıp raporu eksikliklerle dolu, intihar iddiasına ilişkin ailenin de itirazları var. Etkin soruşturmayla gerçeklerin bir an önce ortaya çıkmasını istiyorum.

Ben de bu bütçenin hem ülkemize hem Meclisimize hem Bakanlığımıza hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim. İsmail Atakan Ünver, buyurun.

İSMAİL ATAĞAN ÜNVER (Karaman) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Adalet Bakanı zaman zaman Türkiye'de yargının işleyişi normalmiş gibi konuşuyor "Soruşturma sonucunu bekleyelim, yargılamanın sonucunu bekleyelim." falan gibi, "Bağımsız yargı" "tarafsız yargı" gibi.

Sayın Bakan, Türkiye'de yargı normal işlemiyor, o yüzden bizim aklımızla alay etmeyin, bize normal anlatmayın, biz normal zaten biliyoruz, bize olanı anlatın. Ahmak davası, çeşitli hakaret davaları, gazetecileri susturmaya yönelik çeşitli davalar, Can Atalay hakkındaki dava, Gezi davası, yerel mahkemenin ve Yargıtayın Anayasa Mahkemesi kararına uymaması; tüm bunlar sizin anlattığınız normale uymayan davalar. Sizin iktidarınız adalet kantarının ayarını bozdu Sayın Bakan. Keşke Türkiye'de yargı sizin anlattığınız gibi işlese ama yargı makamları kararlarını siyasi saiklerle ve siyasetin etkisiyle verirlerse ne yapacağız Sayın Bakan? Anayasa Mahkemesinin kararlarının uygulanmadığı, tanınmadığı bir ortamda hukuk yoluyla bu kararlarla nasıl başa çıkacağız?

AKP "Metal yorgunluğu var." der, belediye başkanlarını istifa ettirir, hiçbiri hakkında soruşturma açılmaz, MHP "Partimizce yapılan inceleme mucibince..." der, 3 milletvekilini istifa ettirir, haklarında çeşitli iddialar öne sürülür, hiçbiri hakkında soruşturma açılmaz; daha niceleri. Bunlar da normal işler değil Sayın Bakan. Siz de normal bir Adalet Bakanı değilsiniz; siz tek adam rejiminin, iktidarın siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için atadığı bir kişisiniz. Dolayısıyla siz elinizdeki yetkilerle, yaptığımız işlerle yurttaşlara adil bir yargı düzeni sağlamakla değil sizi Adalet Bakanı yapan kişinin siyasi ikbaliyle meşgulsünüz. Siz emri Erdoğan'dan, istikameti Mehmet Uçum'dan alıyorsunuz; her uygulamanızda, her konuşmanızda bunu görüyoruz.

Sunumunuzda yeni bir anayasa yapmaktan bahsettiniz; öncelikle belirteyim ki anayasa yapmak Adalet Bakanlığının görevi değildir, Adalet Bakanının görevi Anayasa'ya uymak ve Anayasa'nın verdiği görevleri yapmaktır. Anayasa'yı Türkiye Büyük Millet Meclisi ve millet yapar, gerekirse yapar ama Anayasa'ya saygısı olanlarla ve Anayasa'yı çiğnemek konusunda sabıkası olmayanlarla yapar ve Erdoğan için değil, her doğan için yapar.

Sayın Bakan, ahmak davası hâkiminin başka bir yere atanmasıyla ilgili Sayın İmamoğlu'nun avukatlarının reddihâkim talebinde bulduklarını, şimdi de başka yere tayin edilmesinden şikâyet ettiklerini söylediniz, "İmamoğlu İstanbul'la ilgilensin, herkese laf yetiştirmesin." dediniz. Hayrola Sayın Bakan, ahmak davasıyla neden bu kadar ilgilisiniz? Hakkında reddihâkim talebi olan tüm hâkimleri tayin mi ediyorsunuz? Bir hukukçu olarak söylüyorum: Şikâyet edilen durumla reddihâkim talebinin ne alakası var? Siz aynı zamanda HSK Başkanısınız, neden bazı davalara bu kadar müdahil oluyorsunuz? "Bağımsız yargı" "tarafsız yargı" derken Adalet Bakanı da bu kapsamdadır hem de en başta gelir. Adalet Bakanı olarak öncelikle yasal sınırlarınızı bilmeli ve buna uygun davranmalısınız.

Ensyurt Belediye Başkanımız Ahmet Özer kardeşi terör örgütü üyeliğinden hükümlü bir vatandaşın annesinin ölümünde taziyeye telefonu açınca terör örgütüne üye olmakla suçlanıyor ama darbenin elebaşlarından biri Mehmet Dişli'nin kardeşi Şaban Dişli ise AKP tarafından büyükelçi yapıldı. Kardeşler üzerinden örnek çok ama zaman kısıtlı, o yüzden uzatmayacağım. Kardeşe taziyeye telefonu açan terörist ise kardeş olan nedir Sayın Bakan? Bu nasıl adalet Sayın Bakan?

Yerine haksız ve hukuksuz şekilde kayyum atanan Ahmet Özer on iki yıllık bir zaman diliminde yaptığı görüşmelerden, iletişimden sorumlu tutuluyor ve Ovacık Belediye Başkanımıza ise on iki yıl önceki bir olaydan dolayı iki yıl önce açılan bir davayla ceza veriliyor ve yerine kayyum atanıyor. Sayın Bakan, on yıl süren inceleme ve soruşturma olur mu; insanları yıllar süren ceza tehdidiyle karşı karşıya bırakmak hukuk devletlerinde kabul edilebilir mi? Bir hukuk devletinde bir vatandaş on iki yıl devlet tarafından takip edilir mi; ediliyorsa bu devlet hukuk devleti olur mu, devleti yönetenler adaletten bahsedebilir mi?

Sayın Bakan, sabahtan beri birçok hukuksuzluk sayıldı ama biz siyasetçi Yılmaz Tunç'un bu konudaki fikirlerini biliyoruz ama hukukçu Yılmaz Tunç'un bu konudaki fikirlerini hiç öğrenemeyeceğiz çünkü yaptığımız bütün konuşmalar, söylemler siyasi.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Turan Taşkın Özer, buyurun.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, bugün, gün boyu milletvekillerimiz adaletle ilgili sorunları, Adalet Bakanlığıyla ilgili sorunları uzun uzun paylaştılar, uzun uzun anlattılar; ben tekrar bunlara değinmeyeceğim, tekrara düşmeyeceğim ancak başka bir konu konuşacağım.

HSK Başkanı olarak, malumunuz olduğu üzere, önceden hâkim olarak görev yapan, daha sonrasında âdeta ödüllendirilerek Adalet Bakan Yardımcısı yapılan ve hemen akabinde de tekrar İstanbul'a Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanan Akın Gürlek konumuz. Şimdi, dönemin Başbakanı günümüzün Cumhurbaşkanı Erdoğan, 8 Haziran 2011 tarihinde bakan yardımcılıklarına ilişkin bir açıklama yapmış Sayın Bakan. Burada diyor ki: "Bakan yardımcıları klasik bir memur gibi olmayacak." Bakan yardımcılarının hükümetle gelip gideceğini açıkça belirtmiş, bunun yanı sıra bakan yardımcılarının bir anlamda siyasi müsteşar görevi yapacağını açık açık söylemiş. Açıklama, Anayasa'da yer alan yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesine açık olarak aykırı olsa da siyasi bir görev tanımlaması yaptığını kendisi açıklamış ve anlatmış.

22 Aralık 2005 tarihinde 298 sayılı Kanun'un ek 7'nci maddesini "Yüksek Mahkeme Üyeleri, hâkimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar ile subay ve astsubaylar" şeklinde değiştirmiş bulunmaktasınız. Burada da seçimlerde aday ve aday adayı olan yargı mensuplarının göreve geri dönemeyecekleri şeklindeki değişikliği net olarak görüyoruz. Yine Hükümetiniz tarafından ortaya konan gerekçede, hâkimlerin ve savcılarının yaptıkları görevler göz önüne alındığında bunların tarafsız olmasının mutlak bir zorunluluk olduğu, seçimlere katılmış yargı mensuplarının siyasi tercihini ortaya koyması gerektiğini, seçimlere katılmış yargı mensuplarının göreve geri dönmelerinin tarafsızlık konusunda ciddi şüpheler doğuracağını açık seçik belirtilmiş.

Evet, Akın Gürlek belki seçimlere katılmadı ya da katılmak için görevinden ayrılmadı ancak biraz önce bahsettiğimiz gibi Erdoğan'ın açıklamalarından Bakan Yardımcılığı görevinin siyasi bir görev olduğu ortada. Dolayısıyla, önceden hâkim olan, daha sonra siyasi bir göreve getirilerek tarafsızlığını yitiren, sonrasında da tekrar Başsavcı olarak İstanbul'a atanan Akın Gürlek'in söz konusu son İstanbul ataması Anayasa'ya ve yasalara açıkça aykırı, âdeta kanuna karşı hiledir. Aldığımız bilgiye göre -yanlışımız varsa Sayın Bakan bizi düzeltsin- hâkim olarak çalışmaktayken meslekten ayrılmak suretiyle siyasi bir görev olan Bakan Yardımcılığı görevine gelmiş ve devamında istisnai kadro olan Bakan Yardımcılığı görevinden ayrılarak Hakimler ve Savcılar Kanunu madde 40 uyarınca Başsavcı olarak İstanbul'a atanmıştır. Peki, ne diyor madde 40? "Hakimlik ve savcılık mesleğinden kendi istekleriyle çekilen veya emekli olanlardan tekrar mesleğe dönmek isteyenler -altını çizerek okuyorum- mesleğe kabulde aranan nitelikleri kaybetmemiş olmaları koşulu ile önceki görevlerinde olduğu gibi mesleğe geri atanabilirler." diyor. Bakın, bu atama yasaya açıkça aykırıdır Sayın Bakan. Erdoğan söylemiş, açıklamış; 298 sayılı Kanun'un ek 7'nci maddesinde bu açıkça açıklanmış ve gerekçesi ortaya konmuş ama Başkanı olduğunuz HSK ne yapıyor? Siyaseten görev almış, tarafsızlığını yitirmiş yargı mensubunu, 298 sayılı Kanun'un ek 7'nci maddesini görmezden gelerek mesleğe kabulde aranan nitelikleri siyasi kişiliğe bürünerek yitirmiş Akın Gürlek'i Başsavcı olarak İstanbul'a atıyor. Erkler ayrılığı argümanı bakımından birkaç şey söylememiz lazım. Anayasa Mahkemesinin Eminağaoğlu kararıyla, yasama organı adaylığına soyunan hâkimlerin bile mesleğe geri dönemeyeceğini söylediği veya yasama organında görev alan bir kişinin yürütme bünyesindeki görevlerinden yasaklandığı koşullarda -Anayasa madde 82, bakabilirsiniz- yürütmenin siyasal kesitinde görev alan bir yargıcın, siyasi görev alan bir yargıcın ya da savcının mesleğe geri dönememesi kuvvetler ayrılığının da evveliyetle bir gereği sayılmalıdır. Göz önüne aldınız mı? Almadınız. Şimdi açık seçik ortaya koyduğumuz bu duruma müdahalede bulundunuz mu? Bulunmadınız. Engel oldunuz mu? Olmadınız. Engel olmaya çalıştınız mı? Çalışmadınız. Adalet Bakanı olarak, HSK Başkanı olarak yasayı çiğniyorsunuz; belki bundan haberiniz bile yok Sayın Bakan çünkü sizin için aslanan, tarafınıza verilen talimatı yerine getirmek. Sonra da iş ve işlemlerinizde samimi olduğunuza inanmamızı bekliyorsunuz ki daha biraz daha bekleyeceksiniz.

Bir de Sayın Bakan, her uzatılan mikrofona özellikle bu yargı tacizi konusunda yapılan her konuya açıkça eleştirilerde bulunuyorsunuz, her uzatılan mikrofona cevap veriyorsunuz. Siz Bakansınız Sayın Bakan -yani bürokratsınız. Siyasi işlerle ilgilenmeyi -bakın, burada birçok siyasi var- onlara bırakın.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Bürokratik işlemlerinizle ilgilenin, cezaevlerinin durumlarına bakın, adliyelerin durumlarına bakın, açık kanun ihlallerine bakın.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Sayın Rıfat Turuntay Nalbantoğlu, buyurun.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Bir saniye... Başkanım, bir saniye...

Lütfen, rica ediyorum, sizi arayan milletvekillerinin telefonlarına bakın. Kısaca, işinize bakın Sayın Bakan.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Özer, lütfen... Böyle bir usulümüz yok.

Sayın Rıfat Turuntay Nalbantoğlu, buyurun.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, bürokratlar ve değerli basın mensupları; İnsan Hakları Komisyonu üyesi olarak sözlerime başlarken hepimizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Öncelikle, bugün vefatının 9'uncu yılı olan değerli dostumuz Tahir Elçi saygıyla anıyorum.

Sayın Bakan sunuşu sırasında helva dağıtmıştı hepimize. Ben o helvanın adaletin ruhuna gittiğini var sayıyorum, adaletin ruhuna gönderdiğini varsayıyorum ama acaba durum bir helvayla düzelebilir mi; bu konudaki görüşlerimi paylaşmak istiyorum.

Sayın Bakan geçtiğimiz hafta Bartın'da yaptığı konuşmada Türkiye'nin Hukuk Güvenliği Endeksi'nde aşağı sıralarda olduğunu söylemenin saçmalık ve kara propaganda olduğunu söylemiş ve muhalefet partilerini bu kara propagandanın sözcülüğünü yapmakla suçlamıştır. Sayın Bakan, bunu söylemek zorundayım ki siz ya bu ülkede yaşamıyorsunuz ya da düşler âleminde geziyorsunuz. Hukuk

sistemine ve adalete güven yerlerde gezerken, Anayasa Mahkemesinin kararları uygulanmazken, hâkimler ya da savcılar istediğiniz kararı vermediği için tayin ya da sürgün edilirken, düşüncesi ve ifadesi hoşunuza gitmeyen herkese dava açılırken, yargı tamamen siyasallaşmışken bunları “kara propaganda” olarak ifade edip bir de bu konuda muhalefeti suçlamanız sağlıklı bir düşünce yapısı değildir. Lawrence’ın Bilgeliliğin Yedi Sütunu’nda ifade ettiği gibi “Bütün insanlar düş görür ama farklı; geceleri düş görenler, sabah olup da uyanınca bunun boş bir hayalden ibaret olduğunu anlarlar; gündüz düş görenler ise tehlikeli kimselerdir çünkü gözleri açıkken bu düşlerin gerçekleşmesini isteyebilirler, bekleyebilirler.” Evet, Sayın Bakan, siz güpegündüz düş görenlersiniz çünkü bunca haksızlığın, bunca hukuksuzluğun yaşandığı bir süreçte Türkiye’nin gözünün içine baka baka ikide bir “Türkiye bir hukuk devletidir.” “Yargı bağımsızdır.” gibi klasik söylemlerle gerçekleri gizlemeye çalışıyor ve ülkeyi bir uçuruma sürüklüyorsunuz. Şimdi, ben bu durumdan samimiyetle yüzünüze bakarak, gözlerinize bakarak sormak istiyorum: Türkiye bir hukuk devleti midir Sayın Bakan? Yargı bağımsız mıdır? Siz bunlara inanıyor musunuz? İnanarak mı söylüyorsunuz? “Yargı kimseden talimat almaz.” derken bile yargıya talimat verdiğinizin farkında olmayacak kadar kendinizden geçtiğinizin farkında mısınız? Sayın Bakan, bu koltuğu gerçekten hak ettiğinizi düşünüyor musunuz? Siz, millet adına değil devlet adına değil, AKP adına hareket ediyorsunuz.

Yirmi iki yıllık iktidarınızın düştüğü hazin durum ortada. Bu nedenle sahneye koyduğunuz en son senaryo, ana muhalefet partisinin on dört yıl Genel Başkanlığını yapmış liderine siyasi yasak getirme projesi. Konuyla ilgili geçen hafta yaptığımız açıklamalar hafızalarımızdadır. 7’nci Genel Başkanımız Sayın Kemal Kılıçdaroğlu’na yönelik davayla ilgili olarak söylediklerinizle adli yargıyı etkilediğinizi, kendinizi mahkeme yerine koyup yargıladığınızı ve hatta hüküm verdiğinizi, seçilmişlere yargı sopasıyla gözdağı verdiğinizi, temel hak ve özgürlüklere müdahale ettiğinizi, demokrasinin olmazsa olmazı muhalefeti tehdit ettiğinizi bilmiyor musunuz Sayın Bakan? Tüm bunlar da yetmezmiş gibi Sayın Kemal Kılıçdaroğlu hakkında açılan davayı bir “ibret vesikası” olarak değerlendiriyorsunuz. Sayın Bakan, tekrar yüzünüze bakarak söylüyorum, asıl ibret vesikası olan sizin gibi birisinin bu koltuğu işgal ediyor olmasıdır.

İfade özgürlüğü açısından ülkemiz âdetâ mayınlı bir tarlaya döndü. En ufak eleştirel söz, kuvvetli şüphyle tutuklanmasıyla ve tazminat cezasıyla karşı karşıya kaldı. Nasuh Mahruki bir haftadır cezaevinde. Neymiş, YSK’ye güvenmiyormuş! Memleketin yarından fazlası zaten ne YSK’ye ne size ne de sizin uygulamalarınıza güveniyor. Memleketin yüzde 70’ini içeri mi atacaksınız? Bunun için, yeni açılacak 11 ceza infaz kurumunun yetmeyeceğinin hatta memleketi tamamen cezaevine çevirmeniz gerektiğinin farkındasınız umuyorum.

Cezaevleri demişken, sunuşta belirttiğiniz il ve ilçelerde açılacak cezaevleri, cezalandırmaktan çok siyasi tutukluları beden ve ruhen öldürmeye yönelik kuyu tipi cezaevleri mi olacak Sayın Bakan? Hükümetinizin icadı olan, insanlık için en acımasız, en zalimce uygulamalara sahne olan bu kuyu tipi cezaevleri derhâl kapatılmalı, yenisi de açılmamalıdır.

Sayın Bakan, uygulamaya koyduğunuz kayyum sistemiyle, gözaltılarla, baskılarla, yaşattığımız haksızlıklarla ülkenin dibine dinamit yerleştiriyorsunuz. Korktukça meşruiyetten uzaklaşıyor ve acımasızlaşıyorsunuz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Nalbantoğlu.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, biraz uğultu var.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Siz yokken de vardı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - İşte, ben geldim, uğultuyu bitirelim diyorum.

Evet, uğultu da kesildi. Arkadaşlar, biraz sessiz...

Yaklaşık 10 civarında milletvekilimiz kaldı, sonra soru kısmına geçeceğiz.

Evet, şimdi de Sayın Zeynep Oduncu.

Buyurun.

ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ (Batman) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, Değerli Komisyon üyeleri; Türkiye’de adaletin her anlamda ayaklar altına alındığı maalesef artık bir sır değil. Adaletin her alanda tesis edilmesi umuduyla sözlerime başlamak istiyorum.

Basın özgürlüğü ihlali; aynı zamanda vicdanın, hakikat arayışının ve adaletin yok edilmesidir. Türkiye, Uluslararası Sınır Tanımayan Gazetecilerin 2024 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi’nde 158’inci sıraya düşerek artık “çok vahim” kategorisinde yer almaktadır. Bu kara tablo; TÜİK, kolluk güçleri ya da yargı eliyle basını susturan bu iktidarın utanç vesikasıdır. İktidarınız, eleştiren her sesi, yazan her eli, gerçekleri anlatan her dili bir tehdit olarak görmektedir.

Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneğinin geçtiğimiz günlerde açıkladığı rapor, sizin gazeteci hapseden, kamera kıran, ekran karartan anlayışımızın utanç vesikası da tescilliyor. Rapor, sadece 1 Eylül 2023-20 Temmuz 2024 adli yılında 366 gazetecinin yargılandığını söylüyor; 366 gazeteci. Aynı dönemde yargılanan 47 davada gazetecilere seksen sekiz yıl altı ay on yedi gün hapis cezası verildi.

Öte yandan, Kürt gazetecilere yönelik baskılar bu karanlık düzenin en acımasız boyutudur. Özgür basın geleneğinden gelen ajans ve gazetelere erişim engelleri yetmemiş, uydurma suçlamalarla gazetecilik yargı kısıcama alınmıştır. Daha birkaç ay önce Ankara’da 8 gazeteciye sadece haberleri gerekçe gösterilerek yani mesleklerini yaptıkları için elli yıl hapis cezası verildi. Kürt sorunundaki çözümsüzlük hâlini işleyerek gündeme getiren gazeteciler doğrudan hedef alınıyor. Adında “Adalet” olan Bakanlığınız bu adaletsizlik karşısında sessiz kalıyor. Bugün burada bu konuşmayı yaparken dahi Kürt gazeteciler yeni adaletsizlikle ve hukuksuzlukla karşı karşıya.

Eskişehir merkezli soruşturma kapsamında gözaltına alınan gazetecilerin iki günde yaşadıklarını burada dile getirmek istiyorum. Aralarında gazeteci, yazar, çevirmen, yönetmen ve karikatüristlerin bulunduğu 13 kişi iki gündür gözaltında tutuluyor. Bu insanlar, ters

kelepçeyle, saatlerce süren bir yolculukla Eskişehir'e götürüldü. Bu da yetmezmiş gibi çıplak arama uygulamasına zorlandılar. On üç, on dört saat boyunca su dahi verilmedi.

Halkın iradesinin gasbedildiği seçim bölgem Batman'da kanser hastalığı nedeniyle aktif gazeteciliğe ara vermek zorunda kalan Mizgin Sönük ve Meclis Üyemiz Hatice Taş, yine saçma ve uyduruk gerekçelerle tutuklandı. Bu hukuksuzluk yetmezmiş gibi ailesinden yüzlerce kilometre uzaklıktaki bir cezaevine sürgün edildi. Gazetecilere dönük sistematik zulüm iktidarımızın Kürt meselesindeki faşizan politikanın bir yansımasıdır.

Sayın Bakan, sorularıyla daha da açık ifade edeyim: Gazetecilerin mesleki faaliyetleri neden örgüt üyeliği gibi saçma gerekçelerle suç hâline getiriliyor? Habercilik, suç değil bir kamu hizmetidir. Siz bu suçlamalarla halkın haber alma hakkını ortadan kaldırılıyorsunuz. Kürt gazetecilere yönelik sistematik baskının aracı hâline gelen Terörle Mücadele Kanunu'nun 7'inci maddesinin ikinci fıkrası bu hukuksuz düzenin kilit taşlarından biri değil midir? Bu maddeyi kaldırmayı düşünüyor musunuz yoksa bu düzeni sürdürmeye kararlı mısınız? Türkiye'yi 158'inci sıraya düşüren bu utanç verici tablodan gurur duyuyor musunuz?

"Dezenformasyonla mücadele" adı altında hayata geçirdiğiniz düzenleme, gazetecileri hedef almak için hayata geçirilen bir düzenlemenin kendisi oldu. Zaten mevcut kanunlarla hedefinize koyduğunuz gazeteciler, bu kez türettiğiniz yeni bir suçlamayla onlarca soruşturma ve davayla karşı karşıya kalmıştır. Övünerek getirdiğiniz bu yasa kapsamında bugüne kadar 41 gazeteci yargılandı.

Yasalarınız yetmiyor, bir de basın RTÜK eliyle susturulmak isteniyor. RTÜK, 2023 yılının tamamı ve 2024 yılının ilk altı ayında medyaya 124 milyon TL ceza kesti ancak bu cezalar, iktidar medyasına değil iktidarınızın hukuksuzluklarını, usulsüzlüklerini eleştiren medyaya kesildi. Bu cezalar, Kürt meselesi gibi iktidarın dokunulmaz kılmaya çalıştığı konuları ele alan yayınlara verildi. Bu tablo gösteriyor ki iktidar için gerçeklerin yazılması en büyük tehditir çünkü susturulan, basın değil halkın bilgi edinme hakkıdır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Oduncu.

Sayın Türkoğlu, buyurun.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, kıymetli bürokratlar; tabii, 1982 Anayasa'sından yani askeri vesayetten yakınıyorduk ama ne yaptık, ettik, sonunda ülke tek adam vesayetine getirildi. Adalet sistemi saraya bağlanıp hukuk sistemi de öldürüldü; maşallah, ruhuna da Fatiha okundu. Bakın, ben size somut bir örnek vereyim Türkiye'de nasıl işlediğine dair: En son ve güncel, teğmenlerimizle ilgili konuda ilk başta bir şey yokken Sayın Cumhurbaşkanının "Orduda disiplinsizlik kabul edilemez." açıklaması üzerine Millî Savunma Bakanı, tabii, durumdan hemen vazife çıkardı; hemen akabinde de Sayın Yaşar Güler çıktı "Teğmenler kasıtlı, organize ve planlı bir disiplinsizlik yapmıştır." diyerek aslında "ihlasirey" olarak bilinen tanımlamayla taraf oldu ve aslında kalemi kırdı, cezayı kesti. Sayın Bakan, aslında bunlar bir hukuk disiplinsizliği değil mi sizce?

Efendim, defaten ben hem size şahsen söyledim hem de Meclise geldiğinizde yine ilettim. Bir örnek daha vereyim: Bursa Yenişehir Belediyesinde bir Meclis üyesi ayağından üç kurşunla vuruldu temmuz ayında ve vuran kişi tutuklanmadı bile, tutuklanmadı. İtiraz edildi, tutuklanmadı. Ben size 2 kez söyledim, yanılmıyorsam yanınızdaki özel kaleminize talimat verdiniz bilgi verilsin diye...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Davası başladı.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Efendim, ben hâlâ bilgi bekliyorum bir aydır; böyle bir şey.

Ondan sonra kim tutuklandı? Fikrini açıkladı diye, yalan da bir şey söylemeyen Sayın Nasuh Mahruki tutuklandı. Memlekette demek ki "tweet" atan tutuklanıyor ama 3 kurşun atan, öldürmeye atan tutuklanmıyor. Sizin hukuk sisteminiz, kusura bakmayın ama bu. Nasıl güvensin millet hukuka? Allah aşkına, akıl balığ olmuş hiçbir çocuk -sorun- hukuka güvenmiyor. Böyle bir Türkiye'yi hak etmiyoruz.

Efendim, güncel sorunlar çözülsün diye bekliyoruz. Geçen yasama yılında aslında AK PARTİ'li arkadaşlar da söylemişti "Evet, bu konuda açık bir hukuksuzluk var; bu düzelecek, eşitlik ilkesine aykırı." diye, "31 Temmuz Covid yasası" olarak bilinen ve telafisi imkânsız mağduriyetler yaşanan konu niye düzeltilmiyor? Neden düzeltilmiyor? 5275 sayılı 31 Temmuz Covid Yasası'nın geçici 10'uncu maddesindeki "hükümlü bulunma" ibaresi acilen kaldırılmalıdır ve suç tarihi esas alınmalıdır. Aynı suçu işledik aynı tarihte, mahkemesi erken bittiği için beyefendi faydalandı, ben faydalanamadım ya. Böyle bir adalet anlayışı olabilir mi? Bu konuyla alakalı yazmış olduğumuz soru önergelerine cevabınız da hâlâ gelmedi.

Yine, Yargıtayın, Anayasa Mahkemesini yok sayan kararını okutarak Sayın Can Atalay'ın milletvekilliği düşürüldü ki bu da yüz dört yıllık Meclisin tarihine utanç verici bir kara leke oldu.

Yine, çek düzenlemesiyle alakalı, bu sorunla alakalı bir adım atılması lazım. Konunun art niyetlileri olmakla birlikte, devasa bir mağdurları var.

Efendim, Bursa'yla ilgili iki konuyu daha iletayim. Bursa'da 17 tane ağır ceza mahkemesi var, sadece 7 tanesi dolandırıcılığa bakıyor; üçte 1'inden fazla. 60 liralık internet dolandırıcılığı yapan kişi de ağır cezada yargılanıyor, cinayet işleyen de. Ondan sonra "İş yükü niye hafiflemiyor..."

Efendim, son olarak Bursa'da konkordato kararları artık üstü örtülemez bir şekilde şaibeye bulaştı; bütün hepsinin incelenmesini talep ediyoruz.

Teşekkür ediyorum.

Hayırlı olsun.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Mehmet Baykan...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

“Gene tehir etme üç ay öteye, bu dava dedelerimden kaldı hâkim bey. Otuz yıl da babam düştü ardına; siz sağ olun, o da öldü hâkim bey. Yaşım 72, usandım gel git; bini geçti burada yediğim zılgıt. Eğer diyeceksen ‘Bana ne, öl git.’ oğlumun bir oğlu oldu hâkim bey.” 4/11/1994, bu salonda Adalet Bakanlığı Plan ve Bütçe Komisyonu tutanaklarından okudum 19’uncu Dönem Anavatan Partisi Bitlis Milletvekili Edip Safder Gaydalı’nın kayıtlarını.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Tam bugünleri anlatıyor.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Evet, gerçekten “Adalet mekanizmamız ağır işliyor.” diyor. “Mahkemelerde davalar yıllarca sonuçlanmayı bekliyor. Bugün 50’lerden 60’lardan -tutanakları okumaya devam ediyorum- 70’lerden kalma 12.267 davanın devam ettiği söyleniyor. Bakın, 19 Temmuz 94’te bir gazetede adının açıklanmasını istemeyen İstanbul’da görevli bir savcı neler söylüyor: ‘Biz Adalet Bakanlığı bünyesinde memuruz, bugün buradayız, yarın başka bir ilde. Bir devlet dairesindeki müstahdemden farkımız yok. Köhnemiş bir mevzuatın içinde çalışıyoruz. Her türlü idari ve siyasi baskıyla karşı karşıyayız. Doğru dürüst bir aracımız yok. Alet edevat eksikliklerinin yanı sıra yeterli personel bile yok.’”

Yıl 94, Adalet Bakanı Mehmet Moğultay: “Bundan aylar önce Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyesi bir yargıç istifa gerekçesinde şöyle diyordu: ‘Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu bazı Kurul üyelerinin Adalet Bakanlığına karşı kişiliklerini koruyamamaları sebebiyle tarafsızlığını yitirmiş ve inanılmaz derecede Bakanlığa bağımlı hâle gelmişlerdir. Bu şartlar altında hâkim teminatı sağlanmaya, en iyi hâkimleri Danıştay ve Yargıtay üyeliklerine seçme imkânı kalmadığından görevimden istifa ediyorum.’” HSYK üyesi istifa ediyor.

Yine, Süleyman Hatinoğlu 19’uncu Dönem Anavatan Partisi Artvin Milletvekili, dikkat buyurun: “İSKİ skandalında adı geçmiş, kamu vicdanında aklanmamış bir ismi Adalet Bakanı yapmıştır...”

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Sayın Baykan...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Beyefendi, biz arşivden çalıştık; sen de çalış, gel.

(AK PARTİ, CHP ve İYİ Parti sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkoğlu, Sayın Alp... Arkadaşlar...

MEHMET BAYKAN (Konya) - “Halktaki ‘adalet’ kavramını da bu şekilde zedelediğinizi kamuoyu çok iyi bilmektedir. Halkın bu konudaki güveni maalesef sarsılmıştır.”

(Gürültüler)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, olmaz...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Bu salonun tutanakları beyler.

(AK PARTİ, CHP ve İYİ Parti sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

MEHMET BAYKAN (Konya) - “Sayın Bakan, ben sizin yerinizde olsaydım İSKİ davaları bitene kadar böyle bir görevi kabul etmezdim...”

(Gürültüler)

MEHMET BAYKAN (Konya) - Benim sesim senden gür çıkar, susturamazsın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, dinleyin lütfen.

MEHMET BAYKAN (Konya) - “...çünkü bir şeyin şüyu vukuundan beterdir. Sizin böyle bir şeyiniz olacağına...”

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, kimin ne konuşacağına siz mi karar vereceksiniz?

MEHMET BAYKAN (Konya) - Hiç eleştiriye gelemiyorsunuz; siz eleştirmeye alışmışsınız, siz muhalefete alışmışsınız. Siz muhalefete gelemiyorsunuz, yıllarca muhalefete devam edersiniz siz. Eğer iktidara talipseniz eleştiriye alışın, eleştiriye.

“Sizin böyle bir şeyiniz olacağına herhangi bir ihmal vermemekle beraber, kamuoyu bu konuda sizi yargılamıştır.” Adalet Bakanına diyor ki: “İSKİ skandalında adınız geçiyor. Siz bu Bakanlığa kabul etmeseydiniz.” ve diyor ki: “İSKİ skandalını araştıran savcının soruşturma açıldığı haberleri çıktı. Sayın Bakan, böyle bir soruşturma açtınız mı? Acaba İSKİ skandalında partinizin ve isminizin yer almasından...”

VELİ AĞBABA (Malatya) - Geçen yıl Anadolu Adliyesi Başsavcısının rüşvet iddialarını söylesene.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Veli Bey, az önce oradaydınız; orada otursaydınız ne güzel olurdu.

“... rahatsızlık nedeniyle ilgili savcı hakkında soruşturma açmak durumunda kaldınız, herhâlde bu konuya açıklama getirirsiniz.”

Gaffar Yakın, 19’uncu Dönem Anavatan Partisi Milletvekili “Bin tane yargı teşkilatı var, bunun yüzde 40’ı kiralık.” diyor. Bugün adliyelerin güzel ortamlarına...”

(AK PARTİ, CHP ve İYİ Parti sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bugüne gel, bugüne!

MEHMET BAYKAN (Konya) - A, bakın, Adalet Bakanlığı, enflasyonun yüzde 116 çıktığı bir ülkede yüzde 58’lik ödenek artışını alamamış. “Adalet hizmetlerinin hızlı, etkin ve insan gücü ile fiziksel olanaklar bakımından yeterli seviyelere getirilmesine yetişemeyeceksiniz...”

VELİ AĞBABA (Malatya) - Anadolu Adliyesine gel! Savcı “Rüşvetten geçilmiyor.” diyor, rüşvetten!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Eleştiriye alışın, eleştiriye.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Otuz yıl önceki şeyleri konuşma; gel bugüne, gel!

MEHMET BAYKAN (Konya) - İktidara talipseniz eleştiriye alışın.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Anadolu Adliyesindeki savcı ne diyor? “Şimdi de her tarafı rüşvet götürüyor.” diyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Bakın, seçime bir ay kala mülakatla Sayın Moğultay 300 hâkim alıyor; seçime bir ay kala alıyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) - “Her tarafı rüşvet götürüyor.” diyor.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Fazla bir zaman değil arkadaşlar.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Anadolu Adliyesinde savcı diyor ki: “Rüşvet vermekten pislik dökülüyor, pislik!”

MEHMET BAYKAN (Konya) - Bakın, bu sürede neler oldu: Adliyelerin ortamları, UYAP, fiziki mekânlar, yargılama süreleri, hâkim, savcı sayıları, ara buluculuk, mobil tahsil sistemi, elektronik tebligat...

(AK PARTİ, CHP ve İYİ Parti sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Alp, Sayın Türkoğlu...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Tek tek gelin ya, tek tek gelin, tek tek.

Çocukların icrayla teslimi, mağdur hakları, çocuk hakları...

(AK PARTİ, CHP ve İYİ Parti sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

MEHMET BAYKAN (Konya) - Topunuz gelin! Müsaade edin de konuşalım ya, müsaade edin de konuşalım.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yahu, seçim yapılırken kuralın değiştiği, seçimin hilesinin yapıldığı bir ülkede neyden bahsediyorsun ya!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Bakın, siz eleştiriye alışın, sizi eleştireceğiz, eleştiriye alışın. Eleştirmeye alışmışsınız...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bizi niye eleştiriyorsun? Yirmi iki seneden beri iktidar sensin, bizi niye eleştiriyorsun? Yirmi iki yıldan beri iktidar sensin.

MEHMET BAYKAN (Konya) - 94'ten bahsediyorum, öncesinde sen varsın beyefendi.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Ta milattan önce. Gel bugüne, Anadolu Adliyesine gel, Anadolu Adliyesine gel.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, değerli arkadaşlar...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Savcı diyor ki: “Burayı pislik götürüyor.” Otuz yıl öncekini konuşuyor, bugüne gel.

(AK PARTİ ve CHP sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, Sayın Baykan...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Başkan, burada 2025 bütçesi görüşülüyor, adam 94'te kaldı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gürer...

YÜKSEL SELÇUK TÜRKÖĞLU (Bursa) - Yahu, böyle yapıldığı için siz geldiniz. Siz ne yaptınız?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkoğlu, bir saniye...

(AK PARTİ, CHP ve İYİ Parti sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

MEHMET BAYKAN (Konya) - Tek tek gelin ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Baykan, değerli arkadaşlar...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Yalnız, Sayın Vekil 2025'le ilgili de bir cümle kursaydı...

(AK PARTİ, CHP ve İYİ Parti sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gürer, Sayın Alp, Sayın Suiçmez, Sayın Türkoğlu; bir saniye değerli arkadaşlar...

Değerli arkadaşlar, yani şunu anlamakta zorlanıyorum...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yahu, bütçe konuşuluyor; bir yılı değerlendirsin, iki yılı değerlendirsin; 1994'ü değerlendiriyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye, bir saniye...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Mehmet Moğultay öleli otuz sene olmuş. Yahu, bir yıl önceyi değerlendir Sayın Baykan ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, bir saniye...

Ya, kimin neyi değerlendireceğine siz mi karar vereceksiniz? Bırakın siz...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Şey mi yapalım o zaman, Osmanlı Dönemi'ni mi değerlendirelim o zaman?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - E, değerlidir; serbest, değerlidir.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bak, Cumhuriyet Dönemi'nde adliye yoktu, adliye! 1930'da adliye yoktu.

(AK PARTİ ve CHP sıraları arasında karşılıklı laf atmalar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bir saniye...

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARINI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Konya Milletvekili Mehmet Baykan'ın Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşması esnasında gerçekleşen laf atmalara ve her milletvekilinin yasalar içerisinde kaldığı müddetçe fikirlerini ifade edebileceğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, bakın, kimsenin konuşmasını belirleme yetkiniz yok. Her milletvekili yasalar içerisinde kaldığı müddetçe fikirlerini ifade edebilir; 94'ü söyler, o geride kalmıştır, siz ileride kalırsınız ama böyle olmaz.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye değerli arkadaşlar...

Sayın Türkoğlu, siz konuştunuz, size kimse laf attı mı? Atmadı.

Sayın Alp, size attı mı? Kimse atmadı.

Sayın Suiçmez, size attı mı?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Attı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Atmadılar, ben buradaydım.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Çünkü biz teknik konuştuk, o şiir okuyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Doğruları konuşuyoruz biz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba...

Yani böyle bir usulümüz yok değerli arkadaşlar.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Biz 94'ü konuşmadık Başkanım, teknik konuştuk.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, siz 2054'ü konuşun ya, ben karışmam kimin ne konuşacağına ama böyle bir usul yok, böyle bir yöntem yok. O kendi döneminde bir çalışma yapmış okuyor; çalışmış, etmiş, getiriyor. E, şimdi siz başka bir şey anlatın. Böyle bir müzakere şekli yok değerli arkadaşlar.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Başkan, burada görüşülen 2025 yılının bütçesi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Tamam...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Burası Meclis Genel Kurulu değil.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet. Ee?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Bütçeyle ilgili bir cümle etsin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yahu, Sayın Gürer, sizin konuşmalarınızı çıkarayım o zaman, bakalım konuşmalarınıza.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Ben hep bütçeyle ilgili konuştum, onun dışında konuşmadım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Sayın Başkan...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan, Sayın Baykan meydanı boş bulmuş, üfürüyor. Olmaz ki böyle!

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Adalet Bakanlığı (Devam)

b) Hâkimler ve Savcılar Kurulu (Devam)

c) Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu (Devam)

ç) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Devam)

d) Türkiye Adalet Akademisi (Devam)

e) Kişisel Verileri Koruma Kurumu (Devam)

f) Anayasa Mahkemesi (Devam)

g) Yargıtay (Devam)

ğ) Danıştay (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, şimdi Sayın Cumhurbaşkan...

Sayın Uzun, buyurun.

CUMHUR UZUN (Muğla) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Bakan, Adalet Bakanlığının değerli bürokratları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, AKP kongrelerinden vakit ayırıp bugün buraya geldiğiniz için öncelikle teşekkür ediyorum. Zira son yirmi dokuz günde AK PARTİ'nin Karabük Merkez ilçe, Bartın Ulus, Devrek, Kilimli, Amasra, Bartın Merkez, Kepez ilçe kongrelerine; Eskişehir İl Başkanlığı

ziyaretine, Tepebaşı İlçe Başkanlığı ziyaretine ve ilçe teşkilat buluşmasına katıldınız. Ülkede adalet varmışçasına, yargıda ve Bakanlığımızın görev alanına giren tüm sorunlar çözülmüşçesine işi gücü bırakıp kongre kongre geziyor, oradan bize laf yetiştiriyorsunuz. Bulduğunuz makamı yıpratıyor, adalet arayanların yargıya olan güvenini sarsıyorsunuz.

Sayın Bakan, ülkemizde eğitimden sağlığa, ulaşımdan ekonomiye neredeyse tüm alanlarda işler yıllardır iyiye gitmiyor; bunun temelinde yatan en önemli olgu ise adaletsizlik. Vergideki adaletsizlik düzelir, ekonomideki adaletsizlik düzeltilir, eğitimdeki adaletsizlik düzeltilir ama yargıda adaletsizlik varsa Sayın Bakan, düzelecek ve düzeltilecek hiçbir şey kalmaz.

Uluslararası birçok bağımsız kuruluş ve akademi, ülkelerin hukuk ve demokrasi alanlarındaki karne niteliğindeki araştırmalarını yayınlıyor. Bence bunları kolay yoldan yalanlamak yerine oturup “Biz ne yapıyoruz, neden böyle?” diye üzerine uzun uzun düşünüp kafa yormanız gerekmez mi?

Bakın, değerli arkadaşlar, Türkiye, hukukun üstünlüğü kategorisinde 173 ülke arasında 148’inci sırada; Avrupa’da, demokratik olmayan 4 ülkeden 1’i olarak gösteriliyor. İfade özgürlüğü bakımından 149 OECD ülkesi arasında 129’uncu sıradayız. Rüşvet endeksinde en başlarda, düzen ve güven endekslerinde en sonlarda, özgürlük endeksinde Haiti’den sonrayız, Haiti’den! Bu ülkeyi seven herkesin durup bunları düşünmesi gerekmez mi?

Siz de bir avukatsınız Sayın Bakan, avukatların büyük sorunları var bu ülkede. Hukuk fakülteleri can çekişiyor, avukatlar sosyoekonomik olarak her gün daha da geriye gidiyor, avukat sayısı plansız bir şekilde artarken iş alanlarını geliştirici düzenlemeler ve genel hukuki koruma sisteminin hayata geçirilmesine dönük çalışmalar neden yapılmıyor? Stajyer avukatların ücret sorununu çözmek gerekiyor. Kamu avukatlarının özlük haklarına ilişkin düzenlemeler hayata geçirilmiyor. Serbest çalışan avukatların emeklilik haklarında eşitlik prensibine uygun şekilde düzenlemeler yapılmıyor. Avukatlık hizmetlerindeki vergi oranı ile yargılama gideri yükü vatandaşın adalete erişimini engelleyecek noktaya çoktan geldi. Hele bir de CMK ücreti sorunu var ki avukatlığı angaryaya dönüştürmüş durumda. Genç avukatlar, elli gündür Çağlayan Adliyesinin önünde eylem yaparak sizin onları duymanızı bekliyorlar.

Yargı Reformu Strateji Belgeniz vardı Sayın Bakan, hâkim ve savcılara coğrafi teminat verilecekti. Ne oldu? İmamoğlu’na istediğiniz cezayı vermeyeceğini anladığımız hâkimi Samsun’a sürdünüz. Yargı bağımsızlığına dair ciddi sorunlar var. Bir yandan talimatla görülen davalar, diğer yandan talimatla özel olarak göreve getirilen seyyar savcılar var; bir yanda istifa ettirilen ama bir soruşturma dahi başlamayan parselci belediye başkanları, diğer yanda hukuken hiçbir inandırıcılığı olmayan iddialarla kayyum atanıp hapse gönderilen halkın belediye başkanları var.

Kadınlar katlediliyor Sayın Bakan, çocuklar parkta oynayamıyor, suç çeteleri ülkede cirit atıyor, uyuşturucu kullanma yaşı ilkököl düzeyinde; her yerde şiddet, her yerde cinayet. İçişleri Bakanlığı “Biz yakalıyoruz geri salıyorlar.” Adalet Bakanlığı “Yeterli delil olmadan yakalama yapıyorlar.” diyor.

Adli zabıta'yı neden kurmuyorsunuz Sayın Bakan?

Her bakan yaptıklarıyla tarihe geçmek ve övgüyle anılmak ister ancak siz, yüksek yargı kararlarına uyulmayan, mahkemenin hak ihlali tespitine rağmen Can Atalay’ı hapiste tutan bir dönemin, Anayasa’nın çiğnenişine seyirci kalan Adalet Bakanı olarak tarihe geçtiniz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Aliye Coşar...

Sayın Coşar, buyurun.

ALİYE COŞAR (Antalya) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, demokrasinin ve hukuk devletinin vazgeçilmezi kuvvetler ayrılığıdır; yasama, yürütme ve yargıdan oluşan kuvvetler ayrılığının tek bir kişinin egemenliğinde olmasından ise kaos doğar. AKP iktidarında yaşadığımız durumun adı “kaos”tur. Yargıda, insan haklarında, kişi hak ve özgürlüklerinde, ekonomide, eğitimde kaos hâkimdir.

Sayın Bakan, Yargı Reformu Stratejisi kapsamında 2 yasama döneminde toplam 9 yargı paketi getirdiniz; şimdi de Türkiye Yüzyılı yargı reformundan bahsetmektedirsiniz. Sayın Bakan, siz yargı paketleri getirdikçe hukuka güven düşmektedir. OECD ülkeleri arasında Yargıya Güven Endeksi sıralamasında Türkiye 38 ülke içinde 36’ncı sıradadır. Dünya Adalet Projesinin yayımladığı 2024 Hukukun Üstünlüğü Endeksi’nin raporuna göre Türkiye 142 ülke arasında 117’nci sırada yer aldı. Bu sonuca giden yolun taşlarını iktidarınız döşemiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararları sonrası getirilen yeni yasa tekliflerinde tüm itirazlarımıza rağmen tekrar Anayasa Mahkemesi kararlarına uymayan, sadece küçük kelime oyunlarıyla aynı düzenlemeleri getiriyorsunuz. İktidarınızda, Anayasa ve Anayasa Mahkemesi kararlarına uymamak bir alışkanlık hâline geldi.

Yaşanan hukuksuzlukların hangisinden bahsedelim? Esenyurt Belediye Başkanımız şafak baskınıyla gözaltına alınıyor. Halkın oylarıyla seçilmiş Belediye Başkanımız akademisyen Ahmet Özer daha ifadesini verirken tutuklandığı haberi yandaş basına geçiliyor. Esenyurt halkının iradesini gasbederek belediyeye kayyum atandı. Belediye Meclis üyelerini dahi belediye binasına almadınız; yetmedi, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu tabelasını indirdiniz; ardından Ovacık Belediye Başkanımız Mustafa Sarıgül’ü hukuksuz bir şekilde görevden alıp kayyum atadınız. Yargı eliyle siyaseti dizayn edip halkın iradesini gasbediyorsunuz. Aynı şekilde, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanımız Ekrem İmamoğlu’nun yargılandığı ahmak davasında yerel mahkeme hâkiminin sizin istediğiniz kararı vermeyeceğini anladığımızda Samsun’a sürgün ettiniz. Bununla yetinmediniz, dosya istinaf mahkemesinde inceleme beklerken istinaf mahkemesi heyeti de değiştirildi. Hukuk tanımaz bir iktidarsınız. Önceki Genel Başkanımız Sayın Kemal Kılıçdaroğlu hakkındaki dava için “Siyasetçilere ibret vesikasıdır.” dediniz Sayın Bakan. Devam eden siyasi bir davada bu görüşün adı “hâkimlere siyasi baskı, yargıya talimat”tır.

Sayın Bakan, Anayasa Mahkemesi kararları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları bağlayıcıdır. Sizin döneminizde, maalesef, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının yok sayıldığına da şahit olduk. Anayasa Mahkemesi kararlarına rağmen Can Atalay hâlen tutsaktır. Anayasa Mahkemesinin hak ihlali kararına “Anayasa Mahkemesinin hak ihlali kararı yok.” diyerek uymayan Yargıtay 3. Ceza Dairesinin hukuksuz kararına bir açıklamanız var mı? Her açıklamanızda “Türkiye Cumhuriyeti hukuk devleti.” diyorsunuz; Sayın Bakan, tüm bu hukuksuzlukları nasıl açıklayacaksınız? Ayrıca, hukuksuz, siyasi davaların başında AKP'nin savcısı Akın Gürlek'i görüyoruz. Anayasa Mahkemesinin Enis Berberoğlu kararını tanımayan mahkemenin Başkanı Gürlek, Danıştay Üyeliği ve Bakan Yardımcılığıyla ödüllendirilmişti; şimdi de iktidarın yargıya müdahalesinin son kanıtı olan İstanbul Başsavcılığı görevindedir. AKP'nin savcısı Akın Gürlek pamuklara sarılırken Antalya'da genç teğmenlere destek mesajı paylaşan Cumhuriyet Savcısı Mehmet Çağlayan açığa alındı.

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını yok ettiniz, hukukun üstünlüğü değil üstünlerin hukukunu adaletin kendisi yaptınız. Bir ülkede yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı yoksa, sağlıklı işleyen bir demokrasi yoksa o ülkelerde ekonomik refah olmaz; bugün yaşanan ekonomik krizin en büyük sebebi de AKP'nin adaleti askıya almasıdır.

Bu bütçe görüşmelerinde en çok söylediğimiz sözü tekrarlıyorum: AKP iktidarında bütçede adalet yok, vergide adalet yok, sokakta adalet yok; en önemlisi adalet saraylarında adalet yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Akdoğan...

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Sayın Başkan, Sayın Bakan; anlaşılın o ki “adam gibi” sözcüğü hukuki bir söz ve sonuçta şuraya çıkıyor: “Usulüne uygun” demekmiş. Ben dört sene hukuk fakültesinde okudum, orada öğrenmemiştim, Adalet Bakanından öğrenmek nasip oldu.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Öğrenmenin yaşı yok.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Öğrendim, şimdi öğreteyim.

Peki, o zaman bu söz üzerinden gidelim. İşinizi adam gibi yapsaydınız “adam gibi” sözünün cinsiyetçi bir söz olduğunu bilirdiniz. İşinizi adam gibi yapsaydınız, sokaklar bu hâle gelmezdi. İşinizi adam gibi yapsaydınız çocuklar, kadınlar, köpekler, sokakta gezen herkes “Yaşamım tehlikede.” demezdi. İşinizi adam gibi yapsaydınız uyuşturucu baronları memleketin sokaklarında cirit atmazdı. İşinizi adam gibi yapsaydınız hâkimleri, yarının hâkimlerini, savcılarını il, ilçe başkanlıklarınızın kapısında gezdirmezdiniz.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Doğru değil.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - İşinizi adam gibi yapsaydınız cezasızlık algısı bu kadar yüksek olmazdı.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Doğru değil.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - İşinizi adam gibi yapsaydınız tutukluluk bir ceza yöntemi olmazdı.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Doğru değil.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - İşinizi adam gibi yapsaydınız dünyadaki bütün mafya liderleri ülkemizde toplanmazdı.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Külliyyen doğru değil.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - İşinizi adam gibi yapsaydınız ilk derece mahkemeleri ile istinaf, Yargıtay arasında sosyal medya gibi bir itiraz mercisi doğmazdı.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Hiç doğru değil.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - İşinizi adam gibi yapsaydınız çete liderleri racon kesmek yerine cezaevinde gün sayardı. İşinizi adam gibi yapsaydınız şehrin göbeğinde öldürülen Sinan Ateş'in duruşması, cinayeti yılan hikâyesine dönmezdi. İşinizi adam gibi yapsaydınız Narin cinayeti bu kadar karanlıkta kalmazdı. İşinizi adam gibi yapsaydınız Can Atalay, bugün hapiste değil Mecliste aramızda olurdu. İşinizi adam gibi yapsaydınız Nasuh Mahruki tutuklanmazdı. İşinizi adam gibi yapsaydınız icra dosyaları farelere yem olmazdı. İşinizi adam gibi yapsaydınız İŞİD militanları, Akit TV'de değil cezaevinde konuşurdu. İşinizi adam gibi yapsaydınız müvekkiller avukatlarına “Konuyu biliyor musunuz?” demek yerine “Orada tanıdık var mı?” diye sormazdı. İşinizi adam gibi yapsaydınız Yargıtay, Anayasa Mahkemesi kararlarına direnmezdi. İşinizi adam gibi yapsaydınız yeni bir Anayasa'yı kendinizin yapamayacağını bilmiş olur ve burada konuşmazdınız. İşinizi adam gibi yapsaydınız İstanbul Belediye Başkanı “ahmak davası” gibi bir pespayelikle uğraşmaz, Sayın Ekrem İmamoğlu bu gündemle Türkiye'nin gündemine oturmazdı. İşinizi adam gibi yapsaydınız, ahmak davasının hâkimlerini oradan oraya sürmezsiniz. İşinizi adam gibi yapsaydınız reddihâkim ne demek bilirdiniz. İşinizi adam gibi yapsaydınız bağımsız, tarafsız yargıyı içselleştirirdiniz. İşinizi adam gibi yapsaydınız yargı bu ülkede bir sopa olmazdı. İşinize adam gibi yapsaydınız bu sopa Esenyurt Belediye Başkanımıza vurulmak istenmezdi. İşinizi adam gibi yapmış olsaydınız on iki yıl önceki meseleden dolayı Ovacık Belediye Başkanının yerine kayyum atanmazdı. İşinizi adam gibi yapmış olsaydınız Dersim halkının iradesine sataşmazdınız. İşinizi siz adam gibi yapmış olsaydınız vali de adam gibi yapardı, muhtarın yerine kayyum atamaya kalkmazdı. İşinizi adam gibi yapmaya kalksaydınız Ahmet Türk, bir hafta önce Cumhurbaşkanı Yardımcısıyla iki aileyi barıştırdıktan sonra “Nasil oldu da konunun taraflarından biri cezaevinden çıktı.” diye sorardınız. Gerçi siz işinizi adam gibi yapsaydınız Ahmet Türk, 3 kere temiz kâğıdı alıp göreve gelip 3 kere tarafınızdan “terörist” ilan edilmezdi. İşiniz adam gibi yapsaydınız Bahçeli “Öcalan gelsin, Mecliste konuşsun.” deyince en azından hukuka uygunluğu konusunda bir yorum yapardınız. İşinizi adam gibi yapsaydınız Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde Afganistan'la, Kamboçya'yla, Kongo'yla, Uganda'yla, Pakistan'la, Bangladeş'le aynı ligde olmazdınız. İşinizi adam gibi yapsaydınız davalar zamanında biterdi. İşinize adam gibi yapsaydınız bu ülkede hukuk olurdu.

FARUK KILIÇ (Mardin) - Keşke bu konuşmayı yapan da adam olsaydı!

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - A, Başkanım, böyle bir şey var mı!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürkmen...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Bak, adam gibi dinledik, sizin gibi laf atmadık.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Çok güzel.

FARUK KILIÇ (Mardin) - Keşke bunu söyleyen adam olsaydı!

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Sayın Başkan, müdahale etmeyecek misiniz?

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Niye müdahale etmiyorsunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürkmen, bir saniye...

Sayın Akdoğan bir saniye...

Şimdi, Sayın Alp'e o kadar uyarı yaptım, avazı çıktığı kadar bağırdı; Sayın Suiçmez'i uyardım, Sayın Ağbaba'yı uyardım.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Hakaret etmediler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye... Hakaretin hiçbirisini kabul etmem ama...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Hakaret ediyor "adam olsaydın" diyor.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Hakaret ediyorlar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye...

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Bu söz, Genel Başkanımıza söylendi Beyefendi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, tartışmayı bitirin.

FARUK KILIÇ (Mardin) - Keşke adam gibi muhalefet etseydin, keşke adam gibi burada bulunsaydın.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Keşke adam gibi cevap verseydiniz şu söylediklerime. Adamlığı senden falan öğrenecek değilim ben.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, kıfayetimizakere.

Sayın Akdoğan, tamam, yeterli.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Bir daha CHP Genel Başkanıyla konuşurken herkes dikkat eder o zaman.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bir saniye...

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - Sizin Genel Başkanınız Genel Başkan, bizimki ne?

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Herkes üslubuna bakar. Ağırınıza mı gitti, ağırınıza mı gitti?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Akdoğan, yeter. Sayın Akdoğan, lütfen, konuşmanızı yaptınız.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Bir daha CHP Genel Başkanıyla nasıl konuşacağımı herkes bilir o zaman.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bir saniye...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Başkanım "Adam olsaydın." diyor, hakaret ediyor. "Adam olsaydın" diyor Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, kıfayetimizakere.

VELİ AĞBABA (Malatya) - "Adam değilsin." diyor Başkanım.

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - "Adam değilsin." diyor.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - "Adam değilsin." diyor.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sayın Başkanım, cevap vereyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Söz vereceğim Sayın Bakan.

Sayın Öztürkmen, buyurun.

HASAN ÖZTÜRKMEN (Gaziantep) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar; adalet dağıtmakla görevli Adalet Bakanlığı, bırakın vatandaşa adalet dağıtmayı, kendi personeline dahi adalet dağıtamıyor. Koca koca adalet sarayların içerisinde adalet çalışanlarımız büyük adaletsizliklere uğruyor. Mülakat zulumü en çok da onları vuruyor. Bizim ulaşabildiğimiz belgelere göre Adalet Bakanlığı, en az 40 mahkeme tarafından uyguladığı mülakat nedeniyle mahkûm edilmiş durumda. Bakanlığınızın adaletsizliği, en az 40 mahkeme tarafından tescillenmiş durumda. Bahsettiğim Adalet Bakanlığı personeli görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavında yaşananlar tam bir skandal. Ocak-Mart 2024 tarihleri arasında mülakatlarınızda ter dökken memurlar âdeta kıyım uğradı. Bu skandalı belgeleriyle açıkladım. Mülakat mağduru en az 50 adayın sınav sonuç belgesi elimizde. Bakın, size bir örnek vereyim: 94 puan almasına rağmen mülakatta elenen bir kişi, diğeri 92 puan almış olmasına rağmen mülakatta elenen adayın çalıştığı adliyede 71 puan alan başka bir aday yazı işleri müdürü olmuştur. Örneğin Sivas Adliyesindeki durum daha bir işler acısı: Yazılı sınavda barajı geçen 51 adliye personeli mülakata girmiştir. 17 kişilik müdür kadrosuna 75 puan ve üzeri alan sadece 5 kişi girebildi. Geriye kalan 12 kişinin tamamı 75 ve altı puan alanlar arasından seçilmiştir. Bir diğer adres Samsun; on dokuz yıllık meslek tecrübesi olan bir adliye personeli 2015'ten beri görevde yükselme sınavına giriyor, her sınavda 91 ila 85 arasında yüksek puanlar alıyor, tam 5 kez yazılı sınavda başarılı olmuş olmasına rağmen hepsinde de mülakatta eleniyor. Bu örneklerden elimizde en az 50 tane var, hepsi belgeli. Yazılıda 92 almış, 91 almış, 90 almış; mülakatta elenmiş.

Bir diğer örnek ise itiraf niteliğinde, resmî belgesi burada. Cumhur ittifakı ortağı MHP'ye yakınlığıyla bilinen TÜRK BÜRO-SEN'in Adana Şubesi, Adalet Bakanlığı sınav sonuçları sonrası şöyle bir duyuru yapıyor, diyor ki: "Görevde yükselme mülakat sonuçlarına göre 54

müdür kadrosunu kazanarak müdürlüğe terfi eden arkadaşlarımızdan 43'ü sendikamız yani TÜRK BÜRO-SEN üyesidir." Bu sonuçlar göstermiştir ki devletimiz nazarında TÜRK BÜRO-SEN'li olmak ayrıcalıktır. TÜRK BÜRO-SEN'li olmayanlar maalesef mağdur ediliyor. Bir torpil daha nasıl itiraf edilebilir? Yandaş sendikanız memurlara diyor ki: "Bize üye olursan mülakatta ayrıcalıklı olursun."

Geçen yıl Adalet Bakan Yardımcısı Ramazan'ın torpil yazışmaları kameralara yansımıştı. İşte, ifşa olan bu yazışmalar, sözünü ettiğim bu sınava ilişkindi. Anlaşılan Ramazan Can'a ulaşan torpilliler görevde yükseliyor, binlerce adalet çalışanı kardeşimizin ise hakkı yeniyor.

Mülakatlara kan bulaştı, artık sizin torpil düzeniniz can alıyor. Samsun'da en yüksek KPSS puanıyla girdiği Asarcık Kaymakamlığı mülakatında elenen ve üç gün sonra canına kıyan 22 yaşındaki Doğuş Can Kavaklı'nın kanı, bu sistemi sürdüren herkesin eline bulaşmıştır. Bakanlığınız bu mülakata, mülakat heyetindekilerle inceleyiyor mu? Yazıktır, günahıdır; daha önemlisi suçtur, kul hakkıdır. Bu sistem bitecek, eninde sonunda bu sistemi bitireceğiz.

Namık Kemal "Kanun diye, kanun diye kanun tepelendi" diyordu. Siz de adalet diye, adalet diye adaleti öldürdünüz Sayın Bakan.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztürkmen, teşekkür ediyorum.

Sayın Oğuzhan Eser, buyurun lütfen.

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) - Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, kıymetli milletvekilleri; saygılarımı sunuyorum. Sözüm sadece ilgiliye: İşini, muhalefeti adam gibi yapsaydı belki biz daha iyi yerlerde, daha iyi işler yapmış olabilirdik diyorum. Biz ne yaptık?

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - Bizimle ne alakası var, o tarafa söyle.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Uysa da söyledi, uymasa da söyledi.

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) - Arkadaşlar, müsaade ederseniz konuşalım; siz konuştunuz, biz sürekli sizi dinliyoruz. Evet, demokrasiye alıacaksınız, alışmanız gerekir.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Söyleyene bak!

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) - Biz, işimizi adam gibi yapıyoruz. Bu millet de biz adam gibi yaptığımız için yıllardır bize iktidar olma yetkisini veriyor.

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - Ya, her şey adam gibi yaptığımız için bu kadar kötü zaten; adam gibi yapmayın, doğru düzgün insan gibi yapın.

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) - Evet, evet. Bakın, bu ülkede yirmi yıldır...

UMUT AKDOĞAN (Ankara) - İnsan gibi yapmanız lazım, adam gibi değil.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye... Bir saniye... Kapattım mikrofonu.

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - Eşitliği siz de savunmalısınız.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Laf atmayı gereksiz buluyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

Bir saniye Sayın Eser...

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - Cinsiyetçi söylem.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Suiçmez, bir saniye...

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

3.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Karaman Milletvekili Selman Oğuzhan Eser'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşması esnasında gerçekleşen laf atmalara ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bakın, Sayın Akdoğan beş dakika boyunca konuştu, kimse ağzını açmadı. Hemen konuşunca karşı tarafta, ne oluyor arkadaşlar ya? 3 isim var burada. Rica ediyorum...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Sayın Başkan, cevap vermesin, konuşmasına devam etsin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, kimin ne konuşacağına biz karışmıyoruz.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Hayır, cevap vermesin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ya, arkadaşlar, ben karışmam; siz de karar veremezsiniz, ben de karar veremem.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Hayır, cevap vermesin, devam etsin yani.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Herkes konuşmasını yapar. Ya, bir laf atmadır tuttu gidiyor arkadaşlar ya.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Ya, yeni gelenler bozdu Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yahu arkadaşlar, ben bozanları görüyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Buraya söylemeyin, sol tarafınıza söyleyin; burada laf atma olmaz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, ben bozanları görüyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Burada laf atma olmaz, sadece gerçekleri söylüyor arkadaşlar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sadece gerçekleri Sayın Ağbaba söylüyor.

Değerli arkadaşlar, şöyle bir düşünün, ben Komisyon Başkanı olarak kapatıyorum. “Sayın milletvekilleri, lütfen...” diyorum; bir daha kapatıyorum “Sayın milletvekilleri, lütfen...” diyorum. Düşünün, on sene sonra, otuz sene sonra birisi okuyor ve aynı milletvekillerini uyarıyorum ben. Ya, bu yakışık almıyor, lütfen...

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Adalet Bakanlığı (Devam)

b) Hâkimler ve Savcılar Kurulu (Devam)

c) Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu (Devam)

ç) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Devam)

d) Türkiye Adalet Akademisi (Devam)

e) Kişisel Verileri Koruma Kurumu (Devam)

f) Anayasa Mahkemesi (Devam)

g) Yargıtay (Devam)

ğ) Danıştay (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Eser, buyurun.

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) - Başkanım, şunu ifade edeyim: Yasama faaliyetleri içinde muhalefet gruplarının eleştirileri muhalefeti aşan parti politikası seviyesindedir. Dolayısıyla, parti politikası yürüten bazı muhalefet grupları da bence halkın tamamını değil, sadece o politikayı destekleyen belirli bir kısmını temsil etmektedir. Dolayısıyla, burada kısmi bir meşruiyetle söz ve yetki aldıklarını ben ifade etmeliyim. Burada tam yetkiyi halktan aldığı güç ve destekle Sayın Cumhurbaşkanımızın tamamını kapsayıcı bir şekilde temsil ettiğini ve meşruiyetini sağladığını ifade ederek konuşmama geçeyim.

Biz ne yaptık? Evet, yirmi yıl önce iktidara geldiğimizde bu memleketin ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına adliye binaları yaptık, personel temini sağladık, yasama eksiklikleri varsa bunları yerine getirmeye çalıştık, yirmi yıldır yargı reformu strateji belgeleri yayınladık ve bunlara uymaya çalıştık. Yargı paketi çıkardık, 9’a kadar geldik. Bunları, yine biz, Hükümetin beklentilerini ve milletimizin ihtiyaçlarını karşılamak adına öncelikle grubumuzda, sonrasında da yine komisyonlarımızda, Mecliste tartışmalarla yasalaştırdık. Şunu ifade edeyim: Hani bu iş basitleştiriliyor ancak bu, hepimizin ortaklaşa yasama faaliyetini yürüttüğümüz bir alan. Bu memleketin insanları, gelmiş geçmiş bakanlarının hiçbiri, hiçbir yasama faaliyetinde, hiçbir uygulamada “Bu memlekette anarşi çıksın, kargaşa çıksın, ortaklık birbirine girsin.” diye bir çalışma yapmaz, yapamaz arkadaşlar. Muhalefet yürütülecekse de en azından şöyle yürütülmeli: Bizim eksikliklerimiz varsa -ki bunlar ifade edilebilir- bu doğrultuda yasama faaliyeti yürütülür ama öyle bir hunharca saldırı yapılıyor ki gerçekten ne konuşulduğu bilinmeyen, ne söylendiği bilinmeyen, eleştirinin çok ötesinde... Sanılıyor ki bu şekilde eleştirince Hükümet yıpranacak ve iktidar değişecek, oylar değişecek; öyle değil. Üflemeysin, püflemeysin dinleyeceksiniz.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Ya, belki şurada bir sıkıntı var, ondan üflüyorum.

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) - Bu yapılan eleştiriler sadece ve sadece -emin olun, göreceksiniz ilerde- devletin kurumlarını yıpratıyor. Bundan hepimiz birlikte zarar görüyoruz. Adliyelere olan güvenin, yargı çevresine olan güvenin sarsılması sizin de zararımıza bizim zararımıza; ben açıkça ifade edeyim.

Burada biz birçok kanun paketlerini birlikte geçirdik, ona da “torba yasa” diye eleştiride bulundunuz. Bu, demokrasinin gereği; biz eleştirileri dinledik, bizler de açıkça ifade ettik. Ulaşmaya çalıştığımız şey ideal hukuktur, adalettir. Adalet de görecelidir; bize göre “adalet” kavramı farklıdır, sizlere göre farklıdır. Ulaşılması gereken ideal hukuk, bizim pozitif hukuk kurallarıyla yaptığımız düzenlemelerle olur. Bunun bu dönem farklı düzenlemesi olur, önümüzdeki dönem eğer ihtiyaç olursa farklı bir düzenleme yapılır.

Değerli milletvekilleri, biz geçtiğimiz dönem İnsan Hakları Eylem Planı’nı yürürlüğe koyduk 2021 yılında, sonrasında yargı paketleri çıkardık ve bu yargı paketleriyle Terörle Mücadele Kanunu’nda düzenlemeler yaptık, yine Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’da değişiklikler yaptık, 65 yaşını bitiren hükümlülerle ilgili düzenlemeler yaptık. Yani bu çıkan 9 yargı paketinde gerçekten bu memleketin hayrına olmayan işler mi yapmaya çalıştık; bunun ben açıkça ifade edilmesini istiyorum. Yani nihayetinde bir seçim oldu ve seçim sonunda millet iktidarı kime vereceğine karar verdi. Bu basit, bundan sonraki süreçte de muhalefet görevini yürütür.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Doğru söylüyor, Selman Bey doğru söylüyor, haklı; 31 Martta 1’inci partiyiz biz.

SELMAN OĞUZHAN ESER (Karaman) - Tabii ki muhalefet görevini yürütür, iktidar da görevini yürütür ama belirli seviyede siyaset yapılmalı, belirli temizlikte dil kullanılmalı ve gerçekten özenli cümleler kullanmamız gerekir birbirimize karşı. Burada ne kadar yıpratıcı olursak o kadar çok iyi konuştuğumuz, çok iyi muhalefet yaptığımız anlamına gelmez. Bakın, tutanakları okuyun, burada konuşanların hepsinin kurduğu cümlelerin hepsi birbirinin aynısı. Hepsi aynı muhalefet cümleleri kuruyorlar, biz yedi sekiz yıldır aynı cümleleri dinliyoruz ve ne bizim yerimiz değişiyor ne de muhalefetin yeri değişiyor.

Ben, bütçenin hayırlı olmasını diliyorum.

Sayın Bakanım, Sayın Başkanım; teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkanım, Akbaşoğlu geldi, niye gitti? Denetlemeye mi geldi sizi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, biz bir Komisyonuz ve Akbaşoğlu'nun bizi denetleme yetkisi yok.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Aşağıda yoklama olduğu için gitti.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş, bir saniye...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Siz de gidin.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Bırakmıyorlar ki Genel Kurul çalışsın, ha bire yoklama.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ben cevap veriyorum değerli arkadaşlar.

Sayın Akbaşoğlu'nun Komisyonu denetleme gibi bir yetkisi yok.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bunu Akbaşoğlu da duysun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Akbaşoğlu'na iletebilirsiniz; hemen iletin, böyle bir yetkisi yok değerli arkadaşlar.

Sayın Yegin, buyurun.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Söz Meclisten dışarı, muhatabından içeri olsun. Eğer muhalefetinizi adam gibi yapmış olsaydınız yaklaşık yirmi iki yıldır girdiğiniz onlarca seçimde millet tarafından sandığa gömülmezsiniz. Bitti, kapattık o konuyu.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bak Orhan Bey, Türkiye'nin 1'inci partisinin vekilleriyle konuşuyorsun, haddini bil!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Şimdi, yine "Siz başka ülkede, biz başka ülkede yaşıyoruz." muhabbetleri oldu. Bütçeyi konuşurken "Rakamlarla çökertilen adaletten, kapanan adliyelerden ve bu yolla yavaşlatılan adaletten de bahsedelim." denildi. Arkadaşlar, müstakil adliye sayımız 78'den 380'e gelmiş; kapatılan adliyelerden bahsediyorsunuz. Bütçelerle nasıl yavaşlatmışız adaleti bakalım diyoruz; 25 ilde olan Adli Tıp, 81 ilde 134 şube sayısına gelmiş; 9.350 hâkim, savcıdan 24.690'a gelmişiz. Ara buluculuk, SEGBİS, UYAP, dijital mahkemeler demişiz; arkadaşlar "Mahkemeleri yavaşlatıyorsunuz, rakamlarla yargıyı bitirdiniz." diyorlar. "Yolsuzluk ve rüşvet çarkı iç içeymiş yargıda." diyorlar. Koparamadık sizinkileri, ayıramadık arkadaşlar birbirinden.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Anadolu Cumhuriyet Savcısının yalancısıyız biz.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Yenidoğan çetesi gibi bir konu var. "Korku, menfaat karşılığında yargı mensupları görevini yapamamış." diyorsunuz. Arkadaşlar, çeteyi çökertenleri olayın sorumlusu göstermeye çalışıyorsunuz. O çetede kim var? Çetenin kurucusu ve ortağı Fırat Sarı, PKK'dan, terörden tutuklu. Diğer ortağı kim? Ahmet Atilla Yılmaz. Kim? CHP Meclis üyesi. Kim? İmamoğlu'nun Sağlık Daire Başkanı.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hastane sahipleri kim?

ORHAN YEGİN (Ankara) - Ya, hiç utanmıyorsunuz değil mi? Hiç utanmıyorsunuz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hastane sahipleri kim? Hepsi sizin adamlar.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Süre çok az.

Kayyum konusunda bize diyorlar ki: "Siz kayyum atamak için mahkemece ceza verdiren bir iktidarsınız."

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hepsi sizin adamlar.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Arkadaşlar, arkadaşlar...

Belediye Başkanına KCK'nın atadığı belediye işçisi tarafından, PKK'nın atadığı belediye işçisi tarafından, KCK'nın, PKK'nın yargıcına ifade vermesinde, onun tarafından hüküm kurulmasına ses yok...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Kime diyorsun öyle ya? Ahmet Özer'e mi diyorsun?

ORHAN YEGİN (Ankara) - ...Türkiye Cumhuriyeti'nin mahkemeleri ona ceza verince çağırış, nümayiş, bağırış çağırış. Neden böyle? İşte, işine gelince işine gelmeyince bu... Neden böyle?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Biraz yavaş gel, yavaş!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Çünkü örgütün kararına karşı çıkarsanız belki canınızdan olursunuz ama devlet sövenin de devleti; sövenin de hukuk içerisinde yargılandığı, düşmanlık edenin de hukuk içinde yargılandığı bir devlet.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Biraz yavaş gel; anlaşıyorsunuz, kürsüye davet ediyorsunuz; yavaş gel biraz.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Uyanıksınız siz.

Şimdi "Hâkimler hukukun değil iktidarın gözüne bakarak karar veriyor." diyorsunuz. "İktidarın yargısı" öyle mi?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Yegin, yavaş gel; haftaya anlaşsınız.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Ya kaç tane Cumhurbaşkanının açtığı hakaret davası ağır eleştiri diye yorumlandı mahkemeler tarafından. Sizin tanımınızla "diktatörün ülkesinde" diktatörün şikâyetçi olduğu davada, diktatörün yargısı onun aleyhine dava sonuçlandırıcak; öyle mi?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bize mi anlatıyorsun?

ORHAN YEGİN (Ankara) - "Diktatör" öyle mi? "İktidar yargısı" öyle mi? Biraz yüzünüz kızarsın, biraz utanın söylediklerinizden.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Senin en güzel huyun ne biliyor musun? Biraz üfürünce yüzün kızarıyor; o huyun iyi.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Şimdi "Adalet Bakanı aynı zamanda HSK Başkanı olarak yorum yaparak davaya mahkemeyi tavsiyede bulunuyor." diyorlar. Evet, o bir Adalet Bakanı; evet, aynı zamanda HSK Başkanı ama aynı zamanda bir siyasetçi, politikacı ve deneyimli bir siyasetçi. Ne demiş yorum olarak?

VELİ AĞBABA (Malatya) - "Siyasiler dikkat etsin, konuşursanız siz de böyle..." diyor. Bizi terbiye mi edeceksiniz?

ORHAN YEGİN (Ankara) - On üç yılı genel başkanlık olmak üzere yirmi yıllık siyasi ömrünü gaf, hakaret, iftira ve tehdit gibi birçok olumsuzlukla çerçeve etmiş bir kişi üzerinden yeni genel başkana tavsiyede bulunuyor, galiba biraz aynı meyilde olduğunu görüyor ki "Gitme o yoldan, o yol, yol değil. Bak sonun nasıl bir mahcubiyet olur." diye tavsiyede bulunuyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Ya bir şey soracağım: Sen Bakanın sözcüsü müsün?

ORHAN YEGİN (Ankara) - Bak biz şunu iyi biliyoruz: Aslında siz içinizden Bakan Beye teşekkür ediyorsunuz, diyorsunuz ki: "Sayın Bakan, bizim eskisine diyemediğimizi, yenisine de diyemeyeceğimizi siz söylüyorsunuz. Allah sizden razı olsun Sayın Bakanım." İçinizden öyle geçiriyorsunuz, biliyoruz. "İktidar işine gelen yargı kararlarını alkışlayan, işine gelmeyeni taşa tutan bir adalet ahlakıyla yaşıyor."

VELİ AĞBABA (Malatya) - Komisyon üyesisin sen ya, Bakanın sözcüsü müsün?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, lütfen...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bakanın işine karışıyor ya, Bakan cevap veremiyor mu sen cevap veriyorsun?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ya milletvekili...

ORHAN YEGİN (Ankara) - Vekilleri, genel başkan yardımcıları, grup başkan vekilleri mahkemeyi basıp Vandallık eden kimdi?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Çok ayıp! Buradaki Sayın Bakana hakaret ediyorsun, yapma bunu!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Kimdi hâkimlere parmak sallayan "Akıllı olsun o hâkim!" diye bağırın Vandallar kimin partisindeydi Ağbaba? Hiç utanmıyorsun değil mi?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sen utan, sen!

ORHAN YEGİN (Ankara) - Şimdi arkadaşlar, işinize gelince "yargı bağımsızlığı, yargı kararı" gelmeyince "AKP'nin yargısı."

VELİ AĞBABA (Malatya) - O da sizin yalanınız, o parmak sallama da sizin yalanınız.

ORHAN YEGİN (Ankara) - İşinize gelince "Son karar yargının" işinize gelmeyince "Bu helva yargının helvası." yok "yargıcın örtüsü" yok "yargıcın mezun olduğu lisesi" "yaşam tarzı."; tıpkı işinize gelmediğinde "Hükümetin istatistik kurumu..." işinize geldiğinde "TÜİK'in verilerine göre ..." yaptığımız gibi arkadaşlar.

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - Güvensiz bir hâle getirdiniz kurumları, neye güveneceğimizi şaşırдық.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Şimdi, bakın arkadaşlar, iktidara vurmak için devlete, millete, hepimize ait olan şeylere vurmak için ne varsa itibarsızlaştırmaya çalışıyorsunuz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Yegin, herkese aynı uygulamayı yapıyorum.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Komisyon üyesiyim, on dakika konuşma hakkımı kullanmadım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Biliyorum, on dakikanızı kullanmadığınızı Sayın Yegin ama şöyle yapayım...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Ben de konuşurum o zaman.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, konuşamazsınız.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - O konuşursa ben de konuşurum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, o Komisyon üyesi. Ben konuşuyorum, bir saniye değerli arkadaşlar. Bir kuralı var, Komisyon üyelerine ben bir dakika ilave veriyorum.

Gelemediği için yani "Konuşmamı sona bırakacağım, yetişemiyorum." dedi. On dakika vermem dedim, beş dakika verdim. Zaten on dakika konuşana bir dakika veriyorum değerli arkadaşlar.

Buyurun.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Teşekkür ederim.

Hükümeti, Cumhuriyet İttifakı'nı, AK PARTİ'yi, Tayyip Erdoğan'ı itibarsızlaştırmaya canhıraş adanmış ömrünüzle, devleti ve tüm kurumlarını itibarsızlaştıran, ona çamur atan, ona düşman kim varsa -içeride dışarıda- hepsinin kârsız ortağı olma kıvamında algılanıyorsunuz; yapmayın. Kimsenin vatan, millet sevgisini sorgulamak benim haddim değil. Milletini, devletini seven insanlarsınız siz de ama yapmayın arkadaşlar. Sizi selim bir kalbe davet ediyorum; sizi devlet millet hilafına değil lehine konuşmaya davet ediyorum; sizi Genel Kurulda sıkça duyduğunuz gibi nezih bir dille konuşmaya davet ediyorum.

Haydi selametle. (AK PARTİ milletvekillerinden alkışlar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

4.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasından sonra AK PARTİ'li milletvekillerinin alkışlamasına ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, alkış yok. Değerli arkadaşlar, bilmelisiniz, siz tecrübeli parlamenterlersiniz; burası Genel Kurul değil, lütfen yapmayın bir daha.

Teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleeri (Devam)

a) Adalet Bakanlığı (Devam)

b) Hâkimler ve Savcılar Kurulu (Devam)

c) Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu (Devam)

ç) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Devam)

d) Türkiye Adalet Akademisi (Devam)

e) Kişisel Verileri Koruma Kurumu (Devam)

f) Anayasa Mahkemesi (Devam)

g) Yargıtay (Devam)

ğ) Danıştay (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, soru-cevaba geçiyorum.

Lütfen, sisteme giriş yapın; geç kalana söz vermeyeceğim.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç, buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Antalya Milletvekili Hakkı Saruhan Oluç'un, Ankara Milletvekili Orhan Yegin'in Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben bugün aslında konuşmadım, konuşmayacaktım da, uzun zaman mevkidaşlık yaptığımız Adalet Bakanıyla ilgili olarak herhangi bir eleştiriyi bugün dile getirmek istemedim ama Orhan Bey'in bu son söylediğinden sonra mecburen söz almak durumunda kaldım. Onun da neden olduğunu söyleyeyim. Söyleyeceklerim doğrudan Adalet Bakanlığıyla ilgili bir şey değil fakat demokrasiye bu kadar düşmanca laflar edilince Orhan Bey, tutamadım kendimi.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Düşmanca etmedim.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Nedir düşmanca olan ben size söyleyeyim: Bu halkın iradesinin gasbı anlamına gelen; sandık hukukunun, seçim hukukunun yok edilmesi anlamına gelen; demokrasiye hançer anlamına gelen kayyumları siz burada savunuyorsunuz ya! Evet, biliyoruz zaten iktidarın bu kayyumların arkasında durduğunu, boylu boyunca onları desteklediğini biliyoruz ve siz onları burada her fırsatta savunuyorsunuz ve bir hikâye uyduruyorsunuz. Ben size bunu geçen sefer de söyledim. Bakın, ismini veriyorsunuz, gizli bir şey de değil; Osman Baydemir burada milletvekilliği yaptı; sorsaydınız Osman Baydemir'e Genel Kurulda böyle bir şey oldu mu diye; olmamış bir şeyin üzerine bir heyula yaratıyorsunuz. Atanmış olan, sekiz senedir halkın iradesinin gasbedildiği, siyasi hırsızlık yapılan kayyum atamalarının arkasında duruyorsunuz. Siz demokrat değilsiniz, çok açık söylüyorum. Hançer saplıyorsunuz her kayyum atadığımızda. Bakın, şimdi yine gelecek kayyumlar biliyoruz yani son atadığımız 5 kayyumdan sonra. Bunu burada savunmayın bari ya! Hiç olmazsa bu konuda susun ya! Biz konuştuğumuz zaman başımızı öne eğin hiç olmazsa, savunulabileceğiniz bir şey değil, sandık hukukunu yok etmek sizin savunacağımız bir şey değil! "Millet iradesi" diye ortalıkta gezinmeyin sonra, çok rica ediyorum. Onun için söz aldım burada ve bunu yapmayın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, soru-cevapta vereceğim.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, lütfen, sözcülere veriyorum; biliyorsunuz.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Yegin, size de veremem, lütfen, sözcülere veriyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sözcü adına istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Lütfen, Sayın Ağbaba, o zaman herkes birbirinin adına ister.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Adalet Bakanlığı (Devam)

b) Hâkimler ve Savcılar Kurulu (Devam)

c) Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu (Devam)

ç) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Devam)

d) Türkiye Adalet Akademisi (Devam)

e) Kişisel Verileri Koruma Kurumu (Devam)

f) Anayasa Mahkemesi (Devam)

g) Yargıtay (Devam)

ğ) Danıştay (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, önce Komisyon üyelerinden başlatıyorum süreci; lütfen, yorum kısmına girmeden sorularınızı doğrudan sorun.

Sayın Sayyigit, buyurun lütfen.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) - Keyfi ve hukuksuz biçimde mahpusların infazlarını uzatan, yakan paralel yargılama makamına dönüşmüş idare ve gözlem kurullarının yapısı ve işleyişi hakkında bir çalışmanız var mı? Bu kurulları kaldıracak mısınız?

Son bir yıldır yaşamını yitiren mahpus sayısı kaçtır? Yaşamını yitirmelerinin sebepleri nedir? ATK'nin "cezaevinde kalabilir" raporu verdiği ve yaşamını yitiren mahpus sayısı kaçtır? ATK'nin "cezaevinde kalmaz" raporu verdiği ancak tahliye edilmeyerek yaşamını yitiren mahpus sayısı kaçtır? Tam teşekküllü üniversite hastanelerinin "cezaevinde kalmaz" raporu verdiği ancak ATK'nin "cezaevinde kalabilir" raporu verdiği mahpus sayısı kaçtır?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, Nasuh Mahruki atmış olduğu bir "tweet"ten dolayı tutuklandı. Attığı "tweet"i de herhâlde okumuşsunuzdur. Nasuh Mahruki tutuklanırken örneğin, genç teğmenlere küfür, hakaret edenlerle ilgili bir işlem yapılmadı; Atatürk'e küfredenlerle ilgili bir işlem yapılmadı; vatandaşları, siyasetçileri tehdit edenlerle, "Katlelerimiz." diyenlerle ilgili bir işlem yapılmadı. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bir diğer konu: Günlerden beri arka kapılarda anlaşılıyor ki Öcalan'la görüşülüyor, Öcalan'la bir süreç yürütülüyor. İşte, önce "Meclise gelsin." denildi, daha sonra "DEM'le görüşün." denildi. Şunu sormak istiyorum: Bir genel af gündeminizde mi, bunu merak ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Güneş...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Bakanım, öncelikle çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Bizim Uşak merkezde bir adliye binası yaptıracağız, onun için teşekkür ederiz. Yine, Eşme ve Banaz ilçemizde de böyle bir adliye binasına ihtiyacımız vardır; bu konuda desteklerinizi bekleriz.

Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Açıkkapı...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Sayın Bakanım, zaman zaman ceza infaz kurumlarında işkence ve kötü muamele iddiaları gündeme gelmektedir. Bu konudaki denetimler hakkında bize bilgi verebilir misiniz?

Bir de Elâzığ Palu ve Kovancılar adliyelerimizle ilgili durum ne aşamada? Vergi mahkemesi ve BİM konusunda taleplerimiz vardı, bu konuda yardımlarınızı bekliyoruz Sayın Bakanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Kocacık...

ERTUĞRUL KOCACIK (Sakarya) - Sayın Başkanım teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, adalet hizmetlerinin etkinliğini artırma, yargısal süreçleri hızlandırma, suçla etkin mücadele sağlama, ceza adalet sistemini ve hukuki güvenliği güçlendirme, temel hak ve özgürlüklerin korunması ve genişletilmesini sağlama, aile kurumunu güçlendirme, hukuk ve ceza uyumsuzluklarında alternatif çözüm yöntemlerinin alanlarını genişletme gibi önemli düzenlemeleri içeren ve kamuoyunda dokuzuncu yargı paketi olarak bilinen düzenleme hakkında bilgi rica ediyoruz. Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Akay...

CEVDET AKAY (Karabük) - Teşekkürler Başkanım.

Sayın Feti Yıldız bugünkü Komisyon konuşmasında “Tek başına hayatını idame ettirmekten âciz hâlde bulunan yaşlı ve hükümlüler siyasi görüş ve inancına bakılmadan ancak örgütlerin tertip ve tuzakları da gözden kaçırılmadan bilimsel veriler doğrultusunda bunların infaz ertelenmesi yapılmalı ve sağlığına kavuşturulmalıdır.” dedi. Sayın Bahçeli de umut hakkından bahsetmişti. Bu açıklama da göz önünde bulundurulduğunda umut hakkıyla ilgili bir hazırlık mı var? Bu konudaki görüşleriniz nedir?

Bir de Serdar Sertçelik hâlâ Macaristan’da tutuklu, Türkiye’ye getirilmedi. Sertçelik neden Türkiye’ye getirilmiyor? Bildiği bilgiler nedir?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bozdağ...

HEVAL BOZDAĞ (Ağrı) - Teşekkürler Sayın Başkan.

3’lü protokol olarak bilinen ceza infaz kurumlarındaki sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi hakkındaki protokol hasta haklarına, hekimin meslek sırrına aykırıdır; bir sağlık hakkı ihlalidir. Bu konuda yeni bir düzenleme mümkün mü? 3’lü protokolün iptal edilmesi söz konusu mu?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Ocaklı...

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakan, hastanelerde düzenlenen sağlık kurulu raporları ilgili hâkimliklere posta yoluyla gönderiliyor. Tabii, bu kurul raporlarından yararlanmak isteyen vatandaşlar geciktiği için de haktan faydalanamıyor. Yapılması gereken şey dijital yolla hastane raporlarının hâkimliklere ulaştırılması için bir düzenleme yapmaktır. Bunu yapmanızı rica ediyorum lütfen.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Suiçmez...

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Sayın Bakan “Anayasa Mahkemesinin sık sık bu tür kararları alması bizi ciddi manada rahatsız ediyor. Anayasa Mahkemesi artık millî güvenlik sorunudur. Anayasa Mahkemesi bölücü terör örgütünün arka bahçesi olması beka ve güvenlik sorunu olduğu kadar adalet ve hukuk katlidir.” sözleri karşısında tavrınız neydi? Bugün “Terör örgütü başı Meclis grup toplantısı kürsüsünde konuşsun.” talimatlarıyla yürütülen görüşme ve yargı süreci için ne düşünüyorsunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Uçar...

ZÜLKÜF UÇAR (Van) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almış olup da 25’inci yılını dolduran kaç mahpus vardır? Bunların suç türlerine göre dağılımı nedir? Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarıyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına göre yasal değişiklik yapılmamasının nedeni nedir?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bülbül...

SÜLEYMAN BÜLBÜL (Aydın) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Aydın’a adliye yapılması hangi aşamadır?

CMK ödemeleri konusunda Bakanlığınızın CMK ücret tarifesinin iyileştirilmesi noktasında herhangi bir çalışması var mıdır?

İdari gözlem kurullarının şeffaf, denetlenebilir yapıya kavuşturulması noktasında bir çalışmanız var mıdır?

Stajyer avukatların sigorta ve ücretlendirme sorunları çözmek için 2025 yılında somut bir adım atacak mısınız?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Saki...

ÖZGÜL SAKİ (İstanbul) - 6284 sayılı Yasa kapsamında hâkimlere önleme ve koruma tedbirleri alma yetkisi verildi, buna rağmen etkin uygulanmıyor. Bu nedenle hâkimlerin bunu uygulamaması konusunda herhangi bir tedbir alacak mısınız? 2023 yılında katledilenlerin kaç hakkında koruma kararı varken öldürülmüştür ya da şiddete maruz kalmıştır?

Ayrıca, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu sürekli olarak LGBTİ+’ların başvurularında kuruluş kanununu gerekçe göstererek kabul edilemezlik kararı veriyor. Bu konuda nasıl bir düzenleme yapmayı öngörüyorsunuz?

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Özer...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Sayın Bakan, öncelikle HSK Başkanı sıfatınızla bir soru soracağım: Akın Gürlek’in İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı olarak atanması Hâkimler ve Savcılar Kanunu’nun 40’inci maddesine göre mi 38’inci maddesine göre mi yapılmıştır? Bu konuda bilgi rica ediyoruz.

İkinci olarak, Yargı Reformu Strateji Belgesi’nde 2015 yılından bugüne adalete güven anketleri yapıldığı belirtiliyor. Bütçe Adalet Bakanlığı tarafından karşılanıyor. Soru önergesi verdik, bu anketleri istedik. Cevap: “Bakanlık bünyesinde adalete güven anketi yok. Ulusal ve uluslararası alanda yapılan araştırmalar analiz ediliyor.” dendi. 2015’ten beri yapıldığı iddia edilen bu adalete güven anketleri nerededir? Tarafımıza niye verilmiyor? Eğer yapılmıyorsa Yargı Reformu Strateji Belgesi’nde yalan yanlış bilgiler mi yazılmakta? Cevap bekliyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Uysal...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - "Bir mezar taşı kaç hafta, kaç anne eder?" diye sesini dünyaya duyuran Cumartesi Annelerinin, insanların sesini duyduğunu mu? Altı yıldır Galatasaray Meydanı onlara yasak, altı yıldır kapalı; neden? Anayasa Mahkemesinin Maside Ocak Kışlakçı ve Gülseren Yoleri kararlarını Beyoğlu Kaymakamı yıllardır uygulamıyor, uymuyor. Toplantı gösteri hakkının engellenmesi sizin bilginiz ya da onayınız dâhilinde mi sürmektedir? Anayasa Mahkemesi kararının uygulanması için ne yaptınız, ne yapacaksınız? Birinci hafta sonrasında polis barikatı önünde 10 kişilik açıklama yapılma sınırı ve dayatması hukuki hakkın içinin boşaltılması değil midir? Bu sınır ve eziyeti sadece izleyecek misiniz?

Galatasaray Meydanı Cumartesi Annelerinin bir buluşma mekânı, toplumsal hafızanın simgesi, kayıpların, hakikatin sesidir. Galatasaray Meydanı Cumartesi Annelerininindir ve halka açılmalıdır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Çorabatır...

SURURİ ÇORABATIR (Antalya) - Sayın Bakan, tehlikeli ve stresli bir ortamda görev yapan infaz ve koruma memurları fiilen güvenlik görevlisi gibi çalışsalar da mevcut statüleri güvenlik idari hizmetler sınıfında yer almaktadır. Bu durum hak ettikleri ek tazminatlar ve sosyal haklardan mahrum kalmalarına neden olmaktadır. İletişim kısıtlılığı ve kapalı alan tazminatı, yıpranma payı ve fiili hizmet zammı gibi haklardan yararlanamamaktadırlar. Bu da emeklilik koşullarını olumsuz etkilemektedir. Bu haklarının bir an önce verilmesi gerekmektedir.

Sabahki sunumunuzda "396 ceza infaz kurumu kapandı, 405 tane açıldı." dediniz. Kapasite yeterli midir? Yeni yapılacak ceza infaz kurumu sayısı kaçtır? Yatırım maliyetleri ne kadardır?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Son konuşmacımız Sayın Gökçen...

Buyurun lütfen.

GÖKÇE GÖKÇEN GÖL (İzmir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi düzenli olarak Türkiye'de cezaevi ziyaretleri yapıyor, hatta siyasetçileri de sizleri de ziyaret ediyorlar. Sizin ve İçişleri Bakanının katıldığı ziyaretler var. En son sizin katıldığımız ziyaret 2024 yılının Şubat ayında gerçekleşmiş. Geçmişe baktığımız zaman 1990 yılından 2019 yılına kadar Türkiye bunların raporlarının yayımlanmasına izin vermiş ama 2019 yılından itibaren hiçbir rapor yayımlanmamış. 2021, 2022, 2024 raporları neden yayımlanmamasını istediniz veya izin verecek misiniz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Sayın Bakana gün boyunca yapılan görüş, soru ve önerileri değerlendirmeleri için otuz dakika cevap hakkı veriyorum. Sonrasında oylamalara geçeceğiz.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, buyurun.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri, Komisyonumuzun değerli üyeleri; tekrar hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Tabii, 60 arkadaşımız söz aldı, soru-cevapta da 20 arkadaşımız söz aldı, 80 görüş açıklandı. Dolayısıyla yarım saat içerisinde hepsine cevap vermemiz...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, biz istatistikleri çıkarmadık, sizin istatistikleriniz; sonra o istatistikler kayıtlara giriyor çünkü.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Ben hepsini, bütün soruları not aldım, bütün konuşmaları not aldım ve bir kısmını burada yetiştirebildiğim kadar cevaplayacağım, yetiştiremediklerimi de yazılı olarak cevaplandıracağım.

Ben, öncelikle tüm Komisyon üyelerimize ve görüşmelere katılan milletvekillerimize değerli katkıları için, eleştirileri için çok teşekkür ediyorum; demokrasilerde eleştiriler önemlidir. Burada eleştiri sınırını aşan ifadeler de kullanılsa bunu biz tabii olumlu karşılarız. Yani burada, neticede, parlamenterlerimizin huzurunda biz bütçe hakkı doğrultusunda hesap vermeye geliyoruz yani yürütmeyiz biz, dolayısıyla yasamanın bütçe hakkını gerçekleştirmek için buradayız. Dolayısıyla, bütün eleştirileri saygıyla karşılıyoruz. Tabii, eleştiri sınırını aşan, yanlış anlamadan kaynaklanan birtakım ifadeler de kullanıldı. Biraz sonra onlara da açıklık getirerek aslında bir kısım eleştirilerin haksızlığına da işaret etmek istiyorum.

Tabii, ülkemizde yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda, güvenilir adalet sisteminin tesisi konusunda, vatandaşlarımızın yargı hizmetlerinden memnuniyetini en üst noktaya çıkarma konusunda son yirmi iki yılda yoğun bir gayret gösterildi. Başta milletvekillerimiz, özellikle Yargı Reformu Strateji Belgeleri kapsamında çok sayıda yargı paketi bu Mecliste yasalaştı. Yine, yargı paketleri dışında da muhtelif kanun teklifleri bu Mecliste yasalaştı ve milletvekillerimizin o kararları doğrultusunda da yargı uygulamaları gerçekleştirilmeye devam etti. Tabii, geçmiş ile bugünü kıyaslamak istemiyorum; milletvekillerimiz zaten iktidarıyla muhalefetiyle gerekli ve farklı değerlendirmelerde bulundular.

Tabii, yargı hepimizin yargısı. 25 bin hâkim ve savcımız var ilk derecesiyle, temyiziyle, istinafiyla ve açılış konuşmasında bahsettiğim gibi, şu anda 11 milyon 845 derdest dosya bulunuyor önlere ve bu yıl içerisinde de 12 milyon 113 bin dosyada karar vermiş durumdadır. Aslında, derdest dosya sayısından daha fazla sayıda dosyada karar vermelerinden artık birikmiş dosyaları da aldığımız önlemler neticesinde yavaş yavaş eritmekte olduklarını da görüyoruz. Aldığımız daha başka önlemler de var, onları da sizlerle vaktimiz elverdiği ölçüde paylaşacağım.

Tabii ki adaletin tecellisi için ön şart, hukuk devleti; hukuk devleti için de kuvvetler ayrılığı; yasama, yürütme, yargısıyla üç sacayağı; yine, yargıyı da oluşturan üç sacayağı iddia, savunma ve hükümden oluşuyor. Her biri birbirinden değerli, iddia da savunma da

hüküm de; üçü birden olmadıktan sonra yargının gerçekleşmesi, adaletin tecelli etmesi mümkün olmaz. O nedenle her üç alana da önem vermenin gayreti içerisindeyiz. Tabii, adaletin tecellisi için de öncelikle ihtiyaca cevap veren bir mevzuatın olması lazım. Bu konuda Meclisimizin son yasama döneminde de yani şu bir buçuk yıl içerisinde de yargı teşkilatımızı güçlendiren; adaletin tecellisi için, hukukun üstünlüğü için, yargı bağımsızlığı için -sekizinci, dokuzuncu paket- önemli düzenlemeleri oldu. Ve arada depremle ilgili bir kanun teklifimiz oldu, oradaki süreçlerin tıkanmaması için idari yargılama usulünde gerçekleştirmiş olduğumuz değişiklikler; yine Noterlik Kanunu'nda yapılan değişiklikler, ara buluculukla ilgili değişiklikler oldu. Gerçekten ben buradan Meclisimize teşekkür ediyorum. Tabii, ihtiyaca cevap veren bir mevzuat için temel kanunlarımızın tamamını yeniledik son yirmi iki yılda; Türk Ceza Kanunu, Borçlar Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, bütün usul kanunlarımızın hepsini yeniledik. Tabii, bunlar içerisinde tekrar değişiklik ihtiyaçları oldu, yine Meclisimiz bu konuda değişiklikleri gerçekleştirdi.

Tabii, toplum durağan değil, ihtiyaçlar sürekli gelişebiliyor. Teknoloji geliyor, ticaret artıyor, değişiyor, çeşitli suç tipleri ortaya çıkıyor, bilişim suçları artıyor ve dolayısıyla kanunlarımızda yine değişiklik ihtiyaçları hasıl oluyor. Bu anlamda da tabii ki bu değişiklik ihtiyacını en fazla fark edenler yargıdan hizmet alan vatandaşlarımız ve bunu uygulayan kürsüdeki hâkim, savcı ve avukatlarımız. Bu anlamda da hem uygulamadan hem akademi dünyasından hem de milletvekillerimizden, vatandaşlarımızdan gelen talepleri, bizler özellikle kanun tasarıları hâline getirerek bundan sonra da yine milletvekillerimizin takdirlerine arz edeceğiz ve mevzuatımızı ihtiyaca cevap verir hâle getirmenin gayreti içerisinde çalışmalarımızı kesintisiz bir şekilde sürdüreceğiz.

Tabii, önümüzde bir yargı reformu strateji belgesi hazırlığımız var ve hazırlık çalışmalarımızı da sona erdirdik. Bütün toplum kesimlerinin görüşlerini aldık, vatandaşlarımızın görüşlerini aldık, yargıdan beklentilerini görmeye çalıştık. İnternet yoluyla açtığımız sayfaya mesaj gönderen vatandaşlarımız oldu; avukatlarımızdan, barolarımızdan, üniversitelerimizden, hukuk fakültelerimizden görüşler aldık ve Meclis komisyonlarımızı ziyaret ettik, onlarla konuştuk ve sonuçta bir taslak çalışmamızı hazırladık. Sayın Cumhurbaşkanımız önümüzdeki günlerde kamuoyuyla paylaştıktan sonra oradaki hedefler doğrultusunda da yine çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Tabii, mevzuatın yanı sıra fiziki yapı... Fiziki yapıyla ilgili olarak da açılış konuşmasında bahsettiğim gibi önemli ilerlemeler sağladık, sağlamaya da devam ediyoruz. Müstakil adliye saraylarımızın sayısını sizlere ifade ettim; 78'den 379'a çıkardık. Tabii, şu anda inşaatı devam eden, burada gündeme getirilen adliyelerimizi sizlerle paylaştık; bunların da süratle tamamlanması ve bunların teknolojinin tüm imkânlarıyla donatılması konusundaki kararlılığımızı da sürdürüyoruz.

Tabii, fiziki imkân yeterli değil bahsettiğiniz gibi yani "Saraylar yapıyorsunuz, içerisinde adalet yok." eleştirileri söz konusu oldu; burada, tabii, özellikle fiziki mekânların içerisinde teknolojik imkânlarla donatarak ihtiyaca cevap veren bir mevzuatın uygulanmasının sağlanacağı bu fiziki mekânlardaki insan unsuru da çok önemli; onlar da kürsüde görev yapan hâkimlerimiz ve savcılarımız ve savunma görevini gerçekleştiren avukatlarımız. O konuda da uygulamaya koyduğumuz önemli çalışmalar var.

Bugün 25 bine yakın hâkim ve savcımız var, 2002 yılında 9 bin hâkim ve savcıydı, artan iş yüküne oranla bu sayıyı aslında daha da artırmamız gerekiyor. Şu anda Avrupa Konseyi ülkeleri arasında, 47 ülke arasında biz henüz hâkim ve savcı sayısında ortalamayı yakalamış değiliz, daha ihtiyacımız var. Bu konuda adaylarımız var ve şu anda yeni bir sisteme geçtik, hâkim ve savcı yardımcılığı sistemi; bu, çok önemli. İki yıl süren hâkim ve savcı adaylığı yerine artık üç yıl süren hâkim ve savcı yardımcılığı sistemi var. Hukukçu arkadaşlarımız mezun olduktan sonra Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı'nı kazanıp hâkim ve savcı yardımcılığı sınavını da kazandıktan sonra artık onları üç yıllık bir süreç bekliyor ve bu üç yıllık süre içerisinde bir yıla yakın Adalet Akademisinde güçlü bir eğitim ve o eğitimleri yaparken de ara sınavlar gerçekleşecek. Yine, ilk derecesi, istinafi, temyizi, Anayasa Mahkemesi de dâhil olmak üzere oralarda da tecrübeli hâkim ve savcılarımızın yanında iki yıl boyunca usta çırak ilişkisi içerisinde işi öğrenecekler ve kürsüye daha güçlü bir şekilde çıkacaklar. O nedenle, insan unsurunu, hâkim, savcı ve avukat kalitesini artırma noktasındaki çalışmalarımızı da sürdürüyoruz.

Tabii, Hukukun Üstünlüğü Endeksi burada çok konuşuldu. "Dünya Adalet Projesi" olarak bilinen, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş ve bunun kurucusu da Amerika Birleşik Devletleri eski Barolar Birliği Başkanı ve ülkelerde değişik araştırmalar yaparak Hukukun Üstünlüğü Endeksi hazırlanıyor. Tabii, bu endekse baktığımız zaman, özellikle Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu reformların, uygulamaların maalesef oraya yansıtılmadığını görüyoruz. Yani ben, burada, masa başında yapılan endeksler vesaire demek istemiyorum ama objektif kriterlere dayanmıyor; Türkiye o sırada değil. Aslında sizler de biliyorsunuz Türkiye'nin o sırada olmadığını; listeye baktığımız zaman, Türkiye'nin üstünde gösterilen birçok ülkede demokrasinin bile olmadığını, seçimlerin yapılmadığını göreceksiniz. Dolayısıyla, hukuk devleti olmayan, demokrasi olmayan ülkeleri Türkiye'nin üstünde göstermek Türkiye'ye haksızlık. Dolayısıyla, burada özellikle, tabii, kâr amacı gütmeyen bu kuruluşun çalışmalarını yapabilmesi için başta ihtiyacı var. Dolayısıyla, bizim Adalet Bakanlığı bütçesine geçen yıl bununla ilgili bir ödenek konulmamıştı ve bu konuda da hâlâ 117'nci sırada göstermeye bizi devam ediyorlar. 2025 bütçesinde de böyle bir ödenek yok. Dolayısıyla, başta yapan ülkelerin daha önde çıktığını da görüyoruz yani internete girdiğiniz zaman hangi ülkelerin başta olduğunu şeffaf bir şekilde de yazmışlar; birinci başta Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı ve ikinci, üçüncü ve ilk 20-30'a giren başta olanların önlerde olduğunu görüyoruz. Ama buna rağmen, yine, eğer dünyada dikkate alınıyorsa -ki siz dikkate alıyorsunuz muhalefetteki arkadaşlarımız- o zaman biz kendimizi daha iyi anlatmalıyız bu noktada; bakın, siz kullandığınız metodoloji ve uyguladığınız kriterler konusunda bize haksızlık yapıyorsunuz diyebilmeliyiz, onlarla konuşmalıyız buna rağmen ve bu konuda da o endeksler eğer dünya çapında baz alınmaya devam ediliyorsa, sürekli eleştiri olacaksa o konuda o dernek mensuplarıyla da istişare etmekte fayda var.

Tabii, özellikle halk anketiyle ilgili konularda Türkiye ön sıralarda ama birtakım "nitelikli anket" dedikleri, birtakım ideolojik görüşlere mensup akademisyenler ile özellikle Türkiye fotoğrafını yansıtmayan birtakım görüşler oraya yansıdığı için Türkiye'nin hak etmediği bir noktada gösterildiğini de üzülerek görüyoruz. Yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü konusunda çok hassasız çünkü yargıdan memnuniyet vatandaşlarımızın memnuniyeti demektir. O kapsamda da vatandaşlarımızın yargıdan memnuniyetini en üst noktaya çıkarmanın gayreti içerisinde çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Tabii, Anayasa Mahkemesi kararlarına uyum ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uyumla ilgili eleştiriler yapıldı. Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ihlal kararlarına baktığımız zaman, aslında genel ortalamanın üzerinde, daha pozitif bir görüntü sergiliyor. Avrupa Konseyine üye ülkeler hakkında 2012-2023 Adalet Bakanlığına geçen... Daha önce bu savunmaları Dışişleri Bakanlığı yapıyordu, 2012'den beri Adalet Bakanlığı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde ülkemizin savunmasını merkezî makam olarak gerçekleştiriyor. 2012 ile 2023 arasında genel olarak yani Avrupa Konseyi ülkelerinin toplam ihlal kararı 673.915, ihlal sayısı 10.252, ihlal verilmeyen karar sayısı 663.663; Avrupa Konseyi ülkeleri ihlal ortalaması yüzde 1,52. Türkiye hakkında 2012-2023 yılları arası verilen ihlal kararları, karar sayısı 95.810, ihlal sayısı 1.126, ihlal verilmeyen karar sayısı 94.684; Türkiye'nin ihlal ortalaması yüzde 1,17. Genel ortalama yüzde 1,52; Türkiye ise yüzde 1,17. Ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararı sayısı 2018 yılından beri her yıl azalıyor, bu da dikkat çekici; 2018'de 140, 2019'da 98, 2020'de 85, 2021'de 76, 2022'de de 73 ihlal var. AİHM kararlarının Avrupa Konseyine üye ülkeler hakkında 2023 yılında verilen ihlal kararları, karar sayısı 38.260, ihlal sayısı 892, ihlal verilmeyen karar sayısı 37.368; 2023 yılı Avrupa Konseyi ülkeleri ihlal ortalaması yüzde 2,33; Türkiye için ise yüzde 1,42; en son veriler bunlar, genel ortalamanın da altında.

Tabii, bu ihlal kararlarına uyumda önemli, ne kadar yerine getiriliyor? Avrupa Konseyi ülkelerinin ortalaması tüm ülkeler bakımından uyum oranı yüzde 78,97; Türkiye'nin uyum oranı ise yüzde 89,66. Dolayısıyla, Avrupa ülkelerinin ortalamasının üstünde bir pozitif durumumuz söz konusu.

GÖKÇE GÖKÇEN GÖL (İzmir) - Sayın Bakan, eleştiri, seçerek uygulamama noktasında.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hayır, seçerek değil, genel ortalamayı söylüyoruz.

Tabii, Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru istatistiklerine baktığımız zaman da aslında burada, tabii, birtakım bazı örneklerden yola çıkarak bir genelleme yapıldığı zaman ülkemize haksızlık yapıyoruz. Yani birkaç davayı, birkaç kararı konuşuyoruz burada ve 12 milyon karar göz ardı ediliyor. Dolayısıyla, burada Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru istatistikleri: 2012-2024 arası -2012'de bireysel başvuru hakkı tanınmıştı- 641.541 başvuru oldu; sonuçlandırılan başvuru sayısı 535.153; hak ihlali verilen dosya sayısı 76.394, şu anda derdest 106.388.

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - Kabul edilemezler...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Komisyonlar aşamasında ilk incelemede kabul edilemez bulunan başvuru sayısı 440 bin. Tabii, bireysel başvuruya imkân sağlayan başvurular söz konusu. Diğer dosyalar esastan inceleniyor ve bu inceleme sonucunda 76.394 ihlal kararı verilmiş. Bunların tabii, 20 bini makul sürede yargılanma hakkından doğan... Bununla ilgili de karar verilmişti, Adalet Bakanlığı bünyesinde bir tazminat komisyonu kuruldu, bu tazminat komisyonu çalışmalarına da başladı; bu konudaki ihlal kararlarıyla ilgili olarak da Meclisimizde de o tazminat komisyonuyla ilgili kanun çıktıktan sonra çalışmalara başladık. Makul sürede yargılanma hakkından verilen ihlal kararlarını çıkardığımızda, ihlal oranının toplam başvurunun yüzde 3'ü olarak gerçekleştiğini görüyoruz. Anayasa Mahkemesi kararlarına uyum oranına baktığımız zaman, Anayasa Mahkemesince 2012-2024 yılları arasında hak ihlali kararı verilen dosya sayısı 76.394; bu kararlardan 76.293'ü icra edilmiş, yalnızca 101'i icra edilememiş. Bunların bir kısmı da teknik sebeplerdir, bazı Yargıtay kararlarından dolayı yerine getirilemeyen ve Yargıtayın kökleşmiş içtihatlarıyla çelişen bazı kararlar var ve bu konudaki ihlal kararlarına uyum oranı da yüzde 99,3. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı tanınması, özellikle hak arama yolu bakımından çok önemli. Bireysel başvurunun özellikle son tartışmalarla şey yapılmaması lazım, özellikle bireysel başvuruyu daha etkin hâle getirebilmenin yollarını aramamız lazım. Vatandaşlarımızın özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmeden, dışarıda hakkını aramadan kendi ülkesinde hakkını arayabilmesinin yolu önemli.

Tabii, bazı konular gündeme getirildi. Özellikle, benim yanlış anlaşılabilir bazı cümlelerim sabahtan beri burada sürekli konuşuldu. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Özgür Özel'in Esenyurt Belediye Başkanını cezaevinde ziyaret talebiyle ilgili olarak bir izin talebi söz konusu oldu. Hükümlülerin ya da tutukluların cezaevlerinde ziyaretçileriyle nasıl görüşecekleri bizim bir mevzuatımıza tabii; bir yönetmeliğimiz var, yönetmeliğin 40'ıncı maddesinde, milletvekilleri cezaevlerinde cezaevi idaresine başvurarak, bildirerek -yani bir izin değil- hükümlü ve tutukluyla görüşebilir; bunun istisnası, terör suçları. Terör suçluları bakımından ise Adalet Bakanının iznine tabii yani "Adalet Bakanından izin alınır." diyor. Burada bir izin başvurusunda bulduktan sonra, Adalet Bakanının izin vermek zorunda olduğuna ilişkin bir mevzuatımız yok ama biz, burada Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına bir ret cevabı vermedik ama en son yaptığı konuşmada, özellikle bu ülkenin Adalet Bakanına "Sen nasıl izin vermezsin? "İzin vermeyen Adalet Bakanının alnını karışlım." işte, daha başka sözler de söyledi. Özellikle İstanbul cumhuriyet...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Neden izin vermediniz?

GÖKÇE GÖKÇEN GÖL (İzmir) - Neden izin vermediniz peki?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hayır, bakın siz konuşmaya, grup konuşmasında...

(Gürültüler)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Bir dakika arkadaşlar, ben sizi dinledim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, bir saniye...

Değerli arkadaşlar, bakın, on saattir söylediniz; bir müsaade edin, Sayın Bakan...

CAVİT ARI (Antalya) - Hayır, ne zaman talep edildi, ne zaman verildi; onu da söyleyin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, böyle müzakere olmaz.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - "İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Adalet Bakanının imamı." şeklinde yakışsız sözler söyledi.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bu, izin verilmedikten sonra söylendi.

GÖKÇE GÖKÇEN GÖL (İzmir) - O yüzden mi izin vermediniz?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hayır, o yüzden izin vermeme değil...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Bakan, yirmi sekiz gün sonra bu konuşma yapıldı.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Şimdi "Alınını karışlarım." dedikten sonra, orada, bakın, izinle ilgili ben mevzuatı hatırlattım, gazeteciler sordu "Nedir durum?" diye.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Kaç gün geçti Sayın Bakan?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Arkadaşlar, gördünüz, bugünkü konuşmasında bir Adalet Bakanına bu şekildeki ifadelerle, yakışsız ifadelerle izin istenir mi dedim ve adam gibi izin istenir dedim.

Yani burada birlikte milletvekilliği yaptığımız arkadaşlarımız var.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Yirmi sekiz gün ya!

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Bakın, benim üslubumu biliyorsunuz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bu salı günkü konuşmadan önce izin istenmedi mi sizden?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - İzin vermek zorunda değil Adalet Bakanı.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Verin ama niye vermiyorsunuz?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - İzin vermek zorunda değil.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Niye?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Gerekçe ne?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hayır, kanun öyle, yönetmelik öyle; milletvekilleri terör suçu dışındakilerle zaten cezaevi idaresine başvurarak görüşebilir ama "Terör suçlarında Adalet Bakanının iznine tabidir." diyor. Başvurduğunda yani Cumhuriyet Halk Partisi eğer... "Mecliste grubu bulan partilerin genel başkanı müracaat ettiğinde mutlaka izin verilmek zorundadır." diye bir mevzuat hükmü var mı? Yok. Bu takdir yetkisi değil mi?

CAVİT ARI (Antalya) - Takdir yetkisi de keyfilik değildir!

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Siz takdir yetkisi olan bir konuda bu şekilde konuşursanız o zaman benim hiç üslubum olmayan bir şekilde cevap da alırsınız.

(Gürültüler)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, Sayın Ari, lütfen...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sayın Cumhuriyet Halk Partisi eski Genel Başkanı Sayın Kılıçdaroğlu'yla ilgili devam eden davalar...

CAVİT ARI (Antalya) - İstifaya davet ediyoruz sizi!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ari, lütfen...

Değerli arkadaşlar, lütfen...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Şimdi, ben açıklayayım. Bakın, orada sözün yarısını alıyorsunuz, diğer yarısını almıyorsunuz arkadaşlar. Bakın, o konuşmanın tamamı var. Orhan Bey biraz önce o konuşmayı okudu; o da asıl son kısmını okumadığı için o da yarım kaldı. Bakın, orada gazeteciler "CHP eski Genel Başkanı Sayın Kılıçdaroğlu Ankara Adliyesinde ifade verecek, nedir durum?" dediler. Ben de arkadaşlar, geçmişte Cumhurbaşkanımıza yönelik hakaret iddiası içeren sözlerle ilgili dosyalar var; 9 kovuşturma, 5 soruşturma şeklinde dedim ve bilgi verdim. Ankara'da alınacak ifade de talimat ifadesi; Mersin Asliye Ceza Mahkemesinden gönderilen bir talimat. Tabii, burada temiz bir dille siyaset yapmanın gerekliliğinden bahsettim. Bir siyasetçi olarak bundan bahsedemez miyiz?

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - Adalet Bakanı olarak cevap veremezsiniz.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Yani böyle eleştiri konusunda niye bu kadar...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Tehdit ettiniz, tehdit!

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Tehdit etmedim, bakın söylüyorum, diyorum ki...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Suiçmez... Sayın Ağbaba...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Diyorsunuz ki: "Siyaset yapanlar dikkat etsin."

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Veli Bey, bir dinleyin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, bir konuşsun.

VELİ AĞBABA (Malatya) - "Süründürürüm." diyorsunuz.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hayır, öyle demiyorum.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Nerede diyor öyle?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Diyorum ki: Bakın, hakaret siyasetiyle bir yere varılmaz, bir yere varılamayacağının örneği de Cumhuriyet Halk Partisi eski Genel Başkanıdır. Bugünkü siyasetçiler de eğer aynı tarzı izlerlerse aynı şekilde millet tarafından tasvip görmezler ve bunu siyaseten söylüyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Niye böyle söylüyorsunuz?

GÖKÇE GÖKÇEN GÖL (İzmir) - “Onlar da yargılanırlar.” dediniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bir durun ya; Allah Allah!

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Değerli arkadaşlar, bakın, şöyle söylüyorum...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Kılıçdaroğlu'na yaptığınız eleştiriyi diğer genel başkanlara da yapıyor musunuz?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Devam ediyor, şöyle diyorum; bakın, arkadaşlar, tabii, Halk TV'de, Tele1'de, Sözcü TV'de sadece bu kısmı var ama sonradan şunu söylüyorum...

VELİ AĞBABA (Malatya) - A Haberde izledik.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Bakın, bir de şunu söylüyorum, son kısmında da şunu diyorum...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - A Haber izliyor musunuz?

GÖKÇE GÖKÇEN GÖL (İzmir) - Merak etmeyin, biz sizi sürekli izliyoruz.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Başkanım, müsaade ederseniz...

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - Keşke bir bakan da “Hata ettim.” dese de savunsak.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sibel Hanım, bir saniye, bir dinleyin...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, bir saniye, müsaade edin.

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) - Siyaseten yapmadınız, Adalet Bakanı olarak...

İNAN AKGÜN ALP (Kars) - Sayın Bakan, sizin...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Alp... Sayın Suiçmez, lütfen...

Değerli arkadaşlar, bir saniye...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Bunları söyledikten sonra Sayın Kılıçdaroğlu'nun söylediği bu sözlerin suç teşkil edip etmediğine yargı karar verecektir diyorum. O kısmını niye almıyorsunuz? “Suç olup olmadığına biz karar veremeyiz.” diyoruz ama siyaseten, 17-25 Aralık sürecinde o ifadelerin tekrar edilmesi ve Sayın Cumhurbaşkanımıza yönelik o hakaretleri kabul etmemiz mümkün değil. Biz, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, Cumhurbaşkanımızın yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı çerçevesinde bu Hükümetin adalet politikalarını gerçekleştirmekle görevliyiz ve siz Hükümetin başı, devletin başı Cumhurbaşkanımıza yönelik o yakışsız ifadeleri söyleyenlere karşı benden bir cevap beklemiyorsanız o zaman siyaset yapılmasının bir anlamı yok. Dolayısıyla orada bir Adalet Bakanı sıfatıyla da şunu söylüyorum, diyorum ki...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Ekrem Bey'e niye cevap veriyorsunuz?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Adalet Bakanı sıfatıyla diyorum ki: Yargı bağımsızdır, bunun suç teşkil edip etmediğine ilişkin kararı yargı verecektir. Dolayısıyla, bu, bu kadar açık ama maalesef...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanına niye cevap veriyorsunuz?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Arkadaşlar, Büyükşehir Belediye Başkanıyla sürekli söylüyorsunuz, diyorsunuz ki: “Bakan, ahmak davasında hâkimi Samsun'a sürdü.” Ya, yok böyle bir şey!

VELİ AĞBABA (Malatya) - Evet, çağırın, hâkimi ifade versin.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Yok. Samsun'a ataması gerçekleştirilen hâkimin...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Biz demiyoruz, İBB'nin AK PARTİ Grup sözcüsü söylüyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar... Sayın Özer...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının AK PARTİ Grup sözcüsü bunu kabul etti, “Niye sürdüğümüzü anlatacağız.” dedi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Özer... Değerli arkadaşlar...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - İşte, itiraz kanun yoluna başvuran İstanbul Anadolu Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere, İstanbul Anadolu 7. Asliye Ceza Mahkemesine bu sürüldüğünü iddia ettiğiniz hâkimi “Tarafsızlığından şüphe ediyoruz, bunu buradan alın, hâkimin reddi talebinde bulunuyoruz.” diyen zaten Ekrem İmamoğlu.

İNAN AKGÜN ALP (Kars) - İki farklı şeyler.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Dolayısıyla, siz hâkimin reddi talebinde bulunduğunuz bir hâkimi, tarafsızlığından şüphe ettiğiniz bir hâkimi Hakimler ve Savcılar Kurulu kararıyla başka bir mahkemeye atanmasını nasıl böyle değerlendirebilirsiniz? İşte, reddettiğiniz hâkim için sonradan da diyorsunuz ki “Niye başka yere gönderdiniz?”

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Demagoji yapıyorsunuz!

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Ya, siz demişsiniz ki: “Bu hâkimin tarafsızlığından şüphe ediyoruz.”

VELİ AĞBABA (Malatya) - Ya, bravo(!)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Özer... Değerli arkadaşlar, lütfen...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Öyle demişsiniz ve Hâkimler ve Savcılar Kurulu da bunu başka bir ile tayin etmiş.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Bakan, çağırın, bir ifadesini alın.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Şimdi, görevden uzaklaştırılan...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hâkim ifade vermek istiyor.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Niye ifadesini alsın, suçu mu var?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hâkim konuşmak istiyor, çağırın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ya, siz çağırın, bir konuşun.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Değerli arkadaşlar...

Sayın Başkan...

İNAN AKGÜN ALP (Kars) - Farklı farklı şeyler bunlar.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Dün başkasınız, bugün başka.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakan bir saniye...

Değerli arkadaşlar... Değerli milletvekilleri... Sayın Kırkpınar... Sayın Güneş... Değerli arkadaşlar, bir saniye...

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

5.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, bakanların siyasi parti üyesi olduklarına ve siyasi değerlendirme yapabileceklerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bakın, bakanlar siyasi partiye üye olabiliyorlar ve üyeler, dolayısıyla...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Bakan Yardımcıları...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye Sayın Özer...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Üyeler de bakanların tehdit etmeye yetkisi var mı Sayın Başkan?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, lütfen, bir saniye bir durun, ben konuşuyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Tehdit, hakaret olacak iş mi ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, bir durun.

İfadelerini Sayın Bakan açıklıyor, siz öyle algılıyorsunuz "Siz öyle söylediniz." diyorsunuz. Sayın Bakan diyor ki "Ben böyle açıkladım." Efendim "Sen siyasi açıklama yapamazsın." Ya, siyasetçi, siyasi parti üyesi...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Adalet Bakanı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ama ayrımını yapıyor.

Değerli arkadaşlar, bakın, ben hakkaniyetten yanayım...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hâkimlerin ve savcılarının...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, ben hakkaniyetten yanayım, hukuki olarak değerlendirme yapıyor...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hiç öyle gözüküyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Siz "Sen politik değerlendirme yapamazsın." diyorsunuz. Ya, arkadaşlar, adam siyasetçi, siyasi parti üyesi Bakan.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Siyaset yapıyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Lütfen, bir saniye Sayın Özer.

Siyasi değerlendirme yapabilir, siyasi parti üyesi.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Siyaset yapıyor yani?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Ama aynı zamanda Adalet Bakanı Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ya, ne diyorsunuz Sayın Özer? Adalet Bakanı olarak da değerlendirme yapmış, böyle usul mu olur ya?

İNAN AKGÜN ALP (Kars) - Yargıya müdahale sonucu doğuruyor, o sıradan bir...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Siyasetçi kimliğiyle nasıl HSK Başkanı olabiliyor o zaman?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bir saniye... Lütfen sükûneti tesis edin.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Adalet Bakanlığı (Devam)

b) Hâkimler ve Savcılar Kurulu (Devam)

c) Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu (Devam)

ç) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Devam)

d) Türkiye Adalet Akademisi (Devam)

e) Kişisel Verileri Koruma Kurumu (Devam)

f) Anayasa Mahkemesi (Devam)

g) Yargıtay (Devam)

ğ) Danıştay (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, buyurun devam edin, sözlerinizi toparlayın.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; süreme ekleyeceksiniz Başkanım çünkü çok soru var, bunların hepsini cevaplamak isterim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yazılı verirsiniz Sayın Bakanım.

İNAN AKGÜN ALP (Kars) - Sayın Bakan, eski Genel Başkanımıza yönelik ifadeleriniz nedeniyle bir özür borcunuz var bence çünkü siz kendiniz de kabul ettiniz.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hangi ifadeyi?

İNAN AKGÜN ALP (Kars) - Her iki Genel Başkanımıza yönelik ifadelerinizin ikisini de...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Hayır "Yargı bağımsızdır, suç olup olmadığına yargı karar verecektir." dedim, diğerinde de...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar... Sayın Alp...

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Bakan aynı zamanda HSK Başkanı, dolayısıyla siyaset yapamaz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Özer, ben hakkaniyetle anlattım size, sizin değerlendirmeniz.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Siz mi karar veriyorsunuz?

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Anayasa karar veriyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, sükûneti tesis edin.

Sayın Bakanım, devam edin lütfen.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Şimdi, değerli arkadaşlar, tabii, savunma hakkıyla ilgili, avukatlarımızla ilgili, kadına yönelik şiddetle ilgili çok sayıda sorular geldi. Özellikle, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusu bizim için çok önemli "Kadına şiddet insanlığa ihanettir." diyoruz biz. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi, çocuk istismarının önlenmesi, bu konuların önlenmesi topyekûn hepimizin sorumluluğu; devletin de sorumluluğu, ailelerin de sorumluluğu. Bu konuda, özellikle çocuk istismarı, çocukların korunmasıyla ilgili önemli yasal düzenlemeler yaptık. Tabii ki bunların uygulanması konusunu da hassasiyetle takip etmemiz gerekiyor. Kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili olarak da özellikle kadına yönelik işlenen suçların cezalarını Türkiye Büyük Millet Meclisinde -o dönem birlikte görev yapmıştık- artırmıştık. Kasten öldürme, kasten yaralama, eziyet, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma cezalarının Türk Ceza Kanunu'muzda alt ve üst sınırları artırıldı cezalarda caydırıcılık bakımından.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, sürenize ilave beş dakika ekliyorum, lütfen toparlayın. Süre sonunda geri kalanına yazılı cevap verin lütfen.

Buyurun.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Yine, kadına yönelik işlenen kasten yaralama suçu da tutuklama nedeni var sayılan katalog suçlar arasına alındı ve yıllardır konuşulan ısrarlı takip fiilleri de müstakil bir suç hâline getirildi. Bu konuda, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızın, İçişleri Bakanlığımızın da uygulamaları söz konusu. Bu konudaki hassasiyetimizi ve kararlılığımızı da devam ettiriyoruz.

Tabii, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini daha da geliştirmenin gayreti içerisindeyiz. Özellikle, ara buluculuk sınavı ve son değişiklikle yirmi yıl tecrübeye sahip hukukçuların ara bulucu olabilmesiyle ilgili konu gündeme getirildi. Burada sınav ve beş yıl hukukçu şartı devam ediyor ama bunun yanı sıra ilave yirmi yıl tecrübeli hukukçularımızın da ara buluculuğa katkı sağlayacaklarına inanıyoruz. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri hem toplumsal barışa hizmet eden hem de yargının iş yükünü azaltan önemli bir uygulama. 2013 yılından itibaren uygulanmaya başladı, 2018'den itibaren de iş davaları, sonra 2019, 2020 ticari uyuşmazlıklar ve tüketici davalarında da dava şartı ara buluculuk olarak sistemimizde devam ediyor. Şu ana kadar toplamda 6 milyon civarında dosya ara bulucu önüne geldi. Bunun 4 milyonu aşkın bir rakamı uzlaşmayla sonuçlandı; bu da önemli. 4 milyon davanın, 4 milyon uyuşmazlığın davaya intikal etmesi demek; 8 milyon insanın uyuşmazlığını barışarak, toplumsal barışa hizmet ederek çözdüğünün de göstergesi. Bu konuda ara buluculuğu daha da etkin hâle getirmek için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Yine, aynı şekilde, ceza hukukunda da uzlaşma, uzlaştırma müessesesini daha etkin hâle getirmek; ceza hukukunda da basit usul, seri muhakeme, birçok alternatif usulü gündeme getirdik ve bunlar yasalaşmıştı, bunun uygulaması da devam ediyor.

Tabii, ceza adaleti sistemine değinmeden de burada toplantıdan ayrılmamak lazım. Ceza adalet sisteminde "cezazırlık algısı" dediğimiz, özellikle toplumda bazı suçlar bakımından toplumsal huzuru bozan -trafik güvenliği gibi- ve birçok suçta Türk Ceza Kanunu'muzda, Kabahatler Kanunu'muzda ve bazı kanunlarımızda yeniden bir değerlendirme yapmamız lazım. Bu, tabii, Meclisimizin takdirinde. Bu konuda bizim bir çalışmamız söz konusu. Özellikle, cezaların alt sınırı bakımından bir cezazırlık algısına yol açtığımız görüyoruz. Buradaki caydırıcılığı sağlayacak bir taslak çalışmamız var, bunu milletvekillerimizin takdirlerine arz edeceğiz. Aynı zamanda, özellikle suç işlendiği andan itibaren bir infial durumu söz konusu oluyor, özellikle sosyal medyada ve basında. Burada Ceza Muhakemesi

Kanunu'muzda tutuklama sebepleri var, katalog suçlar var, tutuklama sebebi var sayılan suçlar belli. Bu katalog suçlara yeni bir ilave yapmadan... Çünkü birtakım ilavelerle bu genişletildi; tutuklama bir tedbirdir, dolayısıyla bu tedbir özellikle kişi güvenliği ve özgürlüğü bakımından da bir denge meselesi. Burada katalog suçlar aynı kalmak kaydıyla, iki yılın altındaki suçlarda tutuklama yasağı var, vücut bütünlüğüne aykırı davranışlarda tutuklama yasağı yok ama diğer suçlarda iki yılın altındaysa tutuklama yasağı var. Burada, özellikle iki yılı da koruyarak AİHM kriterlerini de karşılayan, suçun işleniş şekli yani bir kediyi canice öldüren bile aslında toplum vicdanında çok yara açıyor. Yani suçun işleniş şekli, kişinin suç işleme eğilimi, defalarca suç işlemiş olması ve kamu düzenini bozma tehlikesi gibi kriterler getirilebilir. Tabii, burada takdir yine milletvekillerimizin.

Yine, iki yılın altındaki suçlar bakımından, cezalar bakımından da denetimli serbestliğin maktu bir yıl uygulanması nedeniyle bir cezasızlığa yol açtığını hepimiz biliyoruz. Yani iki yıla kadar ceza alanlar cezaevinde şu anda hiç kalmıyor. Bir yıl koşullu salıverme, bir yıl da denetimli serbestlik olduğunda cezaevinde kalma durumu söz konusu değil. Bu da tabii hem tutuklama tedbirine etki ediyor hem de suç mağdurları bakımından yapanın yanına kâr kaldığı algısı oluşuyor. Bu anlamda da denetimli serbestlik tedbirinin, o bir yıllık maktu süreden yararlanabilmesi için Meclisimizin takdir edebileceği, edeceği bir süre cezaevinde kalma durumu hâlinde cezasızlık algısıyla ilgili birtakım sorunları da ortadan kaldırmamız var. Özellikle...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, teşekkür ediyorum.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Başkanım, bağlıyorum, son bir cümle.

TURAN TAŞKIN ÖZER (İstanbul) - Ben soruma cevap alamadım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yazılı alacaksınız arkadaşlar.

Buyurun Sayın Bakan.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Özellikle, savunma hakkını güçlendirmeye yönelik, stajyer avukatlarımızın durumuna yönelik -burada adli yardım, CMK ödemeleri hepsi dile getirildi- bunların hepsini avukatlarımızla konuşarak yeni yargı reformu strateji belgesinde de özellikle savunma hakkına önemli yer vereceğiz.

Sayın Tahir Elçi'nin vefat yıl dönümü, menfur bir saldırıda maalesef hayatını kaybetti. Tabii, buradan Allah'tan rahmet diliyoruz. Tahir Elçi'yle ilgili her vefat yıl dönümünde Mecliste yapılan konuşmalarda ben de söz almıştım. Tabii, orada yapılan bir soruşturma söz konusu oldu, delillerin toplanmasıyla ilgili birtakım engellemeler oldu soruşturma aşamasında, sonrasında tabii kovuşturma aşaması başladı ve yerel mahkeme bir karar verdi. Şu anda istinaf aşamasında, tabii ki devam eden bir yargı süreci; istinaf aşamasını da bekleyeceğiz.

Tabii, çok sayıda soru var, bu sorulara yazılı olarak cevap vereceğim Sayın Başkanım.

Görüşmelere katılan, katkı sunan herkese teşekkür ediyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bir hafta içinde gelmezse görüşürüz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yedi gün içinde gelecek.

Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, değerli milletvekilleri; böylece gündemimizdeki kurum bütçeleri üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Şimdi oylamalara geçiyoruz.

Sırasıyla bütçe ve kesin hesapları okutuyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) - Sayın Başkan, yedi gün değil beş gün çünkü muhalefet şerhi var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, beş gün içerisinde istirham ediyoruz.

Adalet Bakanlığının bütçesini okutuyorum:

(Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi okundu)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - 4 adet önerge vardır; okutup işleme alacağım.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: ADALET BAKANLIĞI

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
1	8.68	01	05.04	50.000.000.000

Gülcan Kaçmaz Sayyığıt
Van

Heval Bozdağ
Ağrı

Hakkı Saruhan Oluç
Antalya

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç, buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, size bir konuda bir şey söylemek istiyorum: Verdiğimiz önergeyle ilgili niye size doğrudan söyleyeceğim? Nasılsa sizin arkadaşlar "hayır" oyu vereceği için fakat konu önemli. Biliyorsunuz cezaevinde bulunan insanların maalesef yakınları vefat ediyor; anne, baba, eş, kardeş gibi birinci derecede yakınları ve cenazeye ya da taziyeye gitmek istedikleri zaman yol masrafları cezaevinde bulunanlardan alınıyor. Şimdi, bu hafif bir şey olmuyor, bayağı yüklü masraflar çıkıyor; sizler de biliyorsunuz bunu. Yani bizim verdiğimiz bu önerge, bu konuya dikkat çekmek içindi ve aslında bu konunun, bu masrafların Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanması gerektiğini düşünüyoruz. Bu konuda bir çalışma yapılırsa iyi olur çünkü gerçekten büyük mağduriyetler doğuyor; ya insanlar gidemiyorlar ya da büyük borçlanmalarla karşı karşıya kalıyorlar. Bu mağduriyeti ortadan kaldırmak gerekiyor. Lütfen, ilgilenirseniz seviniriz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Uysal ve Sayın Saki, siz oy kullanamıyorsunuz, Komisyon üyesi değilsiniz, artık Genel Kurulda.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Yüreğimiz burada.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç yazsın sizi canım, ben bir şey diyemem.

Müteakip önergeye geçiyoruz.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: ADALET BAKANLIĞI

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
1	8.68	01	05.04	20.000.000.000

Gülcan Kaçmaz Sayyigit

Van

Heval Bozdağ

Ağrı

Hakkı Saruhan Oluç

Van

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç, buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Kısaca söyleyeceğim, yine benzer bir konu; bu, işe bedelleri ve elektrik su bedellerinin alınmasıyla ilgili. Bu da büyük mağduriyet yaratıyor Sayın Bakan. Siz Meclisteyken de bunu konuşuyorduk hatırlarsanız yani kimilerinin evlerine icra gidiyor ve yoksul aile çocukları açısından da çok büyük sorun oluyor. Bu konuda da bir çalışma yapılırsa Bakanlık bünyesinde, iyi olacağını düşünüyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Müteakip önerge geçiyoruz.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: ADALET BAKANLIĞI

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
1	8.67	01	03.05	10.000.000.000
1	8.68	01	03.05	10.000.000.000

Gülcan Kaçmaz Sayyigit

Van

Heval Bozdağ

Ağrı

Hakkı Saruhan Oluç

Antalya

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Cezaevlerinde tercüman olmadığı gerekçesiyle mahpusların aileleriyle yaptıkları Kürtçe görüşmeler kesilmekte, Kürtçe mektuplaşmaya izin verilmemekte, Kürtçe kitap edinmeleri engellenmektedir. Yine, adliyelerde kadrolu Kürtçe bilen tercümanların olmaması, bu açığın mübaşir ve benzeri adli personellerinden karşılanmaya çalışılması ana dilde savunma hakkını sekteye uğratmaktadır. DEM PARTİ olarak bu sorunun giderilerek cezaevlerinde bu coğrafyadaki halkların konuştuğu Türkçe dışındaki diğer ana dillerin de kullanabilmesi amacıyla adli ve cezaevlerinde Kürtçe tercüman kadroları ihdas edilebilmesi için Adalet Bakanlığı bütçesinin 20 milyar TL artırılmasını öneriyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.
Müteakip önergeye geçiyorum.

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: ADALET BAKANLIĞI

YIL: 2025

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	MİKTAR
1	8.68	01	03.02	200.000.000

Gülcan Kaçmaz Sayyigit
Van

Heval Bozdağ
Ağrı

Hakkı Saruhan Oluç
Antalya

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Hapishanelerde kadın mahpusların cinsiyetle ilgili ihtiyaçlarının özel olarak ve ayrıca gözetilmesi gerekmektedir. Kadın mahpusların menstrüasyon döneminde hijyen malzemelerinde pedlere ve tamponlara erişimlerinin ücretsiz ve ayırım gözetmeden sağlanması gerekmektedir. Kamu Denetçiliği Kurumunun bu yöndeki tavsiye kararıyla temel hijyen ürünleri ücretsiz olmuşsa da bir kısım hapishanede bunların temin edilmemesi, verilenlerin ise kalitesiz olması daha etkili bir çözümü zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple, tüm hapishanelerdeki kadın mahpuslara kaliteli hijyen kitlerinin ücretsiz olarak sağlanması için Adalet Bakanlığı bütçesinde ödenek artırımına gidilmelidir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ - Hijyen ödemesi ücretsiz zaten.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ücretsizmiş.

Adalet Bakanlığının bütçesini oylarınıza sunuyorum:

(Adalet Bakanlığının 2025 yılı bütçesi oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kesin hesabını okutuyorum:

(Adalet Bakanlığının 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARİ (Devam)

6.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Samsun Milletvekili olarak Samsun'a kazandırdığı eserler ve hizmetler için Bakana teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, Sayın Bakanım, ben de Samsun Milletvekili olarak sizlere teşekkür ediyorum; sizin nezdinizde Bakanlığınıza Samsun'a kazandırdığımız eserler ve hizmetler için sağ olun.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A.- Kanun Teklifleri (Devam)

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Adalet Bakanlıği (Devam)

b) Hâkimler ve Savcılar Kurulu (Devam)

c) Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu (Devam)

ç) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (Devam)

d) Türkiye Adalet Akademisi (Devam)

e) Kişisel Verileri Koruma Kurumu (Devam)

f) Anayasa Mahkemesi (Devam)

g) Yargıtay (Devam)

ğ) Danıştay (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Hâkimler ve Savcılar Kurulunun bütçesini okutuyorum:

(Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kesin hesabı okutuyorum: (Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun bütçesini oylarınıza sunuyorum:

(Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kesin hesabımı okutuyorum:

(Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun bütçesini okutuyorum:

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kesin hesabımı okutuyorum:

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Türkiye Adalet Akademisinin bütçesini okutuyorum:

(Türkiye Adalet Akademisinin 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Türkiye Adalet Akademisinin kesin hesabımı okutuyorum:

(Türkiye Adalet Akademisinin 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kişisel Verileri Koruma Kurumunun bütçesini okutuyorum:

(Kişisel Verileri Koruma Kurumunun 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Kişisel Verileri Koruma Kurumunun kesin hesabımı okutuyorum:

(Kişisel Verileri Koruma Kurumunun 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Anayasa Mahkemesinin bütçesini okutuyorum:

(Anayasa Mahkemesinin 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Anayasa Mahkemesinin kesin hesabımı okutuyorum:

(Anayasa Mahkemesinin 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yargıtayın bütçesini okutuyorum:

(Yargıtayın 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yargıtayın kesin hesabımı okutuyorum:

(Yargıtayın 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Danıştayın bütçesini okutuyorum:

(Danıştayın 2025 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Danıştayın kesin hesabımı okutuyorum:

(Danıştayın 2023 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, gündemimizde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının bütçe ve kesin hesapları kabul edilmiştir; hayırlı olsun.

Gündemimizdeki kamu kurumlarının bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporlarını görüşmek üzere 29 Kasım Cuma günü saat 10.30'da toplanmak üzere birleőtimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 21.04